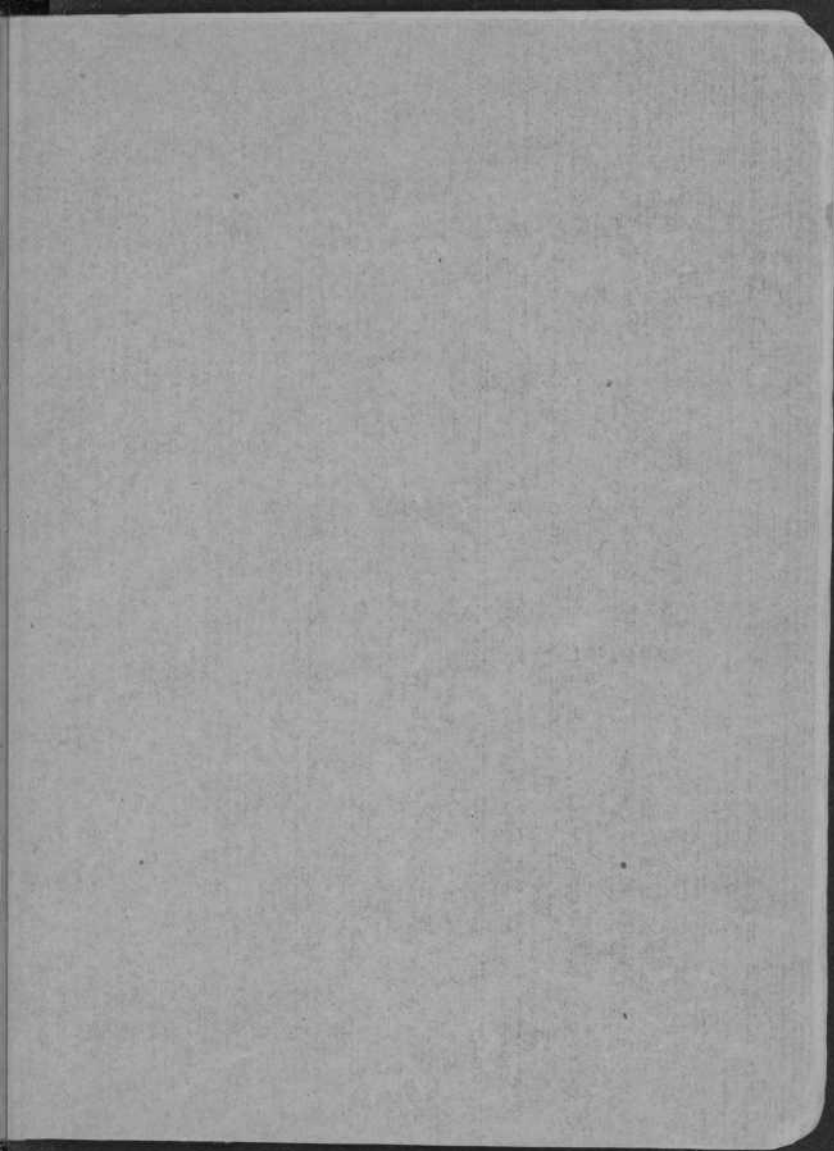
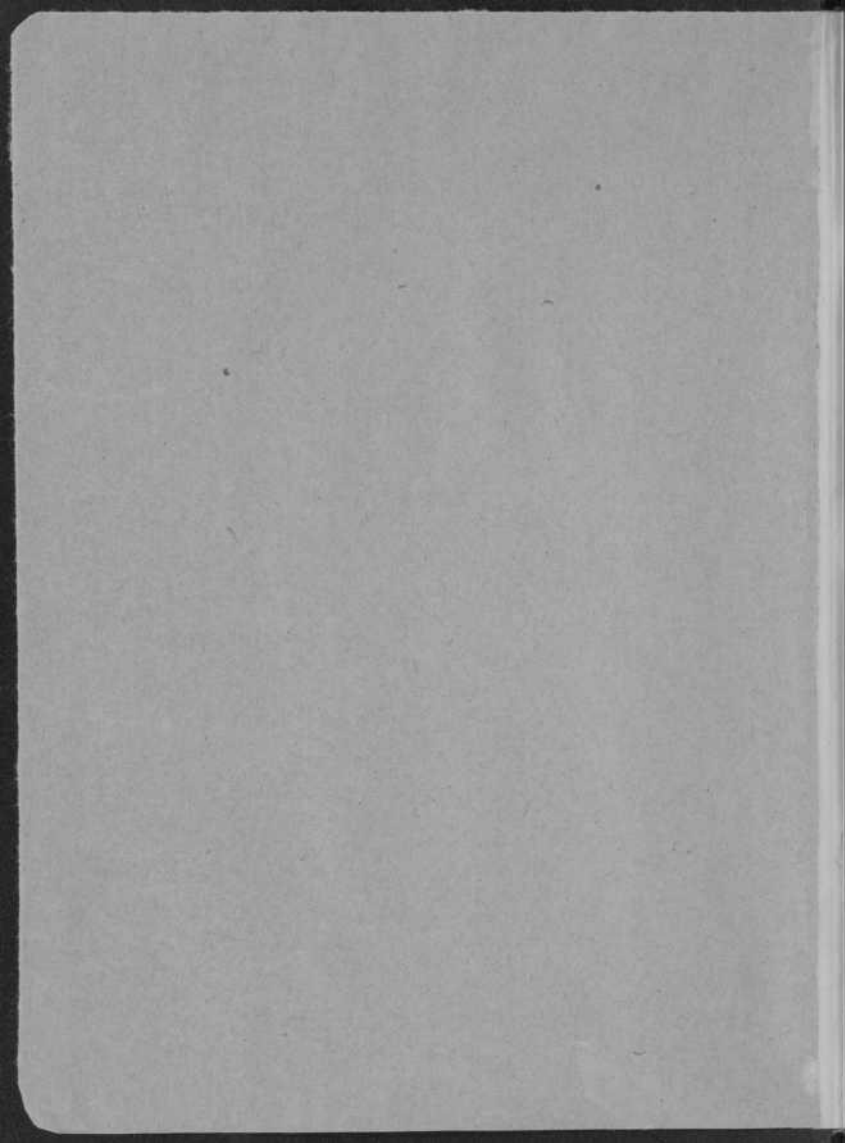


774E31

1463 D21





381166.

# HET ZONNEFLUITJE

EEN BOEK VAN HUMOR

DOOR

H. C. JOESKEN

MET TEEKENINGEN VAN  
ALB. HAHN Jr.



AMSTERDAM — S. L. VAN LOOY

1926

1926/6  
4/107



## I.

Rond Jaakske en lange Hein voeren met de zon in hun wimpel, in hetzelfde schuitje. Jaakske wou de wereld zien en lange Hein was de wereld beu. Dies staken zij samen in zee. Zoekers naar het onbekende hielden ze geen bepaalden koers. Zoo konden ze hem nimmer kwijtraken en elke weg was de hunne.

Met een flinke bries in het zeil, dat glansend opzwol en het vaartuig het uitzicht gaf van een drijvend gebouw, lieten zij zich door de gouden wateren stuwen daarheen waar het toeval hen brengen zou.

Reeds lang was het ontweken land uit hun gezicht verdwenen. Hadden zij, op hun tocht, al een enkel schip zien toeschuiven en wegstevenen, thans lag de onmeetbare vlakke voor hun blikken ledig en grootsch.

Westwaarts, immer westwaarts zeilden ze, als werd het schuitje voortgetrokken door de sterke stralen der avondzon. Nu de hitte uit de lucht was en het windje al koeler blies, voelden zij hun longpijpen en maagkameren opengaan, en lange Hein keek waterbekkend uit naar den korf met den kostelijken mondvoorraad.

Rond Jaakske zag zijn wipneus opvlerken, de piepblauwe oogskens loeren uit de kleurlooze wimpers en de rimpels wijzelijk diep gezet onder den blinkenden schedel. Jaakske had een stille leute in het zwijgend smakken van zijn veel ouderen zwerfgenoot en keek kwansuis in de groote zee en de groote zon.

Heins snavel lippen begonnen luid tegeneen te klepperen en zijn hoofd ging aan het schudden.

— Jaakske, zei hij, en zijn werkende mond bracht zijn ruiterlijken snor mede in beweging, Jaakske, je oogen drinken zee en eten zon. Dat vin-je heerlijk, kerel. Ook Heins oogen genieten van het mooie. Maar zijn buik is van een ander stoffage.

— Van welke, als ik vragen mag? vroeg de jongere gezel. Oude Hein lachte met breeden mond.

— Weet ik het? In de chemisterij en de anatomie ben ik niet tehuis. Maar, dat wil ik je verzekeren, mijn maag is geen geringe persoonlijkheid. Sterk alleszins, rekbaar en prachtig groot. De vader, die mijn vader was, was een primitief man. Aan de hersenen heeft hij niet veel arbeid besteed, aan de maag des te meer. Ik kan zoo'n idee-perspectief krijgen dat hij daar in zijn onschuld iets gemaakt heeft dat ik zou kunnen kwalificeeren als zijn meesterstuk.

— Mooi gesproken, Hein, zei Jaakske. Je vader heeft aan jou verdiend dat je hem bij eten en drinken gedenken zou.

— Zoo doe ik, betuigde Hein, en geloof me, dat zijn de verhevenste oogenblikken van mijn bestaan. Eten en drinken vind ik zoo goddelijk hoog, lekker, fijn. Jongens, jongens! Hij likkebaarde en streek met zijn hand over zijn snor. In lyrische stemming sloeg hij Jaakske op de knie.

— Beste vriend, je mag mijn woord verachten of niet, maar voor Hein is een rijke tafel steeds een genoegelijk perspectief.

— Maak een tafel van je beenen, zei Jaakske, en houd je vader in eere.

Meteen reikte hij hem den begeerden korf toe. Hein, blij grinnikend, rukte hem open.

— Daar is nog kreeft in, juichte hij, en kropsla en wijn! Neem jij dié lekkere brok. Kijk eens, wat een kreefteneieren onder aan den buik! Wat een ongeboren kreeftenstoet! 't Is zonde en jammer van al die heerlijkheid die moet te kwiste gaan. Maar kreefteneieren zijn niet te versmaden. Ik lust ze, en wat graag. In zijn bewogen leven heeft Hein nooit iets



laten verloren gaan, behalve zijn zaak en zijn zorg. Jaakske, je weet dat ik smid geweest ben, een reuzevakman. In mijn smidse wou ik eens een sleutel smeden, bruikbaar om de ruimst voorziene en dichtstgeslotene kamers en kelders open te maken, een sleutel effectievelijk passend op volle brandkoffers en schatkamers. In mijn zoeken en tobben zat de fatale begeesting van een verarmd operadichter; en raad wat uit mijn handen te voorschijn kwam? Een kurketrekker, vrind, een eenvoudige kurketrekker.

— Daar heb-je je sleutel, riep Jaakske.

— Wacht even, vervolgde hij toen de flesch ontstopt was. Lang me je heerlijkheid over; ik ook moet mijn vader gedenken.

Jaakskes rond gezicht, precies een zonneken, ging aan het gloeien. Zijn donkerbruine oogen straalden schoon vuur. Langzaam vulde hij een grooten roemer met vonkelenden goudwijn, en met zijn bevallig ronden rechterarm hief hij dien in de hoogte. Gelijk hij naar het Westen gekeerd stond, scheen om zijn zwarten kroezelkop een rossige krans, en zijn eeuwig blij gelaat kreeg iets indrukwekkends als dat van een priester, die aardsche zaken tot hemelsche wijdt.

— Aan de zon! sprak hij, en met plechtig gebaar wierp hij den heiligen wijn naar zijn godheid toe.

Alsof deze het dankoffer aannam, doorschitterde zij met mild gestraal den kleinen regen van uiteengevallen parelen. Hein, die een langen tijd tot de vroomste kerkgangers had behoord en het niet weghuichelde dat hij 's Zondags met de schaal had rondgegaan, voelde in zijn binnenste een stille huiivering en boog zijn blooten rooden schedel.

Jaakske vulde den beker opnieuw en dronk hem uit in één teug. Daarna vulde hij hem de derde maal en bood hem zijn makker aan.

Deze bemerkte het niet dadelijk, zoo diep was hij verslonden in zijn godzalige betrachtningen.

— Hier, Hein, zei Jaakske.

Heins oogskens blonken zoet.

— Het is vreemd, sprak hij, maar je raakt soms in een opvatting van je gedachte, je voelt jezelf zoo groot en tevens zoo klein in het verschiet van je eigen extase, dat je de heele wereld vergeet. Maar, ik kom bij.

Hij nam den beker, dronk hem uit in één zwelg en stak hem weer voor. Jaakske, glimlachend, schonk in.

— Ja, kerel, zei Hein, jij hebt het ware gevonden. Je hebt het in je ziel. Zal ik het ooit vinden?

Met wellust bekeek hij den vonkelenden wijn en hervatte:

— Het zou me nooit in mijn hersenpan opgekomen zijn om dien kostelijken wijn te werpen in den wind, en ook niet om te drinken aan mijn god. Doch nu doe ik het, waarachtig, ik doe het. Nog één, Jaakske, nog één: driemaal is scheepsrecht. Hein reikte zijn arm met den weergevulden beker zoo hoog hij kon en glunder juichte:

— Aan de Zon!

Hij ledigde den roemer tot den laatsten drop.

— Ik kan er niets aan doen, en je mag me houden voor wat je wil, maar in alle bescheidenheid, Hein is een godvruchtig man.

Met ontroering verslond hij de rest van de kreeft en dronk daarop de twee derde van drie bottels wijn.

Jaakske liet hem begaan en droomend volgde met zijn blikken den vuurgod, die rooder en grooter uit de bloeiende wolken daalde en met zijn hartebloed de onmetelijke zeeën overgoot. Een zachte ruisching ging in het rond. Die kwam van diep.

Daar haalde Jaakske uit den binnenzak van zijn vest een glimmend zwarthouten dwarsfluit te voorschijn, die kleppen had noch voegringen, een fluit eenvoudig en gaaf als Pans rietstokkige veldschalmei.

Nog eens schouwde hij naar de zon, bracht het speeltuig aan zijn mond en begon te blazen.

Klare geluiden ontstonden, betooverende tonen, die op elkander volgend, hoog en laag, snel of traag, huppelend sleepend, zingend, dwingend, vol loopers en trillers, wonder-



schoone melodiën vormden, bedwelmend als rozengeur, wijngloed en zuivere zonnekracht. De zang deed bijwijlen aan als die van den ochtendleeuwerik, bijwijlen als die van den Meiavondschen nachtegaal. Maar oneindig luider klonk het, oneindig mooier. Het trilde, juichte, schaterde en schalde wijd en zijd over het zeeveld in de ronde hemelzaal. En langzamerhand zwollen de baren hooger en hooger, kregen een rhytmischen op- en nederslag en dansten op het gefluit.

En meeuwen allerlei, mantelmeeuwen, kapmeeuwen, roofmeeuwen kwamen toegevlogen, met zeeëenden, vriesganzen, zangzwanen, zeekoeten en stormvogels. Twee albatrossen schoten als vlammen uit het zwerk en een reusachtige fregatvogel volgde. De lucht zag wit en zwart van de vogelen. Van bij zwermden zij toe, van verre stormden zij aan, gelokt en hierheen bezworen door het geheimzinnig gespeel dat de heele ruimte vulde, en zonder elkander hinder of leed te doen, tuimelden zij op opengespreide vlerken op en neer, neer en op, en dansten.

Hun pooten hielden zij in; hun vederen glansden. Ze vielen in het waterschuim en, veelkleurige droppen zaaïend, stegen tot aan de rozigblauwe lucht; vlogen recht, dwars en kruiselings langs elkander, maakten figuren, schreeuwden mede op de muziek en dansten.

En ook de visschen zwommen van alle kanten bij: schelvisch, geep, griet, kabeljauw, rog, leng, platvisch, pieterman, heilbot, knorhaan, makreel, sprot, elft, haring, zeepaling — waar ze vandaan kwamen, weet geen mensch — en grauwe haaien huften er tusschen en blanke dolfijnen; en alle rezen aan de oppervlakte van het water, staken hun koppen uit, sloegen hun staarten op, en vroolijk dansten, dat het spatte.

Vliegvisschen schoten door de watervogels heen. Het was een wemeling van bontvervige vleugels, veeren, vinnen, vliezen, snavels, bekken, schubben, die beurtelings opglinsterden, beurtelings wegdoofden. Er was groen in, blauw, koraalrood, purper, goud, zilver, gitzwart, hagelwit.

En alles danste.

Lange Hein had tijd noch lust om dit eenig en onvergelykelyk mooi schouwspel gade te slaan; want ook hij was bij den eersten toon overeind gerezen, en aan het schommelen geraakt; en, of hij wou of niet, de lange zwikzak moest op de gefloten deuntjes schuiven, waggelen, draaien, van de eene zij van de schuit naar de andere, en aldoor dansen dat zijn armen zwierden, zijn beenen knikten, en zijn kaalhoofd blonk.

Jaakske, dit alles aankijkend, blies rustig, lustig uit zijn eigen, gedurig luchtiger, gedurig sneller; en even snel, even lustig, ging het dansen om hem heen.

— Wat is dat? riep Hein. Jezus, ik ben betooverd. Jaakske echter luisterde niet en peep maar, peep. Hij had wel duizend wijsjes in zijn hart, de eene al mooier dan de andere. Al die gevangen vogeltjes liet hij opvolgenlijk los. En de wereld om hem heen wiegelde en danste eenbaarlijk: de hemel, de zee, het gevogelte, de visschen, de schuit en lange Hein daarin.

Met schorre stem kreet deze:

— Hou op; we scheppen water; de schuit gaat omkantelen. Jaakske echter keek naar hem en vond het koddig den lange te zien draaien en zwaaien met zijn beenen en armen dermate dat hij ternauwernood het zweet van zijn voorhoofd kon afwisschen. Dan staarde de fluitspeler weer naar de ondergaande zon en blies voort.

— Ben je beschonken, vent? Steek dat vervloekte ding weg. Ik stik.

Terwijl hij dat schreeuwde moest Hein zijn moede voeten steeds maar opheffen. Hij snakte naar adem als een karper die op het drooge ligt. En rondom zijn hoofd wemelde het van dansende vogels en beneden zijn voeten krioelde het van dansende visschen.

— Om de liefde Gods, smeekte Hein, schei uit. Ik ben duizelig. Ik ben dronken. Jaakske, ik sterf.

— Halt, riep Jaakske zijn eigen toe, trok het fluitje van zijn mond weg, veegde met zijn mouw de gaten droog en stak het speeltuig weer in zijn binnenzak. Stilaan hield de dans-

woede op; de baren vielen stil; de visschen doken onder; de vogels vlogen weg, en lange Hein zakte buiten adem op de bank.

Bij het eerste leven, dat in hem terugkwam, kroop hij op handen en voeten tot bij Jaakske, en zei:

— Je hebt je longen zoo sterk als je hersenen. Heb je ook een hart?

Rond Jaakske lachte dat zijn buikje schokte.

Hein vervolgde:

— Jaakske, lach niet. Je hebt me wonder laten zien, wonder doen voelen. Ik lever me op genade en ongenade aan je over. Maar, als je tooveren kunt, toover dan den roemer vol wijn; want waarachtig ik stik.

## II.

De zon was al lang in zee gezonken, en nu stonden een groote maan en duizend sterke sterren in het hooggespannen donkerblauw, lichtend over fluisterende grauwe wateren. De gloei-stippen van den Melkweg, Cassiopeia, de Draak, heldere Venus, roode Mars en de edelstralende Sirius, alle waren daar op den uitkijk, trouw de wacht houdend terwijl de hemelkoning sliep. De zeven sterren van den grooten Beer, glansend en wijd uitgespreid, brandden de zeilers boven het hoofd. En de zee hield zich zoo rustig mogelijk om in haar spiegelen veel vonken op te vangen.

Rond Jaakske en lange Hein, kalm op de bank, zaten te rooken uit houten pijpen.

Hein evenwel was tegen het lange zwijgen niet bestand.

Het mysterie der wonderbaarlijke danspartij maakte hem zoo ellendig en krankzinnig nieuwsgierig, dat hij alle moeite had om daar niet over te beginnen. Een zekere angst nochtans voor geheime krachten weerhield hem. Hij dacht: met een flauwe bocht zie ik dien hoek wel boven te komen.

Hij lokte harder aan zijn pijp en sprak:

— Jaakske, het noodlot, dat ik daarom niet noodlottig

noemen wil, heeft jouw jeugd en mijn onervaren ouderdom bij elkander gebracht. Wij drijven onder hetzelfde zeil voor denzelfden wind. Eer we het zeegat kozen, hebben wij niet gevraagd, jij wie ik ben, ik waar jij vandaan komt. We voerden in ons eigen een redenatie van vertrouwen boven alle termijn. Nou, die kwestie is en blijft in orde, en voorgoed achter den rug. Het kon echter wel eens goed wezen, ik meen het mocht wel eens gebeuren dat het goed was dat je Hein kende zooals hij geweest is, om daaruit te memoreeren wat hij is en worden zal.

Jaakske knikte.

— Hein, ga je gang.

— Mijn vader, Jaakske, alhoewel een smidsbaas met tal van knechten, was, zooals ik reeds gezegd heb, een primitief man. Hij deed me een manchester broek aanschieten en al vroeg aan den blaasbalg, al vroeg aan het aambeeld staan. Maar zoo'n tyran was hij niet, of zoo hardvochtig, of hij had een zwak voor zijn jongen en voor het kruikje, dat hij altijd op een heimelijk plaatsje verborgen hield. Hein, die zijn vader in alles tot speciaal en specifiek voorbeeld hield, kreeg dat al gauw in de gaten, nam onopgemerkt een paar slokjes uit de kruik, en lengde weer aan met klare uit de pomp. De oude vond dat de wereld vol goede zonen was en bedorven kurk. Zoo leerde ik bij hem publiekelijk smeden en stiekem drinken.

Wanneer mijn vader mij herhaaldelijk op het feit betrapte, bleek hij niet zoo stom, of hij wist het onderscheid tusschen vet en moddervet, sikker en lazarus. Die wetendheid gewerd me deels van hem en partialiter van mijn eigen. Vader ging bij Jezus en ik erfde de smidse en de kruikjes. Voor allebei heb ik, met mijn vrienden, zoo uitstekend gezorgd dat er, na verloop van enkele fortuinlijke jaren, niets overbleef dan een hoop oud ijzer en een berg kruikvormig aardewerk. Al dien tijd en ook later ging ik trouw ter kerk, want ik houd satanisch veel van een diepzinnige preek, een kwelend orgel en een fraaien psalm; en, wil je Hein gelooven, dat oude zeilsteen

is nog steeds het kompas van mijn zwervende ziel. Toen ik nu van mijn zwaren inboedel en mijn zware geldzorg verlost was, ben ik geweest waar hier, waar daar, als kleine baas of groote knecht, werd successievelijk timmerman, glazenmaker, huisschilder, loodgieter, metselaar, mandenvlechter, en weer smid en weer huisschilder, verzekeringsagent, daglooner, poortier, tappersknecht; heb voor lastdrager en voerman gespeeld, voor Sinterklaas en Zwarte Piet, en in al die bedrijven of bezigheden, zoolang het voorspoedig ging bij wijntje en Trijntje, en als het minder goed verliep bij een eenvoudig glas gerstebier — heb ik, met behulp van boven, mijn eere en fatsoen bewaard. Dikwijls heb ik het breed gehad — wat hebben we deftig aangezeten! — Maar vaak ook rammelden mijn ingewanden van den honger, en het meest kwelde me een onuitbluschbare dorst, waarvoor ik den hemel zegen, want zonder dien dorst zou het bier me slechts half zoo lekker smaken. Met de jaren zijn mijn haren heengegaan, één voor één, op eerbare wijze, en al ben ik, op avonturen uitgaande, veel woorden rijker geworden, mijn verstand is quasi hetzelfde gebleven, qualificatief en quantitatief.

Thans is oude Hein de oude wereld beu, het land en de menschen. Gelukkig heeft hij jou gevonden, Jaakske, die jong bent, in zee wou en een schuit had. En dewijl je goed bent, van wijn houdt en tooveren kunt, heb ik mezelf voor deze vaart en, zoo God wil, voor de vaart naar de eeuwigheid, met ziel en lichaam aan jou toevertrouwd.

— Op genade en ongenade? plaagde Jaakske.

— Op genade en ongenade, bevestigde Hein; en met zijn knokige hand sloeg hij in de malsche hand van zijn jeugdigen meester en vriend.

— En nu wou je weten wie of ik ben? polste deze.

— Weten? . . . Kijk, Jaakske, uitvragen doe ik nooit; maar een mensch is en blijft een nieuwsgierig dier.

— Dorstig naar. . . .

— Naar wijsheid, naar wijsheid, viel Hein haastiglijk in.



— Wijsheid kan ik niet inschenken.  
— Dan maar waarheid.  
— Zoo luister naar mijn korte geschiedenis: Ik ben een vondeling....

Hein knikte wijzelijk:

— Natuurlijk kind van vaders zijde en moeders zijde.  
— Ja, dubbel natuurlijk, of driedubbel. Want wie me door menschen verwekt heeft, is ten slotte natuur zelf.  
— Jaakske, maar zeg me, ben ik dan niet natuurlijk? Mijn vader was noch bovennatuurlijk, noch ondernatuurlijk, maar uiteraard een gewoon sterfelijk en primitief man. En ook mijn moeder, met respect gesproken, was een primitieve en natuurlijke vrouw. En Hein? De goede Jezus mag weten waarin hij gespecificeerd onnatuurlijk wezen zou. Wettig kind? Waarom wettig kind? Die qualificatie vind ik niet conform. Ze is zoo ongewettigd en ongerijmd mogelijk. Hein is van vleesch en bloed zoo goed als jij. Heb ik geen natuurlijken honger en natuurlijken dorst? Heb ik geen natuurlijke drift en natuurlijke spraak? Wettig? Ik vraag je, heeft de wet me gemaakt?

Hein zat diep te vorschen in de verborgenheden van zijn verontwaardigde welsprekendheid. Plots schudde hij zijn kop.

— Ijdelheid, prevelde hij, alles ijdelheid. Maar we dwalen af van ons propos. Jaakske, wil-je voortgaan?  
Jaakske hernam:

— Op een goeien dag werd ik schier naakt gevonden onder een bloeienden meidoornstruik. De boerin, die me opraapte, vertelde dikwijls dat er



boven mijn hoofd een vink zat te slaan en dat ik sliep als een roos. Ik werd op de hoeve opgevoed met de eigen kinderen van mijn pleegouders. We aten saam, stoeiden, vochten saam, droegen elkaars kleederen af, gingen naar eender school en kerk.

Doch, al deed ik mijn best om te leeren, mee te werken op het veld en te doen als de anderen, het lukte me niet. In de school voelde ik mij gevangen, in de kerk eveneens, ja, zelfs in de hoeve. Straf noch kastijding braken mijn wilde wezen.

Het liefst liep ik in mijn eentje in de vrije natuur, de weiden, de bosschen, de heide, naar de beken toe en de rivieren, of naar de heuvels, vanwaar men de zon eerder ziet opstaan en later dalen.

Wanneer ik dan 's avonds laat naar huis kwam, schimpte de boer: de koekoek heeft hem in 't nest gebracht, de koekoek haalt hem er uit.

Dat verdroot me; en toch bleef het in mijn ooren naruischen als muziek; en op een avond bleef ik weg.

Nu zwierf ik van hoeve tot hoeve, van dorp tot dorp, van stad tot stad, van land tot land, en blies voor mijn mondkost allerlei deuntjes op een blikken fluitje, dat de boerin me eens gekocht had voor mijn kermis.

Zoo zag ik veel, hoorde veel, genoot veel. Met volle teugen ademde ik het vrije, sterke leven in, zonder me ooit te bekommeren om den dag van morgen. Nergens zocht ik een houvast. De wereld was zoo groot en zoo schoon: overal scheen, overal lokte de zon.

Eens, in den zomertijd, had ik mijn fluitje verloren. Dat was mijn eerste waarachtig verdriet. Den ganschen dag, in de brandende hitte, liep ik en zocht tevergeefs overal rond. Toen de avond viel wierp ik mij, uitgeput en moedeloos, neder aan een boschrand in de wei. De boomen ruischten me in slaap en ik kreeg een wonderschoonen droom.

Ik zag een uitgestrekte streek vol blauwe bergen en groene dalen in gouden klaarte. Beneden stroomden heldere rivieren, watervallen bruisten. Overal bloeiden de vriendelijkste bloe-

men, en allerhand vogels zongen en spraken in het loover. En de menschen, die er zich bewogen, waren hoog en schoon. Met lichte voeten traden zij over de aarde. Zij droegen witte glansende gewaden, zongen en speelden goddelijke muziek. Een van hen, de heerlijkste, gansch in 't goud en gansch vervuld van de zon, trad naar me toe, noemde me bij mijn naam en legde zijn hand op mijn hoofd. Bij het heengaan schonk hij mij een zwarthouten fluit.

's Morgens kweelden de vogels mij uit mijn droom.

Ik vond mijn eigen wakker en opgefrist in een bad van dauw en licht. En zie, aan mijn voeten in het gras, zag ik een voorwerp liggen, schitterend met zulk een fellen glans, dat ik niet dadelijk den vorm onderscheiden kon.

Het was een dikgeworden zonnestraal. Ik boog voorover, raapte op en juichend stak omhoog het prachtig fluitje dat ik in mijn droom gezien had.

Mijn oogen kon ik niet gelooven, en dadelijk bracht ik het wonderbaarlijk speeltuig aan mijn lippen.

Ik blies, en klanken kwamen er uit zooals ik er nooit had gehoord, nooit had vermoed.

En nog meer steeg mijn verbazing toen alles om me heen — vlinders, bijen, kevers, vogelen, runderen, ja tot de bloemen toe, de grashalmen en de takken der boomen — aan het dansen sloeg en daarmede niet ophield zoolang mijn spelen duurde. Ik zelf danste het hoogst en wierp de zon, die me de tooverfluit had geschonken, luide handkussen toe.

Hein zat te luisteren met wijdopen ooren, oogen en mond. Geen woord vond hij om in te vallen; en ofschoon zijn weetgierigheid thans ten sterkste geprikkeld was, wachtte hij totdat Jaakske verder verhaalde.

— Van deze mij toevertrouwde tooverkracht heb ik zelden gebruik, nooit misbruik gemaakt. Het geheim — jij alleen kent het — houd ik verborgen. Van dien tijd af speelde ik niet meer langs den weg en trachtte op andere wijze mijn brood te verdienen.

Toen ik, na jaren, op de hoeve van mijn pleegouders terug-

kwam, vernam ik dat er mij van onbekende zijde een erfenis was ten deel gevallen, waarover ik terstond beschikken mocht. Een deel gaf ik aan de menschen, die me als kind hadden opgevoed. Met het overige kocht ik de schuit, waarop we nu varen.

Hein zuchtte:

— Daar staan zooveel sterren uit; en niet éene schenkt me wat. Jaakske, glimlachend, streekte hem vertrouwelijk over de kale kruin en schouwde in de verte.

### III.

Jason en de Argonauten, op hun tocht om het Gulden Vlies te veroveren, hadden een weg en een afgebakend doel, dientengevolge rijkelijk nood en gevaar. Jaakske en Hein, niets



najagend, niets bestrevend, hadden noch kommer noch hinder. Ze zeilden maar, lieten zich zeilen. Zoo werden zij dagen na dagen vóór wind uitgedreven en wisten van tijd noch duur. Weinig kon het hun schelen wat deel van den oceaan zij doordwaalden, of in welke wereldstreek ze zouden aan wal komen. Lading hadden ze noch vrachtlon in het verschiet en de zon speelde in hun wimpel. Wat hadden ze dan uit te staan met lengtegraad of breedtegraad, wat met waterdiepte of windwijzer? Achter noch voor zich, aan lij- noch aan loefzij wenschten zij land in het zicht. Vooralsnog, zoover hun mondvoorraad strekte, voelden zij geen behoefte om een einde te maken aan hun frisch, vroolijk gezellig glijden om de wereld.

Het was al geruimen tijd geleden dat zij den rook van een stoomer hadden gezien of een ander zeil dan datgene wat

spande boven hun schuit. Dag en nacht lagen de golven hier verlaten. Het scheen of er niets te visschen viel, of deze wateren zich buiten de verkeerswegen bevonden, en het wonder was dat langzamerhand de een en de ander aan die eenzaamheid dermate gewenden, dat het opdoemen van een scheepsmast hun zou voorgelopen zijn als iets vreemds. Nog altijd was het zomer, toen zij op een ochtend, na het optrekken van de schemering, een verre kust ontwaarden. Aanvankelijk bespeurden zij slechts een lange onduidelijke lijn, die klom van het Zuiden naar het Noorden. Allengskens rees de landstreep, onderscheiden van de lage wolkenbanken, hooger uit de zee, kwam nader en nader, kreeg bepaalde vorm.

— Wat mag dat wezen? riep Hein.

— Land, zei Jaakske.

— Dat zie ik ook, zei de lange gezet, terwijl hij zijn voorhoofd rimpelend optrok. Maar wat land? Eiland of vasteland? Ijsland of Groenland, Ceylon of Batavia? Ik heb zoo'n idee-perspectief dat de woestenij van solidaire wateren hier een einde neemt en dat die kusten grenzen zijn.

— Weldra zullen we meer weten, zei Jaakske. We varen er heen.

— Varen we er heen? Mij goed. Dat eeuwig zout en waterig water deugt niet eens voor 't kombuis. Kijk, Jaakske, die hoogten in 't Noorden zijn effectievelijke bergen, en in 't Zuiden die platte band, dat is wat ik noemen zou laag land. Wat hamer is dat mooi! Ik krijg zoo'n gevoel alsof ik Columbus ben en Amerika ontdek.

— Volle zeilen, Columbus! beval Jaakske.

Alsof de winden mede dat bevel begrepen hadden, bliezen zij met rukken in het groote zeil, met het gevolg dat Jaakske een slag kreeg van de giek, beide zeilen een hoogen rug opzetten en de schuit over de zwellende wateren met sprongen vooruitvoer.

Hein zette zijn handen als een hoorn voor zijn mond en schreeuwde:

— Hoera!

En feller, westwaarts, landwaarts, ging de vaart. Toen de zon tegen den middag haar hoogtepunt bereikte, zette de vaste bodem, zoover ze kijken konden, van weerszijden den gezicht-einder af. De gansche omvang van de kust was niet te overzien. Heel verre in het Westen, op den achtergrond van het verschieft, verrezen breede bergmassa's met velerlei toppen en vlakranden, glinsterend in het sterke licht. Daar moest sneeuw op liggen en ijs. Van het hooggebergte daalde de grond geleidelijk tot aan den oever der zee, in dier voege nochtans dat de noordkust minder snel afdaalde en een hoogvlakte bleef, terwijl het zuiden daarentegen, na een steil naar benedenschielen der bergruggen, alle verhevenheid verloor en door Hein terecht: laagland werd geheeten.

Ongeveer in het midden, juist bij het neerzakken der kustlijn, was een opening merkbaar, die zich eerst voordeed als een smalle spleet, doch, bij het benaderen, langzamerhand uitwijdde en niets anders kon wezen dan de monding van een groote rivier. Was deze, naar alle redelijke gissing, in het sneeuwgebergte ontsprongen, dan moest zij het heele eiland van West naar Oost doorstroomen en het grondgebied in tweeën snijden.

Hein, onder het fokzeil op den uitkijk staande, deelde met hard en gejaagd geroep zijn gewaarwordingen mede aan zijn maat die, rustig aan het roer, stuurde naar het rivierdal toe.

Na verloop van enkele uren voelden de opvarenden de tegenstuwung van de rivierwateren in de zeewateren. De rivier zelf zagen zij al dieper in de vallei; zoodat de monding niet ver verwijderd kon zijn. Nochtans ontwaarden zij er noch handelsstad noch havenwerken, noch scheepsmasten, noch eenig spoor van menschelijke bedrijvigheid. Was de oever aan beide kanten tot stedenbouw ongeschikt? Lagen de havens ergens in de bochten verborgen, elders langs de kust, of aan den overkant van het eiland? Was dit uitgestrekt grondgebied — wat bijna niet te denken viel — teenemaal onbewoond, of had de bevolking geen verkeer met de buitenwereld?

Opmerkelijk bleef het en verwonderlijk dat de schepen van

geen enkelen staat dit zeegewest doorkruisten, terwijl ze anders over den ronden aardbol elkander zoo graag in het vaarwater komen en najverig de loef afwinnen. Volstrekt onbewoond kon het eiland echter niet wezen. Weldra rezen aan de noordzijde enkele torens en koepels op, welke, zelfs op grooten afstand geschat, verbazende afmetingen moesten hebben, althans wat de hoogte betrof. Breedte in de eigenlijke beteekenis van het woord hadden die torens niet. Hemelhooge pijlen leken zij met den onderkant naar boven gekeerd. De koepels insgelijks waren, naar verhouding der lengte, bijzonder smal en met hun platte toppen hadden zij het uitzicht van monsterachtig lange vingerhoeden. Een zelfde wanverhouding viel waar te nemen ten opzichte van de t'allenkanten opdoemende woningen, wier daken en gevels buitengewoon spits en spichtig in de hoogte staken. Waren ze niet zoo talrijk geweest men had ze stellig voor kleiner torens aangezien; immers de verhevenste boomkruinen moesten er voor onderdoen.

Thans eerst vertoonde ook de Zuidzijde teekenen van menschelijk verblijf. Af en toe, waar geen bosschen groeiden, werd een gebouw zichtbaar. De bouwtrant was in lijnrechte tegenstelling met den bouwtrant van het Noorden. De bewoners van laag land hadden opvallend hun best gedaan om hun woonsteden een gezet en welgedaan uiterlijk te geven. Alles was er breed, dik, zwaar, log, bij voorkeur bolvormig en plat. De grootste koepels — van torens, die uiteraard scherp zijn was geen sprake — bereikten ternauwernood boomhoogte, en de huizen moesten zoo laag wezen, dat er van uit zee geen enkel te bespeuren viel.

Van dit zonderling uitzien eiland had Hein en had ook Jaakske noch gehoord noch gelezen. De aanblik vervulde den smid met verbazing en angst. Telkens hij een nieuw voorwerp onderscheidde, wierp hij zijn armen in de hoogte en mompelde allerlei binnensmonds.

Eindelijk werd het hem te machtig. Hij verliet zijn plaats bij het fokzeil en kwam bij Jaakske aan het roer.

— Jaakske, vroeg hij, heb-je ooit zoo iets gedroomd?





— Nooit, zei Jaakske.

— Ik ook niet, zei Hein.

Hij zweeg en hervatte dan:

— Ik weet niet hoe of het met jouw begrip gestaan en gelegen is, maar deze wonderbare wereld — gesteld dat het een positievelijke wereld is en geen hersenschimmige — verwekt onder Heins ouden schedel een wemeling van hooge en lage gedachten. Als het geen crimineele zonde was om Gods tweebeenige creaturen met veelpootige insecten te vergelijken, zou ik zeggen: ginds hebben we den volksstam van den sprinkhaanmensch, en hier dien van de menschelijke wandluis. Het kan goed wezen dat we er heengaan, maar het kan nog beter zijn dat we er wegblijven.

— Kijk naar onzen wimpel, zei Jaakske. Wat zie-je daar?

— De zon.

— Komt de zon niet overal?

— Overal.

— Wij ook.

Hein schudde met het hoofd als vreesde hij onraad.

Daarna, zich bezinnend, dacht hij aan de wondermacht van het zonnefluitje en perspectievelijk bracht hij zichzelf aan het verstand dat zij nergens en van niemand iets te vreezen hadden, aangezien Jaakske mensch en dier kon doen dansen naar zijn pijpen. Kluchtige tafereelen van mogelijke danspartijen rezen hem voor den geest. Hij begon dat idee in zijn eigen te keeren en te draaien, het tegen te knikken, het toe te monkelen, om het opnieuw uit te proesten, hardop, zoodat de lach in zijn keel haperde en hij hoestte.

— Wat is 't, kerel? vroeg Jaakske.

— Niets, maar ik kijk in mijn hersenpan als in een rumoerige danszaal.

Dit zeggende bracht Hein zijn beide handen in tegenovergestelde beweging aan zijn rechterwang en liet zijn oude vingers huppelen als op een dwarsfluit. Hij klopte zijn gezet op den schouder, en, met gekke danspassen, trok weer op zijn post. Toen zij, bij valavond, de breede rivier opvoeren, stonden de bergen rood.

Voor een stille bocht gekomen, stuurden zij naar wal, haalden de zeilen neer en legden hun schuit vast.

#### IV.

's Anderdaags vroegmorgens, wandelden Jaakske en Hein stroomopwaarts om dit gedeelte van het eiland te verkennen. Aan deze, de zuidelijke zijde van de rivier, bevonden zij zich in laag land. De andere oever was meer verheven en in de verte, boven de boomen uit, ontwaarden zij de torens en gevels wier ongemeene hoogte en scherpte hen daags te voor met verbazing geslagen hadden.

In de onmiddellijke nabijheid ontdekten onze onderzoekers noch huis noch kruis. Toch moesten er menschen wonen, want er was een begaanbaar pad en in de weiden liepen paarden, schapen en zware runderen. Waterwild leefde hier in tamelijke hoeveelheid: eenden, talingen, snippen, ganzen, schollevaarders, waggelende alken en meer vogelsoorten in Europa minder bekend. Wat de wandelaars behalve de vette logge alken, het meest in het oog viel, was een zwemmend knaagdier van meer dan een meter lengte, bruinachtig van huid, met borstelharen en de gestalte van een varken. Het beest had felle blinkende snijtanden en sterk uitpuilende oogen. Dit waterzwijn hief even zijn kop uit het oeverriet, keek grommend om zich heen, en een zilveren zog achterlatend, stak weer naar het midden van den stroom.

Terwijl Jaakske en Hein het kleine monster nastaarden, klotste een zonderling vaartuig naderbij. Het was wijd en rond, had meer van een kuip dan van een boot; en daarin stond, met beide vuisten een groven roeilepel omklemmend, een uitermate kort en zwaarlijvig mannetje, die een hoofd had als een reusachtige rijpe tomaat. Met zijn korte dikke armen deed het kereltje alle geweld om zijn wankelende kuip aan den kant te krijgen, en wanneer hij daar eindelijk in geslaagd was, kroop hij er op handen en voeten uit. Rechtgestaan scheen deze eilander niet grooter maar eerder nog dikker geworden.

Hij droeg een pofbroek en een spannend vest van degelijke stof, was blootshoofd en had zijn hemdsmouwen opgesloofd. Met beide roode handen streek hij zijn rosachtigen haarbos naar omhoog, bracht gromgeluiden voort zooals daareven het waterzwijn en wendde zijn buikstevan naar de vreemdelingen toe. Deze hadden hunnen gang gestaakt en wachtten den komende af. Het tomaatmannetje, vlak voor hen getreden, hield zijn vaart in, stelde zijn handen in zijn zijde en betrachtte hen van onder tot boven.

Jaakskes ronde voorkomen scheen den onderzoekende te bevallen, want hij knikte hem herhaaldelijk goedkeurend toe. Maar voor Heins lange magerheid trok de dikkerd zijn breeden neus op en schuine flitsen sneden uit zijn varkens-oogen. Toen viel zijn blik weer op Jaakske en kreeg een milderen glans.

Hein dacht:

— Wat wil dat varkentje van ons? Kan die tomaat spreken, en wat voor een landstaal houdt hij er op na? Doch nu sprak de korte met weliswaar eenigszins vettig, maar duidelijk geluid, en verbazingwekkend, in de eigen taal van Hein en Jaakske.

— Wat voor menschen zijt gij? klonk het. Waar komt gij vandaan, en waarom?

Jaakske antwoordde:

— Uit West-Europa zijn we. Wij varen en willen de wereld zien.

— Uit West-Europa? Goed, gromde de ander. De eerste bewoners van ons eiland zijn van ginder herkomstig.

Hij wachtte een oogenblik, nam opnieuw met draaiende kijkers eerst Hein, daarna Jaakske in oogenschouw, en zich tot den laatste wendend, gromde weder:

— Wat zoekt gij hier?

Jaakske verklaarde:

— Wij reizen op goed-valt-het-uit, zoeken nieuws en tijd-verdrijf.

— Geen eigen baat?

- Neen.
- Wist gij dit eiland liggen?
- Neen.
- Kwaamt gij er bij toeval?
- Ja.
- Goed, knikte de dikkerd.

Hein, zijn wenkbrauwen fronsend, stond al lang zijn lippen te bewegen om met een wijsheid voor den dag te komen, die het mannetje ineens van zijn lastige vragen afhelpen zou; doch, eer hij spreken kon, vroeg de dikbuik opeens, hard en op den man af:

— Zijn er bij jullie meer van *uw* soort, of meer van *zijn* soort?

De lange smid voelde in deze woorden zeker misprijzen ten aanzien van zijn persoon, en, zijn eigen nog hooger uitrekkend, diende het kereltje van antwoord.

— Mijnheer, of waarde vrind, of hoogmogende eilander, of wie u ook zijt en hoe of ik u noemen moet, ik meen dat er in deze uwe inspectorie niets beleedigends ligt ten opzichte van de waardigheid van mijn meester, die een natuurlijk kind van de zon is, of ten opzichte van de waardigheid van mij, die een natuurlijk kind van de aarde ben; en wanneer dat zoo gestaan en gelegen is dat u daarmede en mitsgaders niets beleedigends bedoeld hebt, kan ik u naar waarheid betuigen dat er bij ons evenveel zijn van *zijn* soort als van *mijn* soort. Hein keek triomfantelijk op naar Jaakske om na te gaan of hij dit goed gezegd had, en bemerkte hierdoor niet dat de dikkerd hem opnieuw met zijn varkensoogskens wantrouwend tegenflitste.

Opeens gromde het mannetje:

— Eet gij vleesch?

Op deze vreemdsoortig en ruw gestelde vraag gaf Jaakske eenvoudig bescheid:

— Wij eten er.

Het mannetje, met zijn korten, dikken arm op den langen smid wijzend, snauwde:

— Hij ook?

— Ik? riep Hein, of ik vleesch eet? Zoo goed als iemand in West-Europa, en zonder uw eer of reputatie te willen te kort doen, zoo goed als iemand hier. Hein eet rundvleesch, schapenvleesch, geitenvleesch, paardenvleesch, kippenvleesch, konijnenvleesch, hazenvleesch, hertenvleesch, berenvleesch, varkensvleesch, ja varkensvleesch vooral, vadertje. Het eilandertje luisterde niet zonder welgevallen naar deze geestdriftige opsomming. Gansch tevreden gesteld was hij echter nog niet; want verder vorschte hij uit.

— En visch? Eet gij visch?

— Visch, gewis, rijnde Hein, en oesters, mosselen, krabben, garnalen, kreeft met de eieren er bij. Alle visch en alleszins toebereid. Gekookt, gebakken, gestoofd, gestoomd, gedroogd, gezouten, gemarineerd. Vraag aan Jaakske of Hein in dit kapittel thuis is.

— Hij is er in thuis, beaamde Jaakske.

Thans wendde het achterdochtig mannetje zich rechtstreeks tot den oudste van beide gezellen.

— Hein is uw naam naar ik hoor. Uw woord bevalt me, uw voorkomen minder. Antwoord mij zonder omweg: drinkt gij bier en wijn als een wellevend mensch?

— Als ik er heb, zei de oude, en de



qualiteit conform is, drink ik wijn en bier, zooveel als drie wellevende, ordentelijke menschen.

— Goed, zeer goed, sprak het eilandertje. Voorloopig acht ik mij voldoende ingelicht. Ik heet Tomtrom, ben brouwer, heb mijn brouwerij hier in de buurt en noodig u uit tot het ontbijt in mijn huis. Daar zal ik zienderoogen ondervinden of gij waarheid spreekt en mijn welkom waardig zijt. Komt.

Tomtrom met het tomatenhoofd en de pofbroek, trampelde al puffend en blazend voor, gevolgd door glimlachend Jaakske en Hein, die zijn lippen vooruitstak en zijn kakebeenen al werken liet bij het perspectief van een rijkvoorziene tafel. Den appetijt immers is morgenlucht bevorderlijk.

## V.

Op een smal pad achter elkander gingen zij de zwaarbedauwde weide door en kwamen omheen een eikenboschje en wat schaarhout aan de brouwerij, die, wakker geworden, zich koesterde in de morgenzon.

Het was een uitgestrekt laag gedoente, bestaande uit velerlei gebouwen in bloedrood steen opgetrokken. Tusschen twee dikke schildbehangen pilaren stond de houten poort wagenwijd open, en toen de vreemdelingen naast den huisheer naar de in het midden liggende breedaangelegde woning stapten, waaide hun van alle kanten een sterke reuk tegen van stalmeest, gistende mout en uitgestorte draf. Op de werf ontwaarden zij, behalve twee vervaarlijk blaffende doghonden, enkele paarden, runderen, schapen, drie zeugen met hun biggentroep, een overgroot aantal hoenderen, duiven, eenden, ganzen, kalkoenen en een prachtige pauw. Al die dieren waren welgedaan en vet. Korte dikke knechten en meiden, de aankomenden ontwarend, staakten hun beweeg, lieten vallen wat zij in handen hadden, gaapten wat ze gapen konden, of gaven hun verbazing lucht door het uitstooten van rauwe, dierlijke kreten.

Tomtrom stak de huisdeur open en zwiingend wees zijn gasten den eenigszins duisteren ingang. Bij het overschrijden van

den arduinen drempel moest Jaakske zijn hoofd en schouders buigen, Hein zijn eigen in tweeën plooiën.

Zij gingen door en langs vele vertrekken en kwamen eindelijk in een tamelijk goed verlichte kamer. De zware eiken zoldering-balken hingen eveneens zeer laag. Hein stiet herhaaldemaal zijn al te nieuwsgierigen kop. Overigens was het er ruim, en voor kleinstaltige menschen gemakkelijk genoeg. Kasten, spiegels, tafels, stoelen, alles was even laag en breed en ver-toonde, ondanks eigenaardige ruwe vormen, toch zekeren smaak. Bolvormige gedraaide tafelvoeten en zetelpikkels met eenvoudig snijwerk bleken, bij nader aanschouwen, bepaald niet onfraai.

Midden op den reusachtigen ronden eetdisch prijkte een zware bronzen bel.

— Vrouw en kinderen slapen nog, zei Tomtrom, maar in de keuken zijn de dienstlui al aan het werk. Neemt plaats.

De bel gebruikte hij niet, maar driemaal sloeg hij met de vuist op het dischberd, dat het dreunde.

Ondertusschen gingen de gasten zitten. Bij het neerzakken in zijn stoel, schoven Heins lange beenen zoover onder de tafel door, dat zijn voeten bijna aan den anderen kant uitstaken. Daar ging een deur open, en tegelijk met allerlei geuren kwamen binnen een jonge vette meid, en een koksmaat met de witte muts achterover op zijn gloeiend hoofd.

De gastheer fluisterde den koksmaat eenige woorden in het oor en beval dan luid:

— Dient op het ontbijt.

Het duurde geen kwartier of voor de witgedekte tafel zat Tomtrom met zijn gasten aan, elk met een versche dwale op zijn schoot. Grootte borden, breede korte lepels, messen en vorken, diepe roemers glinsterden in de gouden zonnepalken, schietend door de kleinruitige ramen.

Eerst verscheen de koksmaat met een heele mand wijn. Ver-volgens hielp hij het dikke meideken bij het opdienen der schotels.

Achtereenvolgens werden voorgezet versche forellen, ossetong,

worsten met ballekens, een gebraden schouder, gerookte ham, een kapuin, een venizoen, ieder gerecht met de daarbij behorende saus en de noodige groenten en salades.

Tomtrom at met scherpe verscheurende tanden en smakkende lippen. Hein smulde dat hij likkebaarde; alleen Jaakske, die wel van alles proefde, gunde ook zijn oogen den kost.

En wijnen dat ze dronken, witte, gouden, roode wijnen, stille, parelende, schuimende! En steeds kwamen nieuwe spijsen op: eierkoek, witte letter, amandeltoert, gekartelde anijs; dan vruchten: appelen, druiven, meloenen, oranjeappelen, perzikken, peren; er scheen geen einde aan te komen.

Lange Hein zat aan zooals in zijn beste dagen. Van tijd tot tijd riep hij een grappig woord naar Jaakske toe, streek beide uiteinden van zijn snor omhoog en deed weer dapper voort, als moest hij met eten zijn kost verdienen. Met heele mondsvollen jaagde hij de spijsen door zijn keel naar zijn maag, schier zoo vlug als de gastheer, die, onder het bijten en zwelgen, genoegelijk zat te grommen, juist weer als het waterzwijn.

In het drinken kon Jaakske het vliegend tempo niet volhouden. Hein echter hield met Tomtrom maat en slag en dorst op een gegeven oogenblik te beweren dat hij hem twee roemers voor was.

Jaakske, den zwijgenden arbeid onderbrekend, sprak:

— Dat is een even onverwacht als wonderbaar ontbijt. Waarde heer Tomtrom, eet u in dit land elken morgen zooveel?

— Niet altijd zooveel, zei Tomtrom goedmoedig, maar ook niet veel minder. Gister had ik een vriendenmaal. Wat we nu krijgen is een gedeelte van het overschot.

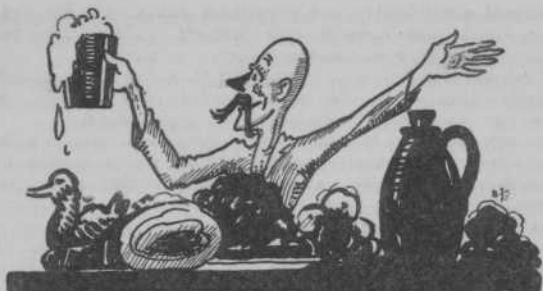
Lange Hein jubelde:

— De praktijk van het leven houdt u hier practisch hoog. Kan ik mij laten inburgeren?

Tomtrom keek den lange met weeke waterblinkende blikken aan, maar antwoordde niet. Hein trouwens liet er hem den tijd niet toe en zei:

— Ik heb dorst van drinken. Brouwertje, laat mij je bier proeven.





Een blijde glans verhoogde het rood van de tomaatwangen.  
Tomtrom sloeg nogmaals met de vuist op tafel.

— Een kan bier, van 't beste!

De helderbruine schuimende drank werd uit de tinnen flapkan geschonken in de effen glazen bekers, zoo groot dat Tomtrom den zijnen met beide handen moest vasthouden.

Hein, rechtopspringend, stiet met zijn kalen schedel tegen een zolderbalk. Doch groeide daar een buil, zijn geestdrift kon niet slinken. Weer streek hij zijn snor in de hoogte en terwijl zijn blauwe oogskens op het vriendelijkste straalden, riep hij:

— Daar gaat hij, in een geest van vrede en vriendschap.

Leve onze nobele gastvrije gastheer, en blijven zijn keuken en kelder immer conform aan de capaciteit!

Daarop ledigde hij den beker in één teug.

Tomtrom was al bewondering, al ontroering. Hij ook hief, niet zonder moeite, zijn eigen op en met een waterlander in ieder van zijn oogen, reikte hij den ouden zwerver zijn rond pooteken toe.

— Je bent lang en dun; maar je eet goed, je praat goed, en je drinkt nog beter. Hein, we zijn en blijven vrienden.

Hein sloot en kneep het roode pooteken in bei zijn bleeke beenderige handen, zoo fel dat de brouwer er blauw bij werd

en sterker flitsoogde, en liet maar los om nog een gevulden beker te grijpen en te drinken op het ingaande termijn van hartelijkheid en broederschap.

Wanneer Tomtrom weer in zijn zetel gezakt en, na dat aangrijpende moment, behoorlijk op adem gekomen was, sprak Jaakske, die aan zijn rechterzijde aanzat, hem volgenderwijze toe.

— Waarde heer Tomtrom, het verheugt me dat u de reeds voor den dag getreden lichamelijke en geestelijke eigenschappen van mijn reisgezel aldus hoogelijk waardeert. We twifelen er niet aan of deze uw welwillende vriendschap zal ons in uw land de wegen gemakkelijker en de harten open maken. Want wij zijn menschen die van menschen houden, en van natuur- en volksgebruiken graag zien wat zienswaardig is.

— Reken op mij, heer Jaakske, beloofde de brouwer. Land en volk zult gij kennen.

Hierop verzocht hij Hein even met de bel te rinkelen, want hijzelf verkoos thans gezeten te blijven.

Hein, gedienschtig, rinkelde met de bel zoo hard dat het galmde door het heele huis en van alle kanten, uit alle deuren, kwamen meiden en knechten toegesneld. Het was een aaneenhoudend gebuig en getrippel van dikkigheden, een aaneenhoudend gevraag en gesnap. Toen de wemeling stilhield, stond daar een heele troep korte menschjes met roode tronies, roode handen, witte en grauwe boezelaars en ruwlederen muilen. Op het eerste gezicht leken ze alle op elkaar.

— Dat zijn de dienstlui, zei Tomtrom. Laat nude familie komen. Een paar ijlden met de boodschap heen en niet lang daarna trad de familie binnen. Voorop verscheen Mevrouw Tomtrom, een deftig dik dametje, nog kleiner en nog dikker dan haar man, met roode ronde wangetjes, groote glazig blauwe oogen, een kort halsje, een vooruitdringend boezempaar, een wonder-schoon beweeglijk buikje, poezelige pollekens en parmantig kleine voetjes. Ijle stak gespannen van onder tot boven in helrood fluweel, droeg glinsterende kammen in haar eenigszins rosglansend zwarten haarbos, veel ringen aan haar dikke vingertjes en fraai blinkende, hooghakkige schoentjes.

Ofschoon vol verbazing en nieuwsgierig tot barstens toe, hield zij, de vreemdelingen aanglurend, haar klein mondje gesloten, want haar aanzienlijkheid liet niet toe dat zij het eerste woord sprak. Tomtrom stelde voor:

— Mijn vrouw. Mijn gasten, Hein en Jaakske, uit West-Europa, varensgezellen en bezitters van een schuit.

— Pardon, riep Hein, de qualificatie is niet conform. De schuit is van Jaakske alleen.

Mevrouw Tomtrom trad dienvolgens op Jaakske toe en reikte hem haar lieve, malsche, roode hand met de tintelende ringetjes, en met een alleraardigst piepfijn stemmetje vroeg zij:

— Heeft mijnheer Jaakske goed gegeten?

Hein, welken zij als een dienaar beschouwde en dien zij ook wegens zijn gestalte monsterachtig leelijk moest vinden, gunde zij slechts een hoofdknikje.

Daar waren al de Tomtrommetjes, vijf dikke snaakjes, met pofbroekjes en spannende vestjes, vijf dikke deerntjes met roodfluweelen jurkjes, de eene rosharig, de andere zwartharig, alle met tomaatwangetjes, groote oogen en dikke neusjes; en bijna even klein. Een, dat een trom op zijn buikje droeg, was daardoor opmerkelijk dikker dan het lang was. Al deze fraai aangekleede, rechtopstaande biggetjes hadden menschelijke naampjes, welke Mevrouw Tomtrom vlug na elkander opnoemde en de gasten even vlug vergaten. Jaakske vond het huiselijk tafereel wel aardig, alzoo het zonlicht de dikkerdjes hielp bloeien en twee drie streelde hij op hun koppen. De oude smid, blij grinnikend, ofschoon nog recht op zijn beenen, wou de bolle kaboutertjes met gekke passen en kwinkslagen te gemoet; doch niet zoodra had hij uit een aardigheid een paarmaal zijn voeten krom gezet en uit vriendelijkheid de kostelijkste grimassen gemaakt, of de heele bende sloeg uit schrik aan het huilen en vluchtte naar moeder toe.

Tomtrom gromde en deed een teeken met zijn arm.

Hierop boog mevrouw Tomtrom en trok af met haar schreiende kleuterkens. En ook de meiden en knechten sloften heen, elk naar eigen bezigheid.

VI.

De heer Tomtrom hield een poos zijn armen gekruist over zijn buik. Zijn oogen wilden toegaan en zijn kop neder.

Waarschijnlijk had hij de gewoonte om, na den arbeid van iederen maaltijd, een dutje te doen. Thans vond hij dit, tegenover de vreemdelingen, eerder ongepast en weerde zich om niet in te sluimeren.

Een knecht had er voor gezorgd dat er een kom water in het bereik van zijn meester stond. Daaruit schepte deze tweemaal met beide handen zooveel hij scheppen kon, en wreef het nat in zijn gezicht.

Weldra kwam hij ter taal en de vaak was weg. Trouwens Tomtrom had zijn gasten zooveel belangrijks mee te deelen, dat het gesprek, eenmaal aangevangen, hem vanzelf wakker hield.

— Mijnheer Jaakske en Hein, nu ik u beiden aan tafel gehad heb, kan ik u werkelijk welkom heeten. Welkom dus in mijn huis, welkom in Toekomst.

Jaakske dankte om de vriendelijkheid en vroeg:

— Heet het eiland Toekomst?

— Het heele eiland, ja. Het gedeelte, dat wij bewonen, heet Laagland, het ander Hoogland.

— Dat heb ik zoo geschoten, zei de smid.

De brouwer hervatte:

— Hoeveel honderden jaren het geleden is dat onze voorouders hier aanlandden, weten alleen de geleerden in Gambrinushove.

— Wat is Gambrinushove? vroeg Jaakske.

— Gambrinushove is onze hoofdstad. De hoofdstad van Hoogland is Spitsburg.

— En de rivier te midden?

— De rivier te midden is Scheirivier.

— Verstandig, zeer verstandig gespecificeerd, knikte Hein, Hoogland is hoog, Laagland is laag en de Scheirivier scheidt.

— Ik zeg, vervolgde Tomtrom, dat ik niet weet wanneer

onze voorouders uit West-Europa hierheen verhuisden. Maar dat moet al lang, zeer lang geschied zijn, aangezien de mensch hier van leelijk en lang, zoo schoon en dik is geworden.

Jaakske glimlachte en zei hoffelijk:

— Het weelderig en welgedaan uitzicht van uw beminnelijke gade, uzelf en uw kinderen, heeft ons alleraangenaamst verrast. Ik twijfel er niet aan of uw familie moet tot de achtbaarste, edelste en schoonste van het land behooren.

— Dat doet zij, beaamde de gastheer; niettemin er zijn er nog schooner en voorname. Alhoewel de Tomtroms, wat adel van oorsprong betreft, voor weinigen moeten onderdoen. Dat blijkt uit den ouderwetschen vorm der ton, die gij op mijn wapenschild ziet.

Inderdaad een wapenschild met een ton hadden de gasten op de poortpilaren bemerkt en ook in deze kamer prijkte een dergelijk schild.

— Een merkwaardig wapen, oordeelde Jaakske, dat getuigt van den vredelievenden aard der bezitters.

— Vredelievend, jawel, gromde Tomtrom, maar niet altijd. Jaakske zei:

— Dat de tocht uwer voorouders hierheen al lang moet geleden zijn, geloof ik ook. Want, aangenomen dat de gemiddelde gestalte in West-Europa zou liggen tusschen Heins lengte en de mijne, dan hebt u, dank zij een breeder levenswijze, minstens twee voet — ik reken met onzen voet — van de menschelijke gestalte weten te verliezen.

— En in rondte gewonnen, voegde Tomtrom er met fiere bescheidenheid aan toe.

Ernstig sprak Jaakske:

— Zoo leeft dan hier een saamgedrongener, een dichtgekweekter mensch. Hart, maag en hersenen liggen nader, nauwer bij elkander. Dat kan zijn voordeel hebben. U zijt zeker behoudsgezind?

— Wij behouden graag wat we hebben en nemen liever toe dan in te krimpen.

— Ik bedoel behoudsgezind in politiek. Weet u wat politiek is?

— Wij weten het; maar de hooge lui in Hoogland beweren het nog beter te weten.

— Hebt u een koning?

— Een koning hebben wij: Gambrinus, den zeventiende van zijn naam en geslacht. De wijsneuzen van Hoogland hebben het koninkdom sinds lang afgeschaft. Daar hebben ze een republiek, met Meeldraad tot president.

Tomtrom zei dit op smalenden toon. Verachting lag op zijn dikke lippen. Verachting vlamde in zijn schuine blikken. Weer leek het anders goedgehartig eilandertje op het waterzwijn. Hein sprak:

— Politiek is een vak vol diepzinnigheden. Maar daarom is het niet uitgesloten dat een eenvoudig sterveling er het zijne van denkt. Wat mij betreft, voor zoover ik mij van de wereld een idee-perspectief kan vormen, de staat koninkdom kan goed zijn, bijaldien de koning goed is, en de staat Republiek kan goed zijn, bijaldien de burgers goed zijn; maar wanneer in den staat koninkdom de koning een steenezel is, en wanneer in den staat republiek de burgers distels vreten, dan kunt u voor mijn part koninkdom en republiek stoppen in één zak en ze uitschudden waar u wilt. Daarmede is niet alles gezegd maar mijn wijsheid is uit.

— Niet van alle inwoners van Toekomst, zult gij een grooten dunk hebben, voorspelde Tomtrom. De hooge lui in Hoogland zijn lastig, opsnijerig en leelijk.

— Leelijk?

— Schromelijk leelijk.

— Hoezoo?

— Tweemaal zoolang als gij, viermaal zoolang als wij. Daarbij smal en dun, zonder vleesch, zonder bloed, zonder kleur. Jaakske merkte op:

— Bij hen vergeleken moet onze vriend Hein een bijzondere schoonheid zijn.

— Ongetwijfeld.

— Wat de structuur van mijn lichaam betreft, zei Hein, ze kan door den beugel en ik ben er tamelijk tevreden mee. Maar

de opbouw van mijn geest kost me nog altijd veel moeite. Dit zeggend greep hij zelf de flapkan en schonk zich, naar alle regels der kunst, een mooi glas gersten in. Hij dronk het ledig in een lange, lekkere, gulzige teug. Dan bekeek hij, als een verliefde met een lodderig oog het glas, daar het schuim nog in ringetjes aan den rand zat.

— A propos, vrind brouwer, hebben ze in Hoogland ook lekker bier?

— Bier hebben ze daar niet.

— Is 't mogelijk?

— Wijn verfoeien ze.

— God zij me genadig.

— Gebruik van drank verbieden ze bij de wet.

— Maar dat is goddeloos. Hoe leven die menschen dan?

— Als schapen, met water en kruiden.

Jaakske zei:

— Ze zullen toch wel vleesch eten?

— Neen, vleesch eten ze niet, ook geen visch.

— Waarom?

— Waarom? gromde het Laaglandertje, waarom? Ze hebben schijnt het, heele boeken gevuld met hun waarom. Maar wij lezen ze niet.

— Dan zult u met dit volk weinig gemeenschap hebben? opperde Jaakske.

— Wij hebben hoegenaamd geen gemeenschap met hen, zei Tomtrom. Het zijn dorre, trotsche, waanwijze lieden, die ons vernederen en verachten.

— Naar ik hoor, zei Jaakske, hebt gij al evenmin achting voor hen.

— Achting? voor zulke wezens? Laten ze gek zijn en gek doen zooveel ze willen, maar buiten onzen drijf blijven. Tomtrom balde zijn vuisten op en toonde zijn tanden als tegen een onzichtbaren vijand.

— Een modelvolk! spotte hij, een modelstaat!

De gezwollen buik ging zuchtend op en neder en Hein dacht positievelijk aan zijn diksten blaasbalg.

— Nu, gromde Tomtrom, een weinig bedaarder, gij zult ons volk zien en ik hoop ook hun volk. Dan kunt gij oordeelen welk van beiden het beste is.

— Ik ben benieuwd, zei Jaakske, om de menschen van Toekomst, hun zeden en gebruiken te leeren kennen. Laagland zullen wij eerst doortrekken, daarna Hoogland.

Hein liet zijn onderlip hangen.

— Hoogland, droogland, mompelde hij. Liefst zou ik hier mijn tent opslaan, en van de reis naar Hoogland verschoond blijven. Als Hein te kiezen heeft tusschen een koning die Gambrinus heet en een meelradigen president, verdwijnt alle republikeinsch gevoel uit zijn pectus.

Hij sprong op en geestdriftig riep uit:

— Ik stem voor Laagland! Zonder zien stem ik voor Laagland!

Tomtrom knikte welgevallig en stelde zijn gasten voor de keukens te bezichtigen en de kamers met mondvoorraad. Daarna zouden zij den grooten maaltijd houden. Na den eten konden zij de kelders in oogenschouw nemen. Dat zou bezigheid geven tot aan het avondmaal. Vervolgens moesten zij met hem bespreken wat of zij 's anderdaags het liefst zouden gebruiken. De drie volgende dagen was er tusschen de etensuren tijd genoeg om de brouwerij te bezichtigen. Den vierden dag zouden zij te zamen naar Gambrinushove rijden om de markt te zien. In het vermaarde groote gasthof: het Edelvarken, zouden ze lekker dineeren, en onder het middagmaal bedenken wat er verder te doen viel.

Deze gastheerlijke plannen verklaarden onze West-Europeanen volledig geschikt. Dienstknechten werden naar de schuit gezonden om hun reisgoed te halen. Lange Hein, een weinig wankelend, trad naar Jaakske toe, en trok hem bij zijn mouw.

— Ik was altijd een tikje republikeinsch, fluisterde hij. Maar dit koninklijke eilandertje krijgt me te pakken, waarachtig, het krijgt me te pakken.



VII.

In een koets, door twee bruine paarden getrokken, reden Tomtrom, Jaakske en Hein naar de oude stad Gambrinushove. Sterk glinsterde in de zon het vele koper van het paardentuig. Over de hobbelige wegen schokte en rammelde het zwaar-beleederde rijtuig, zoodat praten daarin moeilijk ging. Tot tijdverdrijf rookten de reizigers Tomtroms grofgesneden kanaster en keken uit in het landschap.

Allenthenen ontwaarden Jaakske en Hein eenvoudige lage woningen en kleine dorpere lieden in een grove kleederdracht, gelijkende op die welke eeuwen her in West-Europa de gebruikelijke geweest was. Min of meer kenden zij die kleederdracht uit oude platen. Daar was mansvolk, arbeidend blootshoofds, met sleetsche buisjes en pofbroeken van gemeen uitrafelend wollegoed. Daar waren er met gedeukte en gescheurde hoeden, daar waren er met vette slaapmutsen op hun kop. Lappen op de knieën, lappen op 't achterwerk, gaten aan de ellebogen. Daar waren er, wier schouders door hun hemd, wier teenen door hun muilen, wier haren door hun hoed staken. De wijfkens echter, in haar rokken als zakken, mochten nog zoo slordig toegetakeld zijn, altijd hadden ze nog een doekje of een lintje of de een of de ander vodderij om haar opschik te verbeteren en behagelijk te schijnen, tenzij ze van ouderdom en armoede den moed daartoe hadden opgegeven. Het zag er naar uit of in Laagland de ellende van velen de overdadige weelde van enkelen had mogelijk gemaakt.

Wenden Jaakske en Hein allengskens aan het voorkomen van menschen en dingen, zijzelf bleven steeds met dezelfde nieuwsgierigheid en verbazing aangegaapt. Overal op hun doortocht sloegen de Laaglandertjes hun armen omhoog, riepen elkander toe met rauwe kreten en stonden daar gepland nog lang als de koets voorbij was.

Nog meer bekijks hadden de vreemdelingen in de stad Gambrinushove, die een breede, maar slordige stad was, met vele ronde torentjes en ongeplaveide straten, waarlangs en waarover

een oneindigheid rijde van huizen met uitpuilende buikjes. Over de massa der woningen dreef gestadig een zwoele dampige mist, een lucht uit rook en smook gevormd, die deed denken aan eeuwig stoken en branden van haarden, fornuizen en ovens. Oogen, neus en longen moesten er aan wennen eer een mensch daar goed ademen en aarden kon. De stedelingen, mannen, vrouwen en kinderen, beter gekleed dan de plattelanders, troepelden van alle kanten bijeen, wezen elkander het voorbijratelend rijtuig aan, riepen meer toeschouwers bij. Van straat tot straat, waar uit de meeste huizen den bezoekers een geur tegenwaaide van eten dat op het vuur stond, groeide de toeloop der gapers aan. Toen de koets stilhield voor het gasthof, „het Edelvarken”, wist half Gambrinushove dat Tomtrom, de brouwer van bij de Scheirivier, twee echte West-Europeanen met zich had medegebracht, een lange en een nog veel langere, wezens die toch ook menschen waren en evenzeer van de Hooglanders als van de Laaglanders verschilden. Alvorens de markt te bezoeken gebruikten de brouwer en zijn gasten een overvloedig middagmaal, dat om de faam van Tomtrom, het Edelvarken, en Laagland hoog te houden, uit de uitgelezenste gerechten bestond. Toen de zalmschotel werd opgevolgd door een geurige kal-koenpastei, zei Jaakske:

— Heer Tomtrom, met het eten in Laagland kunnen wij, West-Europeanen, het best stellen. Maar het slapen hier gaat voor ons tamelijk lastig. Wel is waar zijn de lakens blank en zindelijk, de dekens heerlijk warm, maar de bedsteden zijn wat kort.

— Wat mijn persoon betreft, sprak Hein, die gaat er heelemaal niet in.

— Daar had ik niet aan gedacht, gromde Tomtrom; maar het is zoo; gij kunt er niet in.

De smid zei:

— Neem het u niet ter harte, goede vriend. Hein kan het beddegoed wel uit het ledikant nemen en uitmaffen op den grond.

— Neen, wedervoer de goedmoedige brouwer, een mensch moet een bed hebben.

— Dan, zei Jaakske, staat er niets anders op. We moeten ons in tweeën vrouwen, ofwel van twee bedden een bed maken. Hein merkte op:

— Stijf ben ik niet en plooibaar genoeg. Maar mijn bloed-eigen figuur als een ammelaken te gebruiken gaat niet aan. Ik heb zoo'n gevoel in mijn rug dat het laatste beter te doen is dan het eerste.

— Aldus zal geschieden, beloofde Tomtrom.

Dientengevolge werd in het Edelvarken voor Jaakske een bedstede gemaakt uit twee bedsteden en voor Hein een bedstede uit drie. Terwijl bedreven timmerlui en matrassenmaaksters op de gehuurde kamers aan het werk waren om ook, wat slaapgelegenheden aanging, de eer van Laagland te handhaven, trokken de vreemdelingen, onder Tomtroms geleide, naar de markt. Niet ver van het logge Koninklijk Paleis, dat wel aanzienlijk breeder doch niet hooger was dan een West-Europeesche boerenschuur, lag een uitgestrekt vierkant plein, omgeven door huisjes met luifels, waarvan de eene helft uit brood-, kaas-, groente- en vischwinkels bestond, en de andere uit herbergen, rookkrochten en taveernen. Die huizen, evenals de menschen die ze bewoonden, staken elkander van verre hun buikjes tegen. Meestal waren ze in nieuwen, plompen stijl uit hout, enkele uit baksteen opgetrokken. De leien daken drukten vlak en zwaar op de dikke donkere muurkens. De vensters waren als dichtgeknepen oogen, de luifels als gefronse voorhoofden. Het was alsof de heele markt op haar hurk was gaan zitten en niet meer op kon. Een zeldzaamheid daar tusschenin verrees de afbrokkelende puntgevel van een bleeke, vervallen woning. Groote marktdag was het en groote drukte.

Spannend en blinkend in het vertroebelde zonnelicht stond op het plein, in verscheiden rijen, een oneindigheid van allerlei kramen, tent naast tent, zeildoek naast zeildoek. Een ontelbare menigte menschjes, stedelingen en plattelanders, voorname lui, geringe lui, neringdoeners, lanterfanter, vooral korf-

dragende huisvrouwen en dienstmaagden, wemelde daartusschen, en daar ze luid pratend elkander verdrongen, prezen de kramers en uitventers, en ook de toonbank- en winkelhouders, met heesch geschreeuw hun uitgestalde waren aan. Dat klonk, dat galmde, dat vocht tegen elkaar.

— Vooruit, menschen! Wat een kwaliteit, menschen! Nou kan je aal eten. Garnalen versch! Als baarzen bennen de garnalen. Waarnaar zie-je? Bot, leng, kabeljauw? Krimpschellevisch, krimpschellevisch met lever. Hier is vleesch, worst, tong, ham, pastei, braadvleesch, soepvleesch. Hazen, patrijzen, duinkonijnen! Kiest uit, menschen, kiest uit. Een stuk van een edelvarken. Wie heeft ooit zoo'n bloemkool gezien? Wie wil wortelen, postelein, wie wil rapen? Boekende brooden, al heete garstenkoeken. Lekkere brandewijn, anijs voor nuchtere buikpijn. Ik heb lekkere peren, peren als wijn. Bessen, bessen! Ze bennen rood, ze bennen wit, ze bennen te geef. Citroenen, drie voor een dubbeltje; pak maar weg, vier! Boven dat tieren en razen heen en weer van staande koopers, verhief zich soms een rondzwerfende stem:

— Juffrouw, ik geef de hoogste waarde voor oude tinnen bier-en koffiekannen.

En een oud gebocheld ventje riep op rijm:

— Menschen, maak je centen klaar,  
Voor een dubbeltje heb je een schaar;  
Voor een dubbeltje en een cent  
Bij den kleinen concurrent.

En wat verder moest ge de kwakzalvers hooren, en een tanden-trekker, die door zijn knecht, in hansworstpak, de trompet liet steken!

Tusschen een stel praatmoeren waggelde een luidgicherend kwabbig meisje met bloote armen, kwalijk bedekte borsten, beenen als stampers en een gek kapsel op haar hoofd. Die wekte de bewondering op niet alleen van de praatmoeren, maar ook van een groep zwaaiende drinkeboers, welke haar allerlei



koddige namen en, uit vriendelijkheid, ook appelen en noten naar het hoofd wierpen.

Zij, uit wedervriendelijkheid, stak haar tong uit en sloeg zich op het lijf waar het luid klinkt. Meer zulke lodderige deernen deden haar best om in het oog te vallen. En een paar magere lieten haar lippen hangen en schudden bedenkelijk haar hoofd.

Daar wandelde achter het uiteenschuivende volk een overdikke statige kerel, met blauwroode wangen, rossen knevel, een smal voorhoofd en trotsche puilooien. In triomf leidde hij een buitengewoon zwaren met bloemen loof en strikken versierden os, die een plank tusschen zijn hoornen droeg met het opschrift: Eerste prijs.

— Heeft die man deelgenomen aan een wedstrijd? vroeg Jaakske?

— Zeker, antwoordde Tomtrom. Aan een wedstrijd voor edelvee. Ik hoor, er zijn in Gambrinushove nooit edeler dieren te zien geweest dan den dag van heden.

— Wat verstaat u door edele dieren? hernam Jaakske.

— Edele dieren zijn dieren veredeld door kunstmatige kruising en uitgelezen voeding.

— Worden edele dieren ook gegeten?

— Zij hebben het lekkerste vleesch. Kijk daar, op dat stroo, staat nog een edelvarken.

— Wij treffen het, zei Jaakske. Onderwijlen worden wij zelf genoeg bekeken.

Dat was waar. Want niet één van de uitventers, noch één der lodderige deernen, noch zelfs de edele ossenleider, verwierven zooveel bijval als Jaakske en Hein. Overal waar ze verschenen stegen kreten op, overal stroomde de massa naar hen toe, scheurde open, en stroomde dichtsluitend weer achterna. De drinkebroers kwamen aangelopen met hun kannen en kroezen, de spelers met hun dobbelsteenen in de hand. Den meesten ophef behaalde het perspectief van Heins hooguitstekende persoonlijkheid.

Voortdurend klonk het:

— Wat een monster! Is dat maar één? Een fraai volk die West-Europeanen! In Hoogland hooren ze thuis!

Om de wille van Tomtrom, die hier zeer bekend bleek, geschiedde hun echter noch leed noch hinder. Door woorden en gebaren gaf de brouwer te verstaan dat de vreemdelingen zijn bescherming overwaardig waren. Met achting blikte hij naar hen op, met trots om zich heen.

Wanneer het gezien werd dat Hein voor een versnapering een dozijn oesters uitslurpte en zoo zwierig met de flapkan wist om te gaan, verdween allengskens elk wangunstig vooroordeel te zijnen opzichte. Door herhaling van deze voornamde handelwijze maakte de oude smid op de markt van Gambrinushove, zoowel als overal elders, een merkwaardig figuur.

Het duurde niet lang of om zijn persoon ontstonden een pro-Westeuropesche, en een anti-Westeuropesche partij, zoodat er in groepen getwist werd en kroegloopers elkander uitscholden en op het hoofd sloegen met tinnen kroezen en steenen potten.

Het koddigste was toen een guitige snaak onder Heins elleboog als onder een poort wou doorgaan, en uit gekheid voortdurend boog waar hij hoegenaamd niet buigen moest. Want rechtopstaande reikte de bengel den ouden smid maar even boven de knie. Hein bemerkte het meermaals herhaalde spelletje en even lollig streek zijn snor in twee machtige krollen, stak zijn hoed in de lucht en glimlachte vriendelijk. En toen de Laaglandsche snuiter herbegon, streelde de gemeenzame West-Europesche reus hem over den nek en lachte nog vriendelijker.

— Leve Laagland! riep hij, en voor een bierhuis, met de flapkan in de hand te midden al die kaboutermannekens, zong hij uit volle keel dat het galmde over de halve markt:

— Daar is een vat gevuld met bier,  
Met heerlijk, lekker bier.

Daar konden de kabouterkens zich niet meer bedwingen. Ze schaterden het breedmondig uit en zongen mee. Een geest-

driftige begroeting viel den lange ten deel en als op een teeken gingen over het heele plein kunnen, kruiken en kroezen in de hoogte.

Zoo'n woeligen, dollen drinkdag hadden de dwergen van Gambrinushove in lang niet gekend.

Toen onze vrienden 's avonds bij lantarenlicht van de markt naar het Edelvarken terugkeerden, sprak Hein tot Jaakske:

— Heb je dat ook opgemerkt, Jaakske? Alle mannen zijn hier dik. Daar is, om zoo te specificceeren, geen enkel uitzondering bij. Maar onder de vrouwen, in doorsnee even rond en vet, heb ik er af en toe een magere bespeurd. Hoe komt dat? Jaakske zei:

— Ik denk, de eerste doen als de mannen, eten, drinken en kweeken een buikske. De andere hebben een hekel aan drinken en kweeken verdriet.

— Neen, zei Hein, dat is geen opklarende verklaring. Voor mij zuipen ze alle. Want wie zou het zuipen niet lusten? Maar zuipen maakt niet iedereen dik. Dat zie je aan mijn eigen body. De brouwer, deftig voor hen tredend, sloeg op dit wijsgeerig gesprek geen acht. Hij was doof van hoovaardij om de eer welke Laagland, Gambrinushove en hemzelf, Tomtrom in het bijzonder, vanwege de West-Europeesche bezoekers was te beurt gevallen.

### VIII.

Jaakske had het verlangen te kennen gegeven om op de hoogte gebracht te worden van het kunstleven in Gambrinushove.

— Want, oordeelde hij, gijlie, die het leven zoo breed weet uit te leven, moet ook tot een zwaarder opvatting van de kunst gekomen zijn.

— Kunst, kunst, gromde Tomtrom. Brouwen is mijn kunst. Van andere kunst weet ik weinig af.

— U hebt toch schilders, beeldhouwers en dichters?

— Beeldenmakers en liedjesmakers? Jawel. Ook trommelroerders en blazers hebben wij: onze Koninklijke Koperblazers.



Als die goed gegeten en goed gedronken hebben, spelen ze zoo hard dat men ze hooren kan op een afstand van twee uur.

— Dat geloof ik, zei Jaakske. Uw mooi gevormde lichamen bevatten adem genoeg. Dat hebben zij gemeen met den weergaloozen doedelzak, die in West-Europa geldt als een der oudste en eerbiedwaardigste speeltuigen. Doch hebt u hier ook een museum?

— Wat is dat voor een ding?

— Het is geen ding, het is een gebouw.

— Een museum, viel Hein in, is een huis, dat om zoo te specificeren niemands huis en allemans huis is. Geen godshuis, geen gasthuis, geen koffiehuis, geen bierhuis, geen rookhuis, geen rasphuis, en toch een fatsoenlijk huis, waar de geestelijke kinderen van de groote meesters met een schroef en een haak aan de wand hangen en de menschen mogen in- en uitloopen en rondkijken totdat hun oogen zat zijn en hun magen leëg. Tomtrom schudde bedenkelijk zijn tomatenhoofd, als begreep hij niet. Dan, zich bepeinsd hebbend, glimlachte hij even en sprak:

— Een huis met schilderstukken bedoel-je? Zoo'n huis bezit Gambrinushove. Het heet: Kijkhuis, het Rijkskijkhuis.

— Juiste en prachtige benaming, zei Jaakske. Kunnen wij het Rijkskijkhuis bezichtigen?

— Als gij wilt van morgen.

— Top, zei Jaakske, we gaan er heen.

Het Rijkskijkhuis was gelegen in dezelfde voorname straat als het Koninklijk Paleis. Even laag, even rond en even rood. Hier insgelijks prijkten twee standvastige behoudsgezinde torentjes. Maar tuinen waren er niet bij.

Bij den ingang onder den met leien gedekten luifel zat de poortier een biezen korf te vlechten, en zijn wijfken, met haar voorschoot over haar hoofd geslagen, deed een gemoedelijk dutje. De poortier schrok op toen hij die lange menschen zag aankomen. Doch, eer hij zijn wijfken kon wakker schudden om ook toe te kijken, waren Tomtrom en zijn gasten reeds binnen in het vrij onvoldoend verlichte gebouw.

Dien morgen waren zij de eenige bezoekers.

Het Rijkskijkhuis bestond uit verscheiden ruime zalen; altijd wat breedte en diepte betreft, want de gewelven hingen laag en rustten op bonkige pilaren. Als in een West-Europeesche boerenbestekamer waren de vloeren rood betegeld en hier en daar in kronkelende figuren, met wit zand bestrooid. Op ruwe banken kon je gaan zitten. Vooraan pronkten de wapenschilden van Laagland, Gambrinushove, het koninklijk Huis, en de meeste aanzienlijke edellieden. Het wapen van Laagland bestond uit een flapkan en een worst op een gouden veld. Het wapen van Gambrinushove was een slachtoos; dit van koning Gambrinus XVII een prachtige berkemeier. De andere wapenschilden vertoonden aanverwante zinnebeelden, betrekking hebbend op menschelijke voeding en lessching van menschelijken dorst.

Tomtrom zocht daartusschen een bescheiden schildeken.

— Ziet gij? wees hij met zijn vinger: mijn ton!

— Mooi, zei Jaakske.

Ze gingen verder in een grooter zaal.

De schilderijen, meestal in overzware dikvergulde lijsten, gevat, hingen al te dicht oopen. De eene overschreeuwde de andere. De kleuren sloegen de kleuren dood. Het was een overrompeling van harde verven en oogepijnigend klatergoud. Nochtans, bij nader aanschouwen, ontdekte men, tusschen veel rommel, toch enkele bezienswaardige stukken. In alle, ook in de allerbeste, was naar ronde en volle vormen gestreefd. Van de onderwerpen, door de Laaglandsche kunstenaars behandeld, waren vele ontleend aan de Bijbelsche geschiedenis; en ook hier, evenals in West-Europa, bleken godsdienst en kunstzin hand in hand te gaan.

Te zien kreeg men:

Adam en Eva, dikke dwergen met zwaarvleezige armen en beenen, groote hoofden en trommelbuikjes, midden allerlei dieren in een overvruchtbaar Paradijs;

Aartsvader Noach, den wijngaard plantend;

Aartsvader Noach, den wijnkroes ledigend;

Loth, zwaar en vet, dronken tusschen zijn schaamteloze dochters;

Ezaü, smullend aan zijn linzenschotel;  
Isaïc voor de gebraden geitenbokjes;  
Israëlieten, die het Paaschlam slachten;  
mannaregen, mannapers;  
de twaalf verkenners, twaalf dronken dikzakken, uit het land  
van Belofte terugkeerend met allerlei kostelijken mondvoorraad;  
een gastmaal bij koning Salomo, voor wien waarschijnlijk een  
of ander koning Gambrinus model had gezeten;  
en verder meer voorstellingen van oudtestamentische eet- en  
drinkgelagen.

En ook het Nieuwe Testament leverde stof tot Laaglandsche  
kunst:

Jezus, op de bruiloft van Kanaän, het water veranderend in  
wijn;

Jezus aanzittend bij Simon den Pharizeër;

de vermenigvuldiging der spijzen, waar duizenden zich te goed  
doen aan visch en brood;

de verloren zoon, verbroederend eerst met de hoerkes, daarna  
met de varkens; vervolgens de maaltijd met het vette kalf;  
de mirakuleuze vischvangst;

het laatste avondmaal, waarbij niet het brood, maar de wijnkelk  
gezegend werd;

Jezus als gast bij de gebroeders van Emmaüs;

de discipelen samenetend als voorbereiding tot het Pinksterfeest;

In het laatste oordeel was de hemel uitgebeeld als een einde-  
looze tafel met rijke schotels, daar gezonde en gezette menschen  
aanzaten in eeuwig geluk; en de hel leek een gruwleelijke ver-  
zameling van lange, magere, uitgemergelde wezens waar,  
ondanks het stoken van gediensige duivels, weinig aan te  
roosten viel.

Andere werken vertoonden tafereelen uit de historie van Toe-  
komst, gezien door een Laaglandschen bril.

Andere weer verheerlijkten volk en gebruiken van Laagland,  
of beschimpten volk en gebruiken van Hoogland.

De beste doeken waren natuurgetrouwe voorstellingen van  
jacht- kroeg- markt- en bordeeltooneelen, genrestukken met

veehandelaars, slagers, vischverkoopsters, slempers, drinkebroers, rookers, dansers, venusdiertjes, dobbelaars, kaartspelers, tandentrekkers, vastenavondgekken, grappenmakers, krakeelders, vechters.

En de gesneden, gehouwen en gegoten beeldjes, die er tusschen



stonden, waren van hetzelfde vormgevulde zwaarmenschelijk allooi.

Terwijl Jaakske belangstellend en stilzwijgend, Tomtrom een beetje verveeld en lange Hein luid babbelend en zelfs in dezen statigen tempel zijn kwinkslagen niet inhoudend, de zalen van het Rijkskijkhuis doorwandelden — af en aan hielden zij wat langer stil om dan weer sneller voort te gaan — trad uit een donkeren hoek een deftig heerschap naar het drietal toe.

Hij liep op zachte, wollen muilen, had een schrijfstift zitten achter zijn rechteroor, droeg een hoornen bril op zijn neus en boeken op zijn arm. Beleefd buigend trok hij een weinig zijn buikje in en liet zijn bruine lokken wiegelen over zijn geelroode bolle wangen.

— Mijnheer Tomtrom, sprak hij, laat mij me voorstellen aan uw gasten.

Hij streek zijn driedubbele kin en knikte.

— Ik ben doctor Wa, bestuurder van het Rijkskijkhuis en kapelmeester van de Koninklijke Koperblazers.

— Deze heer is Jaakske, zei Tomtrom, en deze vriend is Hein.

— Dat zijn we, riep de lange: Jaakske en Hein uit West-Europa.

Met hooge achting blikte doctor Wa naar de vreemdelingen op. Een korten kuch kuchte hij in zijn linkerhand en sprekend opnieuw richtte het woord bij voorkeur tot Jaakske.

— Edele heer Jaakske, bracht hij uit, u hebt meer Kijkhuizen gezien.

— Dat heb ik, geleerde doctor. Doch geen als dit.

— U zijt een groot kunstkenner.

— Waarachtig? lachte Jaakske.

— Het is de eerste maal dat u ons Rijkskijkhuis bezoekt, en nochtans schijnt u er den weg te weten. Hebt u over Laaglandsche kunst in West-Europa gelezen? Hebt u zich door studie op de hoogte gesteld van onze meesters? Door wie zijt u bekend met Blazius, Kikkerd, en Ossenhoef? Hebt u wellicht deze catalogus en dit boek ingezien?

Hij bood Jaakske een boek en een catalogus aan, beide geredigeerd door doctor Wa.

Jaakske dankte en zei:

— Neen, doctor Wa, ik heb de eer niet uw geschriften te kennen. Ook heb ik nooit over Laaglandsche kunst gelezen, nademaal het eiland Toekomst tot nog toe bij ons onbekend is gebleven.

Doctor Wa schudde met het hoofd.

— Zoo, zoo... Verklaar mij dan, edele heer Jaakske, waardoor komt het dat u in het Rijkskijkhuis dadelijk tehuis bent? Dat u onmiddellijk, zonder eenige voorlichting, de beste stukken ontdekt? Want weet, ik heb uw handel en wandel hier gadegeslagen, en laat mij dit u zeggen, nog nimmer toonde een bezoeker van dit gebouw zooveel gepaste belangstelling, geen enkel wist zoo zaakkundig te onderscheiden tusschen het halfgoede en het heel goede. Ik herhaal mijn vraag: Waarbij komt dat?

— Ik hoef het schoone niet te zoeken, antwoordde Jaakske. Het schoone trekt aan. Het roept mij als de zon.

— Dat is sterk, oordeelde doctor Wa. Ik wil opteekenen v koor mijn nieuwste werk dat sommige West-Europeanen meer k  
vunst van de zon leeren dan uit de boeken.

— Schrijf het op; het is waar.

— Of het waar is! bevestigde Hein, waar voor Jaakske en andere zonnekinderen. Wat Hein betreft, met de diepte van zijn verstand is hij geboren, de boeken hebben hem half krankzinnig gemaakt, en de zon heeft hem geleerd dat het leven ook schaduw heeft.

— Mijnheer Hein is filosoof?

— Ofschoon liefhebber van aardsche dingen en zoon van een primitief man, een beetje filosoof ben ik, dat vat-je wel.

— Ik vat het, doch om bij het Rijkskijkhuis en de kunst te blijven, edele heer Jaakske, welke zijn uw indrukken? Wat denkt u over onze schilders?

Jaakske gaf zijn meening te kennen.

— Uw schilders en ook uw beeldhouwers zijn buitengewoon oorspronkelijk, echt Laaglandsch van opvatting, echt Laaglandsch in hun vormen en kleuren. Hun verbeelding reikt zoover als hun gevoel. Vooral de tafereelen uit het dagelijksch leven vind ik schitterend geslaagd. Uw volk heeft de kunst, die het hebben kan.

Doctor Wa bleek niet heelemaal tevreden.

— Ons volk heeft de kunst die elk volk hebben móet, verbeterde hij. Immers onze kunst is waar, de ware, de eenig ware. Heeft u er op gelet hoe onze kunstenaars de Christusfiguur uitbeelden?

Jaakske en Hein blikten even om en zagen op verscheiden schilderijen een Jezus, die wat gestalte en voorkomen betrof, volkomen op een Laaglander geleek.

— U ziet, vervolgde doctor Wa, wij doen niet als die verwaande Hooglanders, die de authentieke Christusfiguur verknoeiden tot een kopij van hun eigen wezen. Zij maakten hem leelijk, lang en dun, zooals zij zelve zijn. Wij laten hem mooi, rond en dik, zooals hij in werkelijkheid geweest is. Dat vervormen en verwringen van de menschelijke gestalte en de menschelijke tronie getuigt van een wansmaak, dien wij overlaten aan de republikeinsche spitsvondige Spitsburgers. Wij, onze Koning en ik, hebben de Laaglandsche meesters met

succes tegen dergelijke afwijkingen gewaarschuwd. Wij willen natuur, onvervalschte natuur.

— Is zijne Majesteit Gambrinus XVII een beschermer van de kunst?

— De hoogste beschermer. Daarbij een kenner. Bovendien heeft hij vrouwewelijken omgang met mij, doctor Wa, dien hij tot Rijkskijkhuisbestuurder heeft benoemd en tot kapelmeester van de Koninklijke Koperblazers.

— Ja, gnorde Tomtrom, onze Koning is een kenner, ook van bier. Mijn brouwsel drinkt hij het liefst. Jaakske glimlachte.

— Door zijn smaak vereert de Koning u en zichzelf.

— Koning Gambrinus XVII is zoo wijs als Salomo, zei doctor Wa, zoo dapper als David. Laten de Hooglanders hem niet te hard op de hielen treden, of zij zullen weten tot welken prijs. Maar vooral is onze koning een mensch, een breed mensch, die leeft en laat leven.

Doctor Wa wachtte een poos en kuchte:

— Een mensch als ik.

Bescheiden keek hij op de toppen van zijn vingers, kuchte weder en hernam:

— Heer Tomtrom, zijne Majesteit heeft het verlangen uitgedrukt u met uw gasten te ontmoeten in de wijnzaal van den Raadskelder. Behalve ik zullen slechts twee hoogwaardigheidsbekleeders den Koning vergezellen. Ik hoop dat u komen kunt van avond.

— Zeer vereerd, gromde Tomtrom, zeer vereerd.

En Jaakske en Hein zeiden na:

— Zeer vereerd.

Bij deze woorden bogen de heeren herhaaldelijk naar elkander toe.

Hierop leidde doctor Wa de bezoekers tot aan den uitgang, drukte hun nogmaals de hand en vermaande:

— Wel op tijd, mijne heeren. Denkt er om, om zes uur in den Raadskelder.

IX.

Tot afwisseling en in afwachting van den avond in den Raadskelder waren Tomtrom en zijn gasten schapenhutspot gaan eten in 'de groote Pan'. Dat was een herberg vermaard om haar uitgelezen hutspotten en de aardige meisjes die bedienden.

De lekkere en overvloedige schapenhutspot was natuurlijk niet de eenige schotel. Er voor werden asperges met botersaus en harde eieren opgedischt, daarna gebraden wilde eendvogels, een taart met kalfstong en ander keurig gebak.

Van de twee jonge meisjes, welke aan Tomtroms tafel hielpen, gold de eene, Diksken, voor een echte Laaglandsche schoonheid. De andere was veel langer uitgegroeid en alhoewel zij overigens een liefvallige verschijning mocht heeten, werd zij in 'de groote Pan' eerder om haar vlijt, gediensigheid en goed karakter geduld, dan om haar bekoorlijkheid begeerd. In de oogen van haar Laaglandsche gezellinnen was Boeleken niets meer dan Asschepoetster in de oogen van haar stiefzusters. Met minachting keken zij naar heur bleeker rijziger wezen op, en vandaar welgevallig zichzelf beschouwend, voelden zij haar eigen persoontjes nog eens zoo mooi in haar ronde, roode, malsche dikkigheid.

Toen de heeren na den eten warm in den wijn zaten en hun blikken lieten rondweiden, sloeg Tomtrom met de vuist op tafel en riep:

— Diksken, kom eens hier en drink een roemer met ons. Diksken, geleid, streek haar witten voorschoot neder, kwam met haar buikje vooruitgestoken en stelde haar felrooden sappigen mond in een bijzonder lieve plooi.

Tomtrom schonk haar een roemer rooden in, en terwijl hij de andere roemers vulde, klopte haar met zijn linkerklauw op haar blooten schouder.

— Daar is pak aan, juichte hij.

Het meisje gicherde van pret, stiet de hand van den brouwer weg en goot den rooden wijn gulzig over haar roode lippen.

— Ja, daar is pak aan, zei ze, maar niet voor eenieder.



— Dat snap ik, riep Hein. Heins postuur valt je wat lang. Dat doet er niets toe. Drink uit. Drink uit. Ik heb zoo'n praktijk in den opbouw van mijn leven dat ik weet dat drinken alle menschen, kort en lang, mager en vet, dwaas en wijs, recht en krom, arm en rijk vereenigt in één dampenden, lekkeren, broederlijken hutspot.

Doch de oude smid niet alleen, ook Jaakske was in zijn element. Hij ledigde meer roemers dan gevoegelijk was voor iemand die 's avonds met den Koning aan één tafel moest drinken. Gloed zat in zijn wangen, galm in zijn stem en zijn guitige zonnekijkers vlogen stralend de gelagzaal om, van disch tot disch, van meideken tot meideken.

Daar zag hij, tegen een wand, Boeleken vereenzaamd staan en zoet medelijden daalde in zijn hart.

— Diksken, haal dat andere meisje even bij.

— Welke?

— Deze daar, tegen den wand, die met jou dient.

— Die lange leelijke?

— Ze ziet er droevig uit. De wijn zal haar opkwikken.

— Neen, Boeleken is altijd droef gestemd. Ze maakt rijmkens op haar eigen verdriet.

— Een dichteres in een herberg! Ei, dat wonder moeten we hooren. Spoedig, breng ze hier.

Half tegenstribbelend ging Diksken om Boeleken.

Half tegenstribbelend kwam Boeleken mede.

Daar stonden ze nu allebei voor de lustige tafel, en Jaakske zelf schonk de meisjes voor. Die keken als bevreemd naar elkander, dan weer, vriendelijk, naar het plezierige drietal. Jaakske, rechttopspringend, stelde in:

— Op de jeugd van Laagland!

— Hoog, hoog! juichte Hein.

En meteen viel hij aan het zingen:

„Daar was een heerlijke deerne,  
een deerne naar mijn hart.  
Ze diende in een taveerne....

— Stop, beval Jaakske. Hier is een meisje die beter kan. Boeleken, ik hoor dat je dicht. Zeg eens een vers voor ons, een vers van je eigen.

Boeleken staarde naar den grond en zegde schuchter:

— Dat doe ik nooit.

— Doe het om mij, vroeg Jaakske. Doe het omdat we vreemd zijn, doe het omdat je lief bent, doe het eens en niet meer.

Boeleken keek op.

— Mijn liedekens zijn zoo nietig, zoo treurig.

— Wat maakt dat? riep Jaakske. Treurigheid is ook schoon. Geef uw hartjen, zooals het is.

Boeleken trad nader en nederblikkend zei:

Wat treed ik uit de lommer  
Naar lust en zonneschijn?  
Ach, laat mij in mijn kommer  
Eenzaam gezeten zijn.

Ach, kwel mij niet met zangen  
Die over ben van leed.  
Ik draag een dood verlangen....  
Vergeet, vergeet, vergeet.

Jaakske voelde haar droef zieltje stijgen op teer geluid; en zijn oogen zochten de hare niet.

Maar Boeleken zag zijn gebogen hoofd en vertrouwelijk sprak:

— Nog een liedeken zal ik zeggen omdat u naar mij luistert. Dat is uit vroeger tijd, maar nu leeft het weer in mij.

Voor uw handen bloeit mijn lied,  
Liefste, pluk,  
Roode dagen van verdriet,  
Rooder van geluk.

Roode dagen komen thans  
Zomergroot,  
Liefste, pluk mijn harte gansch;  
Zie, hoe rood.

Jaakske zei:

— Boeleken, dat is mooi. Waarachtig, dat is mooi. Maar je moet niet droef zijn, kind. Het zonneken schuilt soms achter een wolk; maar niet lang. Het zet de randen vol goud en danst weer over de wereld. Gansche nachten blijft het weg, maar zelf brengt het, zelf is het de dag. Zon is mijn hart, zon is mijn wijn. Drink uit.

Jaakske klonk met Boeleken, met Diksken, met Tomtrom en Hein, en allen dronken.

Hein was aan het kraaien:

Druivenbloed, druivenbloed,  
Een stuk in mijn laars en een scheeve hoed,  
Druivendans, dronkendans,  
Meisje, pas op uw rozenkrans.

Jaakske was niet meer te temmen. Hij wierp zijn witte dwale weg, gooide zijn stoel achteruit, streek zijn glimmende kroezels omhoog, en zich tot het kortste meisje wendend, riep:

— O Diksken, Diksken, puik van Laagland, schoonste der schoonsten, van alle dikkigheden de dikste, van alle vormen de volste, van alle vuren gloeiendst. Zie die wangen rood en zwaar als rijpe sappige kersen; zie die oogen blauw en brandend als levend safier; zie die lippen openzwellend als de buitenbladeren van een pioen. Wie zou die pioen niet plukken, wie zou dien safier niet stelen, wie zou in die kersen niet bijten? En in die statige gestalte wat ingebonden schoonheid! Schouderen, armen, hals en borst, hoe weelderig, hoe bloeiend rood! En dat buikje, dat vriendelijk opschokt bij elken zwier van de dikke dijen! Diksken, Diksken, wel haalt gij den prijs van het zwaar veredeld menschelijk ras; wel rooft gij de harten van Laagland, maar het mijne niet, het mijne niet!

Diksken glansde en zwol van trots bij dien overvloed van klanken en beelden, waarmede haar schoonheid werd bezongen. Het bedwelmde haar zoo dat ze de laatste snijdende woorden maar half begreep. Om dienzelfden uitbundigen lof van haar

gezellin stond Boeleken zoo niet afgunstig dan toch treurig. Maar zij hoorde den laatsten uitroep wel. Want juist bij die woorden hief zij haar hangend hoofd weer op.

Heller, juichend, voer Jaakske voort:

— Mijn hart wordt niet gevangen, mijn hart is een stuk zon, hard en smeltend, stralend, brandend, los en vrij, gebonden alleen aan eigen zonnegang. In het blauw van mijn wezen licht de zon het hoogst. Dan is het dag in mij. Te nacht wordt mijn zonnehart gebroken in duizend sterren. Dan zoekt mijn hemel van zacht vuur en heilig donker een zusterziel beneden. Hij draait rond en schuift en schuift om de aarde heen, totdat hij daar een eenzame klare watering ontdekt, een rustig meer in het gebergte. En in dat meer, welks schoonheid niemand beseft dan hij zelf, zoekt mijn hemel zijn wederbeeld; en hij vindt het, zuiver en gaaf, met al zijn zachte duisternis en al zijn sterren. En hij vermeit zich in den aanblik van die zusterziel, met het weerspiegeld eigen wezen, en blijft er in, zalig, al den nacht. Maar als de dag komt zijn alle vuren ineengevlogen, vormend weer de harde, vrije, eenzame zon. En ook het meer vergeet, vergeet, vergeet. . . .

In hartstocht en vervoering had Jaakske zijn armen uitgebreid als tot een schoon omhelzen. Zijn uitgalmen was een lied geweest waarvan de eerste tonen jubelden, de laatste klaagden. Voor Diksken, Tomtrom, en zelfs voor Hein waren het niets dan mooie zinlooze klanken. Maar Boeleken had evenals Jaakske zon in haar bruine oogen. Zonder het te weten of te willen had ze zijn hand gevat in beide haar handen. Bleek zag ze en zei:

— Ik heb begrepen.

Jaakske staarde in haar zielespiegels zoo diep hij staren kon, en toen die hem blijdelijk tegenschitterden, werd hij innig ontroerd, zoodat hij zijn armen om haar hals moest slaan en de eene bloeiende mond den anderen zocht.

Met een greep Tomtrom naar Diksken, en trok zoo woest aan haar kop dat haar rossige haren openvielen en het brouwertje half blind sloegen.

— Ge doet mij pijn, kreet Diksken.

— Gij doet mij pijn, gromde Tomtrom.

— Gij mij niet, ik u niet, suisde Jaakske en teeder sloot hij Boeleken aan zijn hart.

Hein riep:

— Ik krijg een perspectief van dubbele verliefdheden; de eene mal, de andere dol, en Hein, die, ondanks zijn jaren van proefondervindelijkheid, de allermaalste en allerdolste is, mag dansen in zijn eentje.

Daarop zette hij een volle wijnkan aan zijn mond en wijdbeenig schommelend, draaiend, brulde tusschen het drinken door:

Druivenbloed, druivenbloed,

Een stuk in mijn laars en een scheeve hoed,

Druivendans, dronkendans,

Meisje, pas op uw rozenkrans.

Toen hij ging neerzitten was de kan leeg en tafels, stoelen en rechtopgesprongen gasten, de heele, groote Pan' wemelde voor zijn gezicht.

Ondertusschen zaten Jaakske en Boeleken, hand in hand, oogen in oogen, adem in adem, overzaligen zielsvertrouwelijk te lonken, te glimlachen, te fluisteren, alsof ze elkander van alle eeuwigheid kenden; en Tomtrom, die Diksken niet losliet, kreeg elke ruwe zoen met een paar klappen betaald.

Hein waarschuwde:

— Is dat trekkebekken haast uit? Weet ge dat ge van avond bij den Koning moet komen?

De vier daar hoorden het niet.

Hein sloeg met de wijnkan op het dischberd.

— Hoort ge mij niet, kerels? Van avond drinken we bij den Koning.

Jaakske zei:

— Ik heb een koningin, en meteen streeelde hij zijn vriendinneke over haar voorhoofd.

Boeleken zette groote oogen op en trok zich even achteruit.

— Is het waar, Jaakske, moet gij naar den Koning toe?

— Het schijnt, zei Jaakske; maar we zijn er nog niet.

Tomtrom stiet Diksken weg en gromde trotsch:

— Zijne Majesteit drinkt mijn bier. Mijnheer Jaakske, let op uw tijd.

Jaakske zuchtte en stond op.

— Boeleken, zeide hij, om uwentwil wenschte ik mij in een republiek. Zie ik je van avond?

Boeleken stond half blijde, half bedrukt.

— Waar de koning spreekt heeft arm Boeleken niets in te brengen.

Jaakske, hartstochtelijk, wedervoer:

— Jawel, jawel... Zie ik je van avond?

— Ik heb dienst.

— Tot wanneer?

— Tot negen, tot tien uur.

— Kom klokslag tien uur aan de Raadskelder. Zal je er zijn?

Boelekens oogen begonnen weer te stralen. Ze verstoutte zich en Jaakske nog eens de hand drukkend, beloofde:

— Ik zal er zijn. Doch laat me niet lang wachten. Laat me niet alleen in het donker staan, Jaakske. Ik ben bang 's avonds. Tomtrom had Diksken rijkelijk betaald.

Hein riep:

— De groote Pan is mij te burgerlijk. We gaan, kerels, naar den koning, naar den koning!

## X.

Toen, om zes uur de koninklijke fakkeldragers, met fakkels die nog niet brandden, stilhielden onder de luifel van den Raadskelder, trad koning Gambrinus XVII plechtstatig de taverne binnen, gevolgd door de hoogwaardigheidsbekleeders, generaal Suikerbus, vertegenwoordiger van de Laaglandsche krijgsmacht, moeder de pastor, vertegenwoordiger van de Laaglandsche geestelijkheid, doctor Wa, vertegenwoordiger van de Laaglandsche kunst en wetenschap, Tomtrom, vertegenwoordiger van de Laaglandsche burgerij, en Jaakske en Hein, de berucht geworden Laaglandsche gasten.

Koning Gambrinus XVII was wel twee vingeren langer dan de andere mannen van zijn volk; wat voor niet-Laaglanders weinig schijnt,

maar voor Laaglanders inderdaad veel is, en in Gambrinushove stellig niet als een bewijs van lichamelijke schoonheid zou gegolden hebben, was deze overgroei niet een bijzondere eigenschap geweest van het koninklijk geslacht.



Onderscheidten zich de Merovingers van de overige Franken door het dragen van lange haren, evenzoo onderscheidten zich de Gambrinussen van hun onderdanen door die twee vingers hogere gestalte. Desnietteenstaande was Gambrinus XVII een edelgebouwd postuur. Immers zijn buik was navenant; ook zijn bloedrood hoofd met schralen bruinen pluisbaard en zijn purperende neus. Onder zijn fluweelen mantel droeg hij een fraai geborduurd goudbeknoopt zijden wambuis; een broek van boven als een vischfuik vol insnijdingen en nestelingen, en van onder met linten en strikken vastgehecht, kousen van witte zijde en scherpgepunte schoenen met rosetten.

Nauwelijs was zijne Majesteit de groote gelagzaal van den Raadskelder binnengestapt, of de talrijke stamgasten rezen van hunne zetels op en begroetten hem met luide kreten, volle kroezen en lange pijpen, en hieven, uit onbeklemde borst, den nationalen hymnus van Laagland aan:

Laagland, Laagland, Langland laag.  
Eten en drinken doen we graag.  
Laagland laag.

Achter den voor de geestdriftige drinkebroers aanslaanden koning, eerbiedig en een weinig op afstand, stonden ook de andere heeren stil. Dat was een prachtverzameling Laaglandsche koppen, elk rood van eigen rood. Bloedrood de Koning, blauwrood generaal Suikerbus, rozerood moeder de pastor, Tomtrom hardrood als een tomaat, en doctor Wa geelrood als een rijpe perzik. Het West-Europeesch roode van Jaakskes gezicht verdoofde bij dien glans, en lange Hein, die met zijn kruin aan de zoldering raakte, zag effenaf grauw.

Terwijl generaal Suikerbus zijn rechterarm voor zich uitstak, ten teeken dat de nationale hymnus niet voluit mocht gezongen worden, dewijl het hier geen officieele plechtigheid gold, staarde doctor Wa met groote oogen door zijn grooten hoornen bril, en moeder de pastor haalde uit zijn zak een gouden doos te voorschijn en nam gemoedelijk een snuifje.

Ondertusschen kwam de waard met vele buigingen het doorluchtige gezelschap tegemoet en leidde hen naar een voorbehouden hoekje, waar, omheen een ronden eiken disch, sierlijk gesneden zetels stonden, en aan de pijlers het Laaglandsch wapenschild prijkte: een dikke worst, met een tinnen flapkan op een gouden veld.

De koning vulde den grootsten en rijksten zetel in het midden. Rechts van hem in de rondte moesten Jaakske aanzitten, moeder de pastor en Tomtrom; links in de rondte generaal Suikerbus, doctor Wa en Hein; zoodat Jaakske de eer had plaats te nemen aan de rechterhand van zijne Majesteit, en Hein aan de rechterhand van Tomtrom. Zoodra zij neergezeten waren, kwamen vier knechten met schenkpotten en flapkannen en een reusachtigen berkemeier met edelsteen en afgezet, kostbare roemers, kroezen en fluiten.

Alhoewel de zeven bijeen waren voor een wijnavond en niet voor een eetavond, stond er toch op zilveren schotels allerlei



lekkers: hanekampastei, bijzonder geurige ham, drie soorten kaas, gekieremieerde marsepein, gember en anijskonfeit. Al etend immers drinkt men het meest.

Eerst werd de berkemeier boordevol met gesuikerden goudwijn gevuld. Zijne Majesteit, koning Gambrinus XVII, tilde hem met beide handen op, wachtte totdat het rozeroode hoofd van moeder de pastor hem als het ware ter zegening had toegesnakt, en dronk dan een flinke teug; daarna reikte hij den berkemeier aan Jaakske over, die eveneens een flinke teug dronk, en zoo ging de beker van buurman tot buurman, totdat hij bij Hein kwam, die hem, al was er nog heel wat in, zonder verpinken ledigde. Daar moest hij weder gevuld worden. Driemaal deed de berkemeier aldus de ronde en driemaal werd door allen de voortreffelijkheid van dezen goudwijn geroemd.

Onder het verorberen van een broodje met hanekampastei vroeg de koning:

— Heeft de heer Tomtrom onze West-Europeesche genoodigden met den oorsprong van den Schoonhoefschen goudwijn bekend gemaakt?

— Neen, Majesteit, gromde Tomtrom, ik heb mijn gasten meer van bier dan van wijn gesproken.

— Dan, zei de Koning, zal doctor Wa u uiteenzetten wat er vastzit aan den Schoonhoefschen wijn; want niet alleen is deze een onzer fijnste en befaamdste wijnsoorten, maar, door de drijfverijen van Hoogland, kan deze wijnkwestie een staatskwestie worden.

Doctor Wa verschoof zijn bril en verklaarde gewichtig:

— Naar wij lezen in onze oorkonden en archieven hebben de heeren van Schoonhoeve zich, bij de volksverhuizing uit West-Europa, hierheen, diep in het land van de Scheirivier neergezet. In een bocht van den stroom hebben zij een heerlijkheid gesticht met landen op beide oevers en, tusschen Laagland en Hoogland in, een afgezonderd bestaan gehad. Slot en boerderij bevinden zich aan deze zijde van de rivier.

De Schoonhoevers zijn niet zoo leelijk lang als de Hooglanders,

niet zoo mooi dik als wij. Alhoewel zij zich niet geheel onthouden van vleesch en drank, hebben zij het in eten en drinken niet zoo ver gebracht als de breeder ontwikkelde Laaglanders. Zij zijn, komt me voor — de heer Jaakske zal, hoop ik, het mij niet euvel duiden dat ik de waarheid spreek, zooals ik de waarheid voel — zij zijn, laat me zeggen, op denzelfden trap van beschaving blijven staan als de West-Europeanen. Aangezien zij met de twee volkeren van Toekomst weinig of geen omgang hebben, en zich uitsluitend bezig houden met landbouw, wijnteelt, natuurwetenschap en kunst, kennen zij de hoogste genuchten der gezelligheid niet zooals wij ze kennen; doch, daar zij ons met rust laten, hebben wij onzerzijds geen moeite gedaan om hun onze levenswijze op te dringen. Het land van Schoonhoeve nu is heuvelachtig en aan den zonnekant uitstekend voor wijnbouw geschikt. De druiven, aldaar gekweekt, de gele zoowel als de blauwe, vormen weliswaar een prachtige tafelvriucht, maar duizendmaal beter brengt men ze in de wijnpers. Want de Schoonhoefsche roodwijnen en vooral de Schoonhoefsche goudwijnen hebben steeds, behalve een voortreffelijken smaak, een onvergelykelijk heerlijke kleur en geur. Lippenlikkend beaamde Hein:

— Dat hebben we geproefd.

Doctor Wa vervolgde:

— Dit jaar is de wijnoogst op Schoonhoeve zoo wondergoed gelukt, dat geen mensch zich herinnert ooit dergelijke mooie druiven gezien te hebben. Zijne Majesteit de Koning, de hooge ambtenaren, de hooge adel, de hooge geestelijkheid, en de rijkste gasthofhouders van Laagland hoopten een rijken voorraad Schoonhoefschen wijn van dit jaarmerk op te slaan in hun kelders. Rijkhart, de huidige heer van Schoonhoeve, heeft ons steeds, tegen een betamelijken prijs, de gevraagde wijnpijpen geleverd. Dit jaar nu had het zijne Majesteit beliefd alle Schoonhoefsche druiven te willen aankopen voor Laagland. Rijkhart zou stellig het verlangen van onzen Koning ingewilligd hebben, hadden die onverdragelijke Hooglanders geen stok in het wiel gestoken. Wat willen die onmenschen,

die monsters uit het gebergte? Het gerucht loopt dat zij den heelen wijnoogst van Schoonhoeve voor zichzelf opeischen. Die druiven, zeggen zij, moeten druiven blijven; geen wijn mag er uit bereid.

— Bij worst en flapkan, dat zullen we zien! riep generaal Suikerbus en zijn blauwroode vuist viel bonzend op tafel. De koning, anders vredelievend, maar door den wijn om den wijn opgehitst, verklaarde:

— Zoowaar de berkemeier met Schoonhoefschen goudwijn hier driemaal is rondgegaan, zoowaar komt geen enkele Schoonhoefsche druiventros van dit jaar op een Hooglandsche tafel te staan, of heel Toekomst raakt in rep en roer. Jaakske verstoutte zich te zeggen.

— Schoonhoefsche wijn is uitstekend, en het Laaglandsch belang in deze zaak valt niet te ontkennen, doch zoudt gij, om enkele pijpen meer of minder, met uw nabuurvolk in opene veete en vijandschap leven?

Generaal Suikerbus en Tomtrom stoven op.

— Om enkele wijnpipen? schreeuwde Suikerbus, om één berkemeier goudwijn vliegt heel Laagland te wapen. Doctor Wa maakte een scherp onderscheid.

— Het gaat niet om een wijnpijp, sprak hij met nadruk, het gaat om een princip.

En moeder de pastor, rozerood en goedmoedig, knikte zijn geleerden overbuurman tegen en herhaalde:

— Het gaat om een princip.

— Een princip? vroeg Jaakske, met een zweem van ongelooft.

— Ja, een princip, proclameerde doctor Wa, terwijl hij met zijn zakdoek de glazen reinigde van zijn hoornen bril. Wij willen aantoonen dat wijndrinken de echte beschaving bevordert en niet-wijndrinken oorzaak is van achteruitgang en ontarding, wat na te gaan is bij de wantoestanden en onnenschen in Hoogland.

Moeder de pastor voegde er aan toe:

— Ook onze duurzame godsdienst wordt in deze zaak betrokken. Weet, heer Jaakske, dat onze christenheid in het

heilig avondmaal Gods bloed nuttigt onder de gedaante van wijn, terwijl de ketters van Hoogland, in hun onheilig avondmaal, doodeenvoudig rauwe druiven eten. Tegen dit wereldsch en zondig gebruik hebben onze drie bisschoppen hun Anathema uitgesproken.

Hein brak los:

— Wat geloof betreft, ik geloof dat de eerwaarde heer gelijk heeft, want wijn is beter dan druiven. Wat vleescheten of niet vleescheten betreft, ik geloof insgelijks dat Laagland gelijk heeft, want in de bijbel staat naar waarheid geschreven: Toen zegende God Noach en zijne zonen en sprak tot hen: Weest vruchtbaar, vermenigvuldigt u en bevolkt de aarde. Vrees en schrik zal voor u hebben al het gevogelte des hemels en alle visschen der zee. In uwe macht zijn zij gegeven. Al wat zich beweegt, waarin leven is, zal u tot spijs dienen." Wat echter oorlog voeren betreft, ik weet niet of dat mag, want dezelfde Heer zegt: „Doch uw eigen bloed zal ik invorderen, van alle dieren zal ik het invorderen; wie eens menschen bloed vergiet om dat bloed zal zijn bloed vergoten worden."

Zijne Majesteit de Koning, Tomtrom, moeder de pastor, en zelfs doctor Wa zagen tegen zooveel bijbelkennis op. Maar generaal Suikerbus donderde:

— Moeder de pastor vergeve mij, maar van zijn kanselteksten onthoud ik er slechts een: ik ben niet gekomen om vrede te brengen, maar om het zwaard. Bij worst en flapkan, ik, Suikerbus, breng het zwaard.

Jaakske wendde zich tot den geestelijke.

— Eerwaarde, de heeren noemen u moeder de pastor. Mag ik vragen waarom?

Moeder de pastor, gemoedelijk, schonk zichzelf en Jaakske nog eens in, en antwoordde:

— Mede om de genadige bescherming van zijne Majesteit werd mij door mijn bisschop de rijkste parochie van Gambriushove toebedeeld. De inkomsten van mijn pastorij, van doopen, trouwen en begraven laten me toe veel goed te doen zonder mijn eigen kwaad te doen.

Jaakske zeide:

— Zoo zijt u voor uw parochiale kuikentjes naar den geest en den letter een warmvleugelige klokken.

— Dat ben ik. Bovendien hebben zeven dochteren uit eenzelfde huis achtereenvolgens bij mij als meid gediend.

Zijne Majesteit vervaardigde zich te monkelmonden en plaagde:

— Hij ging echt moederlijk met ze om.

Moeder de pastor voelde zich een beetje op de teenen getrapt. Haastig dronk hij een kroes rooden en, al drinkend, bedacht een antwoord.

— Met vrouwspersonen, verklaarde hij, kan men niet te voorzichtig omgaan. Ik mag de heeren verzekeren dat ik te dien opzichte veel verhalen moet hooren, welke ik liever niet hoorde. Zelfs over het koninklijk paleis en den doorluchtigen persoon van uwe koninklijke Majesteit. Dat bedroeft mij zeer, mijne heeren, dat bedroeft mij zeer.

— Ach, moeder de pastor, lachte koning Gambrinus en zijn purperen neus lachte mede, neem u dat niet zoo ter harte. Ik ook hoor over u allerlei rare dingen, maar ik heb ze nooit geloofd.

— Goed geschoten, heer Koning, kraaide de gewezen smid. Wij, christenen, moeten in deze om zoo te specificeren afgoden zijn: zij hebben ooren en hooren niet, zij hebben oogen en zien niet.

Terwijl de meesten luidkeels lachten en moeder de pastor nog een snuifje nam, neigde Hein zich tot Jaakske.

— Kijk naar de klok, en vergeet Boeleken niet, fluisterde hij. Gedurende dit merkwaardig gesprek hadden de waard en zijn helpers een groot aantal vetkaarsen en waskaarsen aangestoken. Hierdoor was het ook aan de tafel der zeven warmer en walmiger, doch tevens nog eens zoo gezellig, nog eens zoo lollig geworden. Immers bij avondlicht drinkt men dorstiger dan bij daglicht.

Buiten, voor den ingang, trilde thans een groote roode lichtkring in de zwarter zwellende duisternis. Daar, onder de luifel, brandden de koninklijke fakkels.

Toen hij deze ronde klaarte gewaar werd had Hein gekeken

op de klok, die half tien wees, en was gaan denken aan de dichtende deerne uit 'de groote Pan'. Meteen had hij zich tot Jaakske gewend en gezegd:

— Vergeet Boeleken niet.

Jaakske had Hein toegeknikt. Doch bij dit doorluchtig en vroolijk gezelschap heel in zijn schik, was hij, om innerlijken gloed te blusschen, al dapperder aan het drinken gegaan, en ten slotte zat de verbeeldingrijke, zuiver voelende, welsprekende wijngod hem in hersenen, hart en mond.

— Koninklijke Majesteit, riep hij uit, Laaglandsche heeren! De berkemeier is driemaal rondgegaan, de roemers hebben negenmaal geklonken. De wijngod is opgeroepen. De wijngod is hier. Hij maakt zich van me meester en toovert allerlei wonderbaars om me heen, zoodat ik u zien moet onder andere gedaanten dan die welke de werkelijkheid u verleende. Wat zeg ik? Ik zie u in een andere werkelijkheid.

Onze Hein, zoo zwaar beslagen in schriftuurlijke wetenschappen en zoo heerlijk begaafd met de gave van perspectievelijke redenatie, is voor mij geen gewezen smidsbaas meer, noch mijn varensgezel, noch mijn medereiziger in het eiland Toekomst. Hij is een statige reguliere kanunnik met rijke kennis, rijken raad en nog rijker prebenden. Ook is hij niet meer mager en slank, maar prachtig gezet en gewichtig.

Hein viel in:

— Ik wil ze niet allen den kost geven die huichelend in de kansel staan, maar eerlijke geestelijken zijn er, eerwaarde heer moeder de pastor. U zijt er één, en ik zou er één wezen, als de hemel, mijn vader en het noodlot er derwijze over hadden beschikt.

— U, generaal Suikerbus, voer Jaakske voort, draagt een te zoeten naam voor een landverwoestende, stedenverdelgende, bloedvergiënde functie. Uw trouw aan wet en gezag, uw strengheid in het handhaven van tucht en regel, zouden stellig evenzeer passen in het kloosterlijke leven als in de militaire loopbaan. Ik zie u als generaal van een nieuwe vredestichtende en suikerzoete orde: die der Suikerbussen.

— Bij worst en flapkan! vloekte de gebelgde krijgsman.

— Stilte, gebod zijne Majesteit.

Onverstoorbaar vervolgde Jaakske:

— Doctor Wa bezit zooveel catalogiseerende wijsheid, historischen zin en merkwaardig kunstgevoel, dat ik mij hem niet anders kan indenken dan in West-Europa, als oud-kroegpraeses van een studentencorps, kapelmeester aan het hof van den keizer van Geenland, rector aan het koninklijk instituut van Schinkmaarinski of conservator van een of ander academisch Prullenmandarium. In Laagland bekleedt hij het hooge ambt van bestuurder van het Rijkskijkhuis; of hij, bij zijn West-Europeesche gedaanteverwisseling, veel winnen zou weet ik niet: hier draagt hij een hoornen bril, ginder misschien droeg deze gebrilde hoornen.

— Laat hem maar hier, zei moeder de pastor, dat is verstandiger.

Jaakske wendde zich tot den brouwer.

— Den heer Tomtrom, grommend en goed, hebben wij in de Scheirivier gezien, vóór we hem zagen. Daarom blijf ik hem zien zooals hij is: een veredeld mensch en de beste brouwer van Laagland. Had ik de macht van zijne Majesteit, ik liet hem brouwer, maar maakte hem tevens tot mijn Opperschenker.

— Dat doe ik meteen, te zijner en te uwer eere, verklaarde de Koning. Heer Tomtrom, ridder van de ton, voortaan voert gij, en voeren uwe nakomelingen tot in het vierde geslacht, den titel van koninklijken Opperschenker.

Tomtrom boog herhaaldelijk, grommend van blijden trots. Het scheelde weinig of de tomaat barstte.

Terwijl de Laaglandsche heeren, opstaande met verschgevlude roemers, den nieuwen Opperschenker gelukwenschten met zijn eervolle en onverwachte benoeming, schopte Hein Jaakske tegen den voet en riep door de tromp van zijn hand:

— Je wordt dronken, kerel; denk om Boeleken.

Doch Jaakske, medegeslept door de stijgende pret en den zwier van zijn eigen woord keerde zich nu tot den rijksten en gemoedelijksten geestelijke van Laagland.

— Eerwaarde, uw rozeroode goedheid bloeit dermate op uw liefdeblij gelaat, dat ik u slechts kan zien met de erkentelijke oogen van uw parochianen en uw zeven aangenomen dochteren. U noem ik ook moeder de pastor, huldigend met dezen naam niet de kwaliteiten van den man, maar de kwaliteiten der vrouw. In waarheid, in waarheid, moeder de pastor, uw kleed en uw hart zijn als die van de andere kunne. Moeder de pastor, zoudt gij een vrouw zijn?

Moeder de pastor schudde met het hoofd en lachte het luidst van al.

Jaakske sprak nu met zware, diepe stem:

— Den koning zelf. . . . ik verstom, mijne heeren, mijn brein benevelt, want den roemrijken Gambrinus XVII anders te beschouwen dan als koning van Laagland, hem ook maar in gedachte te ontronen zou aan ondankbaarheid grenzen, aan snoede majesteitschennis. . . .

— Wat hoor ik? kreet generaal Suikerbus, heesch van stomdronkenheid, den koning ontronen?

In toorn greep hij naar zijn degen, die niet langer was dan een West-Europeesche dolk.

— Laat af, sprak zijne Majesteit. Jaakske mag zoo spreken. Hij is geen Laaglander.

— Neen, riep Jaakske, een Laaglander ben ik niet; doch in Laagland krijgt een mensch Laaglandsche gevoelens. Daarom wensch ik zijne Majesteit naast lange jaren, gezondheid, voorspoed, overvloed, macht van edelvarkens en edelkalveren, ook alle Schoonhoefsche druiven toe, in wijnpijpen drinkvaardig gemaakt.

Hein jubelde:

— Prachtig, Jaakske. Alle Schoonhoefsche druiven, behalve eene. Die bind ik President Meeldraad onder den neus.

Hierop volgden handgeklap en gelach.

De heeren stonden van hun zetels op en hieven spontaan den nationalen hymnus aan:

Laagland, Laagland, Laagland, laag.



En alle stamgasten, alle bekers en kannen, alle tafels en stoelen, alle gewelven en pijlers van den Raadskelder zongen, klonken, bonsden, galmden geestdriftig mee:

### Laagland laag!

Hein maakte van de algemeene opwinding gebruik om langs de voordeur buiten te tippelen. De klok immers wees tien uur. Onder de luifel, midden de koninklijke fakkeldragers, die reeds opgehouden hadden met haar toe te lonken, lastig te vallen, en, zooals het gemeenlijk toegaat, eindelijk te hoonen en te beschimpen, stond daar, bleek in het licht, het rijzig deerntje uit 'de groote Pan' met een kloppend hart op Jaakske te wachten. Ze had zich gehaast om er vóór tijd te zijn. Zoodra Hein het trouwe en vertrouwende kind had ontwaard, wierp hij haar met de hand een gullen groet toe en keerde opgetogen in de herberg terug.

Blij grinnikend fluisterde hij Jaakske in het oor:

— Boeleken is daar.

Jaakske glimlachte en zei:

— Zeg dat ik dadelijk kom.

Opnieuw ledigde Jaakske een grooten roemer, dien moeder de pastor zorgvuldig weer volschonk. En met de anderen schertsend en doordrinkend, at hij ham, twee soorten kaas en marsepein.

— Draag Boeleken een stuk, beval hij den lange. Hein ijde met een prachtig stuk gekieremierde



marsepein naar buiten en bleef langer weg dan de eerste maal. Weer binnengekomen, eer hij in het voorbehouden hoekje op zijn plaats ging zitten, bracht hij zijn meester en vriend de boodschap:

— Boeleken dankt om de marsepein. Maar eten kan ze niet.

— Draag haar een roemer wijn, zei Jaakske.

Hein bromde in zijn eigen:

— Draag hem zelf.

En zonder wijn, hoofdschuddend, ijde hij voor de derde maal naar buiten.

Teruggekomen drong hij aan:

— Boeleken wacht nog steeds. Ga toch.

Maar Jaakske hoorde hem niet meer. En toen Hein de zevende maal was buitengeseld en, onder spotgelach van de fakkeldragers, de zevende maal was teruggekeerd, zag hij Jaakske zoo rood als de Laaglanders en zoo bedronken als een van hen.

Juist stelde zijne Majesteit hem de vraag:

— Jaakske, hoe ziet gij u zelf?

— Mijzelf? zei Jaakske, en hij begon te zingen:

Als een muzikantje,  
een muzikantje.

— Ik zie je als een ezel! snauwde Hein.

Nog lang stond Boeleken daar, in de opkomende koude, bij de koninklijke fakkeldragers. Hein kwam nog eens tot haar en poogde haar te troosten, maar vruchteloos.

Toen het middernacht werd, keerde zij weenend naar huis. Even daarna strompelde uit den Raadskelder, achter de koninklijke fakkeldragers, een eerste groep van drie: Zijne Majesteit Gambrius XVII, tusschen generaal Suikerbus en doctor Wa; en een tweede groep van drie: West-Europeesch Jaakske, drinkbroederlijk gesteund door den nieuwen koninklijken opperschenker en moeder de pastor.

Hein, al gaande, boog zich over Jaakske en schreeuwde in zijn oor:

— Ezel!



XI.

In den morgen reeds was Tomtrom doctor Wa in zijn woning gaan opkloppen om zich met hem tot een zegelsnijder te begeven. De brouwer had rust noch duur eer hij zijn nieuwen titel op een nieuwen stempel had. Volgens kunstmatige aanduidingen van doctor Wa moest daarop een ton worden afgebeeld en daaromheen in vette letters komen te staan: Ridder Tomtrom, brouwer, opperschenker van zijne koninklijke Majesteit. Den zegelsnijder werd op het hart gedrukt dat hij den stempel zoo mooi en kostbaar mogelijk moest maken, overmits hij bestemd was voor een geschenk aan Mevrouw Tomtrom, die, in het gelukkig bezit van dit fraaie juweel, eenigermate vergoeding moest vinden voor de lange afwezigheid van haar dikbeminden echtgenoot.

Niet alleen Tomtrom, ook lange Hein was tijdig uit de veeren. Op de zonbeschenen werf van het Edelvarken wandelde hij al uren lang gereed en gekleed in zijn eentje rond, toen hij Jaakske zag opduiken uit het donker gat van de openstaande achterdeur.

Als een die slecht geslapen heeft zag deze doodsbleek, zijn oogen stonden dof in hun kassen en zijn kroezels hingen verwilderd om zijn aangezicht.

— Goeden morgen, riep Hein.

Jaakske sloeg zich voor het voorhoofd.

— Ik ben niet lekker: pijn in mijn haar.

— Zoo? riep Hein op denzelfden toon waarmede hij hem goeden morgen had toegewenscht.

Doch dadelijk voegde hij er bij:

— Kom onder de pomp. Ik zal je helpen.

Jaakske stak zijn gloeienden kop onder de groenuitslaande tuit. Hein stond al klaar. Zooals vroeger den trekker van zijn blaasbalg, bracht hij den duwer in werking, en slag op slag, gulp op gulp, stortte het ijskoud water Jaakske op het hoofd,

dat het van zijn haar en nek nederstroomde en rondspatte schreden ver.

— Nog? vroeg de lange gezet.

— Nog, knikte Jaakske.

En Hein weer aan het pompen, hard en hoog, als deed hij het voor zijn plezier. Het water gudste zoo overvloedig, dat Jaakske er van rilde en zijn kop terugtrok.

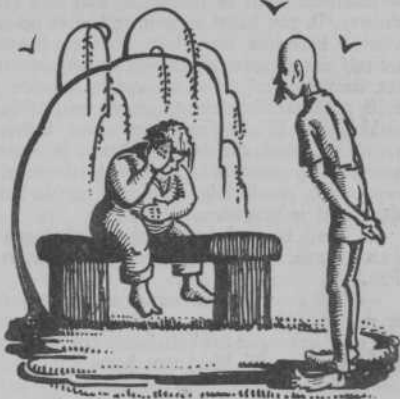
— Halt, Hein. Al ging de heele pompput over mijn lijf, het baatte niet.

Met den handdoek, die op de tuit hing, overwreef hij zijn aangezicht en ging daarop schrijlings op een bank zitten om zijn haar te laten droogen in de zon. Zijn rechterhand drukte zijn slaap; zijn linker zijn borst.

— Ai, mijn hoofd, ai, mijn maag! klaagde hij. Hein, ik ben ziek als de pest.

Hein stond voor hem met zijn armen op zijn rug. Toen hij zijn vriend en meester daar zoo ellendig en mistroostig zag neerzitten, dacht hij aan de overmoedige tooneelen in 'de groote Pan' en den Raadskelder en weerde alle medelijden weg.

— Wel besteed, sprak hij, wel besteed. Ik heb zoo'n achterafsch perspectief dat je ons gister allemaal in de maling hebt genomen. Wat Hein betreft, het borstkuras van zijn vriendschap is van zuiver staal en zal niet begeven, al kreeg het de volle lading van je scherp geschut. Wat de Laaglandsche heeren



betreft, ik weet niet of ze pienter genoeg zijn om je declinaties te snappen, want de oorsprong van hun verstand is tamelijk duister. Ik zou haast zeggen, je kan er op aan dat de elastiek van je hersenen over hun hoofden heenspringt, trouwens mijzelf doe-je suizebollen met de vlucht van je oraties. Nou, tot daaraan toe. De Laaglanders kunnen ons geen kwaad; zelfs generaal Suikerbus niet, al grijpt hij in een vloek zijn slakkeboor. Bij koning Gambrinus heb-je een wit voetje en als de nood aan den man komt, je tooverij in je binnen-vestzak. Op mannen kan je dus losstormen. Doch wat je een eenvoudig, onschuldig, mooi, lief meisje hebt aangedaan mag de hemel je vergeven.

— Hein, zei Jaakske, ik beken, ik heb een fout, een dubbele fout begaan. Het meest bezwaart me het vrijen in 'de groote Pan.'

— Dat moet je niet bezwaren, wedervoer de smid. Vrijen is menscheijk, oorbaar en zalig op zijn tijd. Geen mensch kan daar iets tegen hebben, laat staan je dienstknecht. Boeleken hield van jou, jij hield van haar.

— Toen, ja.

— Jij zegt: ja, en Hein zegt: ja. Ergo je hield van haar. Voor het vrijen hoef je geen absolutie. De eenige fout is dat je verzuimd hebt te gaan onder de luifel van den Raadskelder. Je hebt je belofte gebroken, je hebt een hart gebroken.

— Wat vind-je beter, vroeg Jaakske, een korte pijn, of een lang verdriet?

— Hartelooze vrind, sprak Hein, een korte vreugd ware beter geweest.

Jaakske richtte zich op.

— Hein, eerlijk gesproken, ware het voor Boeleken niet erger geweest, had ik haar meegetroond en naderhand verlaten? Je weet, blijven kunnen we hier niet.

— Je hebt mooi praten, je handelwijze is niet conform.

— Hein, 't is nu goed.

— Neen, vrind, je handelwijze is niet conform, zeg ik, je handelwijze is min.

— Is je sermoen uit? Laat mijn kop gerust.

— Ik laat je kop niet gerust. Ik wou je kop doen barsten. Zoo'n schat van een deerntje!

— Pas op, oude schutter, of je wordt zelf nog verliefd.

— Om verliefd te zijn staan mijne haren mij niet in den weg en mijn apenkuren zijn nog niet voorbij. Het is je echter niet onbekend dat Hein eerder in een ossenhaas hapt dan in de rozigste wang, dat hij liever in een kroes goudwijn tuurt dan in de helderste kijkertjes. Maar alle meisjes zijn geen Boelekens. Arm kind, dat je alleen naar huis moest in den hollen, pikdonkeren nacht!

Jaakske hief zijn hoofd op en, nijdig, beet den lange toe:

— Waarom ben-je zelf niet mee geweest?

Heins wezen betrok en kreeg een zonderlinge plooi. Langzaam trad hij tot zijn jeugdigen vriend, tikte hem op zijn schouder en sprak met gesmoorde stem:

— Jaakske, heb ik je fluitje?

Hij stond daar met open holle handen en over zijn eigen had hij een allertreurigst perspectief. Maar dat duurde niet lang. Met een kluchtigen grijns schudde hij plots allen weemoed van zich af, streek met beide handen zijn glansenden blooten schedel en, terwijl zijn oogen begonnen te vonken, riep hij helder:

— Als ik je fluitje had, als ik je fluitje had, wat zou ik lachen, blazen en schalmeien! Wat zou ik de luidjes, wat zou ik de heele wereld doen dansen naar mijn pijpen!

Dan moest ik een anderen Hein naast me hebben, een positievelijken broeder van me, die, terwijl *mijn* vingers over het fluitje gaan, al dansend *zijn* vingers zou uitsteken overal waar er te gappen en te grijpen valt.

Dan floot ik patrijzen, snippen, fezanten en ortolaantjes, dan floot ik konijnen, hazen en gemsbokjes in onze weitasch. De fijnste forelletjes lokte ik uit de rivier en de dikste tongetjes uit de zee.

En als we dan de keukens van 'het Edelvarken' binnendrongen of bal gingen houden in de kelders van 'de groote Pan'! Spit

en braadstuk namen we mee, kroes en flapkan. De berkemeier met Schoonhoefschen goudwijn sprong ons naar de lippen voor de oogen van koning Gambrius zelf.

En als we dan in West-Europa zouden binnenvallen in de huizen van de bankiers en geldwisselaars, wat een deuntjes zou deze Hein voorspelen om die notabele bloedzuigertjes aan den dans en van hun duiten af te helpen, en wat zou de andere Hein grissen, grissen, grissen, in de goudladen en de opeengestapelde bankjes!

De markten bracht ik in opschudding, de raadzaalen en bordeelen. Den beul deed ik dansen met zijn bijl, de boeven schommelen aan de galg. Ik speelde totdat de heeren lam vielen en de meisjes in mijn armen.

Op den doortocht van den keizer zou ik staan en blazen totdat zijn allerhoogste genade allernederigst om genade bad.

De pelgrims verlustigde ik op hun wegen, de bengels in hun scholen, de nonnen in haar cellen, de vrijmetselaars in hun loges. Den opperrabijn liet ik uit de Synagoge huppelen met al de Ghettokinderen achter zijn kont, en den Paus te Rome hielp ik con grazia zijn veelgekusten voet opheffen onder de goudkap van het baldekijn..

Kortom en finaliter, ik mobiliseerde mijn ondermaansche broeders en zusters tot een schitterend en vroolijk vis-à-vis, den heelen boel bracht ik al dansend op stelten, stal waar er te stelen, kuste waar er te kussen, gekte waar er te gekken viel, en at daarbij, dronk daarbij, en lachte, lachte, lachte mijn eigen dood.

En als Heintje zou gestorven zijn, nam hij stiekem zijn fluitje naar den hemel mee.

En als Pieter niet wou opendoen en niet te bewegen was door de indrukwekkende muziek van een handvol rijksdaalders, haalde ik dolcemodo mijn instrumentje voor den dag en blies en floot en schalmeide dat hij hopsa, zijn beenen in de lucht zou gooien en een heele processie lustige broeders, in doods-hemd, achter mij aan en vóór zijn neus, de poort zou binnentippen.



En Pieter zou zeggen: Heins ziel is een rechtvaardige ziel. En aan de eeuwige banketten, bij Abraham en Lazarus, zou Hein daar tronen en trotsen in heerlijkheid en zegening, en de grootste beker zou de zijne zijn.

— Hein, zei Jaakske, je bent een eerlijke, trouwhartige,



jolige kerel, maar als je, bij ongeluk, mijn fluitje kreeg, werd je op aard een ellendige, staatsgevaarlijke, onruststoker, hoerenjager, ploert en dief, en in den hemel de liederlijkste schelm die er ooit langs een achterdeurtje binnenkwam.

— Die is raak, zei Hein. Jaakske, ik heb zoo'n opvatting van tijd en toestand, alsdat jij genezen bent, en ik ook.

XII.

Denzelfden dag tegen valavond ontstond voor het Edelvarken een groot geraas, dat alle gasten nieuwsgierig de tafels deed verlaten en, sommige met het eten in hun mond, andere met een bemorste dwale op hun arm of voor hun borst, naar buiten lokte. Ook Tomtrom en zijn gasten ijlden de straat op. Hier stond alles in rep en roer. En niet alleen in deze straat, ook in de aanpalende straten, stegen en pleinen moest er gedrang en herrie zijn; want de opgewonden menschen bleven niet stilstaan, maar, in hoopen, stroomden links en rechts voorbij, om plaats te maken voor andere betoogers, die eveneens lawaaiend opkwamen en lawaaiend verdwenen.

— Wat is er gaande? vroeg Tomtrom aan voorbijdrommende kennissen.

— Oorlog, brouwer, werd er hem toegeroepen. Hoogland wil vechten.

— Wij ook! schreeuwde Tomtrom, en uit heldhaftige geestdrift, kneep hij zijn dikke vuisten toe.

En hij was de eenige niet die oorlog verlangde. Anderen echter dachten er anders over.

Over de heele stad dreef een gruwelijk mengsel van allerlei wilde geluiden: getier, gevloek, gelach, gezang, gebrul, hoornengetoet, wapengerinkel, hondengeblaf, ossengeloei, schapengeblaaf.

Tusschen de dikke burgertjes van Gambrinushove stapte hier en daar in zijn eentje een verzeilde koninklijke koperblazer met zijn speeltuig op zijn buik en blies wat hij blazen kon. In tamelijk regelmatig geleederen marcheerden dikke krijgertjes met trommen, pijpen en oude gescheurde vanen. Hun wapenen waren nog heelemaal ouderwetsch. Behalve degens en zwaarden, welke de Laaglanders tegelijk met hun lichamen hadden ingekort en breeder gemaakt, hadden zij ook nog pieken en geweren. Daar deze in den langen vredes-tijd ongebruikt hadden gelegen, hadden ze hun oorspronkelijke

lengte bewaard en waren tamelijk roestig uitgeslagen. De dikke dwergen met hun ronde buiken sluitend in het rossig-roode militaire pak, en hun veel te lange geweren en pieken, keken dapper voor zich uit: Laagland kon op hen rekenen. En eveneens kon Laagland rekenen op zijn slingers, bogen, blijden, oestels, springalen, mortieren met steenen lading en enkele kartouwkens met ijzeren kogels: want werpers en schutters waren kloekgebouwd en bleken trotsch op hun wapenen en fraaie uitrusting.

De hoplui en vaandrags hielden hun degentjes vast ter roode vuist en hun benden vooruitjagend, schreeuwden dapper tegen alle geluiden in. Generaal Suikerbus, blauw van krijgsmoed, reed als eenige ruiter — wegens vermindering der menschelijke gestalte was de heele Laaglandsche cavallerie afgeschapt — op een klein vurig paardje achteraan.

Hoe klein of het paard ook was, Suikerbus kon over zijn kop niet heen kijken en kreeg slechts een zijdelingsch overzicht van de trekkende troepen. En ook hij werd slechts zijdelings gezien.

Hier en daar boven de menigte wapperde de nationale vlag, met flapkan en worst.



Duidelijker, dreigender stegen de kreten.

— Leve het leger! Weg met Hoogland! Toekomst aan ons!  
Heesche stemmen brulden:

Laagland, Laagland, Laagland laag,  
en met geweldige slagen, boven alles uit, luidde en bonsde  
de brandklok.

Tomtrom en zijn vrienden volgden de stroomende scharen  
tot voor het koninklijke Paleis. Al gaande vernamen zij allerlei  
schrikwekkende, onzinnig overdreven tijdingen: Hoogland  
mobiliseerde, de oorlog was verklaard, de Scheivier over-  
gestoken, Laaglandsche mannen waren vermoord, Laag-  
landsche vrouwen onteerd, verscheiden dorpen uitgeplunderd  
en verwoest. Al die ellende zou worden gewroken, al die wreed-  
heid met woeker betaald gezet.

Ten slotte, toen klaarder bescheid kon worden gehoord,  
bleek het gebeurde nog niet zoo vreeselijk te zijn en hierop  
neer te komen: De heer van Schoonhoeve had twee Laaglanders  
uit zijn buurt naar Gambrinushove gezonden, met de melding  
dat President Meeldraad aandrang op volledig bezit van den  
Schoonhoefsch en druivenoogst. Op deze kwestie stond vrede  
of oorlog, en een Hooglandsch ultimatum aan Koning Gam-  
brinus kon elken dag worden verwacht.

Op het plein voor het koninklijk paleis verdrong zich een  
dichtopeengepakte massa. Aan de uithoeken en wijd in de  
rondte, was het lawaai nog heviger dan in de belendende  
straten. Echter naar het midden toe heerschte een betrekkelijke  
stilte.

Vlak bij het paleis, vóór een der vensters, was een man op  
een tafel geklommen en hield een toespraak tot de menigte.  
Sober in het zwart gekleed had hij, ondanks zijn kreeftroode  
wangen, zijn dikke smakkende lippen draaiende koeoogen en  
breeden kalen schedel, een voornaam en ernstig voorkomen.  
Hij gebruikte zijn scherp geluid, zijn gezaginzegend  
gebaar, zijn welbespraaktheid en degelijke Laaglandsche juri-  
dische kennis, om zijn medeburgers te overtuigen van het  
goede Laaglandsche recht.

— Wie is die man? wou Jaakske weten.

— Dat is Krommius, antwoordde Tomtrom, onze groote Krommius.

— Welk is zijn vak, vroeg Hein, zijn ambt, of om anders te specificeren, zijn beroep?

— Rechter is hij, onze groote rechter Krommius. Laten we nader tot hem doordringen. Gij moet onzen grooten Krommius hooren. Hij is iemand, die in het recht, alles goed kan praten. In het recht, hoor, altijd in het recht.

De West-Europeanen en hun gastheerlijke geleider slaagden er in zich door de luisterende menigte, die goedschiks kwaadschiks uiteenschoof,

doortocht te banen, en weldra bevonden zij zich in een der eerste rijen van de toehoorders.

Dadelijk kreeg rechter Krommius de vreemdelingen in het oog en, hun en zichzelf ten gevalle, vatte hij zijn heele rede kort en kernachtig saam. Op grond van allerlei goddelijke, menschelijke, natuurlijke en redelijke wetten, betoogde hij dat de Schoonhoefsche wijnoogst alleen door de Laaglanders mocht aangekocht worden:

Ten eerste, omdat recht recht is, en onrecht onrecht;

ten tweede, omdat de aarde draait;

ten derde, omdat Toekomst een eiland is;

ten vierde, omdat de torens in Gambrinushove rond zijn;



- ten vijfde, omdat druiven aan ranken groeien;  
ten zesde, omdat het wapen van Hoogland een kersenbonk is en niet een druiventros;  
ten zevende, omdat een muilezel nooit als een volbloed paard noch als een volbloed ezal kan worden beschouwd;  
ten achtste, omdat de wijnstokers moeten leven;  
ten negende, omdat de Hooglanders aanmatigende menschen, slechte kristenen en barbaren zijn;  
ten tiende, omdat Hoogland een republiek is en Laagland een koninkrijk;  
ten elfde, omdat Laagland het bijzonderste deel van Toekomst is, aangezien twee West-Europeanen in Laagland te waardschap zijn;  
ten twaalfde, omdat we in de schriftuur lezen van een wijn-drinkenden en niet van een druivenetenden Noach — hierbij werden de dit onderwerp behandelende schilderijen van het Rijkskijkhuis beknopt beschreven;  
ten dertiende, omdat een vleescheter meer hersenen heeft dan een vleeschderver;  
ten veertiende, omdat druiven voortbrengen een werk is van de redelooze natuur en wijnstoken een werk van den denkenden mensch;  
ten vijftiende, omdat de maan gister vol was;  
ten zestiende, omdat de Laaglanders bij hun één, zuiver en volmaakt wetboek zijn gebleven, de Hooglanders daarentegen, door allerlei toevoegselen en uitbreidingen, den geest van de oorspronkelijke wet hebben vervalscht;  
ten zeventiende, omdat de oorlog moest vermeden worden;  
ten achttiende, omdat de oorlog desnoods tot het uiterste moest worden doorgezet;  
ten negentiende, omdat wijn de heerlijkste onder de dranken is en Schoonhoefsche goudwijn de heerlijkste onder alle wijnen;  
ten twintigste, omdat wijnen bewaren en druiven niet;  
ten een en twintigste, omdat melk verzuurt met staan en wijn verbeterd met liggen;

ten twee en twintigste, omdat de kortste Laaglander een pond meer weegt dan de langste Hooglander;

ten drie en twintigste, omdat de huizen in Gambrinushove luifels hebben en kelders;

ten vier en twintigste, omdat de wijn in de druif zit zooals het licht schijnt in de duisternis;

ten vijf en twintigste, omdat de drank wijn de vrucht druif evenzeer overtreft als de ziel het lichaam;

ten zes en twintigste, omdat de Hooglanders, die het omgekeerde beweren, materialisten zijn;

ten zeven en twintigste, omdat een ezel niet tweemaal schopt tegen eenzelfden steen;

ten acht en twintigste, omdat woorden geen oorden zijn;

ten negen en twintigste, en ten laatste, omdat het beter benijd is dan beklaagd.

Toen hij zoover het goede recht van Laagland had verdedigd, haalde de redenaar diep adem en liet zijn koeoogen den bijval oogsten. Al rondkijkend oversmakte hij met zijn dikke vochtige lippen de laatste woorden zijner overvloeiende bewijsvoering. Daarna, in een pakkend slot, noodigde hij de toehoorders uit tot het ledigen van drie bekers wijn ter eere van Laagland en Koning Gambrinus XVII, en ried hun verder geestdrift aan, ernst, strijdlust en kalmte.

— Oorlog of vrede! riep hij uit. Wij willen recht, recht, recht!"

Een oorverdoovend gejuich begroette deze gloedvolle, overtuigende rede. Door herhaald brullen van leve Krommius, en leve de Koning, dwongen de betoogers koning Gambrinus XVII achter de in lood gezette glazen van een venster der eerste verdieping te verschijnen; en, na langdurige ovaties, trokken zij naar de dichtbijgelegen taveernen om den eersten raad van den wijzen rechter — het ledigen van drie bekers wijn — al dadelijk ten uitvoer te brengen.

Toen onze vrienden over hun derden beker heen waren, sprak Hein tot Tomtrom:

— Uw Krommius is voorwaar een vurig vaderlander, een

groot rechtsgeleerde en een geboren redenaar; maar het wil er in mijn positieve niet in waarom er van zijn negen en twintig argumentaties niet éene rechtstreeks op het doel afgaat. Temet geeft zijn gedachte een verkeerden draai aan mijn gedachte.

— Dat is de kunst van spreken, zei Jaakske. Wat wij weten hoeft een ander ons niet te zeggen.

— Juist, gromde Tomtrom, wat wij zeggen hoeft een ander niet te weten. Krommius staat altijd het recht voor, omdat hij de groote Krommius is. Want Krommius wordt inderdaad geëerd als de wijsste, geleerdste en rechtste man, die in Laagland leeft.

Terwijl de drie, te midden het groeiend gewoel, hun gemoedelijk gesprek voortzetten, kwam een dienaar des konings hen beleefdelijk uitnoodigen om drie dagen later te willen deelnemen aan het groote gastmaal in het Koninklijk Paleis. Op dit gastmaal immers wou Gambrinus XVII zijn beste raadgevers te rade nemen.

In eigen naam en in dien zijner gasten verklaarde de ridderlijke brouwer en koninklijke Opperschenker de vereerende uitnoodiging dankbaar te aanvaarden, en Hein zou insgelijks een woord zeggen toen de koninklijke koperblazers, eindelijk verzameld, voor de taveerne stilstielden, en bliezen en trommelden dat hooren en zien verging.

### XIII.

's Konings eetzaal gelegen op de eerste verdieping van het Paleis, was breed, diep en, den Laaglandschen bouwtrant in aanmerking genomen, tamelijk hoog, niet om de menschen die er in moesten, maar om de stapels spijsen, welke er, bij groote maaltijden, overvloediglijk werden opgedischt. De gelambriseerde wanden glinsterden van zilver, goud en fraai besneden spiegelwerk. Hier en daar, op een koperen voetstuk, prijkte een rijk gedreven zilveren bekken met het wapen van Laagland, en kroonluchters, met honderden waskaarsen, spreidden alom een wemelend weerkaatst, schitterhel licht.



In het midden van den gladden met was ingewreven eikenhouten vloer was een groote ronde opening gemaakt, waardoor de in zijn geheel aan het spit gebraden os kon worden opgeschen. Langwerpige tafels in den vorm van een galg stonden daaromheen. Het wit der kostbare ammelakens, daarover gespreid, was schier gansch gedoken onder een wagenvracht tinnen schotels, bolachtige tellooren, prachtige zoutvaten, porselein, aardewerk, beenen messen, zilveren lepels en vorken, zeldzaam mooie flapkannen, drinkschalen, roemers, berkemeiers, bokalen, fluiten, waterbekkens, en, overal om en tusschen geslingerd, groene ranken, losse bloemen, kransen en festoenen.

Aan het boveneinde van de tafelengalg stonden onder een kroon de vergulde tronen van Koning Gambrius XVII en hare Majesteit de Koningin. Op drie stappen afstand daarachter rees een verhoog, bestemd voor de kapel der Koninklijke Koperblazers, en naast beide tronen en aan den overkant der eertafel stonden de zetels van de voornaamste gasten, enkele hofdames, drie ministers, generaal Suikerbus, de bisschop van Gambriushove, moeder de Pastor, rechter Krommius, doctor Wa, de koninklijke Stalmeester, de koninklijke Opperslager, de nieuwe koninklijke Opperschenker en de heeren Jaakske en Hein.

Toen de drie laatsten door een lakei werden binnengeleid, was het al zeer druk in de zaal. Uitkijkend boven het vroolijk gewoel, merkte Hein tot zijn genoegen op dat er, tusschen zijn kruin en de zoldering, nog een groote voet ruimte was. Het kon dus geen kwaad als hij, bij een toegejuicht lied, een oratie, een ovatie, of een ander geestdriftig perspectief, ineens overeind ging staan.

Daar luidde de hoofdtafeldienaar met de bronzen bel en, na wat gewemel en gedruis, ging iedereen zitten op de hem aangewezen plaats.

Onze beide West-Europeanen, die met het halve lijf boven de anderen uitstaken, hadden een gemakkelijk overzicht over tafel, bediening, uitgenoodigden en hofkapel. De eenige, die

schier zoo hoog reikte als zijzelven, was hare Majesteit de Koningin. Dat kwam ten eerste door de hooge zate van haar troon, ten tweede doordat zij, betrekkelijk mager, evenals haar dikke gemaal twee vingers langer was dan elk andere Laaglander, en ten derde en bovenal omdat zij, in stede van een diadeem, een echten toren droeg van doorluchtig doek, kant, parelen en edelgesteente. Zij alleen had dit buitengewoon verheven kapsel. Hare hofdames moesten het, naar de regels der Laaglandsche etikette, met minder stellen. Maar ook zij hadden gezorgd voor allerlei fraaien tooi op haar schedel. Welriekende oliën waren daarbij niet gespaard.

De koningin droeg een kleed van zilverlaken met een zeven-ellangen sloop van wonderschoonen goudkant. De hofdames hadden hongerlijven, bovenrokken en zieltjes ofwel van zware zijde, ofwel van wit of violet fluweel, eveneens rijk geborduurd en schitterend van goud en diamant en van haar roode dikke halsjes hingen parelsnoeren en fijn bewerkte kettingen met kleinodiën te glansen en te vonken. De heeren, die hun fluweelen mantels hadden laten wegbrengen, zaten deftig gedost in wambuisjes en pofbroeken van zwart, rood, blauw of groen laken en vertoonden op hun borst zooveel linten, sterren en eerekruisen als door rang, adel, eigen verdienste of koninklijke gunst waren verkregen.

Tusschen al die opgeschikte Laaglandsche voornaamheid sloegen onze West-Europeanen maar een dun en armoedig figuur. Daar zij echter aan 's Konings tafel mochten aanzitten, en zoo gansch anders waren dan de overige gasten, werden zij toch het meest opgemerkt.

Toen bij zwijgend geslurp de man drie tellooren soep verorberd had, zetten de Koninklijke Koperblazers onder de leiding van doctor Wa den nationalen hymnus in, en Koning, Koningin en alle gasten rezen overeind. Boven het kletteren der speeltuigen klonk het uit aller borst:

Laagland, Laagland, Laagland laag,

Eten en drinken doen we graag.

Laagland laag.

Koning Gambrinus eet voor twee,  
Koning Gambrinus drinkt voor drie,  
Zag van zijn leven zijn eigen knie.  
Laagland, Laagland, Laagland laag.  
Eten en drinken doen we graag.

Koning Gambrinus, dapper vorst,  
Nimmer honger en altijd dorst,  
Eert de flapkan en de worst.  
Laagland, Laagland, Laagland laag.  
Eten en drinken doen we graag.

Moest Gambrinus geen koning zijn,  
Uit geen druifstok kwam er wijn,  
Uit geen varken een edelzwijn.  
Laagland, Laagland, Laagland laag.  
Eten en drinken doen we graag.  
Laagland laag.

Terwijl de muzikanten voortgingen met blazen, razend hard alsof hun lippen en longen, alsof hun koppen en borsten stuk moesten, stieten de heeren en vrouwen met hoogge vulde roemers aan en juichten en riepen:

— Heil Gambrinus XVII! Heil Gambrinus XVII! En die een sterke stem hadden kraaiden boven!

— Koning Gambrinus, dapper vorst....

Alleen hare Majesteit de koningin nipte slechts zuinigjes met den rand van haar mond aan den rand van haar gouden beker en zich hellend tot haar gemaal fluisterde hem in het oor:

— Zoo dapper ben-je nu juist niet, behalve in eten en drinken.

Maar Gambrinus deed alsof hij het niet hoorde en slokte zijn koninklijken beker ineens uit.

Jaakske eveneens fluisterde Hein iets in het oor:

— De koningin behoort tot de magere soort. Ze houdt niet van drinken.

— Zij is een uitzondering, zei Hein, een onvriendelijke uitzondering. Maar wat zij staan laat zal de koning wel leeg maken.

Jaakske lachte:

— Ja, doch niet uit háar beker.

Hein lachte nog luider.

— Dat snap ik. Ze houdt er haar hand op.

Wat er dien avond door de vloeropening naar boven werd gehaald grenst aan het ongelooflijke. Negen groote zalmen op een schotel; op andere schotels kwartieren hertenvleesch, kwartieren edelvarkens, een heele berg worsten; op andere weer een dozijn hazen, twee dozijnen kalkoenen, speenvarkentjes, zuiglammeren, heele schapen en het meesterstuk van den meesterkok: de op zijn geheel gebraden os met allerlei gevogeltje en wildbraad gevuld. Daarop volgden nog een schotel met zestig kreeften, en ten slotte kwam voor het banket de glansschotel: zes prachtig versierde pauwen met uitgespreide veeren.

Het was een eigenaardig zicht om onder ieder schotel vier, zes, acht, tien ja soms twaalf dwergen en nog meer, met witte voorschooten en roode hoofden te zien dragen en zwoegen. Wat er van toespijs werd opgediend, van sausen en allerhand vruchten, wat daar werd voorgezet van fruitpasteien, wijntaarten, kaasgebakken, kostte schatten gouds. De zware tafels bogen onder de opeengestapelde pyramieden, en nog steeds werd meer op- en ingeladen.

Messen, lepels en vorken gingen hun gang. Het was een gerinkel en geklik en getik, het was een geroep en geraas om hoorndol te worden. En schoffelen, schoffelen, schoffelen dat die dikkerdjes deden! En drinken!

Want om dat alles binnen te werken was er wijn noodig, meer wijn, en nog wijn. Gestadig gingen de tuit- en flapkannen rond, gestadig gingen de roemers omhoog. De eene wijnpijp na de andere zong haar liedje uit, en weer versche werden aangeslagen en leeggetapt. En immer scheen de laatste wijn den voorlaatste in smaak en deugd te overtreffen.

Terwijl iedereen zijn beste krachten inspande om zichzelf en het vorstelijk gastmaal eer aan te doen, zat de Koning zelf te zuchten van slikken en zwelgen, en hare Majesteit de Ko-



ningin te zuchten van spijt om het vele verkwiste geld. Af en toe wierp ze een schuinen blik naar haar dapperen gemaal. Dan trok hij temet zijn roode hand van zijn beker weg; maar niet zoodra stond haar hooge kapsel op zij gekeerd, of haastig

vatte hij zijn grooten beker, ledigde hem twee driewerf achtereen en schoof hem opnieuw naar zijn opperschenker of moeder de pastor toe, die begrepen dat hare Majesteit niet alles moest zien wat er ten behoeve van zijne Majesteit gebeurde.

Intusschen deelde een der ministers de juiste termen mede van de Schoonhoever boodschap — een ultimatum van president Meeldraad was er nog niet — rechter Krommius bracht bijna woordelijk een herhaling naar voor van zijn voor drie dagen gehouden patriotische rede; zijn doorluchtigheid de Bisschop roemde en zegende den Laaglandschen Koning, de Laaglandsche spijzen en de Laaglandsche wapenen; generaal Suikerbus liet hooren hoe sterk de Laaglandsche weermacht was op voet van vrede en hoe sterk op voet van oorlog, en Koning Gambrius voelde zich bij al die uitgestalde dapperheid genoodzaakt om bij voorgelacht en nageslacht te zweren dat de eer van het vaderland desnoods met geweld zou worden gehandhaafd.

Terzelfdertijd ontdeed zich hare Majesteit de Koningin van een kostbaar juweel, haar kostbaarste op twee na, en schonk het aan generaal Suikerbus ten bate van de krijgskas. Dit mild en edelmoedig voorbeeld werd door de Laaglandsche hofdames schoorvoetend opgevolgd; en de heeren, kwistiger, gooiden goud en kleinodiën op tafel, zoodat er dien avond een niet onbelangrijk bedrag voor de eerste behoeften van het leger werd ingezameld.

Hierdoor verhoogde de stemming meer en meer. Laagland werd uitbundig geprezen. Hoogland nog uitbundiger verwenscht en vervloekt, en op president Meeldraad werd een spotlied gezongen:

Meeldraad, Meeldraad,  
Wat heeft dat monster voor vleesch en bloed?  
Niet meer dan een uitgedroogde knol.  
Als ooit die dreiger een mensch ontmoet,  
een dikken mensch,  
een echten mensch,

dan roept hij: abuis!  
ach, was ik maar thuis!  
en hij kruipt in zijn gat als een lange mol.

Generaal Suikerbus zei:

— Als ik dit mes op zijn kant op den rand van den berke-meier kan zetten, zonder dat het omvalt, winnen wij den oorlog. En hij zette het mes met zijn kant op den rand van den berke-meier, zonder dat het omviel, want dit kunstje had hij meer gedaan.

Opperschenker Tomtrom zei:

— Als de eerste wijn die bovenkomt goudwijn is, winnen wij den oorlog.

En de eerste wijn die bovenkwam was goudwijn; want Tomtrom had juist den hoofdtafeldienaar hooren roepen:

— Goudwijn, goudwijn!

Lange Hein zei:

— Als ik, zonder mijn voet op te lichten, al buigend met den wijsvinger van mijn rechterhand aan den grooten teen van mijn linkervoet kan reiken, wint u den oorlog.

En kluchtig stond hij op en reikte met genoemden vinger aan genoemden teen.

En allen verheugden zich om die hoopgevende voortekenen. Doch de bisschop van Gambrinushove schudde met het hoofd en sprak:

— Heeren en vrouwen, dat is bijgeloof.

En moeder de pastor herhaalde:

— Het is bijgeloof.

Maar, voegde hij er bij, ik draag hier op mijn borst een gewijde medalie. Op den eenen kant staat de Paradijsslang afgebeeld, op de andere zijde Sint-Michiel. Als ik die medalie blindelings bovenhaal en op tafel neerleg en de bovenzijde vertoont Sint-Michiel, dan winnen wij den oorlog, en dat is geen bijgeloof.

Hierop scharrelde moeder de pastor onder zijn geopend kleed, haalde van zijn bloote borst de wonderbaarlijke medalie, en

blindelings lei ze op tafel. En de blozende hofdame, die naast moeder de pastor aanzat, riep uit:

— Het is Sint-Michiel, wij winnen den oorlog.

En nu zei de bisschop van Gambrinushove zelf:

— Het is Sint-Michiel; wij winnen den oorlog.

Jaakske stond op en sprak:

— Hoogmogende Majesteiten, edele Vrouwen en Heeren, u allen zegt: wij winnen den oorlog. Weet u echter met zekerheid of het tot oorlog komt?

De meesten keken met verwondering en verwachting op, en een enkele zei:

— Met zekerheid weten wij het niet.

— U weet het niet met zekerheid, hernam Jaakske. Welnu, ik zeg u, als het heele doorluchtige gezelschap, vereenigd in deze vermaarde en feestelijk opgesmukte eetzaal, van de nederigste dienaars tot hare Hoogmogende Majesteit toe, als de bisschop van Gambrinushove en generaal Suikerbus, als de eerste, tweede en derde minister, als rechter Krommius en moeder de pastor, als ridder-brouwer-Opperschenker Tom-trom, als de koninklijke opperslager en de koninklijke stalmeester, als alle hofdames en hoogwaardigheidsbekleeders, als de Koninklijke Koperblazers met hun leider doctor Wa, als mijn vriend Hein, de vreedzaamste smeder en dapperste drinker uit West-Europa, als zijne Majesteit Gambrinus zelf in hoogsteigen persoon, op eenmaal aan den dans gaan, dan kunt u gerust voorspellen: er komt geen oorlog, of hij zal er naar zijn. Hare Majesteit de Koningin verbeet haar dunne lippen en haar hoofd met den schitterenden kapseltoren achterovergoeiend, sprak:

— De koningin danst nooit.

Generaal Suikerbus, een kalkoenbil verscheurend, borst hierop los in een akelige schaterbui, die hem bijna verslikken deed. Doctor Wa, behulpzaam, klopte hem op zijn breeden rug, en Suikerbus, bijgekomen, riep hoonend uit:

— Wijsneus, we dansen niet; en oorlog komt er!

De meesten zaten te glimlachen, denkend in hun binnenst



hetzelfde wat de generaal zoo luidkeels had uitgeschreeuwd. Hein ook glimlachte; maar zijn glimlach was heel anders dan die van de overige aanzittenden. Hij voelde zijn beenen al wikkelen onder zijn lijf en kreeg in gedachte een perspectief van een aankomende reusachtige lol. Jaakske stak zijn bevallig ronden arm naar voor en omhoog en riep met onwederstaanbaar opwekkende kracht:

— Koninklijke Koperblazers, blaast!

Ziende dat reeds op dit éene woord de muzikanten hun speeltuigen naar hun lippen brachten, liep doctor Wa haastig tot bij hen, zei met stille stem wat ze spelen moesten en, bleek van aandoening, herhaalde:

— Koninklijke Koperblazers, blaast!

En de kerels blazen met alle geweld en alle kaken om het hardst en het mooist, dat de wanden van de instrumenten dreigden te scheuren, de wanden van de eetzaal mede, en de oorvliezen der toehoorders er bij. Dat was muziek en geen muziek, valsch en niet valsch, blikslagershameren en koper-schetteren, menschenwerk en duivelswerk.

Nooit sinds Jubal de kunst der tonen uitvond, werd dergelijke sabbat gehouden. En doctor Wa sloeg voor die uitbarstende klankenwoede genoegelijk de maat en hij ook blies, blies zijn eigen op van trots omdat het zoo prachtig ging.

Maar geen mensch danste. En al bliezen de Koninklijke Koperblazers nog eens zoo hard, hun kelen droog en hun adem uit, dansen deed niemand.

Generaal Suikerbus, de koningin, lange Hein en Jaakske zaten te glimlachen, elk op zijn wijze.

Toen de Koninklijke Koperblazers met blazen ophielden, sprak de Koning zelf:

— Jaakske, niemand heeft gedanst.

Maar Jaakske hoorde het amper.

Hij stapte zwijgend naar het verhoog, steeg er op en, uit zijn binnenvestzak zijn tooverfluitje te voorschijn halend, riep:

— Ik ook ben een muzikantje.

Daarop bracht hij het groote gaatje aan zijn mond en

de kleine gaatjes onder zijn vingertoppen en zette in. En dat klonk zoo zuiver, zoo zeker, zoo rustig lustig, zoo wonderbaarlijk mooi; dat huppelde, dat slingerde, dat dook naar onder, dat schoot naar boven, vol zwier en pracht. Dat glansde als zilverwater, dat straalde als zonnegoud, dat regende, dat ruischte, dat sprong en spande over de heele zaal, kleurrijk als de regenboog over de wolkenlucht. Dat was een feest van vreugd, een feest van schoonheid; dat was de hemel na de hel. Bij de eerste tonen reeds waren degenen die nederzaten over-eind gesprongen, en, linkervoet vooruit, en rechervoet vooruit, en linkerarm omhoog en rechterarm omhoog, allen begonnen te bewegen, te beenen, te schommelen, te wippen. Heupwiegend, dijopgooiend, schoven ze naar elkander toe en vormden paren en figuren. Dat werd, bij stuivend stof, een gedrang, een gestomp, een gewemel, dat werd een vastpakken en vastgepakt worden en van het éene uiteinde der zaal tot aan het andere een gek gedraai van dikke hoofden en ronde buiken. Ze krioelden dooreen, stieten en schokten tegen elkander aan. De vloer daverde onder de voeten en de kroonluchters hingen te slingeren. Eer hij het wist was generaal Suikerbus onder zijn okselen opgeschept door de langere slankere persoon van hare Majesteit de koningin; en dit hoogerstige paar, dat het ergste tegen het dansen was, schijverde omarmd de anderen voor, met omhoog den waggelenden kapseltoren en omlaag den kostelijken sleep van zeven el. De koningin riep steeds:

— Ik wil niet dansen.

Maar hoe harder zij riep, hoe sneller zij rondvloog. Op hun voorbeeld, al trappend bijwijlen op den goudkanten sleep, volgden voorname heeren en voorname vrouwen en jonkvrouwkens, die paargewijze of reigewijze wiegelden hand aan hand. Rechter Krommius was toevallig opgevangen door een schelmsche oude tafeldienares, die hem haar scherpen kin toestak en drie lange bruingele tanden, twee van onder en een van boven. Moeder de pastor wankte naar de blozende hofdame toe, die naast hem gezeten had, maar zijn Doorluchtigheid de bisschop van Gambrinushove was de dame al

voorgetreden en daar viel moeder de pastor in de armen van zijn geestelijken overste en beiden, één van ziel, hupten dat het een aard had. Op het verhoog hielden de Koninklijke Koperblazers een rondedans omheen hun leider doctor Wa, die, al springend, voortging met de maat te slaan; en Hein, zonder



dame, danste een wonderschoonen trio met opperschenker Tomtrom en zijne Majesteit koning Gambrinus zelf, die eveneens in hun eentje dansten; en alle drie knikten en lachten elkander allerinnemendst tegen, en hoe hooger ze sprongen hoe meer of ze lachten, zoodat de vroolijkste waterlanders in hun oogen kwamen.

Niet één in de eetzaal, behalve Jaakske, die aldoor floot, ontsprong den dans; en de meesten zongen en juichten daarbij. Niemand immers dacht aan wonder of aan too-

venarij. Ze meenden waarachtig dat ze het deden uit eigen dolle lust. Alleen hare Majesteit de koningin en generaal Suikerbus lachten geen zier, maar onverpoosd holden van den eenen kant naar den anderen kant en liepen een boel menschen tegen het lijf. En de koningin riep:

— Wij dansen niet, wij draaien.

Menig jonkvrouwken verloor een muiltje; menig man gleed uit en rolde onderst boven; en voortdurend werd tegen tafels en stoelen aangebonsd, zoodat bekers en kannen omvervlogen, den wijn over de ammelakens uitstortend, dansongelukjes waaraan de dienstlui niets verhelpen konden, aangezien ook zij deel uitmaakten van de onverwachts opgekomen jolige partij.

Eerst toen Jaakske met blazen ophield, hield ook de danswoede op.

Hein, met een machtigen haal, zwaaide zijn arm tot tegen de zoldering en schreeuwde zoo luid hij kon:

— Vivat ons muzikantje. Vivat!

En velen schreeuwden hem na, klaptten in de handen, zongen, dronken, lachten, of vielen ademloos en halfdood op een of anderen stoel, of vlak op den grond. Hier en daar vond een jonkvrouwken haar eigen gicheren in de armen van een dien ze niet kende, bleef daar uitpozen of beschaamd ijldde weer naar haar eigen plaats.

Hare Majesteit de koningin werd kwalijk van de schrikkelijke overspanning. Met bouwvalligen kapseltoren, doorreten en bemorsten sleep en opengerukten kraag werd zij door hofdames en dienaressen, onder geleide van generaal Suikerbus, buitengedragen. Haar bleeke lippen prevelden nog:

— De koningin heeft niet gedanst; de koningin danst niet. Haar koninklijke gemaal volgde de dierbare met meewarigen blik. Daarna dronk hij drie groote roemers roodwijn achtereen om zijn eigen alteratie door te spoelen. Den verderen avond nu en heel den nacht door dronk hij zevenmaal zoo dapper als voor het verdwijnen van hare Majesteit.

Van verder beraadslagen over den politieken toestand was geen

sprake meer; want de heeren en dames verkeerden reeds in een toestand, die zeker niet meer politiek kan genoemd worden. Te midden pafzakjes die zopen, zongen, vrijden, raasden, huilden, twistten, vloekten, vochten; te midden slempers, slapers, brakkers, troonde koning Gambrinus XVII, broodbeestig en suf, en ieder oogenblik, dat hij weer halveling tot bezinning kwam, stotterde hij:

— Wat scheelt me Hoogland? Ik heb een muzikantje, een muzikantje.

#### XIV.

Het schitterende gastmaal in het Koninklijk Paleis verwekte geen kleinen weer- en naklank in Gambrinushove en omtrek. Alle dapperheden laaiden boven. Niet slechts generaal Suikerbus en zijn krijgshaftige benden, niet slechts de slaggers, de smeden, de timmerlieden, de metselaars, de plaveiers, de biervoeders, de jagers, de delvers, de dorschers, en al wie gewelddadigen arbeid verrichten, ook de schoenlappers, de bezembinders, de touwslagers, de nettenknoopers, de wevers, de kleermakers, de waarden, de koks, de schouwvegers en wie daar vuurstoken voor de waschvrouwen, blaakten en tintelden van kamplust. De dikkerdjes dansten den oorlog tegemoet als een reusachtig feest. De torens van Hoogland zagen zij in hun verbeelding, brandend omkantelen en Laagland herschepen in een machtig zegebanket, overstroomd met zooveel Schoonhoefschen goudwijn als de Scheirivier water bevat.

Maar koning Gambrinus XVII, wijzer dan de menigte, voelde zich in deze zware dagen vervuld van een waarachtig plichtsbesef en meer dan ooit begaan met het wel en wee van zijn land en onderdanen. Den dappersten strijd streed hij in zijn eigen: vorderen of toegeven, uitdagen of afwachten, vrede of oorlog, aanvallen of wederstaan, beide mogelijkheden woog en wikte hij van zijn eene hand in zijn ander hand en beschouwde den toestand zoowel van de donkere als van de lichte zijde. Gelijk het zijn scherpe gemalin niet ontging,

was Gambrinus XVII, ondanks zijn zwaarwichtig uiterlijk en drankdoorbruiste vlagen van opschietendheid, eerder vreedzaam van inborst en hij zou zich tegenover elk ander volk inschikkelijk hebben getoond, had het niet die hatelijke Hooglanders gegolden. Ja, water had hij in zijn wijn gedaan, was het geen Schoonhoefsche geweest, die altijd zuiver moet worden gedronken.

In zijn besluiteloosheid, welke hij voor de opgewonden Laaglanders en de koningin liefst verborgen hield, liet hij nuchtermonds Jaakske tot zich roepen en had met hem, in een heimelijk vertrek, een heimelijk onderhoud.

— Heer Jaakske, leidde hij de audiëntie in, gij weet hoe de zaken staan in Toekomst. Dit jaar verlangt Laagland, tegen behoorlijke betaling, den heelen wijnoogst van Schoonhoeve. Hoogland eveneens eischt alle trossen op. Hier en ginds zijn de gemoederen opgehitst, de geesten vatten vuur. Het is de eerste maal dat de eeuwenoude vijandigheid tusschen beide staten zoo sterk naar voor treedt dat goede verstandhouding onmogelijk blijkt. Weliswaar heeft Laagland van niemand iets te leeren, allermint de Koning, nochtans benieuwt het mij te vernemen hoe of in West-Europa dergelijke geschillen worden opgelost.

— Zooals het hier zal toegaan, zei Jaakske. Men legt ze bij, of vecht ze uit.

— Niet anders?

— Niet anders.

— Ik zeg, heer Jaakske, op Toekomst heeft men nooit een oorlog beleefd. En in West-Europa?

— Hier zijn slechts twee volkeren, Majesteit; ginder zijn er een honderdtal, officieele en niet officieele. Volop, rechtuit vrede is er bij ons eigenlijk nooit. Al te gunstige betrekkingen van staat tot staat weet men tijdig te doorkruiden met argwaan, naijver, wrijving, twist, veete en vijandschap. Eens om de twintig jaar nagenoeg barst een echte groote oorlog uit, waar zoovelen mogelijk aan meedoen.

— En hoe gaat het dan toe? Erg bloedig, erg verschrikkelijk?

— Och, zoo heel verschrikkelijk, zoo heel bloedig niet. Sommigen heeten den krijg frisch en vroolijk. Eenige honderdduizend menschen sneuvelen, eenige honderdduizenden worden verminkt. Een aantal steden moeten in brand gestoken, een aantal landstreken leeggeplunderd en verwoest. Burgers, boeren, arbeiders ziet men met hun gezinnen zonder have uit hun haardsteden verdreven; vrouwen geschoffeed, kinderen vermoord; grijsaards gegijzeld en gevangen; de meesten in hun bezittingen, handel en nering verkort, zoo niet teenemaal ten onder gebracht.

— Maar dat is gevaarlijk, heer Jaakske, dat is zeer gevaarlijk. Ik hoop de felste gruwelen overkomen alleen de minsten van het volk; de aanzienlijksten, aan wier behoud veel gelegen is, worden gespaard.

— Dat is niet altijd mogelijk, Majesteit. Krijg is blind en voor den dood zijn alle menschen eender.

— En trekken de hoofden van den staat mede in het gevecht?

— Sommigen doen het, anderen niet; doch waar de koning meevecht is er meer kans op overwinning.

Zijne Majesteit streek zijn rechterhand door zijn pluisbaard en humde.

Jaakske hernam:

— De veldslagen, de verwoestingen en plunderingen zijn het dragelijkste in den oorlog. Het meeste kwaad stichten ziekte, pest, hongersnood.

— Hongersnood? kreet koning Gambrinus XVII en zijn oogten spalkten wijd open. Gaat oorlog gepaard met hongersnood?

— Altijd, zei Jaakske. De hoofdsteden worden belegerd, de etenstoevoer wordt afgesneden, de mondvoorraad vernietigd; het vee in massa's geslacht, verdund, uitgeroeid. En geen mensch bekommert zich om het bebouwen van akker of wijngaard. Driemaal zooveel menschen komen om door honger en dorst als er omkomen door vuur en zwaard. Vaarwel dan de rijke maaltijden, vaarwel de vroolijke drinkgelagen. De buikjes slinken, de gezichten vallen in, gezonden zien er uit

als lijken. Evenwel blijven er nog altijd levenden genoeg over om de dooden te begraven.  
Gambrinus XVII rilde.



— Verschrikkelijk, zuchtte hij, doch onvermijdbaar.

Jaakske waarschuwde:

— Uwe Majesteit zal begrijpen dat men in West-Europa alleen noodgedwongen, om de gewichtigste redenen het harnas aangespt.

— En wij? riep de koning, dapper weer van wijnlievende verontwaardiging. Zijn wij niet noodgedwongen? Treden wij niet in het krijt om allergewichtigste redenen? Ligt niet de eer van Laagland in de weegschaal, de eer van een veredeld ras? Was het enkel om een kleine grensregeling te doen, om een betwistbaar tolrecht, om molestatie van een onderdaan, dan was overleg plegen, dan was toegeven misschien mogelijk. Thans gaat het om een levensbelang en een levensprincipe. Het moet uitgevochten worden of de Schoonhoefsche trossen wijn zullen worden of niet. Wij mogen niet loslaten of de beste bergplaats in onze kelders blijft leeg en Meeldraad eet de druiven. Wat zeg ik? Misschien laat hij ze tot krenten droogen en licht om onze schande.

Jaakske wedervoer:

— Ik kan me voorstellen dat men in Hoogland op eender



wijze spreekt: het geldt een levensbelang, het geldt een levens-princip. Wij willen de druiven als vrucht, en gedoogen niet dat men ons in Gambrinushove bespot bij het ledigen van een flapkan.

Koning Gambrinus sprak:

— Dat kan men zeggen, maar het is klare onzin.

— En als zij het toch staande houden?

— Dan bewijst het dat ze moedwillige, halsstarrige ezels zijn en driedubbel gek.

Jaakske boog hoffelijk.

— Hoogwijze Majesteit, sprak hij, ik zou denken dat niet slechts Laagland en Hoogland in deze kwestie betrokken zijn. Heeft de bezitter van Schoonhoeve, heeft de bouwer van den wijngaard niet mee te spreken? Wat dunkt u dat hij doen zal?

— Zoolang Rijkhart met Laagland alleen handelt is hij Laagland niet ongenegen. Zoolang hij met Hoogland alleen handelt blijkt hij meegaande met hen. Zoodra hij echter met beide partijen handelt, wordt hij eigenzinnig en onbetrouwbaar. Hij is de zwakke, die met iedereen goed wil staan.

— Dat moet ook de sterke.

— Neen, duizendmaal neen. De sterke staat op zijn recht. En dat doen wij!

— Zijt gij de sterksten?

— Zoudt gij daaraan twijfelen, heer Jaakske? Zijn wij niet stevig gebouwd, rond, dik, voetenvast en vuistenzwaar? Hebben wij geen breede borsten en breede ruggen? Zijn onze soldaten, waar jagers- en slagersbloed in steekt, niet bedreven in het behandelen van geweer en wapen? Zijn onze pieken en zwaarden niet geslepen? Is ons geschut niet prachtig? En waar heerscht vechtlust, waar heerscht echte dapperheid zoo niet in Laagland?

— Dat alles is zoo, o dappere Majesteit. De menschen van Laagland staan vast op aarde, van hoog kunnen zij niet vallen, en tegen hongersnood hebben zij hun buiken in reserve. Lange lui echter hebben, behalve lange beenen om weg te loopen, ook lange armen om toe te grijpen. Vleeschdervers zijn op

vasten afgericht en staan daarbij van oudsher bekend als taai, ondernemend, volhardend en sluw. Wie weet over wat wreede wapenen zij beschikken? Wie weet sinds hoelang zij zich op dezen oorlog hebben voorbereid? Caesar vreesde niet de vette mannen, maar wel de magere.

— Heeft Caesar, de allerdapperste, vrees gevoeld? Hij was niet mager, dat weten wij. Onze schilders, doctor Wa en ikzelf hebben hem een gestalte toebedacht overeenkomstig zijn politiek gewicht. O dikke, dappere Caesar, waarom hebt gij de dunnen niet uitgeroeid?

Jaakske zei:

— Dat is het groot verzuim dat hem het leven heeft gekost. Doch wat Caesar heeft nagelaten kan uwe Majesteit thans doen, met Suikerbus.

Koning Gambrinus XVII verklaarde:

— Wij kunnen hen uitroeien . . . of zij ons.

Daarop talmde hij een poos, in diepe overweging verzonken. Zijn overschoten bleekblauwe oogballen draaiden in het onbepaalde rond, en toen hij weer sprak lag er iets zachts, iets trillends in zijn stem.

— Heer Jaakske, nader en luister. Geen enkel mijner voorzaten heeft den krijg met Hoogland aangebonden. Noodlottig vind ik het dat die lang gevreesde en langverschoven oorlog juist uitbreken zal onder den zeventiende van ons geslacht, die wel dapper is, maar vredelievend. Suikerbus wil vechten, omdat hij meent dat vechten zijn vak is en volgens hem de wapenen niet ongebruikt mogen verroesten. Mijn gemalin, die van geen wijn houdt, wenscht oorlog omdat de Hooglanders haar, ondanks haar hooge kapsel, te hoog zijn. En ik, die niet van hooge kapsels houd en vredelievend ben, zie me genoodzaakt den vrede te verbreken omdat ik den Schoonhoefschen goudwijn niet missen kan. Mijn koninklijk woord, in den Raadskelder bij den drierwf rondgaanden berkemeier gezworen, moet ik gestand doen om mijn eigen faam en die van mijn volk te handhaven. Zeg mij echter, hoe beslecht men in West-Europa een geschil bij vergelijk?

— De twee partijen komen tot elkander, schelden en schreeuwen wat en eindigen met zich te verzoenen.

— Verzoenen? Dat kan niet.

— Ofwel laten zij door derden hun belangen bespreken. Bevoegde scheidsrechters worden aangesteld, die uitmaken wat ieders recht is en hoever het strekt.

— Zijn die scheidsrechters betrouwbaar?

— Dat wordt verondersteld.

De dikke koning wachtte een oogenblik. Daarna, opstaande, vroeg hij plechtig:

— Heer Jaakske, wilt gij scheidsrechter zijn in Toekomst?

Thans antwoordde ook Jaakske:

— Dat kan niet.

— Waarom? vroeg Gambrinus XVII. Ik vertrouw u.

— En Meeldraad, en Rijkhart van Schoonhoeve? Ze hebben me nooit gezien.

De koning krabde in zijn haar.

— Jammer, jammer.

Thans voelde Jaakske het gesprek daar gekomen, waar hij het hebben wou.

— Wat zou kunnen, bracht hij vooruit, is dat ik een poging waag om de twistzaak in der minne te schikken, dat ik optreed als bemiddelaar, als gezant.

Het gemoed van zijne Majesteit helderde op. Zijn oogen straalden vriendelijk.

— Mijn muzikantje wordt mijn gezant, juichte hij.

Hij stak zijn vertrouweling vier dikke vingeren toe.

— Ja, wees mijn gezant, heer Jaakske, op Schoonhoeve en in Hoogland. Gij kent mijn verlangen. Tracht oorlog te vermijden en een overeenkomst te treffen, derwijze dat de Schoonhoefsche wijnoogst aan Laagland toekomt.

— Ik wil uw gezant zijn, Majesteit, maar beloven kan ik niets.

Koning Gambrinus' buik zwol op van diepe overpeinzing. Hij bekeek dien buik, dan de zoldering, en dan weer Jaakske, die pront en opgeruimd, alreeds reisvaardig scheen.

— Gij hebt een innemend voorkomen, heer Jaakske, zijt welbespraakt en, naar ik geloof, zijn vossenknepen u niet vreemd. Handel recht en rond met Schoonhoeve en Hoogland, roem onze wapenen, getuig van mijn vredelievende dapperheid, eisch en geef toe, maar zorg ervoor dat de goudwijn in onze kelders komt. Eergister is er aardig wat opgehaald.

Jaakske glimlachte nog steeds.

— Uwe Majesteit gelieft te schertsen. Vossenknepen ben ik me niet bewust. Wel weet ik van een vos, die in een wijngaard kwam waar de trossen zoo hoog hingen dat hij ze niet bereiken kon. Daar sprak die: de druiven zijn me te groen; ik lust ze niet.

Koning Gambrinus XVII antwoordde:

— Wij lusten de druiven niet, wij lusten den wijn.

Jaakske lachte nu helderop.

— Zoo kwaad niet, Majesteit, zoo kwaad niet.

Gambrinus XVII zag zeer ernstig.

— Denk er om, heer Jaakske, besloot hij: ik wil geen oorlog, ik wil den goudwijn. Dit jaar geeft een bijzonder merk.

Aldus werd West-Europeesch Jaakske op Toekomst buiten-gewoon gezant van zijne dappere, vredelievende, wijnbuikige Majesteit Gambrinus XVII.

## XV.

Toen Jaakske Hein en Tomtrom, na een onvergetelijk verblijf van drie weken en drie dagen, de hoofdstad van Laagland zouden verlaten, was het, zoo niet algemeen, dan toch in de voornaamste kringen bekend geworden met welke gewichtige zending de eerste gelast was, en iedereen wist hoe hoog de West-Europeanen en hun geleidende gastheer in de gunst van het hof stonden aangeschreven. Het afscheid van Gambrinushove leek dan ook op een feest.

Vóór de deur van het Edelvarken, bij de dichtbezette schenktafelen, blinkend in de morgenzon, die den eeuwigen kooksmook van de etersstad de baas was, stond de groenberankte bloemen-

omsmukte koets van brouwer Tomtrom met de welgevoederde, weluitgeruste bruine paarden er voor.

Een dikke menigte dikkerdjes, mannen, vrouwen en kinderen, woelde en krioelde er om heen, grootend, lachend, zingend, juichend. De herbergen in het rond en het Edelvarken in het bijzonder hadden drukke nering. Liepen er al kereltjes dronken van 's ochtends, de meesten toch waren nog niet boven hun zevenden kroes. Omgeven van dappere lanterfanters en nog dapperder praatmoeren, stapten de allerdapperste garnizoensoldaten van Gambrinushove met hun korte sabels en zwaarden en veel te lange pieken en geweren onder de bevelen van hun luitenants en kapiteinen-Generaal Suikerbus was er niet bij — in glansende verschgeblonken wapenrusting, vechtlustig in het gelid. De moeite, die zij zich getroost hadden om de roest van hun wapenen weg te krijgen, was reeds een bewijs van hun moed. De koninklijke Koperblazers, met den gehoornbrilden doctor Wa aan het hoofd, bliezen schaterende krijgshaftige deuntjes, die galmden ver over muren en daken. Moeder de pastor, altijd zedig en bescheiden, hield zich nog wat achteraan, maar straks, wanneer het vertrekkende drietal, uitgeleid door den opperkok de oppermeid en den gediensstigen waard, zou buitentrede, zou men hem blozend naar voor zien dringen en in zijn malsche handen hun handen drukken. Koning Gambrinus XVII, duchtend het aanstekelijke van uitgestalde dapperheid, was zelf niet gekomen, doch zijn eerste minister met de vereischte eerekruisen op zijn borst, moest hem vertegenwoordigen.

Opeens schalde een fanfare; drie kleine kartouwkwens brandden los, de vanen werden gezwaaid, het volk jubelde, de eerste minister, doctor Wa en moeder de pastor schreden door de uiteenschuivende menigte naar voor; want onder de luifel stond de waard tusschen zijn twee voornaamste bedienden, uit buitengewone beleefdheid gedurig kopknikkend en zijn buik in- en uitstekend voor de gevierde gasten, welke hem uit Tomtroms beurs en uit die van honderden nieuwsgierigen, die dagelijks naar het gasthof waren gekomen om de vreemden

van dichtbij te beschouwen, heel wat goudvinkjes hadden opgebracht.

Opperschenker Tomtrom, met een gouden tonnetje op zijn hart en zijn nieuwen zegel in den zak van zijn pofbroek, was de voorste. Van genoegen glom zijn ronde hoofd met de rosse haren, prachtig rood als een rijpe tomaat bij een schoonen zomerdag. Jaakske, stralend als steeds van welgezindheid, met veel zon binnen en buiten hem, kwam na den brouwer, en lange Hein, trotsch en blijde om dien volkstoeloop, strekte zijn overheerschende gestalte nog hooger uit.

Na het begroeten en handknellen verschoof doctor Wa zijn hoornen bril, wuifde met zijn rooden zakdoek de koninklijke Koperblazers tegen en een tweede fanfare schalde.

En kijk, uit de geestdriftige scharen tripte stil en zeedzaam een groep rondgevormde maagdekens vooruit, met aan hun hoofd Diksken uit „de Grootte Pan“, die voor de gelegenheid een verschgestreken hagelwitten boezelaar had aangeschoten en een grooten tuil droeg van gouden gerstenaren, papavers en blauwe korenbloemen. Ze neigde allerlieftalligst over haar boezemtjes heen. Tomtrom, uit liefde voor het schoone kind en voor zijn vak, waarvan stekelige gerstearen het zinnebeeld zijn, nam goedmoedig grommend den tuil uit hare handen en voor de oogen van half Gambrinushove kuste hij Diksken met zijn dikke lippen op haar wangetjes; en ditmaal dorst ze hem geen klap te geven, maar kuste luid den eenen kant van de tomaat, en dat was het teeken tot een derde fanfare. Den tuil reikte de brouwer vervolgens aan Jaakske over, die met een zekere verwachting zijn zonnige kijkers over de puil-oogende menschjes liet gaan en in de verte, heel achteraan tegen de huizenreeks van den overkant, een rijziger meisje ontwaarde, welke op Boeleken geleck of Boeleken zelve was. Zou ze dan toch gekomen zijn om hem, den ondankbare, nog eens te zien? Toen Jaakske, tot hoofsch en wedergroet, zijn ronden arm opstak, bleef zijn blik op dit eene hoogere punt gevestigd, en in die richting was het dat hij de drie mooiste bloemen, twee blauwe en een helroode, over de hoofden

heenwierp. De dikkerdjes uit den maagdekensgroep, grabbelden, elkander wegstootend, naar de bloemen; maar het meisje ginder verhief haar koppeken op en trad een stapje nader. Vlak bij het rijtuig, midden een kring lollige luidjes, stond de meestgeliefde bultenaar van Gambrinushove door kwinkslagen en luchtige, kluchtige sprongen zijn jonste en konste te betuigen. Het dansend kereltje was ternauwernood twee voet hoog, maar zijn bol was groot genoeg en zijn bochel niet minder. En zijn slimme apenoogskens straalden guitig zwart in haar diepe kassen.

Hein kreeg hem in de gaten.

— Broeder, riep hij, je draagt je buikje op je rug. Maar je bent van de levende lustige soort. Ik heb zoo'n draai om mijn hart of ik je kussen moet.

Meteen plooid hij zijn lange lijf voorover, greep met zijn magere armen het ventje onder zijn oksels op, tilde het hoog boven zijn hoofd, zoodat het wel drie el boven zijn medemenschjes uitstak. Daar hield hij het een poos, liet het dan neerzakken tot voor zijn neus, knikte hem vriendelijk tegen en kuste klappend de eene en de andere wang.

De kleine martiko spartelde en schruwelde van angstige pret. Bang om van zoo hoog neer te buitelen en niets anders in zijn bereik vindend om er zich aan vast te klampen, krawelde het met zijn pootkens Heins hoed van zijn knikker, zoodat het zijn blooten schedel te pakken kreeg, die als een volle maan in de zon blonk.

Daar nu juist de trommels roffelden, zong het bocheltje op de maat van den trommelslag:

Hou je vast,

Hou je vast,

Aan den top aan den top van den mast.

De mast is glad,

De mast is glad,

Als je valt krijgt je bult een gat.

De menigte, bij dit gekke tooneel handenklappend, lachte, gierde en riep:

— Hulde, hulde!

Hein lachte het hardst van al en beide uiteinden van zijn straf-opgestreken ruwen snor dansten naar zijn ooren toe. Behoedzaam als een moeder haar kind, stelde hij het bochelventje weer op den grond, raapte zijn bestoven hoed op, zwaaide er mede rond en schreeuwde:

— Leve de vreugd!

Daarna neigde hij zich tot Jaakske over en fluisterde hem in het oor:

— Allemaal menschen, Jaakske, allemaal menschen.

Jaakske en Hein stegen in de koets, Tomtrom, volgend, klauterde vooraan en greep de leisels. Een laatste fanfare schalde; de drie kartouwkens brandden los; de krijgertjes van Suikerbus trokken en zwaaiden hun blinkende sabels en zwaarden, of staken pieken en geweren naar voor, de waard uit het Edelvarken boog, moeder de pastor knikte, doctor Wa sloeg de maat, de meisjes zonden handkussen, de bultenaar danste, de menigte juichte, de zweep klakte en het rijtuig schoot ratelend vooruit.

En in de koets en om de koets klonk de nationale hymnus:

Laagland, Laagland, Laagland laag;

Eten en drinken doen we graag.

Toen ze een tijdeken buiten den smook van de stad op de breede baan waren en de kreten der menigte niet meer hoorden, kwam een ruiter hen te vierklauwe nagerend.

Tomtrom en zijn gasten, den naderenden hoefslag vernemend, keken om. De ruiter was generaal Suikerbus in allereigensten persoon. Snel galoppeerde hij op de wachtenden aan. Toen hij hen bereikte, donderde hij Jaakske toe:

— Heer gezant, de groeten van hare Majesteit dat ze niet danst; en dat we den oorlog krijgen en winnen. Bij worst en flapkan, wij winnen hem!

Hiermede keerde hij zijn paard om en weg was hij als de bliksem.



XVI.

Op een mooien draf of op flinken stap reden de rijdenden dagen lang een plezierigen rit, bij heerlijken zonneshijn, nu en dan verfrischt door een korte lekkere regenbui, die tintelde van goud en zilver.

Ditmaal volgden zij een anderen weg dan toen brouwer Tomtrom zijn West-Europeesche gasten naar Gambriushove voerde. Noordwestwaarts, stroomopwaarts ging het naar dien kant van de Scheirivier toe, waar de oevergrond, van laag en vlak, hoog en heuvelachtig wordt.

Het doel hunner reis was immers Schoonhoeve. Langs de baan, waar Jaakske en Hein, voor Tomtroms landgenooten, altijd het voorwerp bleven van nooitvoldane nieuwsgierigheid, ontwaarden zij behalve wat boschland, veel uitgestrekte tarweklaver- en bietenvelden, ook eenige goudgele gersteakkers, die brandden in de roode lucht.

De gerstenoogst was juist aan den gang. Korte dikke kaboutertjes van beider kunne, met amper een broek een jurk en een stuk hemd aan, waren aan het maaien en binden. Daar stonden volle manden brood bij en er waren er die spek om hun hals droegen. Bij het voorbijratelen van de koets keken de roode koppen om. Met hun handen boven hun oogen, als schermen voor het felle zonnelicht, tuurden de zwoegende dwergjes hun kijkers uit, zwijgend of schreeuwend van verbazing. Menigeen, die de bierkan aan zijn mond zou brengen, liet ze zakken en vergat zijn dorst totdat de koets in de verte verdween. Zelfs deze arme Laaglanderken hielden van eten en drinken. Maar arbeiden bleken ze toch ook te kunnen.

In de dorpen, waar het drietal vernachten moest, of een uurtje pleisterde om de paarden te voederen, de kelen te ververschen, en de magen behoorlijk werk te geven, was de opschudding natuurlijk het grootst. Bij het zicht van die vreeselijk lange menschen in de koets, staakten de papzakke kleuterken, die op straat aten en stoeiden, haastig hun spel, zetten het aan een schreeuwen en hollebolden naar huis. Uit de deuren

kwamen de dikke menschjes kijkgierig aangerold. De buurten raakten overeind en op de dorpsplaatsen werd het nog drukker dan bij kermistijd.

Tomtrom, die het land door bekend scheen, werd overvallen met vragen aangaande de monsterachtig langlijvige vreemdelingen, welke hij geleidde, en aangaande den oorlog, die in aantocht was. Wanneer de brouwer de vragers niet weggromde en van antwoord diende, sprak hij met uitbundigen lof over zijn reisgezellen en met vuur over den komenden krijg. Zijn haat tegen de bierschuwe Hooglanders groeide met den dag. Jaakske echter klom somwijlen op een tafel voor de uitspanningen en hing voor de verzamelde dorpelingen de schrikkelijkste tafereelen op van dreigende gevaren: dood, verdelging, hongersnood, met hun langen nasleep van rampspoed en ellende.

Alsdan sprak hij met een stem klinkend als een trompet:

— Wijze en nijvere bewoners van Laagland, veredelde menschen, die veredelde dieren kweekt, gezegende en gezette landbouwers, burgers en arbeiders, in vrede zoo prachtig toenemend in omvang en gewicht, zult gij, om enkele wijnpijpen, die dan toch maar voor de rijkste kelders bestemd zijn, uw akkers laten braak liggen, uw woonsteden zien verwoesten, uw blijde levens wagen? Zult gij uw volle tafelen laten staan voor leege tenten en ransels, harde kribben en paardenruiven? Zult gij voor het land van gras en hooi, uw gerstevelden verlaten, uw huizen met de gemeste konijnen en de schoorsteenen die vol hammetjes hangen? Zult gij, voor het land van ongebluschten dorst, uw flapkannen en kroezen vergeten? Laaglanders, weet gij wat oorlog is?

Vuur en bloed zullen uw luchten, uw hemelen kleuren; vuur en bloed uw oogen doen schemeren. Uw dag zal een dag van angsten zijn en uw slaap een grijnzende nachtmerrie. Met honger zult gij opstaan, met honger slapen gaan en gejaagd leven, erger dan de haas in de koolrapen. Denkt er om, saam met hun vee zullen de menschen bij kudden geslacht worden, zonder aanzien van kunne of leeftijd.

Wee de vaders, die hun zonen moeten ter slachtbank sturen, wee de moeders, die haar dochteren onteerd vinden! Wee die omkomen door staal, vuur, honger, dorst, ziekte en pest!

Wee de verminkten, wee de nageblevenen die bedelen om een kom water en een korst brood! Wee, wee, die hebben gezaaid wat anderen spinnen!

Hebt uw land en landaard lief, volk van eters en drinkers; houdt van uw vrijheid zooals gij van kermis houdt. Wordt uw erf aangevallen verdedigt het met hand en tand, doch zoek geen krijg om zeepbellen.

Goede dikke vliegen van Laagland, vliegt niet onbezonnen in het spinrag, want de groote Spitsburger spin heeft lange pooten en gifklieren. Gij zijt dapper, generaal Suikerbus is dapper, koning Gambrius is dapper — ik weet hoe — maar dapperheid is een voorteken van vroegen dood.

Onthoudt wel: wie den oorlog wint is ziek, maar wie den oorlog verliest moogt ge beluïen.

Tomtrom, ontevreden over Jaakskes donkere voorspiegelingen, gromde en liet zijn snijtanden zien. Oorlog moest er zijn, meende hij; de Hooglanders, die vleesch versmaadden, verdienden haver. Krommius had het gezegd en Suikerbus was gereed. De meeste Laaglanders luisterden even gretig naar zijn hard gestotter als naar Jaakskes vloeiende welsprekendheid. Want Tomtrom was een invloedrijke van hun ras, en zij hielden van bier.

Hein, ondertusschen, sloeg perspectievelijk aan het oreeren en, zijn eigen opwindend, vond in alles redenen tot drinken, en nog drinken.

— Krijgt gij een perspectief van vrede, riep hij, weest achtmaal zalig en gezegend, en drinkt met dankbare kelen een eersten, een derden en een achtsten dronk. Krijgt gij een perspectief van oorlog, drinkt met groeiende dapperheid en altijd grooter teugen, want als het kwalijk gaat, kan de een of andere dronk uw laatste zijn. Buikjes vooruit, Laaglandertjes! Hein wenscht u en zichzelf een goeden lever toe, bekwamen

dorst, veel echt Tomtromsch bier en een volle pijp Schoonhoefschen wijn.

Naarmate de reizigers, het vlakke Laaglandsche veld met zijn koren- klaver- en bietenakkers verlatend, de heuvelachtige streek van de Scheirivier en Schoonhoeve benaderden, voelde Jaakske zich al meer en meer zonnig opgetogen, want hij verlangde in zijn hart om zijn werk voor vrede door te zetten en de bewoners van Toekomst, zoowel de Hooglanders als de Laaglanders en die van Schoonhoeve, voor rampspoed te behoeden. In zijn plichtbewustheid lag zooveel ernst als luim, zoodat hij soms lange pozen kon denken, zonder een woord te zeggen. Tomtrom eveneens, die het afscheid voelde aankomen, en ongaarne zijn West-Europeesche gasten, hem lief geworden, naar Hoogland zag vertrekken, sprak al langer hoe minder en gromde gestadig.

Zelfs lange Hein was minder gespraakzaam geworden. Heel zijn persoonlijkheid had een droeve wijziging ondergaan. Zijn oogskens brandden niet meer in zijn hoofd, zijn schedel scheen matter, zijn snor dreef onopgestreken, zijn onderlip stak vooruit en zijn kin hing op zijn borst. De kwinkslagen gingen hem niet meer af en wanneer hij sprak, zat de stotter in zijn keel. Bijwijlen zuchtte hij en keerde zijn hoofd achterwaarts. Daar lag alles wat hem zoo diep ter harte, zoo diep ter mage ging. Voor eenmaal dat Hein het ware gevonden had, had hij er, helaas, zoo weinig van genoten. Ach, die gemoedelijke dikkerdjes, dat goede eten, die heerlijke dronk! Wat duivel bemoeide zich er mede om hem het rijk van Gambrinus XVII, het gezegend land, overvloeiend van bier en wijn, zoo overrijd te doen verlaten? Wat ezel moest hij zelf zijn om een ezel van een gezant, al was hij ook zijn meester en vriend, te volgen in een oord vol ruigte, distels en doornen? Het werd hem bij vlagen te moede als zijn primitiefsten vader Adam, die, om een dwaze appelbeet, uit het Paradijs verdreven werd; en in zijn brein had hij een onverkwikkelijk perspectief van derven, vasten, graseten, waterdrinken, en smachtend heimwee naar de tafelen van Laagland.

Het pakte den ouden smid zoo, dat hij schier niet kon eten van verdriet. Maar drinken deed hij des te meer.

Zoo kwamen zij in de buurt van Schoonhoeve.

De laatste herberg, waar de drie saam overnachtten, hiet: de vette Sauskom. Daar aten ze nog eens lekker, daar dronken ze nog eens goed. Het beste uit keuken en kelder kwam prijken op den grooten disch, en de drie vrienden weerden zich om zoo weinig mogelijk te laten staan, gelijk menschen die graag eten en zien eten, wetend dat ze elkander daardoor gelukkig maken. Liet Jaakske geen schotel onaangeroerd en geen wijnsoort ongeproefd, naar waarheid moet gezegd worden dat de nieuwe opperschenker tweemaal zooveel verslond als de nieuwe gezant, en Hein zeker zooveel als Tomtrom en Jaakske saam. Hij at en dronk uit lust en smaak, hij at en dronk uit vriendschap en gevoel, uit een gedachte aan vrede, uit een gedachte aan oorlog, uit voorbarig heimwee, en eindelijk vol en over, at en dronk hij uit de woede der wanhoop.

Wat hem zelden gebeurde, Hein werd dronken. En hoe meer hij dronken werd, hoe meer hij van Jaakskes zijde afweek en zijn troost ging zoeken bij Tomtrom.

— Nu hebt ge Laagland gezien, gromde deze. Nu kunt gij Hoogland bekijken. Ik heb het wonder wat gij zeggen zult bij uw terugkomst.

— Wat ik zeggen zal, antwoordde de smid, in den spiegel van mijn gedachte zie ik dat al lang. Wat Jaakske zeggen zal is slechts een quasi-geheim. Doch al moest hij, die meer weet dan hij zegt, maar altoos zegt wat hij weet, uit een perspectief van vredebetrukkende gezantelijkheid, beweren dat het ginder half zoo goed is als hier, dan zal ik gelooven dat er ook leugen in de zon is. Want, waarachtig, vriend Tomtrom, ik heb Laagland gezien met de oogen van mijn kop, die klein zijn, maar scherp, ik heb het doorpeild met de oogen van mijn maag, die groot zijn en dicht bij mijn hart. Ik heb het gewikt, gewogen, en eerlijk bevonden dat er op den aardbodem geen vaderland dit vaderland te boven gaat.

Welgezind zat het brouwertje te blazen, te grommen en te bijten in zijn kroes.

— Goed Hein. Schenk nog eens in.  
Niet zonder plechtigheid sprak Jaakske.

— De heer Tomtrom weet dat wij hem achting, genegenheid en dankbaarheid toedragen. In zijn huis heeft hij ons, onbekenden, met zijn beminnenswaardige gade allerhartelijkst te waardschap gehouden. In zijn land is hij onze leidsman, onze gastheer en beschermer geweest. Door hem werden wij naar Gambrinushove gevoerd en met voorkomendheid ontvangen daar waar nooit vreemdeling een voet heeft gezet. Wij hebben de verdikte menschen gadeslagen naast hun veredeld vee. Wij hebben nagegaan wat ze zijn en hoe ze zijn. Wij zijn bekend geraakt met hun arbeid, nering, kunst en wetenschap, en van de wonderen in Laagland hebben wij ruimschoots genoten. Ja, met zijne Majesteit Koning Gambrinus XVII en de hoogwaardigheidsbekleeders van het hof hebben wij aan één tafel gedronken, aan één tafel gegeten. Wij hebben mogen deelen in Laaglands lief en leed. Dat blijven wij doen. Groet onzerzijds, wanneer u zult tehuis komen, uw liefvallige echtgenoot en de kleine Tomtrommetjes. Denkt aan ons wanneer u zich met uw gezin zult verblijden om de groote gunst u en uw geslacht verleend, toen koning Gambrinus XVII u tot koninklijken opperschenker heeft benoemd. Bij dit afscheid, waardé heer Tomtrom, wenschen wij u, uw Koning en zijn land, heil en voorspoed toe en ledigen daarop dit schuimend bier van uw eigen brouwsel. Hein bekeek zijn meester thans weer met liefdevollen blik. Niet schreeuwerig, maar teeder door innige ontroering, herhaalde hij:

— Heil en voorspoed. Vrinden, ad fundum.  
Alle drie waren ze opgestaan, stieten hun kroezen tegeneen en dronken.

Weer gezeten krabde de koninklijke opperschenker met den dikken top van zijn middelvinger in den hoek van zijn rechteroog, waar hij iets vochtigs voelde, en gromde:

— Goed, goed.

Daarop riep hij den brandpuistigen waard en de wijdbeenige waggelende waardin.

— Draagt het bier weg; en brengt wijn zooveel gij dragen kunt. Den oudsten hier, en voor u en de dienstboden een minder merk.

De waard en zijn wijf kuchten en meesmuilend schommelden weg.

— Wacht nog, zei Tomtrom: vergeet niet er bij te eten. Heins ontvankelijk gemoed was reeds lang boordevol; die laatste menschlievende vriendelijkheid van den brouwer deed de maat overstroomen. Het begon te breken in zijn keel, te breken in zijn oogen. Maar wat er wegvloede aan woorden en blinkende tranen, goot hij er aan wijn rijkelijk weder in.

— Vrind Tomtrom, zeide hij, je bent een goede ziel, een beste ziel, de edelste ziel van de wereld. Je bent, om de waarheid te zeggen, zoo hartelijk als Hein en zoo primitief als zijn vader. Houd mijn hand, vrind Tomtrom, en druk ze. Dat is een hand die waarheid smeedt. En jij ook, Jaakske, druk ze; druk ze en drink. Je bent mijn vrind, mijn evengoede vrind, ofschoon mijn meester en koninklijk gezant. Wat dondert mij oorlog of vrede? Ik drink, vrinden, ik drink. Weg die kroezen; hun aspectief is te klein voor de waarheid van dit gezegde: dat we vrinden zijn. Bij volle kannen, bij volle emmers, bij volle vaten wil ik die waarheid drinken, totdat ik er in verzuip: Wij zijn vrinden, mijn vrinden, bij Abraham en Lazarus, vrinden tot in der eeuwigheid!

Hein zette een volle wijnkan aan zijn mond en met zijn be-  
traande oogen glansend er over heen, slokte en zwolg hij den  
heelen inhoud weg. En het moet herkend worden, niets van  
den heerlijken drank miste zijn bestemming, behalve een paar  
druppelen, die neervielen van zijn snor.

— O Tomtrom, begon hij opnieuw. In West-Europa heb  
ik vrinden gehad. We aten en zongen totdat successievelijk  
alle buikjes vol, alle beurzen leeg en alle kelen heesch waren.  
Ja, dat waren dagen, Tomtrom; en nachten! Jaakske, dat lieve

zonnetje van jou hebben we vaak zonder slapen in den morgen begroet. Wat kwaad, Jaakske, wat kwaad, Tomtrom? We kunnen 't verantwoorden.

Hein greep anderwerf een volle kan en zette ze aan zijn mond. Toen ze uit was, stelde hij ze met een buisch op tafel, en zei weer:

— We kunnen 't verantwoorden. 't Is Hein nooit gebeurd dat hij in zijn dronk niet recht op de streep kon loopen. Jaakske waarschuwde:

— Hein, morgen gaan we naar Schoonhoeve.

— Maken we 't te bar, jongen? Vrees-je dat je den langen dweil zult moeten nasleepen? Neen, hoor, positievelijk loop ik nog op de streep.

— Dat wil ik zien, sprak Jaakske.



Waard, een stuk krijt. Ik beloof je, Hein, zoolang je nog de rechte kan houden, blijf ik op.

— Wou je anders naar je kooi toe? Jaakske, dat dreigement is niet conform. Maar op de streep loop ik. Met ronde oogen stonden Tomtrom, de waard en de waardin toe te kijken toen Jaakske over de brokkelige roode tegels een dikke witte streep trok, van den eenen wand van de gelagkamer naar den anderen.

Hein greep een volle kan en een lange stee-



nen pijp en zich zoover vooroverbuigend dat zijn blinkende kruin tegen de zwarte zoldering bleef wrijven, schreed hij naar den overkant en stelde zijn voeten dicht achter elkander op de lijn.

— Uit den weg, riep hij. Hier ben ik al.

En waarachtig, met zijn kan aan zijn mond en zijn lange pijp slingerend in zijn linkerhand, stapte hij, niet schoorvoetend, maar zeker en manhaftig, als een die zwaarder proeven zegevierend heeft doorstaan, in de goede richting vooruit. Gestadig dronk hij, gestadig blikte hij, blijde en trotsch, in het rond. In het midden echter strompelde hij wat; doch het had geen erg.

— Links, rechts, lachte Jaakske. Breek je pijp niet. Hoog op je been!

Maar Hein was wijs genoeg om niet te luisteren, en gulziger drinkend, eenigszins schommelend, geraakte hij aan het andere uiteinde, zonder een keer van de streep af te gaan. Met een gekken sprong keerde hij zijn eigen om, hield de pijp omhoog en de flapkan onderst boven. De kan was leeg: geen drop kwam er uit.

— Prachtig, prachtig, bewonderde Tomtrom; moet ik ook eens doen.

— Vooruit dan maar, zei Hein.

En de opperschenker van koning Gambrinus XVII probeerde ook om recht op de streep te gaan. Hij eveneens droeg een volle wijnkan op zijn buik en een lange pijp aan zijn linkerzij. Zijn varkensoogskens sneden scherp. En daar ging hij in gang. De voeten vlogen omhoog, dapper en bij snokken, als door een touwtje getrokken, gelijk die van een papieren hansworst. De korte beenen in de pofbroek schoven over elkander. De buik wipte, de pijp mede. Gaande dronk Tomtrom, proestte en blies. Zijn korte hals en zijn tomatenhoofd zwollen van inspanning. Doch hoezeer hij ook zijn best deed om de eer van Laagland op te houden, het kunststuk wou hem niet gelukken, niet om deswille dat hij niet hielvast was, of tegen den drank niet opkon, maar omdat zijn dansende buik hem

verhinderde zijn voeten te zien. Halfweg was hij nog maar en zijn kan halfuit, toen zijn pijp brak en zijn linkervoet afweek.

— Nou, zoo slecht niet, troostte Hein. Zoo slecht niet voor de eerste reis.

Al was hij maar half geslaagd, de brandpuistige waard en zijn kuipachtige wederhelft bewonderden den brouwer toch, omdat hij het tegen den langen West-Europeaan dorst op te nemen en het gelag betaalde.

Hein dronk maar, aldoor drinken. De wijn stroomde in zijn keel als in een afgrond zonder grond. Hij ratelde gelijk een watermolen, vertelde gelijk een praatmoer, zong, brieschte, brulde en eindigde met te snikken en te snotteren tegen Tomtroms tomatenhoofd.

— O vadertje Tomtrom, je bent het liefste varkentje dat ik ooit heb gezien. Hein wordt lazarus, vadertje; Hein wordt moddervet. Jaakske, je staart me zoo aan. Ben je boos op me?

— Neen, zei Jaakske, maar ik wou zien of je nog de streep houdt: ik heb slaap.

— Cito, riep Hein, en zijn oogen wrijvend, kwam hij weer op de proppen.

Hein deed zijn best, en, jawel, hoezeer ook onder den invloed, de smid bracht zijn dronkebroersheldenstuk opnieuw tot een goed einde. Ditmaal echter nam hij geen pijp mede, zijn wijnkan was niet vol geweest en werd ook niet gansch leeg. Weer zaten ze neder en verder ging de vroolijk-treurige nacht. Jaakske, die tegen den vaak vechtend, geen lust in drinken had en slechts tegen heug en meug zijn vrienden nog even bescheid deed, wachtte geduldig.

Tomtrom deed niets dan drinken en grommen, Hein niets dan drinken en razen.

Ten slotte had hij het over oorlog, drank, liefde, zijn vader, hel en hemel, West-Europa, zon, Hoogland, Laagland, alles dooreen.

Hij was in zijn hoogste bui; in de vreeselijkste extase van zijn diepste perspectief.

— Jaakske, riep hij, slechte vrijer en nuchtere gezant, wat zit je daar te geeuwen? Let op, nu gaat Hein op de streep, om Boeleken.

Hij raapte met moeite zijn loome leden op. Het schemelde voor zijn oogen en hij moest door den waard op het wit gebracht worden, vanwaar hij vertrekken zou.

— Ik ga om Boeleken, schreeuwde hij nog eens.

Maar voor de eerste maal van zijn leven was het mis, deerlijk mis. Toen hij zijn tweede been ophief, gleed de kan van zijn mond en zijn voet van de streep af.

Jaakske, niet langer door zijn belofte gebonden, richtte zich op.

— Goeden nacht, wenschte hij.

— Wat, mensch, klaagde Hein, wil je ons verlaten?

— Je kan niets meer verantwoorden.

— Jaakske, ik zal het overdoen, wauwelde hij; positievelijk, ik zal het overdoen.

— Onnoodig, Hein. Waardin, wijs mij den weg.

Bij het heengaan uit de gelagzaal, met zijn kaarsepan in de hand, keerde Jaakske zich nog even om en zag, in het half-duister, hangenden Hein, met hangenden snor, en hangende lippen als een windbewogen treurwilg schudden en schokken over Tomtrom, wiens roode hoofd hij in zijn handen hield.

— Gun dien gezant maar vrede, stotterde de lange. Wij vechten, Tomtrom, wij vechten totterdood.

Toen Hein en Tomtrom, met behulp van den waard en de waardin, tegen den uchtend naar boven klauwierden, begon het op den zolder te klaren.

De smid kwam op zijn driedubbel bed niet terecht en, uitglijdend, plofte voor het ledikant neer. Toen hij eindelijk op zijn hurk overeind geraakte, trok hij zijn schoenen uit en rondglariënd zag hij Jaakske frisch op het frissche linnen, slapend als een roos.

Het scheen hem toe dat zijn vriend en meester nog glimlachte in zijn droom. Op dit gezicht werd Hein woest.

— Dagmensch! schold hij. Wat heb ik aan je glimlach, je ellendige glimlach? Moet je 't in 't hoofd krijgen omdat je

koning Gambrinus gesproken hebt? Wat heb ik aan jouw gezantschap? Wat heb ik aan jouw zoon? Nuchtere gezant, grappige vredepreker, God straf je!

Daar, daar! brulde hij razend en zijn eenen schoen na den anderen smeed hij den slapende naar het hoofd.

Maar deze voelde het niet.

## XVII.

Toen Jaakske voor den middag wou opbreken om naar Schoonhoeve heen te gaan, waren lange Hein en Tomtrom ook reeds, zoo niet gansch wakker, dan toch uit hun bed en beneden, maar de oude smid kon er niet toe besluiten om 'de vette Sauskom', Laagland, zijn vriend den brouwer en de goede sier voorgoed te verlaten.

Treurig, suf, obstinaat, was hij en bleef aan den drank; en achtereenvolgens smoezend, smalend, smeekend, trachtte hij de anderen te overhalen om toch nog één dag saam te blijven. Tomtrom was niet bij machte om te weigeren en spande nog niet in.

Jaakske echter, het lollige leven, waarvan Hein aleeuwig houden kon, sinds een tijdeken beu, en ziende dat opwekkingen en vermaningen niets hielpen, nam een kort besluit, wenschte den blijvenden: vaarwel en tot weerziens toe en stapte de baan op.

Eerst had hij zich nauwkeurig den weg laten aanwijzen, doch niettegenstaande het aanbieden en aandringen van Tomtrom en den waard, weigerde hij een gids te nemen.

Het deed hem waarachtig goed wat alleen te zijn, goed te weten dat hij vier groote uren loopen moest. Het was een heerlijke laatzomerdag, een sterke dag, vol frischheid en rijk leven. Jaakske, door afwisselende schaduw en licht op- en nedergaande met den veerkrachtigen grond der heuvelen, voelde zijn longen openhijgen naar zuiverder lucht en zijn hart zwellen van nieuwen levensmoed. Wat een oplaring uit den broeierigen, walmachtigen smookkring, die eeuwig en

ervig de Laaglandsche woonsteden omsmachtte, te mogen trekken in het rijk der onbevangen, onbesmette natuur!

De aarde, waarop hij wandelde, was schoon en geurde dankbaar in den glans van de zon. Groote witte wolken hingen niet loom, maar dreven levend voor den blauwen hemel. Het groen, zwaar en in de bosschen en wijnbergen allengskens naar geel en rood verkleurend, had zijn oorspronkelijke rustige tint het best bewaard in de uitgestrekte weiden, waar paarden graasden en welig vee. Hazen sprongen door de velden, jonge herten door het loover. Goudfezanten wiekten uit, en door het blauw zwom een verre reiger. Vlietend en schietend ginds en hier langs den weg, kabbelden heldere beken de glooïngen neder, verdwenen een tijd en onverwachts verschenen opnieuw. Allenthenen uit de grassen, varens en mossen, lonkten de liefelijkste bloemen, en allerlei vogels sloegen en kweelden in het gebladert.

Jaakske, vele planten en de meeste vogels kennend, was geneigd om voor elke bloem wat te blijven toeschouwen, om naar elken vogel wat te blijven luisteren, evenals hij, zwierend met een verschaftgesneden stok, in het voorbijstappen vlieren, olmen, esschen, eiken, beuken, berken, linden, abeelen, eschdoornen, kastanjeboomen en accacia's als oude vrienden op den rug moest kloppen. De eeuwig trouwe dennen vergat hij zeker niet.

Naarmate hij zijn weg voortzette en de Scheirivier naderde, die als een zilverig lint slingerde door het heuveldal, werd de landstreek al rijker en mooier. De velden schenen beter bebouwd, de boomen hadden gaviger stammen en hooger, levendiger kruinen; de beken stroomden breeder en bruisend en in de meedansende verte sprong uit het bergwoud een glinsterende waterval. En wat een vlucht kregen de wolken! Jaakske, wonderzalig aangetrokken door aarde en zon, keek op zijn schouders of daar niet een paar vleugelen optrilde. Dagmensch voelde hij zich, zooals Hein hem in zijn dronk had gescholden, dagmensch, zonnemensch; en als de dagvogel, de zonnevogel, daar boven de streuvelige tarweschooven,

schoot zijn brandend hart tierelierend de hoogte in. Gelijk die laaiende leeuwerik was het een stuk zon en wou met afgeweld hog, hoog naar zijn oorsprong terug. Zingen zou het daar, tegen wind en wolken in, zingen en uitbazuinen al zijn klare vreugde, dat de aarde opspringen zou in de blijdschap van den galm. Wat kon hij de aardelingen niet opvoeren in den warmen glans van zijn zonnegeloof! Wat bleven ze daar beneden kleven aan stoffig goud en vettig slijk! O, indien hij hun zijn goddelijk geluk niet vermocht mee te deelen, toch wou hij aan de menschen naar vermogen helpen geven wat menschelijk is: vertrouwen in zichzelf en hun broeders; vertrouwen in het leven. Indien voor de menigte het hoogste niet bereikt kon worden: Klarheid, waarheid in zon; dan toch: Vrede op aarde.

Zie, de leeuwerik daalt, hij daalt snel, en zijn vleugelen toevoewend huppelt op den stoppelakker en zoekt een graankorrel. Jaakske werd met zijn vliegende gedachte neergebracht door een inwendige weldoende prikkeling: hij voelde wat hij, bij overvloed en overdaad, al de dagen en weken van zijn verblijf in Laagland noode gemist had. Hij voelde eetlust, honger.

Meteen kreeg hij de donkere herberg voor zijn oogen, en Hein daarin en Tomtrom, zwelgend en brassend.

— Hein, jongen, mompelde hij al lachend, ben-je nog niet verzadigd? Walg je nooit voor de dampende, overvolle schotels? Ik gun-je je heerlijks, gun-je het Laaglandsch leventje, neem je het achterblijven van je vroolijk gezelschap niet kwalijk. Wat een perspectief krijg-je nou? Blijf-je nog een paar dagen uitkermissen in de, vette Sauskom? Kom je me na op Schoonhoeve? of volg-je Tomtrom naar zijn brouwerij? Ga-je misschien het oude zwerfpad op? Terug vind ik je. Met je gestalte loop je in Laagland niet verloren; en in Hoogland kom je wel nimmer. Hein, je moest eens een berkemeier frissche lucht drinken; je moest weten hoe lekker honger smaakt.

Kijk, daar onder de eschboomen, wat een klare beek! Jaakske van den weg afwijkend, klom langs de boomstammen den

kleinen heuvel op, vanwaar de beek met een sprong schuimend en klaterend neerviel, om, gebroken, rustiger voort te vloeien tusschen en over bonkige keien. Zich nederstrijkend over den boord schepte hij met de schaal van zijn dicht bij elkander geschoven handen, tweemaal een schep zuiver water, en drinkend leschte zijn dorst.

Toen Jaakske zich omkeerde en voor zich uitkeek, ontwaarde hij links in het dal de gebouwen van een buitengewoon groote en prachtige hofstede, als een middeleeuwsch West-Europeesch kasteel, omgeven door een ringgracht. De blauwe leien daken glinsterden in de zon en op het middengebouw, dat waarschijnlijk tot woning diende, stak een kloktorentje uit. Dat moest Schoonhoeve zijn.

Dicht achter de kasteel-boerderij en hier beneden, vlak voor onzen reiziger, stroomde het hooge heldere water van de Scheirivier.

Jaakske haastte zich er heen, want op den oever bespeurde hij een breederen weg, die naar de hoeve leidde.

Eer hij dien weg bereikte, moest hij een eiken struikenboschje door, waar de looverrijke takken, over het pad heen, zoo dicht naar elkander toegroeiden dat zij het doorzicht belemmerden.

Op het einde lokte de gouden uitgang. Zoover was Jaakske reeds gekomen dat de lichtopening voor hem wijder werd en hij duidelijk, boven het ritselen der eikenbladeren, het zwaarder ruischen van het oeverriet kon onderkennen, toen hij eensklaps heldere stemmen hoorde. Gelokt door haar zuiveren kristalklank, wou hij met verhaasten stap het boschjen uit, maar vóór den laatsten heester gekomen, aarzelde hij verder te gaan.

Op den boord van een bocht der rivier, waar de zonbeschenen wateren hun snelle vaart verzaagden, ontwaarde hij, rijzend uit het groen, twee slanke jonge vrouwen, die gebaad hadden en hun mooigevormde lichamen met blanke gewaden omhulden. Beide waren blond en, op afstand gezien, leken ze goed op elkander. Alleen was de eene een weinig grooter dan de andere.

Terwijl zij zich aankleedden hielden zij haar gezicht naar de rivier gekeerd.

Ver van den kant af zwom daar een derde. Haar witten hals en haar zwartlokkig lekende hoofd uit het water heffend, kampte zij met armen en voeten tegen den stroom. Stoeiend en plassend in het vonkelend hoog opspattend nat, scheen zij zich langer dan haar gezellinnen in het bruisend spel te willen vermeien.

De twee op den oever, gereed om te vertrekken, riepen haar toe:

— We zijn klaar.

— Wacht nog, antwoordde de zwemster en met een druk op het water en een flinken zwaai gooide zij zich op haar rug. Opschouwend naar het hooge blauw liet zij zich een poosje drijven.

De andere, haar liefdevol gadeslaande, gunden haar nog wat frisch genot. Doch niet te lang.

— We gaan naar huis, riepen ze opnieuw. Kom toch.

— Ja, klonk het; maar ondanks haar: ja bleef het badende meisje, algelukkig, liggen waar ze lag.

De grootste van beide blonden, ongeduldig wordend, trad naar voor en vermaande:

— 't Is niet goed zoolang te baden. Vader wil het niet.

Die woorden maakten indruk. De zwemster keerde zich met een plotselinge beweging weder om en kwam, met krachtige slagen, aan den kant. Nu steeg ze boven, blinkend van klaar water en, lachend om haar eigen moedwil en kortstondig huiveren, droogde zich haastig af en kleedde zich aan.

De drie schoone zusters nu, de grootste der blonden in het midden, sloegen den weg naar Schoonhoeve in. Zon straalde haar achterna. Jaakskes oogen mede. Hij wachtte echter totdat de jonge vrouwen een heel eind uit het gezicht verdwenen waren en stapte toen insgelijks naar Schoonhoeve toe.



XVIII.

De hofpoort, tusschen de hooge lindeboomen, stond open. Jaakske, binnentredend, verbaasde zich over de uitgestrektheid van het door de ringgracht ingesloten grondgebied. Behalve de eenvoudig rijke heerenhuizing, die oplachte uit den boomgaard, behalve de ruime stallingen, schuren, wagenhuizen en andere groote en kleine gebouwen, ontwaarde hij, op verderen afstand talrijke nette werkmanswoningen, elk met een eigen tuin. Nog meer verbaasden hem het zindelijk en aanvallig uitzicht van allerlei voorwerpen en gerief, de orde waarmede alles ten zorgvuldigste was ingericht en het aangenaam uiterlijk der arbeiders, welke hij op de werf ontmoette. Het waren gezonde krachtige menschen van zijn gestalte. Hun kleeding was noch uitgezocht noch verwaarloosd, maar passend bij hun bezigheid. De nieuwsgierigheid, waarmede zij hem, den vreemdeling, aanblikten, was niet stuitend maar natuurlijk, en zijn groet beantwoordden zij met beleefden wedergroet.

Doch het meest nog verbaasde zich Jaakske over de vele verscheidene en zeldzaam mooie planten en bloemen, welke tallekanten, 't zij in perken, 't zij in 't wilde, groeiden en bloeiden. Het was een eenige weelde van kleur en geur, die zon en menschen behagen moest. Vogels en bijen kwamen er gaarn en veel. En eend en hoen, en vink en sijsje trippelden vertrouwelijk voor 's menschen voeten. Zelfs de schuchtere zwaluw vluchtte niet weg.

Jaakske stapte recht op de heerenhuizing af, doch toen hij zag dat ook hier de toegang vrij was, nademaal de voordeur openstond, vreesde hij onbescheiden te wezen en aarzelde om binnen te gaan.

Een werkvrouw, welke zijn weifelen bemerkte, knikte hem vriendelijk toe, beduidend dat er geen belet was, en op hetzelfde oogenblik verscheen een statige man op den drempel. Hij had een edel voorkomen, droeg een lichtgrijzenden bruinen knevelbaard en een huiselijk pak van keurige stof en snede.

Zijn zachtbruine oogen tintelden van klaar verstand en warme menschlievendheid. Menschlievendheid trilde ook in zijn stem.

— Welkom op Schoonhoeve, sprak hij, en op Jaakske toetredend, reikte hij hem hartelijk de hand.

Jaakske begreep dat alleen de heer des huizes aldus optreden en spreken kon.

— Het is mij een eer en een geluk Rijkhart van Schoonhoeve te mogen begroeten, zegde hij, ook namens den Koning van Laagland, die mij hierheen heeft gezonden.

— Wij hebben van uw komst en verblijf in Gambrinushove gehoord, sprak Rijkhart. Zijt gij niet getweeën: Jaakske en Hein?

— Mijn gezel Hein is bij brouwer Tomtrom gebleven. Misschien volgt hij mij; misschien niet.

— Komt hij, ook hij zal welkom wezen. Heer Jaakske, treed binnen.

Rijkhart liet Jaakske voorgaan in de smaakvol ingerichte woning en zonder onnoodige plichtplegingen stelde hem zijn familie voor: zijn vrouw en zijn dochteren, Eerda, Pax en Nimfken.

Jaakske herkende de badende jonge vrouwen, welke hij aan de Scheirivier gezien had. Eerda en Pax waren de blonden, Nimfken de donkergelokte. Hare moeder, Mevrouw van Schoonhoeve, was een stille, lieve vrouw, voornaam en bescheiden tevens. De goedheid van haar hart en de schoonheid van haar ziel glansden in haar innemend blij gelaat en haar oogen straalden van geluk, telkens zij haar man of een van haar kinderen bekeek. En ook in haar omgang met de dienstboden, van wie zij alles dadelijk gedaan kreeg, was vriendelijke gemeenzaamheid.

De dochteren alle drie hadden van haar ouders het beste gekregen: edele gestalte, sprekend gelaat, eenvoud gepaard met vrij natuurlijk bewegen, liefde voor al wat schoon is en goed.

In dit welvarend huis, waar toch gezorgd werd en gearbeid, ademde alles vrede en vreugd.

Jaakske was blijde om zijn komst hierheen, blijde om de hartelijke ontvangst.

Na de voorstelling aan de familie, meende Jaakske met eenige woorden het doel van zijn reis te moeten uiteenzetten. Zonder onderbreking, liet Rijkhart hem uitspreken. Doch toen hij genoege vernomen had om Jaakskes opdracht en inzichten te kennen, zegde hij:

— Waarde heer, met Schoonhoeve zal u het onderhandelen niet lastig vallen, vermits ik voel dat uw denkwijze en de mijne nagenoeg overeenstemmen. In deze gewichtige aan gelegenheid echter wil ik niet alleen beslissen. Morgen noodig ik mijn verwanten en vrienden uit, die hun hofsteden hier in het rivierdal hebben en mede tot Schoonhoeve behooren. Saam met hen zullen wij zien wat er te doen staat. Vindt u goed dat wij de zaak tot morgen laten rusten?

— Best, antwoordde Jaakske. Doch, hoe gaarn ook, lang mag ik mij hier niet ophouden. Ik moet zoo gauw mogelijk in Hoogland zijn.

— Zoo zeer dringt het niet, zei Rijkhart. Overmorgen begint de wijnoogst. Het is wenschelijk dat u dien bijwoont. Ook Mevrouw van Schoonhoeve wou den ongewonen bezoeker niet zoo spoedig zien vertrekken. Minzaam sprak zij:

— Het is de eerste en waarschijnlijk de eenige maal dat wij een West-Europeeër te gast hebben. Gun mijn man en ons het genoegen u enkele dagen onder ons dak te zien.

Jaakske kon het verlangen dier echt beschaafde, herbergzame en ingoede menschen niet wederstaan en beloofde te blijven tot den wijnoogst.

Aan het aangename gesprek, dat den maaltijd voorafging, nam de heele familie deel. Spraken de mannen het meest, aandachtig luisterden de vrouwen en geen overdreven bescheidenheid wederhield haar om vragen te stellen en, waar het pas gaf, haar eigen meening te zeggen. En die deelname aan het gesprek belette haar niet ondertusschen behulpzaam te wezen bij het toebereiden der spijzen, of een of ander handwerk te doen. Meer nog dan door de geriefelijke fraaie meubelen en het

klavier werd Jaakskes opmerkzaamheid getrokken door enkele schilderijen en teekeningen, welke de wanden versierden. Meestal waren het landschappen. Ook een paar prachtige portretten waren er bij. Het sterkst viel in het oog een merkwaardig gelijkend konterfeitsel van den heer en de vrouw des huizes. Daar lag gloed in en ziel. Zichtbaar was dit doek met liefde geschilderd.

Met groeiende bewondering aanschouwde Jaakske deze stukken, die getuigden van rijken, natuurlijke aanleg en edelen kunstzin.

Op zijn navraag vernam hij uit den mond van Rijkhart dat alles werk was van zijn jongste dochters: het schilderwerk van Pax, het teekenwerk van Nimfken. Jaakske gebruikte geen omhaal van woorden om de meisjes met hun heerlijke gaven geluk te wenschen; de vreugd, die straalde op zijn gelaat, zei meer dan elke loftuiging.

De maaltijd werd gehouden in een kleinere, gezellige kamer. Tegen het openstaande, met bloeiende ranken omgroeide breede raam, stond een groote ronde tafel met een versch ammelaken bedekt. De gast, die zijn plaats kreeg aan de rechterhand van den gastheer, vond het een alleraardigst zitten, aldus binnen en buiten tegelijk. Tot aan het venster reikten de takken van een schoonen lagen appelboom, die gloeide van roode vruchten. Van uit de kamer kon je de appels plukken. Verscheidene door menschenhand vervaardigde nestjes stonden in de kruin; spring- en wiegstokjes waren aan twijgen vastgemaakt, en, boven een drinkschaaltje, hingen kransen van olienoten. Terwijl de menschen van Schoonhoeve zich verzadigden met voedzame en smakelijke spijsen konden zij het vlugge koddige spel nagaan van allerlei vertrouwde vogeltjes, die eten en drinken vonden in den boom. Het was een lust om te zien hoe vinken, koolmeezen, roodkeeltjes en kwikstaartjes door elkander fladderden en sprongen, dan weer dronken uit de schaal, of behendig de noten wisten te pikken uit hun harde witte huls.

De maaltijd bestond hoofdzakelijk uit meel- en melkspijsen,

eieren en groente. Roodwijn en helder water kon ieder zich naar beliefte inschenken in glinsterende glazen. Toen een vleeschschotel werd opgediend stond Pax zwijgend van tafel op en verliet de kamer. Eenige oogenblikken later kwam zij onder den appelboom en hing versche notenhulzen in de kruin. De vogeltjes vluchtten niet weg, een zelfs vloog op haar hand en een ander op haar schouder.

— Pax eet geen vleesch, zei Rijkhart.

— En u? vroeg Jaakske.

— Wij maken er een matig gebruik van.

Verder werd er niet over gesproken en weldra keerde Pax glimlachend aan tafel terug met een schaal verschgeplukte appelen.

Nog zaten zij om den disch geschaard toen de zon daalde en den boomgaard overgoot met haar zachte roode licht.

Ongevraagd ging Nimfken in de groote kamer aan het klavier zitten, begon te spelen en te zingen.

In de avondstille klonk het verrukkelijk; vooral toen Eerda haar gevoelvolle diepe stem met de hooge stem van Nimfken tot een tweezang paarde. Op rustig gedragen melodie drongen de woorden tot het hart.

Kom, troostlijke avondzegen,  
omlommer leed en lust.  
Ook wie den dag genegen  
verlangen rust.

Ook wie in liefde stralen  
begeeren zachter pracht.

Wil dalen,  
stil dalen.

Dan stijgt de nacht.

Jaakske, vervuld van het schoone en goede, dat hij op Schoonhoeve zoo ruimschoots genoten had, luisterde opgetogen en wist dit uur een der gelukkigste van zijn leven.

XIX.

Vóór dag en dauw waren de hanen aan het kraaien. Weldra drongen hun scherpe stemmen door tot het gehoor der menschen, die, na rustbrengenden slaap, recht op hun voeten sprongen, en frisch gewasschen en door voedzame spijsen behoorlijk versterkt, het hoofd omhoog en met heldere kijkers zon en arbeid te gemoet trokken. De werklieden met hun aanvoerders spoedden zich elk naar eigen bezigheid en ook in de heerenhuizinge waren de bewoners wakker in de weer. Terwijl de meiden, onder toezicht van Mevrouw, haar gewone dagtaak vervulden, pakten Pax en Nimfken, de onafscheidbaren noemde ze haar vader, teeken- en schildergerief bij malkaar en gingen, na heuschen groet aan gast en huisgenooten, de deur uit en den boomgaard in. Eerda nam nog een tijdlang deel aan het onderhoud, dat op het ontbijt gevolgd was, en verliet daarna insgelijks de woning. Jaakske zag haar langs het raam voorbijgaan, met een boek in haar hand.

— Eerda onderwijst de kinderen onzer arbeiders, verklaarde Rijkhart. Indien u er zin in hebt, kunnen we van morgen haar school bezoeken.

— Uitstekend, vond Jaakske. Ik ben graag waar iets te leeren valt.

Een uur later wandelden beide mannen met hun pijp in den mond, over de werf en het binnen de ringgracht ingesloten grondgebied.

Rijkhart, die zooveel van een landman als van edelman had, liet Jaakske de stallingen voor paarden, runderen, schapen en geiten bezichtigen, de hoenderhokken, de varkenstroggen, de volle schuren, de korentassen en hooischelven, de wagenhuizen, de vlaszolders en de fruitboomen in den boomgaard. Alles was ordelijk en doelmatig ingericht; zindelijk zooveel het kon. Luiheid had hier geen plaats, noch armoed kon er binnen.

Eveneens de woonsten der geringere ingezetenen gingen zij

bekijken, en Jaakske kon nagaan hoe de meeste werklieden, benevens en boven veldarbeid, ook een of ander ambacht kenden. In huisjes, waar landbouwersgereedschap stond, zagen zij hier een wever op het getouw, een smid voor zijn aambeeld, een bakker bij zijn oven, daar timmerlui, kuipers en touwslagers, ginds twee zagers, een bovenman en een benedenman, bezig met een boom in planken te deelen. Elders ontwaarden zij schoen- en kleermakersgerief, wijmen, biezen en riet voor korf- en stoelvlechters. Vrouwen zaten te spinnen, te naaien, te breien, en in menig tuintje werd gespit, geharkt, of moeskruid geplukt. Al deze werkzame lieden waren gezond en welgezind; en het heele Schoonhoever dorpje scheen slechts één huisgezin te vormen.

Te midden de arbeiderswoningen rees de school. Het was een vriendelijk, uit rood baksteen opgetrokken gebouw, zonder afgemuurd terrein. Het grasveld er om heen en de open wegen dienden klaarblijkelijk tot speelplaats, want die kinderen, welke te dezer ure niet leerden, vermaakten er zich met reidansen, allerlei lichamelijke oefeningen, stoeien en ravotten; en ook de kinderen, die wel aan 't leeren waren, zaten er met hun boekjes, leien en griffels. Jongens en meisjes van verscheiden leeftijd waren bij elkander, en onder minzame bewaking van twee oudere meisjes en Eerda, gingen zij, leerend of spelend, hun eigen vrijen gang. Van streng en stelselmatig onderwijs was hier geen sprake.

Op het oogenblik dat Rijkhart en Jaakske hierheen wandelden, zat Eerda onder een zwartbessigen vlierstruik met een bloeienden bengel op haar schoot en een vijftal kleuters om zich heen. Zij vertelde een sprookje en de kinderen gaapten haar aan met roode mondjes en stralende oogen. Haar vader en de West-Europeesche gast luisterden en genoten mede. Eerst toen het sprookje uitverteld was, kwam Eerda hen vervoegen. De bengel, die op haar schoot gezeten had, liep nu aan haar ééne hand, een blond meisje hield haar andere hand, en de overige kleinen hupten na. Over ieder dier kinderen wist de schoone en goede onderwijzeres een woordje te zeggen; en

daar zij bemerkte dat de anderen van hun spel of leerbezigheid nieuwsgierig opblikten, liet zij ze naderen, en ook hen wist ze mee te doen leven in den gezelligen kring. Evenals zijn dochter had de heer van Schoonhoeve er slag van om met de kinderen om te gaan; zij schouwden naar hem op als naar hun meester en vader.

Toen Rijkhart en Eerda Jaakske rondleidden, zetten zij uiteen hoe of het schoolwezen op Schoonhoeve was ingericht. Leerplicht bestond er niet: de ouders zonden hun kinderen bij Eerda, omdat ze wisten dat ze er goed waren, kameraadjes hadden en nuttige kennis verwierven. Op school geen dwang, geen inpompen, geen afgebakend programma, geen overvloedige leervakken, geen zinlooze opeenstapeling van allerhand voorwerpen, namen en feiten, noch schijngeleerd vertoon van onverteerbare wetenschappelijkheid en dorre wijsheid. Op aangename, onderhoudende wijze werd het noodige medege-deeld: meer niet.

Vreemde talen en oude talen, veelal doodend voor jonge geestjes, hoefden er gelukkiglijk niet te worden onderwezen. Van geschiedenis kregen de kleinen zooveel te hooren als ze begrijpen en onthouden konden; dat was niet veel. Hun aardrijkskunde was die van Schoonhoeve en een en ander wetenswaardigheid over Hoogland, Laagland, de bergen, de Scheirivier en de zee. Van natuurkunde leerden ze veel meer, niet uit boeken maar uit de natuur zelf. Ze kenden naam, uitzicht en hoedanigheden van de meeste boomen, planten en bloemen; ze kenden de levenswijze van de meeste dieren en vogels. Ze wisten hoe de kwartel slaat en waar de koekoek zijn eieren legt; ze hadden een bron zien springen uit de rots, en een berkeboom zouden ze niet verwarren met een abeel. Over het geheel leek het onderwijs een voortzetting van het spel. Lezend, cijferend, teekenend, schrijvend of nuttig handwerk verrichtend, werden de leerlingen bij wat ze deden geleid, aangemoedigd of terecht gewezen door Eerda en de twee groote meisjes. Vaak gebeurde het dat ze elkander hielpen.



Jaakske, in de wolken om wat hij te zien en te hooren kreeg, betuigde:

— Van school gaan heb ik weinig gehouden; doch een school als deze had ik niet.

De mannen waren op het punt om afscheid te nemen van Eerda en de kinderen, toen een werkman kwam opdagen, die een rakker voor zich uitdreef. De jongen, bruingebrand door de zon, was barvoets, blootshoofds, en keek met wilde blikken beurtelings zijdelings weg, beurtelings grondewaarts. In zijn linkervuist hield hij een paar groote geelroode wortelen.

— Heer Rijkhart, riep de werkman van ver, dit kereltje heb ik op heeterdaad betrapt. Wortelen vragen doet hij niet. Hij heeft ze liever te stelen.

De heer van Schoonhoeve glimlachte.

— Zoo smaken ze het lekkerst.

Dit zegde hij met gesmoorde stem, zoodat slechts Eerda en Jaakske hem verstonden.

Daarop beval hij luid:

— Roel, kom hier.

Roel kwam. Zijn vuist ging open, als wou hij het gestolene laten vallen.

— Mooie wortelen, zei Rijkhart. Waar heb je ze uitgetrokken?

De jongen werd rood tot achter zijn ooren en stotterde:

— Op het veld van onzen buurman.

— Wil-je om een mooien wortel een leelijke dief worden?

— Neen, mijnheer.

— Best. Anders moest ik jou onder handen nemen. Nu mag-je je straf vragen aan Eerda.

Eerda trad nader.

— Hou-je van wortelen, Roel?

De jongen, gelukkig een andere stem dan die van den heer van Schoonhoeve te hooren en reeds half van zijn angst verlost, blikte weer op en antwoordde:

— Ja, jonkvrouw.

— Veel?

— Heel veel.

Zijn witte tanden blonken. Er kwam glans in zijn oogen.

— Wou je daarvan je bekomst hebben? Wortelen eten zooveel je kan?

— Graag, graag, jonkvrouw.

— Welnu, je zal je zin hebben.

Eerda riep een harer helpsters bij:

— Vandaag eet Roel op school, zei ze. Voor middagmaal en avondmaal wenscht hij alleen wortelen te krijgen, veel wortelen en mooie. Ben-je blij, Roel? Morgen moet-je weer aan je gewone kost.

Rijkhart, Jaakske en de werkman lachten helderop.

Terwijl de knaap beteuterd afdroop, verlieten gastheer en gast de school en kuerden verder weg.

Terug in den boomgaard gekomen, vonden zij onder de ronde neerbuigende pruimenboomen, waaraan de rijpe blauwe vruchten dik naast elkander hingen, Pax en Nimfken, welke beide, de eerste schilderend, de tweede tekenend, aan het konterfeiten waren van een langharige grijswitte geit, die met haar bokkerig lam, weidde in het zombeglansde gras. De meisjes hadden deze geit ziek en uitgemergeld overgenomen van menschen, die ze verwaarloosd hadden, en door aanhoudende verzorging zoo goed genezen en opgeknaapt, dat ze weer blinkend in haar huid stak, en voor geen ander dier van haar slag in sterkte en schoonheid moest onderdoen. Jaakske bewonderde hoe vast en zeker Pax palet en penseel hanteerde en hoe springlevend de bewegelijke dieren op haar doek in gloeiende kleuren werden afgemaald. In Nimfkens schetsboek trof hem een weergalooze vaardigheid om met een paar strepen het belangrijkste en eigenaardigste naar voor te halen, zonder het geheel te veronachtzamen of geweld aan te doen. Wisten de onafscheidbare gezusters de natuur getrouw weer te geven en tevens uit te drukken wat er omging in haar hart en geest, de oudste deed het met medesleepende kracht, de jongste met voorname teederheid. Door ingeboren aanleg

en voortdurende studie en oefening hadden de meisjes een ware meesterschap bereikt.

Jaakske zei een en ander over de kunsttoestanden in West-Europa en verhaalde zijn bezoek aan het Rijkskijkhuis te Gambriushove. Terwijl hij het uiterlijke van den gehoornbrilden bestuurder beschreef, maakte Nimfken monkelend eenige krabbels in haar schetsboek.

Haar vader, die dit bemerkte had, wenkte zijn gast naderbij. Nauwelijks had Jaakske de krabbels gezien of hij riep lachend uit:

— Daar hebt ge zoowaar doctor Wa!

Intusschen was het middag geworden en met klaren klank luidde het klokje.

— Kinderen, zei Rijkhart, neemt uw gerief bijeen. Want ik zie moeder buitenkomen en Eerda zal meteen hier zijn.

Eenige oogeblikken nadien kwam Eerda, en allen, vroolijk koutend, gingen naar huis.

## XX.

In den namiddag kwamen uit den omtrek de eerste genoodigde verwanten en vrienden op Schoonhoeve aan. Weldra daagden er meer op en, voor zonsondergang, waren allen die komen konden aanwezig, zoodat er, met de huisgenooten medegerekend, een dertigtal menschen aan den gezelligen avondisch gezamenlijk aanzaten. Bij den maaltijd noch bij die besprekingen, die daarop volgden, scheen niemand haastig noch gejaagd, want er was voor gezorgd dat de verstwonenden onder Rijkharts dak konden overnachten.

Na tafel stak men de lampen aan en de Schoonhoever raadsheeren schikten zich, met Rijkhart in het midden, in een wijden halven kring. Wat een prachtig menschenras woonde daar langs de Scheirivier! West-Europeesch Jaakske, die als gezant van Gambrius XVII, vóór Rijkhart had plaats genomen, aanschouwde bewonderend die mooie grijsaardskoppen, die stoere verstandige mannegezichten, die flinke jongelingen, en innerlijk

verheugde hij zich er over dat hij, door gestalte, voorkomen en levensopvatting, eerder tot hun soort behoorde, dan tot een der beide groote volken van Toekomst. En niet minder deed het hem genoegen te zien dat de drie gezusters, ofschoon zij met alle gasten, zoowel met de jongsten als met de oudsten, onbevangen en vrijmoedig omgingen, toch tot geen enkel bijzonder schenen aangetrokken. Ook werd geen der meisjes, noch Eerda, noch Pax, noch Nimfken, met een afwezige geplaaagd. Waarschijnlijk was haar hart nog vrij.

Toen de vergadering zou beginnen, begaven zich de vrouwen naar een belendend vertrek.

Rijkhart sprak het eerst. Zijn edel gelaat en wijs gewogen woord boezemden ontzag en vertrouwen in. Meer nog dan geboorte en grootbezit verzekerden hem zijn geestesgaven den voorrang onder de aanwezigen van zijn stam.

— Vrienden, zegde hij, ik heb u laten bijeenroepen om uw meening te vernemen aangaande het geschil, hangend tusschen Laagland en Hoogland, geschil waarin onwillekeurig Schoonhoeve wordt betrokken. Gij kent de zaak. Dit jaar vorderen de president van Hoogland en de koning van Laagland onzen ganschen druivenoogst op. Hun eisch stellen zij zoo scherp, dat bijaldien er niet aan voldaan wordt, oorlog volgen zal.

Een kort gemor werd gehoord; maar iedereen zweeg toen Rijkhart vervolgde:

— Ik begrijp uwe afkeuring en deel ze volkomen. Laat elk zijn eigen gedragingen verantwoorden; wij hebben onzen plicht.

Iemand riep:

— Doe wel en zie goed om.

— Juist, stemde Rijkhart in. We willen hooren of onze buurvolken even ontoegevend blijven aandringen en zien wat wij kunnen, zonder partijdig te zijn of onze eer te kort te doen. Gister kwam hier, als gezant van den koning van Laagland, de heer Jaakske aan, een bereisd West-Europeeër, die ons zijn geloofsbriefven voorleggen zal.

Jaakske liet de bezegelde bewijsstukken rondgaan; en, nadat ze goed en deugdelijk bevonden werden, legde hij onomwonden de volgende verklaring af.

— In de eerste plaats moet ik u zeggen dat ik mijn opdracht beschouw niet als die van een oorlogsbode, maar als die van een vredesgezant: naar vermogen zal ik meehelpen om krijg te voorkomen. In de tweede plaats wil ik, ofschoon door koning Gambrinus hierheen en naar Hoogland gestuurd, handelen naar plicht en geweten en recht laten wedervaren aan wie recht toekomt. Wetend dat de vrucht van eigen arbeid op eigen grond een onontvreemdbaar eigendom is, kan ik het niet billijken dat een staat, steunend op macht, zij het ook tegen betaling van het duizendvoudige, u dwingen zou om afstand te doen van het allerminste deel van wat u toebehoort.

— Schoonhoeve is vrij, morde een bleeke man. Het onze is het onze.

Een grijsaard, zijn voorhoofd oprimpelend, vroeg:

— Heer gezant, indien u andermans recht op gevestigd eigendom gehandhaafd en geëerbiedigd wilt zien, wat komt u hier doen?

— Ik heb het al gezegd, antwoordde Jaakske, ik kom om 't behoud van den vrede. Bij de Laaglandsche overheid en de Laaglandsche bevolking heb ik al het mogelijke gedaan om hen afkeerig te maken van een oorlog, zonder grond aangegaan en op 't ongewisse gevoerd, waarbij, vóór den aanvang reeds, het recht van derden met voeten wordt getreden. Spot en ernst heb ik aangewend om hun het onzinnige van hun eisch te doen beseffen. De meesten evenwel willen vechten, zoozeer uit haat tegen Hoogland als uit liefde voor hun uitverkoren drank. Het leger roept: oorlog! En Suikerbus en de Koningin juichen toe. Koning Gambrinus XVII, volgens zijn zeggen, zoo vredelievend als dapper, wordt zijns ondanks, door de krijgszuchtige drommen medegesleept en verlangt maar twee dingen: zijn rust en uw wijn.

— Al onzen wijn, zei Rijkhart; dat 's het erge. Ook Meel-draad wil alles.

Jaakske glimlachte:

— Ik kan mij vergissen, liet hij los, maar mijn indruk is dat Gambrinus XVII, niettegenstaande zijn beweren en bezweren, met minder genoegen zal nemen. Mits de zaak goed aangepakt wordt en Meeldraad niet meer krijgt dan hijzelf. Een breedgeschouderd jongeling, met hoog uitspringend voorhoofd en sterke vuisten, stond op. Driftig stiet hij uit zijn keel:

— Hoogland niets en Laagland niets! Zoo zijn ze gelijk. Inwendig kokend ging hij weer zitten. De jeugd en enkele mannen van middelbaren leeftijd vielen hem bij; doch dezelfde grijsaard, die alreeds het woord genomen had, wederveroer.

— Een dubbel afwijzen? Kranig, kranig! Doch het haalt ons beide partijen op den hals.

De jongeling riep uit:

— Hij is geen kerel die niet staat voor eigen erf.

— Zeker niet, sprak de oude. Ik ook zeg: moed is de eer van den man. Roekeloosheid echter grenst aan dolheid. Mij dunkt er zijn al gekken genoeg in Toekomst, zonder dat die ziekte naar de Scheirivier overslaat.

Daarop kreeg de jongeling een kleur en mompelde iets binnensmonds. Zijn kameraad kwam hem ter hulp.

— Zoo gek zijn wij niet of wij zullen doen wat wijzeren ons aanraden. Op dien raad wachten wij.

De grijsaard, door iedereen aangeblik, streek zijn overgebleven haren van zijn rooden schedel weg, en na eenige aarzeling, bracht een voorstel te berde.

— Indien wij onzen oogst in twee gelijke deelen verdeelden en de eene helft aan Hoogland en de andere helft aan Laagland aanboden?

— Tegen betaling? eischte men aan de andere zijde.

— Ongetwijfeld, tegen behoorlijke betaling.

Rijkhart had de raadsleden laten uitspreken. Thans oordeelde hij het oogenblik geschikt om tusschen te komen.

— Ik verblijd mij, betuigde hij, in uw aller vrijheidsliefde en offervaardigheid. Onze moedige jongelingschap kan gerust wezen: al houden wij van vrede als van een allerkostbaarst

menschelijk goed, al zijn wij klein in getal en op geen strijden voorbereid, ongestraft zal niemand met wapenen het land van Schoonhoeve aanvallen. Want wie zonder verweer zijn erfgrond laat overweldigen, is dien erfgrond onwaardig.

Doch, ik herhaal het, vrede is ons lief.

Geprest tusschen twee van oudsher tegenover elkander vijandige volkeren, hebben wij er voor te waken dat de krijg over onze hoofden en daken, niet uitbreke, mede door onze schuld. Alle uitdenkbare pogingen moeten wij in het werk stellen om in Toekomst tot een betere onderlinge verstandhouding te geraken. Kunnen wij het noodlot niet afwenden en gaan onze naburen elkander toch te lijf, dan moeten wij strikt onzijdig blijven. Wij willen en kunnen het des te gemakkelijker daar wij niets tegen iemand hebben. Zijn ze ook anders dan wij, menschen zijn menschen.

Weliswaar kunnen wij onze onzijdigheid handhaven door onzen staanden wijnoogst uitsluitend te behouden voor eigen gebruik. . . .

Jaakske wierp op:

— Daar zal Laagland nimmer in berusten. Ook de koning niet.

— En Laagland tevreden gesteld maakt Hoogland ontevreden, zei Rijkhart. De beste raad schijnt me bereids gegeven: aan beide volkeren een gelijke helft van onze druiven af te staan. Wij kunnen een redelijken prijs verlangen; wij kunnen ze ook, onvergolden, schenken.

— Schenken? verzette zich een zwartgebaard man, die tot nog toe gezwegen had, is dat geen vernedering voor Schoonhoeve en een gevaarlijk precedent?

— Graag hoor ik dat u de geldkwestie buiten beschouwing laat, antwoordde Rijkhart. Schoonhoeve is arm noch inhalig, en om een groote en blijvende winst, om rust en peis en aller welzijn, zou ik althans een betrekkelijk gering en tijdelijk verlies kunnen harden. Misschien is onze edelmoedigheid een aansporing, ik zal niet zeggen, tot edelmoedigheid, maar tot verdraagzaamheid. Misschien maant onze voorzichtigheid

anderen tot voorzichtigheid. Een precedent scheppen wij niet. Wij staan op onze volledige onafhankelijkheid. Wat meer is: Het voorstel gaat van ons uit. Wij handelen vrijwillig, ongedwongen. Ziet iemand een vernedering in goed doen? Er kwam geen tegenspraak; allen schenen het eens met den heer van Schoonhoeve.

Een echter vroeg:

— Acht Rijkhart deze tegemoetkoming een waarborg voor onze veiligheid?

— De daden van anderen hebben wij niet in onze hand, zei Rijkhart. Ik weet echter dat menselijkheid vaak tot menselijkheid noopt en vertrouwd dat de gezant van koning Gambrinus ons zal bijstaan om het geschil in der minne te beslechten.

Jaakske stond op. Plechtig sprak hij:

— Dat belooft ik, mijne heeren. Uit de gevoerde besprekingen heb ik kunnen opmaken dat gij allen het beste voorhebt. Het besluit om de opbrengst van uw wijngaarden in twee gelijke deelen te verdeelen en de eene helft voor Hoogland beschikbaar te houden en de andere helft voor Laagland is in elk opzicht prijzenswaardig. Dat gij bovendien de vrucht van uw grond en arbeid schenken wilt, moet indruk maken op alwie met het heil van Toekomst begaan is. Ik durf u schier verzekeren dat koning Gambrinus persoonlijk voor dergelijke overeenkomst zal te vinden zijn. Van President Meeldraad, die wil doorgaan voor een verlicht en vooruitstrevend man, kan niet minder verwacht worden. Op weg hierheen heb ik veel over de zaak nagedacht en had u, in aller belang, willen voorstellen wat gij vanzelf voornemens zijt te doen. Mag ik u, tot zekerder slagen, een wenk geven, van praktischen aard?

— Ja, klonk het van alle kanten.

— Welnu, stelt Hoogland en Laagland voor een voldongen feit. Scheidt, bij den oogst, uw druiven ter plaatse zelf en laat de helft, die voor Hoogland bestemd is, aan den overkant der rivier. Voert de andere helft hierheen en brengt ze onmiddellijk



in de wijnpers. Aldus kan Hoogland het deel van Laagland niet gebruiken; en de Laaglanders moeten uw land door en het water over om het deel van Hoogland te bemachtigen. Daarvoor zullen zij terugdeinzen. Vergeet het niet: in het dreigende wijngeschil zijn de wateren van de Scheirivier uw beste verweer.

— Volkomen waar, beaamde Rijkhart; onze voorouders, die zich langs de Scheirivier neergezet hebben, wisten wat ze deden. Wat de gezant voor Laagland bescheidenlijk een wenk genoemd heeft, is voor ons de eenig volgbare gedragslijn. Ik weet niet of u mijn inzicht deelt.

— Ja, ja, werd er geroepen.

De grijsaard, die Jaakske aanvankelijk had gewantrouwd, gaf nadrukkelijk zijn meening te kennen.

— De West-Europeeër heeft gesproken alsof hij een der onzen was.

Rijkhart hervatte:

— Laat dan ieder de eene helft van zijn trossen over de rivier laten en de andere naar ons pershuis sturen. Morgen vangt bij mij het wijnlezen aan. Heer Jaakske zal met eigen oogen kunnen nagaan hoe onze beslissing wordt uitgevoerd. Schoonhoeve weet hem dank en wenscht dat zijn vredelievende bemoeiingen elders zoo goed mogen slagen als hier.

Ziende dat allen daarmede instemden en niemand het woord verlangde, sloot hij de vergadering.

Enkelen vertrokken. De anderen brachten, met de teruggekeerde vrouwen, den avond door in gezellig samenzijn.

## XXI.

Eer de eerste klaarte over de heuvelen daagde, viel op aarde, boomen en daken een dikke malsche regen, die, zonder wind, recht neerwaarts gietend, klaterend, ruischend, uren lang aanhield. Jaakske, door het ondoorbroke tromgedruis op de leien boven zijn hoofd, het zingen der boomkruinen en het geweldig uitgulpen der goten uit zijn slaap gewekt, sprong, bij

de schemering, de veeren uit en kwam vóór het venster staan. Hij verlustigde zich in het kijken op die lange waterdraden, die spoorloos wegzonken in het gras, maar lichtschuimend uiteenspatten, zoodra zij terecht kwamen op steen, harden grond of ander water; en in zijn ooren suisde een eigenaardig eentonig frissche muziek.

Toen de dageraad over de hoogten gluurde, schoof het geluchte uiteen, de wolken kregen vormen, dreven weg en de bui hield op; en nu stond, bij het sprietelen der groote zonnestrallen over het lichte lekende rivierdal, een reingewasschen helderblauwe hemel.

Jaakske gooide het raam open, en hard opademend bleef nog wat toeschouwen. Daarna kleedde hij zich aan en spoedde zich beneden.

Eenige meiden en knechten waren al aan het werk; en weinig tijd verliep er of het heele gezin en de overgebleven heereboersche raadslieden kwamen, de een na de ander, in de groote huiskamer.

Daar werd het een drukte van belang. Immers de heeren verkozen vroeg te vertrekken om Rijkhart met zijn volk een vollen dag in de wijngaarden te laten arbeiden. Zonder overdreven plichtplegingen, zonder uitgeleide gingen zij huns weegs, ingespannen, te paard, of te voet gelijk zij gekomen waren. Rijkhart oogde hen na.

— Ziet u? sprak hij tot Jaakske, die naast hem stond, dat hebben wij, heuvel-en-dalbewoners op de lieden van de laagvlakten voor: de neerslag maakt bijna geen slijk en schiet snel naar de beken af.

— De Scheirivier zal wel hoog staan, zei de gast.

— De waterstand en de snelheid zijn er zeer veranderlijk, vooral hier bij de krommingen. Geweldige wervels kunnen opkomen en draaikolken zijn niet zeldzaam.

— De heer Jaaksken is niet waterschuw, meende Nimfken, dat weet ik....

— Waaraan? vroeg Jaakske.

— Zijt u niet met een schuit van West-Europa hierheen

gevaaren? Ik ben zeker dat u van roeien houdt. Ja? Dan roeien wij om het hardst naar den overkant.

— In de smalle schuitjes? wierp Eerda op.

Mevrouw waarschuwde:

— Bij zulke strooming!

— Juist om het worstelen is het te doen, lachte Nimfken, om het spannende. Gevaarlijk is het niet.

— Jij vindt niets gevaarlijk, zei de vader. Je bent een echte watergeest.

— Nimfken, sprak Jaakske, een eerste roeier ben ik niet. Maar uw uitdaging mag ik niet afwijzen.

— U verliest het, riep het guitige meisje en met Pax ijelde zij buiten in den zonneschijn.

De wijngaardeniers en de wijnleesters met haar groote en kleinere korven, haken en messen, stonden al op de werf, een klein legertje vaardig tot vreedzamen uittocht om rijken schoonen buit. Op een teeken van den heer van Schoonhoeve gaven de aanvoorders bevel tot uitrukken. Met de zon op zij en lange uitstrekkende schaduwen zakten zij, op den harden aardweg tusschen de glinsterende weiden, de helling af naar de rivier toe. Blijgestemd waren ze en koutten vroolijk met elkander. Zingen deden ze nog niet. De liederen zouden eerst opkomen onder het werk, en vooral ten avond, na vervulde dagtaak, bij het drinken van den most.

Weldra kwamen zij aan het water, dat tintelde in het jonge licht, maar, wegens de sterke strooming, slechts onduidelijk de heuvelen met hun trapsgewijze opgebouwde wijngaarden weerspiegelde. Pax en Nimfken, die er al stonden te wachten, wuifden hun van verre toe.

Hier, op veertig mijlen afstand van de zee, had de rivier een prachtige breedte van nagenoeg honderd vijftig vademen. Ten behoeve der Schoonhoevers, wier landen zich op beide oevers uitstrekten, bestond er een goed ingerichte veerdienst. Bij het naderen der groote bende volks vlogen een aantal meeuwen krijschend en zwijmelend de lucht in, en de veerman, een forsche donkere kerel, trad uit zijn huisje.

Met Rijkhart regelde hij den overtocht.

De werklieden werden in twee ploegen gedeeld. De eerste ploeg nam plaats in de ruime schuit en met krachtige riemslagen staken de veerman en zijn helper van wal. Een flinken gang gingen ze tot aan het midden van de vaargeul. Daar barmde, schuimend, een witte wervel op. De roeiers schenen er een oogenblik last van te hebben om de zwaargeladen schuit doorheen den stroom te duwen, maar, eenmaal er uit geraakt, bereikten zij gemakkelijk den anderen oever. Daar bevonden zich reeds met hun voorman de benden die op den Noordkant woonden.

Jaakske, door de onafscheidbare gezusters vergezelschap, schouwde belangstellend toe. Met zijn zonnige kijkers volgde hij niet alleen het overzetten der werklui, maar hij zag hoe uit een bergplaats drie bootjes, twee zeer smalle en een minder smal, werden buiten- en bijgehaald, zag hoe, in het zilverig luchtruim, hoog en laag, de meeuwen hingen, dreven, wemelden, tuimelden, en hoe naar het glinsterend sneeuwgebergte toe, twee watervallen hagelblank de rivier insprongen. Het bruisen hoorde hij tot hier.

De veerman was al de tweede reis terug en de wijngaardeniers aan den overkant riepen een vroolijk: iow!

Nu werden de twee lichte bootjes op het water geworpen.

De wedvaart tusschen Nimfken en Jaakske zou beginnen.

Gewapend met een goed stel roeispanen, daalden zij in de ranke, wiegelende vaartuigjes.

— Niet voor het teeken beginnen, waarschuwde Rijkhart.

— Neen, antwoordden beiden.

— Daar gaat hij, riep Nimfkens vader, en hoog zwaaide hij zijn zakdoek op.

Vier roeispanen tegelijk sloegen breed uit en vademem ver schoten de bootjes over de gestriemde wateren.

— Iow! klonk het aan den overkant.

In den aanvang bleven de roeienden zij aan zij. Rustig, lustig staken zij en trokken, bogen zich voorover, hielden achteruit, schoorden en weerden zich, sparend nochtans hun beste krach-

ten tot straks. Beschikte Jaakske over gespierder armen en breeder borst, dapper hield het handige, ervarene meisje hem bij. Die op de oevers stonden konden nagaan hoe zij vijfmaal haar roeispanten indoopte, tegen haar tegenkamper viermaal. Een heel eind waren ze van het uitgangspunt verwijderd, toen Nimfken opkeek, even maar, met stralend rood gezicht, en ziende dat ze nog niet losgelaten werd, met nieuwen moed aan het halen ging. Weldra moesten zij den witten wervel door. Jaakske, al varend, dacht er plotseling aan dat het niet mooi zou wezen het als man te winnen van een meisje, als gast van de dochter van zijn gastheer. Maar het opzettelijk verliezen vond hij al even leelijk. Terwijl hij daarover zijn eigen kwelde sprongen de bootjes saam in den hoogen stroom. Dadelijk werden ze bij den kop gevat, steigerden, gingen schuin hellen met hoogen rechterboord, vertoonden een neiging om links te slingeren en mee te drijven met de wervelgolven.

Spannend werd het, niet alleen voor de varenden, maar ook voor de toeschouwers. Af en toe doken de bootjes diep onder, zoodat ze niet meer te zien waren en kort daarop dansten zij weer op een scheurenden kam naar boven. Midden de worsteling tegen het opgeruide water was Jaakske nog steeds bezig met het lastig vraagstuk: moest hij winnen? Mocht hij verliezen? De twijfel werkte verlamdend, deed hem aarzelen.

En juist nu was Nimfken in haar element. Haar jeugdige kracht tot het uiterste inspannend, vocht zij al lachend tegen de stuwing, sloeg als het ware de baren van zich weg en bleef, bij al haar stoutmoedig doorzetten, haar vaarttuigje zoo goed meester, dat zij het, van streek tot streek, stuurde waarheen zij wou.

De strijd in de strooming duurde nu al een poos. Van op de oevers was het moeilijk te onderscheiden of de bootjes nog saam hielden, of welk van beide voor was. Plotseling schoot er een de schuimende golfjes uit op het effener water en, bij zonneblikseming, herkenden de werklui op den overkant het gloeiend blij gelaat van Nimfken.

— Iow, iow! riepen zij en hieven hun armen omhoog.

Jaakske, bij die kreten, voelde de komende neerlaag. Half boos op zichzelf schudde hij alle weifeling af en joeg met wild geweld zijn bootje den wervel uit. Doch te laat. Nimfkens voorsprong was te groot. Met verdubbelde slagen kon hij haar wel naderkomen, doch inhalen niet meer. Toen het meisje, met een laatsten haal, haar vaartuigje zwierig tegen den oever liet aanglijden, was zij nog anderhalve bootslengte voor. De glooïng opstijgend werd zij door de wijngaardeniers en wijnleesters met herhaald gejuich ontvangen; en ook Jaakske, die haar zoo onstuimig was nagesneld, werd met gejuich begroet. Thans schaamde hij zich schier om zijn nuttelooze late drift en ging gulgaww de overwinster vervoegen, die haar vader en zuster, welke saam in het derde bootje overroeyden, vreugdig tegenwenkte.

Wanneer Rijkhart en Pax aangeland en opgeklommen waren, bleven de vier een oogenblikke lachen en schertsen om den eenigszins verrassenden afloop van de wedvaart. Jaakske achtte zich terecht verslagen: tegen een nimf zou hij het niet meer opnemen op het water.

— Op het water, herhaalde de gelukkige vader, daar is Nimfken tehuis. Maar komt, voegde hij er bij, onze lieden zijn al aan den arbeid.

Huns gevierden schreden zij naar de wijngaarden toe. Op de nabijgelegen heuvels, wier gelijkmatig opglooiende hellingen van aan den voet tot bijkans aan de kruin bebouwd en beplant waren, bewogen mannen en vrouwen tusschen de met welige ranken omslingerde wijnstaken.

Daar hingen nu voor het grijpen de druiven, om wier bezit heel Toekomst te wapen liep. Overheerlijk waren ze en veel. Geheel overwassen of beschaduwde door goudgroen rood-dooraderd loover, blonk een overvloed van inprachtig blauwe en geelwitte trossen, die de oogen zoozeer bekoorden als den mond. Over de dunne doorschijnende hulzen der pruimen-groote bessen lag een fijn zacht waas, en aan de toppen der bladeren en in hun vouwen biggelden glinsterende parelen. Telkens, bij het vastgrijpen van een wijnstok ritselde een kleine

regen neer. Dat was frisch en bracht de lachlustige vrouwtjes aan het gichen.

Voorzichtig, uit vrees voor schending, daar de helft der druiven naar Hoogland moest, sneden de lezenden met hun wijnmessen de stelen door en waar die buiten hun bereik waren, trokken zij de ranken bij. De afgesneden trossen legden zij in platte teenen korven, die in zwaardere manden geledigd werden. Waren de groote manden vol, dan kwamen de dragers, twee aan twee, en droegen ze aan een stok op hun schouders naar het stapel- en pershuis. Daar moesten de druiven ditmaal in twee gelijke deelen gescheiden worden, de eene helft als tafelvrucht gespaard en bewaard, de andere gekamd, gekneusd, en in de wijnpers gepletterd, zoodat de sappen er zouden uitvloeien in de daartoe bestemde kuipen. De most, aldus gewonnen, zou mettertijd gisten tot wijn voor de Laaglandsche kelders.

Verrukkelijk was het om die bedrijvige opgewekte menschen aan den arbeid te zien in het licht der rijzende zon. Pax en Nimfken hadden haar schetsboeken voor den dag gehaald en teekenden naar het leven allerlei wat haar aandacht trok. Van groep tot groep, van wijngaard tot wijngaard, wandelden Rijkhart en Jaakske, waarbij de een zoowel als de ander met de wijngaardeniers en wijnleesters een hartig woord wisselden, zooals zij te middag hun eenvoudig voedzaam maal zouden deelen.

Ook in het pershuis gingen zij, waar Jaakske de kammers en kneuzers zag en de wijnpers in werking. Hier kwam hij te weet hoe roode en witte wijnen ontstaan. Vroeger had hij gemeend dat gele druiven witten most geven en blauwe druiven rooden. Nu vernam hij dat witte wijn voortkomt uit druiven waarvan de schil- en pitten afgescheiden zijn, roode wijn daarentegen uit druiven, waar geen afscheiding heeft plaats gehad en de heele massa eenige dagen staan blijft. Voor die korven en manden blauwe en gouden druiven, voor die kuipen en vaten vol staanden en stroomenden most, drukte hij vroolijk zijn bewondering uit.

— Heerlijke vrucht! Heerlijke geur! Dit jaar geeft een bijzonder merk, zegt koning Gambrinus. Zoo de wijnproevers dezen oogst onthouden, ook ik zal hem niet gauw vergeten. Wanneer zij tegen avond overgevaren, weer in gezelligen kring bij Rijkhart tehuis zaten, gaf Jaakske opnieuw zijn tevredenheid te kennen.

— Al is mijn tijd kostbaar, sprak hij, toch ben ik blij dat ik deze paar dagen geleefd ben.

— Blijf tot het einde van den oogst, verzocht Mevrouw, dan is het feest.

— Het spijt me, maar ik mag niet.

— In uw plaats stelde ik mijn vertrek tot zoolang uit, meende Rijkhart. Misschien komt uw gezelschap nog.

— Hein is te graag waar hij is.

— Blijf dan om ons, drong Mevrouw aan.

Jaakske zag haar vriendelijken oogopslag en kon niet weigeren.

— Tot overmorgen, gaf hij toe, maar geen dag langer. De ramen stonden open. Op de werf klonk een danslied, door mannen en vrouwen tweestemmig aangeheven. Jaakske, luisterend, verstond de woorden:

Waar het eiland splitst tusschen Laagland en Hoogland,  
bij den zilveren slag van de Scheirivier,  
daar is het geen nat land, daar is het geen droog land,  
daar drinkt men den most, veel beter dan bier.

Op het feest van den oogst,  
daar roepen om hoogst:

iow! iow!

bij schoone dansen  
en wingertkransen,

de lustige deern en de wijngaardenier.

Toen de zang uit was volgde een stilte, ook in huis.

Uit diepe overdenking gerezen sprak de heer van Schoonhoeve:

— Gelijk hebben ze. Een mensch zingt zoolang hij kan. Ook wij zullen dezen wijnoogst niet gauw vergeten.



XXII.

Eer hij zijn reis naar Hoogland voortzette, voelde Jaakske de behoefte om een wijle met zijn gedachten alleen te zijn. Dies trok hij 's anderdaags in de vroege de Schoonhoever ring-gracht uit om te wandelen in den omtrek.

Van de begane wegen afwijkend, kwam hij, door weiden en heuvelland, in een uitgestrekt woud met naaldboomen bewassen. Prachtige blauwdonkere dennen prijken daar en eeuwenoude woeste pijnboomen met wonderbare gestalten. Dunne stammen stonden er ook en lage, meestal met slingerplanten omstregelde struiken. Beneden, in zondoorspeelde koele halfduisternis, lag een bewegelijk tapijt, geweven uit geelgroene grassen, varens en mossen. Het wemelde er, waar doorgevochten goudlicht viel, van gonzende insecten. Onschuldige slangetjes kropen uit. Prachtig groen schitterde de hoornschubbige smaragdagedis. Bloedvinken, wielewalen, kwikstaartjes, zwartbruine merels fladderden van tak tot tak, meerkollen schoten, met blauw en blank geflits, struiken uit, kruinen in, en een zotte specht zat te timmeren op een verre spar. Hoor, hoor, was dat de koekoek niet, die als een geregelde klok den tijd sloeg in de diepte van het gebosch? Nogmaals klonk de tweevoudige zware roep, die galmen bleef onder het roerende gewelf: Koekoek. Ja, dat was hij.

Al stemde die frissche sterke omgeving hem wonderblij te moede, toch was Jaakske dien morgen slechts gedeeltelijk vatbaar voor zuivere natuurindrukken. Hij ontwaarde de boomen als in een waas, hoorde vogels en onderscheidde niet. En wanneer hij in zijn binnenste schouwde, vond hij het daar al even raar en vreemd, even schoon nochtans. Laagland zag hij er niet, waar hij vandaan kwam, noch Hoogland, waar hij heen moest, noch zijn geboorteland in West-Europa, noch zijn schuit, noch de zee, noch koning Gambrinus, noch brouwer Tomtrom, noch President Meeldraad, noch zijn vriend Hein. En ook zijn eigen onbekommerd zonnewezen kon hij

niet aantreffen. Midden zijn zending wou hij staan, en verre, diep, zonk zij van hem weg. Zocht hij gronden om er toekomstige redeneeringen op te bouwen, woord en gedachte ontschoten hem sneller dan ze opkwamen. Geestesarm ontdekte hij zich, maar rijk, overrijk aan gemoed. Hij zag en hoorde alleen nog: Schoonhoeve aan de Scheirivier. Hij kende allen nog Schoonhoever landschappen, Schoonhoever gezichten; de wijngaardeniers en wijnleesters, de raadsheeren, den edelen Rijkhart, zijn vriendelijke eega, en uitnemend goed en heerlijk boven alles, de schoone zusterlijke trits: Eerda, Nimfken, Pax.

Van stonden aan dat hem de baadsters uit de Scheirivier in de fraaie rustige Schoonhoever huizinge door haar vader waren voorgesteld geweest, had hij zich ongewoon getroffen gevoeld, en al den tijd sindsdien had hij onwillekeurig, de eene na de andere, de andere zoowel als de eene moeten gadeslaan. Bewonderd had hij haar uiterlijke verschijning, uitstraling van haar diepe innerlijke wezen. Hij onderscheidde en kende haar houding, haar gang, de kleur harer haren, den glans harer oogen, haar lach, haar stem. De wondere gaven van hart en geest, welke zij alle drie zoo ruimschoots en verschillend bezaten, gepaard met haar vrij natuurlijk bewegen, hadden hem ganschelijk ingenomen en achtereenvolgens ontwaarde hij ze weer voor zich in de oogenblikken dat zij, onbewust van haar eigen gratie, hem het meest hadden bekoord: Eerda in haar school, Pax bij de vogeltjes onder den appelboom, Nimfken op het water.

Nu wist hij waarom het hem verheugde dat hij geen blijk van eenige voorkeur bemerkte had in den vriendelijken omgang der meisjes met de jonge Schoonhoever raadsheeren. Hij wist waarom hij zelf, bij alle vreugd, zoo ingetogen was gebleven, Hij wist meer: hij wist dat hij verliefd was, niet kortstondig, voorbijgaand, in een schoone gril, als het geval was geweest voor Boeleken, maar echt, voor lang, wellicht voorgoed verliefd.

Maar op wie? op Pax, Eerda of Nimfken?

Dat wist hij niet.

Stelde hij zich de vraag: Welke van de gezusters heb-je lief? Zonder aarzelen antwoordde hij: geene die ik niet liefheb. Vroeg hij daarna: welke heb-je het liefst? dan bleef hij het antwoord schuldig. Hij wou, hij zou, en kon niet kiezen.

En als hij ooit kiezen kon, waartoe zou het leiden? Zou hij, een vreemdeling, een zwerver, ooit het hart veroveren van een meisje, die vrij wou blijven of beter aanzoeken kon verwachten? Kon hij in haar kring opgenomen worden? En mocht dat al het geval zijn, zou hij, de geboren trekvogel, hier blijvend kunnen aarden? Had hij het recht om een edel rustig wezen uit haar heilig en veilig midden mee te lokken op zijn wilde en gewaagde reis om de wereld, en later naar West-Europa?

Al die gedachten, vol aandrift en weifelzin tevens, rezen in hem op, snel en verward, en kwelden hem.

Neerslachtig echter kon Jaakske niet worden; een zonnekind voelt den zonnkant van het leven, wil zijn liefde voeler als geluk.

Aldoor keerde de vraag terug: welke mag het zijn? Jaakske wou het van de boomen weten, van de beek, van den wind, van de vogels, liefst van de zon die door de kruinen tuurde. Daar bespiedde hij een vlamros eekhoortje, wippend uit de varens. Het beestje had zijn stap gehoord, stelde zijn ooren en staart. Vlak voor zijn draaiend kopje stond een groep van drie prachtige pijnboomen. Een ervan waarschijnlijk zou het opklauteren om weg te schuilen.

Jaakske haastig maakte bij zijn eigen uit: deze is de boom van Eerda, daar staat de boom van Pax, en gindsche boom is de boom van Nimfken. Als het eekhoortje op den boom van Eerda klimt, is de geliefde Eerda. Klimt het op den tweeden boom, dan is Pax de geliefde. En springt het langs de twee voorste stammen weg om op den derden te vluchten, dan is het Nimfken.

Jaakske zelf lachte om zijn koddig bijgeloof.

Opeens steekt een windeken op, een blad ritselt, en het eekhoortje holt vliegenvlug, den boom van Eerda, den boom

van Pax, den boom van Nimfken voorbij, en zit, in een draai en een zwaai, verdoken in het dichte getwigg van een donkeren den.

— Ach, zuchtte Jaakske, wie lost me mijn mooie, lieve raadsel op?

Voor de driepijnboomengroep bespeurde hij een zonnige plek, ging er op het mos zitten, haalde uit zijn binnenvestzak de tooverfluit en begon te spelen.

Met hooge tonen zette hij in, met lokkend juichen vol frissche vreugd. Klaar klonk het en galmde ver, ver en lang. Een stilte volgde. Dan al meteens schaterde hij het uit, buitelde naar onder en trillerde, borrelde, bobbelde in de laagte. Daarop rees hij weer wat hooger en ging aan 't spreken, aan 't spreken, en vertellen, zoo innig, zoo zoet, als een verliefde nachtegaal, die den vollen last van zijn hartje uitschudt. Dat waren zinnen zonder einde, dat was een golven zonder maat, dat was een kwelen, een klagen, een uitdiepen en uithalen, dat was een jubelen opnieuw en geven uit den overvloed. Want nu was hij zijn pijn te boven gestegen, en tierde en tierelierde in zijn blauwe blijdschap, vóór zon, als de laaiende leeuwerik in de open brandende luchten. Over goudgerande wolken ijldde hij heen en vloog gillend de hemelen door, totdat hij, in de borst gegrepen werd en, zijn vlerken toevouwend, op aarde daalde. Daar zong hij voort zijn menschelijk leede, lieve kwaal, gebogen over zijn hart.

Hij floot, floot. . . De twijgen zwierden, de kruinen ruischten, de beek dartelde, de insecten wiegden, de vogels zweefden op en neer, neer en op, de slangetjes schuifelden, een hert knieënknikte, de smaragdhagedis krulde over, zoodat haar schubben nog sterker glansden, het eekhoorntje huppelde onder den dennenboom, en een mensch danste.

Want terwijl Jaakske het woud van den noordkant was opgewandeld, was een ander het van den zuidkant ingetrokken. Die was lang, mager, op jaren, zonder hoed op zijn kale kruin, slordig, haveloos, druilloorig, chagrijnig, perspectievelijk om zich uitloerend als een kat in een vreemd pakhuis. Een dag



een nacht en een ochtend was Hein op den dool en kon niet vinden wat hij zocht: Schoonhoeve en Jaakske.

Van vermoeyenis stond de oude smid tegen een boomstam aan te leunen, toen hij positievelijk het welbekende fluitje vernam. Terstond vergat hij al zijn onspoed en grimlachte van zijn één oor tot het ander.

— Jaakske! mompelde hij en meende de richting in te gaan vanwaar de tonen hem hadden toegeklonken. Maar niet te doen. Hij moest ter plaats blijven, en dansen.

En geen lustige leutige dans was het, geen flikkerslaan, figuren maken en draaien op leidend gespeel. De muziek was onge-regeld, onsamenghangend, maatloos, wankel, meer averechts dan rechts, en altijd onverwacht. Geen middel om ze bij te houden. Hein deed wat hij kon, huppelde, truppelde, sleepte, zakte, haperde, struikelde, viel; en schokkend, snokkend, hielp zijn body weer op de been. En weer dansen maar, dansen. Jongens, was dat een hard gelag! Nog harder dan de eerste maal in de wiegende schuit. Als de eene voet de lucht inging, kon de andere nooit weten hoe of hij volgen moest. De armen ook draaiden een mallen molen en de gladde bol schudde meer dan hij knikte.

En toch was de oude blij omdat hij dansen mocht. De vreugd om Jaakske terug te ontmoeten hadde hem doen opspringen, ook zonder de macht van het fluitje. Maar niet op zoo'n wijze.

— Te deksel! riep hij, toen het blazen ophield en hij zijn gloeienden knikker in bei zijn handen pakte. Heet dat fluiten? Heet dat horlepijpen? Ik mag een eend zijn als ik nog eens zoo waggelen moet. Mijn beenen staan naar X en Z, en met al die zigzags zie ik sterren genoeg om het horoscoop te trekken dat mijn meester sub Venus knielt of voor dat kleine schuttertje, dat Cupido gedoopt is.

— Hei, heila! schreeuwde hij zoo hard hij kon. Jaakske, waar zit-je? Hein is hier! Maar hoe hij ook schreeuwde en gaten in de lucht sloeg, niemand nam notitie van hem.

— Mijn meester hoort me niet, concludeerde de lange.

Hij hoort mij niet en maakt weeke muziek; dus is hij verliefd. Als hij verliefd is, is hij niet conform. Als hij niet conform is, lijdt zijn gezantschap er onder. Ik moet hem bijspringen.

— Heila, hei! brulde hij weer; doch geen antwoord kwam. Hein schold zijn eigen uit.

— Tweebeenige ezels die je bent om voor doovemansoren te balken! Je kan evengoed je hoofd onder een gekskap steken als een jongmensch toe te spreken in zijn gevoel. Wacht even, oude Hein. Ik heb zoo'n idee-perspectief dat je, dezen kant uitgaande, hem onfeilbaar treffen moet. Als hij mij niet weg-schopt om mijn ontrouw. Ik mag een hond zijn, een diepgezochten hond, als ik hem nog in den steek laat. Jaakske, Jaakske!... Ai mij, de weg is lang.

Hein strompelde over een uitbultenden boomwortel en hijgend, jagend, ijde verder.

Intusschen trantelde Jaakske, in wakkeren droom, met wondere beelden voor zich, den woutrand neder, naar de Scheirivier en Schoonhoeve toe.

### XXIII.

Wegens het aanstaande vertrek van Laaglands gezant, die, ofschoon een West-Europeeër, niet alleen eenvoudig, eerlijk, betrouwbaar, maar in den omgang ook gezellig en aangenaam bleek te zijn, was de heer van Schoonhoeve met zijn jongste dochteren dien middag naar de wijngaarden niet heengegaan, en op haar school had Eerda de kinderen vrijaf gegeven. De gast was van zijn morgenwandeling teruggekeerd en in den huiskring werden een paar genoegelijke uren doorgebracht. Nimfken speelde klavier, Pax liet oude etsen kijken, er werd gezongen, verteld, gekeuveld, gelachen. Rijkhart was in stemming en Jaakske weer op dreef.

Daar galmden op de werf een aardig gezang van jonge meisjes en knapen, die een reidans hielden:

Joffrouw, bewaar uw purperen lint,  
Joffrouw, bewaar uw purperen lint.  
Het moet van u gedragen,  
gedragen zijn,  
in eenen dans der maagdetjes schoone,  
in eenen dans der maagdetjes.

Eerda ging voor een venster vooroverhellen om de kinder-  
ronde ga te slaan. Haar moeder en de overige huisgenooten  
volgden.

— Wie komt daar op ons erf? riep Eerda.

— Een oude, vermoede man, zei mevrouw.

— Blootshoofds, zei Nimfken.

Pax merkte op:

— Met een rooden schijn in zijn kleederen.

En weer vroeg Eerda:

— Wie mag dat wezen?

Terwijl Jaakske nadertrad antwoordde Rijkhart:

— Een Schoonhoever is het niet; ook geen bewoner van  
Toekomst. Indien hij er niet zoo verhoeteld en verhakkeld  
uitzag, zou ik vermoeden dat hij...

— Mijn reisgenoot is, viel Jaakske in. U hebt gelijk, heer  
Rijkhart. Hij is 't. Kerel, kerel, waar kom je zóo vandaan?  
Geen twee minuten verlieden of de lange smid viel met de  
deur in huis en daar hij inderdaad geen hoed had om af te  
nemen, groette hij het gezelschap met den zonderlingsten  
grijnslach en een glanzenden hoofdknik, en ging daarna vóór  
zijn meester staan.

— Hein is hier, zeide hij.

— Welkom, hiet hem Jaakske, en drukte hem de toe-  
gestoken hand.

— Welkom, hiet hem ook de heer van Schoonhoeve.

En de vrouwen zorgden er voor dat hij aan tafel een gemakke-  
lijken stoel kreeg, brood met kaas, melk, appelen en druiven.  
Hein at zooals altijd met groote oogen en grooten mond. Toen  
hij daaromtrent verzadigd was en het prachtig stuk kaas van



zijn bord verdwenen, veegde hij zijn snor schoon en strekte, op zijn zeven gemakken, zijn beenen uit. Het was alsof hij zijn leven lang hier had thuis gehoord.

Jaakske wou hem die behagelijkheid niet gunnen.

— Zeg eens, Hein, vroeg hij, wat heb je al die dagen uitgevoerd?

Hein zette een onschuldig gezicht.

— Zoek je vijf pooten aan een schaap? Wil je wol scheren van een varken? Of kijken door een plank waar geen gat in is? Vraag-je specificatie, Jaakske, vraag-je specificatie?

— Ja, Hein, ik vraag specificatie.

— Hoe kan een arme, goede, domme duivel relaas geven van wat hij niet weet?

— Geen uitvluchten, man, geen uitvluchten. Denk goed na: op specificatie dring ik aan.

— Je hebt ongelijk, vrind, als dat ei breekt zal het ruiken.

— Hein, ik luister.

De smid vatte zijn eigen saam en preludeerde.

— In de duisternis, die mijn gedachte omringt, zoek ik een lijn, die helder tot jouw gedachte spreekt. Een perspectief van waarheid, zie je, daarom is het Hein te doen geweest, ook in de bitterste ervarenissen van zijn onbegrepen leven. Na deze bekentenis kan ik beginnen.

Jaakske, het staat-je nog wel voor, hoe je ons, Tomtrom en mij, in 'de vette Sauskom' verlaten hebt.

— Ik jou verlaten? Heb ik jou verlaten? Mij docht dat er iemand mij alleen heeft laten vertrekken, een die zich op genade en ongenade aan mij overgeleverd had.

— Dat is zoo. Jij hebt me niet verlaten; ik heb jou alleen laten vertrekken. Nu dan, om verder te komen, toen jij ons verlaten hebt in 'de vette Sauskom', zijn wij het rechte stuur kwijt geraakt. Het heerlijk wijntje en het hemelsch biertje dronken we niet meer uit lust en liefde, uit geest van vroolijheid en broederschap, we dronken uit spijt, uit smart, ja, heer Rijkhart, we dronken uit smart, uit wanhoop, uit razernij, we dronken om de dronkenschap. Zoo ging het dien ellendigen

eersten dag, zoo ging het den tweede. Bij kan en glas is Hein anders de gemoedelijkste jongen, dien je ontmoeten kan. Hij voelt zich zoo blij, zoo opgeruimd, zoo rijk of hij de wereld in een doosje heeft. En nu, omdat je mij verlaten had, alleen omdat je mij verlaten had, had ik een kwaden dronk, en Tomtrom had een kwaden dronk, en toen we geen wijn meer lustten, geraakten we in en boven ons bier en onder tafel. Hein onder tafel! Heer Rijkhart, Mevrouw, jonge jonkvrouwen, Jaakske, u zult me gelooven of niet gelooven, maar in waarheid, het wordt me soms droef te moede als ik de gevallen mensche-lijkheid en de ellenden des levens aanschouw.

— Ga voort, Hein, zei Jaakske, we gelooven je.  
Hein ging voort.

— Vadertje Tomtrom deed mij uitgeleide. Hoe laat? Waarheen? Hoever? Dat weet ik niet. Ik weet al evenmin waarom we scheidden, en hoe we scheidden, of we ruzie kregen, of malkaar omhelsden. Maar drommels goed weet ik dat het nacht was toen we omarmd 'de vette Sauskom' uittrokken, pikdonkere nacht, zonder perspectief van ster of lantaarn, en dat het morgen was, klaar morgen, toen ik mijn eigen, zonder Tomtrom, buiten alle wereld en alle menschen, nat-geregend vond zitten op een roodaarden rots. Zoo kwam ik spreekwoordelijk van den drop in den regen.

Jaakske vroeg:

— Was dat gisterochtend?

— Ja, gister ochtend.

— Een fijne, mooie regen! Ik heb hem gezien.

— Heb-je hem gezien? Ik zal niet zeggen: ik wenschte je was er in geweest. Want mijn evennaaste gun ik zooveel als mijzelf; en ik kan je positievelijk zweren, behoudens mijn lever, die van een bijzondere stof is, was er geen draad droog aan heel mijn lichaam. Het aarden bed, daar ik gelegen had, zag rood, ik zelf zag rood van aan mijn hoofdeind tot aan mijn voeteneind; daarbij was mijn hoed in zijn eentje gaan wandelen, mijn schoenen staken vol modder, en voor wie kijk op menschen heeft moet Hein er uitgezien hebben als een verzopen kat.

Een feit is het dat ik nooit of nooit, in eenig vizioen, mijzelf tegelijk op zoo'n verheven en vernederend standpunt heb gevonden. De goede Jezus weet hoe ik rilde tot in het merg van mijn ziel. Gelukkig kwam jouw zonnetje, Jaakske, en terwijl die mijn goed droogde, ging ik op een steen zitten met mijn één been over het ander. Toen ik uit mijn mijmering opstond, was ik die waarheid wijzer dat een menschenleven met haken en oogen aan mekaar hangt, en dat de best voorziene schedel niet half gekleed is. . . .

— Zonder haar? vroeg Jaakske.

— Zonder hoed, zonder hoed. Ja, jonkvrouwen, u hebt schoon lachen. Hein bevond zich in een allesbehalve behagelijke positie, want ik stond, om zoo te specificeren, blootshoofds op een driepsrong; ofwel mijn meester op te sporen, of vadertje Tomtrom, of als alleenig persoon Laagland door te trekken. Met dat al voelde ik mij zoo ellendig doorknaagd van weedom wroeging en berouw, dat ik, als redelijk schepsel Gods, zou gewalgd hebben voor mijn eigen persoonlijkheid en in een wanhopige bui alle onschuldig genoeg en alle dranken afzwoer. Want de ondankbaarheid jegens jou, Jaakske drukte me zeer.

— Ondankbaarheid jegens mij? Heb ik jou dan niet verlaten?

— Ik heb jou alleen laten gaan, en zoo heb-je mij verlaten. Dacht-je dat ik mij geëclipseerd had? Met opzet? Neen, maar ik zeg, de ondankbaarhied drukte me, ik wou je achterna, al was ik door mijn schoenen heen en op mijn sokken, al was-je in een land van honger en dorst, al was-je in de barste woestenij, ik wou naar je toe en zeggen: vergeef. In die gedachte raapte ik mijn eigen op en bewoog me om mezelf op zoek te stellen eerst naar een hoofddekseel en dan naar jou. In de streek, waar ik mij bevond, bespeurde ik niets dat naar huis of schuur geleek, en het moest al tegen middag wezen, toen ik, na een afmattenden marsch, op een armzalig Laaglandsch hoefetje liep. Ik oordeelde: een goed gelaat is de beste geleibrief, stiet de deur open en nederbukkend stak mijn

hoofd binnen. Een luizachtig stel dikkerdjes zat aan tafel voor een berg aardappelen en een grooten bonk zwartgerookt spek. Ik riep: dag saam. Maar nauwelijks hadden de stakkerds mijn neus gezien, of gillend sloegen ze op de vlucht. Eén scheen niet op te kunnen. Ik zei: schrik niet, kameraad. Ik zoek alleen maar een ding om mijn kop te bergen. Heb-je zoo iets te koop? — Ga weg, kreeg ik ten antwoord. — Neen, zei ik, ik ga niet weg, ik moet een hoed hebben. — Stik, hoorde ik, en zei: Stik zelf, of verkoop wat je hebt. Hierop schoof uit de bank een kereltje, dat ternauwernood onder en boven zijn broek uitkeek, scharrelde in een donkere kast en gooide mij een breedrandig zwart-vilten suikerbrood toe, dat heette een hoed te zijn. — Hou je geld, snauwde hij nog, en maak dat je wekomt. — Ongelikte beer! wou ik hem toevoegen, maar ik zweeg liever, dekte mijn kruin en stapte op. Een eindweegs vandaar kwam ik op een houten bruggetje en toen ik, benieuwd over de leuning leunde, zag ik in den spiegel van de beek de illustratie van mijn vreemdgehoed figuur. Neen maar, een modehans ben ik niet, noch verlang een kapstok te wezen in de kleerkast van een magistraatspersoon, doch wat ik me daar op het hoofd had gehaald kon er niet door. Een gekskeuvel had me nog beter gestaan. Ik liet mijn beschimmeld suikerbrood op het water vallen en zag het afdrijven met den stroom. — Dat is de loop van de wereld, zuchtte ik, wat wij met moeite verwerven gooien we lichtzinnig weg. En gaande, overging ik mijn leven en dacht aan de geschiedenis van den verloren zoon.

— Mooi, zei Jaakske.

— Mooi, zeg je, mooi? Helaas, zoo mooi vind ik het niet. Naar mijn specificatie kunt u zich een idee-perspectief vormen van mijn onschuldig vergrijp, mijn volmaakt berouw, en mijn schrikkelijken boetgang. Want successievelijk, zonder solas, ging ik van morgen, ging van middag, en eindelijk behouden, ofschoon blootshoofds, is de verloren zoon terecht. En nu zeg ik wat ik zeggen wou: Je kon mijn zoon wezen, Jaakske. Daarom wees mijn vader, mijn vaderlijke vader. Spel me

duchtig de les, scheld me uit, schop me uit jouw geheugen.  
Maar vergeef, vergeef Hein, indien hij gedwaald heeft.  
Vergeef hem en verlaat hem nooit meer.  
Jaakske hield zich half gebelgd.

— Hein, ik wil niet boos wezen op jou, wedervoer hij, en nog



minder boos blijven, want aan jou is er geen zalf te strijken.  
Daarom heb ik jou vergeven eer je binnenkwam. Anders  
zou ik zeggen: Je bent een onvergefelijke zondaar om alleen  
te denken op eten en drinken en geen ander perspektief te  
wenschen dan een volle tafel en een vol vat. Een duisterling  
ben je om je drie dagen in een donkere kroeg zoo te bezuipen  
dat je, bij klaren dag, jezelf oprapen moet uit roode modder  
en vieze dras. Een slungel ben-je dat je niets verantwoorden

kan, een lamstraal dat je je vrienden in den steek laat, een woordbreker, een loshoofd, een ik weet niet met welke woorden ik het zeggen moet.

— Met goede woorden, meester, die kosten geen geld.

— Ba! je verdient niet op je eigen beenen te staan; een kerel als jij moet dansen naar andermans pijpen.

— Dat heb ik, buiten jouw weten, van morgen al gedaan.

— Hein, ik geloof dat het een of ander maal verkeerd met je afloopt.

— Jaakske, zeur daar niet langer over.

— Dat doe ik niet. Evenwel, naar je verlangen en tot je straf, gaan we morgen reeds naar Hoogland, waar we zullen leven als vegetariërs.

— Goed, ik ga mee.

— En geheelonthouders.

— Best, best, zei Hein, zonder te weten wat hij beloofde.

Want daareven had hij den heer Rijkhart glimlachend een aanpalende kamer zien binnentreden, van welke hij instinctievelijk vermoedde dat het een voorraadkamer was.

Zich tot Jaakske overhellend, fluisterde de oude smid:

— We zitten hier op een droogje. Zouden ze het vette kalf niet slachten?

Jaakske toonde een gefronsd gelaat, bekeek hem met harde oogen.

Op dit oogenblik kwam Rijkhart terug, met vonkelenden rooden wijn in een glazen kan, en drie kristallen roemers.

— Heer gezant, sprak hij, bij een roemer alleroudsten Schoonhoefschen, willen wij uw reisgenoot zijn angst, smart en vermoeienis helpen vergeten. Doch, ik hoop, niet zijn berouw, voegde hij er lachend bij.

Met gemaakten ernst kwam Jaakske tusschen.

— Dat kan niet. Hein heeft, naar zijn eigen zeggen, alle dranken afgezworen en morgen trekt hij, naar zijn eigen belofte, als geheelonthouder naar Hoogland.

— Dat is waar, bevestigde Eerda.

De jonkvrouwen en haar moeder hadden niet weinig schik

in deze kleine komedie. Pax en Nimfken, die den ouden vos zoo deerlijk gevangen zagen, hielden haar zakdoek voor haar mond om het niet uit te proesten.

Hein echter stond op en, zijn voorhoofd oprimpelend, sprak:

— Ik wil me gedragen naar den regel van elke wettelijke wet. Laten wij deze ernstige kwestie behandelen met jurisprudentie en andere prudentie. Heeft een terdoodveroordeelde, in het wreedaardig perspectief van het halsverraderlijk strop, niet het troostelijk perspectief van een éenpersoonsbanket? Heeft de gehangene, voor hij gehangen wordt, niet recht op het galgemaal?

— Ongetwijfeld, werd er geantwoord.

— Ongetwijfeld, zegt men. Welnu, ik, die bij vergissing, alle dranken heb afgezworen en tot mijn straf morgen naar Hoogland moet, bevind mij in de positie, als men den toestand van een stervende een positie noemen kan, ik bevind mij in de positie van een gehalsrechte voor de voltrekking van het vonnis. Lang me mijn galgemaal, lang me mijn rooden roemer! Allen lachten; en de heer van Schoonhoeve sprak:

— Merkwaardig geredeneerd. Ik geloof niet dat uw meester zich tegen een heilig recht verzetten wil. Hein, drink in vrede dezen wijn. Hij is goed genoeg om uw laatste te wezen....

#### XXIV.

Hein sloop op zijn twee ooren een weldoenden zaligen slaap. Eer hij 's morgens de trap afdaalde, om beneden zijn ransel en Jaakske's tasch in gereedheid te brengen, begaf hij zich nog even op de kamer van zijn meester, die insgelijks was opgestaan, zich waschte en aankleedde.

— We hebben het perspectief van een groote reis voor ons, sprak Hein.

— Dat hebben we. Ben je met alles klaar?

Op die vraag antwoordde Hein niet onmiddellijk, want, hierheen komend, had hij iets bedacht dat hij zeggen wou. Met zekere statigheid herhaalde hij:

— Een groote reis, een groote reis voor jou, die ondanks jezelf in de politiek gedompeld bent. Want al ben je nou de spil, of reëeler gezegd, de ziel van de negotie, politiek is en blijft een ongenietelijk ding. Wat mij betreft, gister heb ik, bij een prachtigen beker oud Schoonhoefschen, de heilige belofte afgelegd om je voortaan als trouw dienaar te volgen, en als vriend te vergezellen waarheen en wanneer het ook wezen mag, en op welke wijze dan ook. Zoo wil ik mee naar Hoogland, dat ik, uit liefde voor Tomtrom, anders niet te best lijden mag, en naar Meeldraad, dien ik instinctievelijk als een vijand voel van elke verbroederende gemoedelijkheid. Jij hebt bovendien beloofd daar te leven op de wijze van de geheelonthouders en vegetariërs.

— Dat heb jij eveneens beloofd.

— Jaakske, je bent mijn meester, mijn voorganger, mijn onveranderlijk en definitief richtsnoer. Het beslotene is besloten en het onontkoombare ontkomen we niet. Blijve, bij wat we verder doen en laten, je vertrouwen in de eerlijkheid der menschen ongeschokt. Wacht gelaten de gebeurtenissen af en denk: in Gods zegen is alles gelegen.

— Hein, van morgen heb-je honig in je mond als een fijmeelaar. Voer je achterhoofdsche plannen in je schild? Als ik je niet beter kende zou ik vreezen dat je liefde tot drank en vleeschspijs je aan het huichelen brengt.

— Spreek niet van *mijn* liefde, meester, spreek van *jouw* liefde.

Jaakske kreeg een kleur.

— Van mijn liefde, vent?

Hein waagde zich op glad ijs.

— Als ik zie wat ik zie, weet ik wat ik weet. Terwijl de gezant van koning Gambrinus XVII ingekwartierd was in het huis van den heer Rijkhart, zocht het hart van den gezant inkwartiering in het hart van eene der dochters. Van welke kan ik niet gissen. In mijn oogen zijn ze alle drie uitverkoren, en nog eens uitverkoren. Maar, jongen, jongen, denk om Boeleken, denk om jouw gezantschap.



— Denk om je eigen, donderde Jaakske hem toe, en kwaak niet als een oud wijf. Rechtsomkeert nu, dadelijk beneden, en zorg voor het reisgoed.

Hein hield het zich voor gezegd en droop hoofdschuddend af.

— Nou, nou, mompelde hij, toen hij thalvent de trap was, in zijn gevoel spreek ik dat jongmensch niet meer toe.

Tijdens het ontbijt viel er van Jaakskes gramschap niets meer te bespeuren. Tot zijn genoegen kon Hein opmerken dat zijn meester, allermorzaamt jegens mevrouw en ieder der dochters, toch het meest het woord richtte tot Rijkhart en met hem wijzelijk, als een waardig gezant, de politieke zaken besprak. De wijnoogst zou binnen enkele dagen geëindigd zijn, de verdeling der druiven geschied. Beide heeren twijfelden er niet aan of Hoogland moest met het redelijke Schoonhoefsche voorstel genoegen nemen en dan zat er voor Laagland niets anders op dan eieren te kiezen voor zijn geld. Dat Gambrius XVII, tegen alle recht in, zelf den oorlog verklaren zou, achtte Jaakske uitgesloten.

— Trouwens, beloofde hij, bij president Meeldraad zal ik er op aandringen, dat hij zich onverwijld in het bezit stelle der druiven aan Hoogland toegewezen. Laat de nieuwe wijn terzelfdertijd aan Laagland geleverd worden. Ik ben er van overtuigd, bij mijn terugreis zal ik u mogen mededeelen dat de zaak in der minne beslecht is.

— Wij verlangen die tijding uit uw mond te hooren, sprak Rijkhart. Dan zult u welverdienden rusttijd voor u hebben en langer onder mijn dak kunnen vertoeven.

— Graag, antwoordde de gast, terwijl hij zijn stralende oogen om de tafel liet rondgaan. U kunt er op rekenen dat ik alles zal doen wat in mijn geringe macht is om de onschendbaarheid van Schoonhoeve te doen eerbiedigen; en mocht het hangend geschil, tegen alle verwachting in, een ongunstige wending nemen, tijdig zal ik u waarschuwen en bijstaan met raad en daad.

Hein, die oordeelde nu lang genoeg gezwegen te hebben,

voelde zich genoopt om zijn meester en vriend met een verstandig woord bij te treden.

— Heer Rijkhart, beweerde hij, u kunt op Jaakske's woord staat maken, quasi zoo vast als op het mijne. Bovendien heeft hij, behalve de staatkundige redenen, die ook de mijne zijn, drie persoonlijke redenen om zijn belofte tegenover u gestand te doen.

— Laat hooren, zei Rijkhart, die niet in 't minst vermoedde waarop Hein zoo halsgevaarlijk zinspeelde. Hein echter zag Jaakske beurtelings rood en bleek worden en voorzichtigheidshalve retireerde buiten schot.

— Die persoonlijke redenen zijn vooralsnog niet onder woorden te brengen, verklaarde hij. Wat mijn persoon betreft, het politiekste is me buiten elke politiek te houden. Hierom en dientengevolge maak ik voor de tweede maal rechtsomkeert en bemoei me expediet met het inpakken van het reisgoed.

— Vooruit dan maar, beval Jaakske. Ik ben een vijand van al dat getreuzel en gebeuzel. Bang door Heins gepraat nog verder in verlegenheid gebracht te worden, stelde hij den heer van Schoonhoeve voor wat te wandelen in den boomgaard.

Werkelijk ging Hein nu tot inpakken over.

Mevrouw van Schoonhoeve en haar jongste dochters vonden het prettig den ouden smid hierbij een handje te helpen. Gelukkig maar; anders had Hein niet veel in te pakken gehad. Van het oorspronkelijk reisgoed onzer twee West-Europeeërs was er, na hun tocht over zee en hun verblijf in Laagland, schier niets meenemenswaardigs overgebleven. Nu werden de leemten, in hun bagage ontstaan, rijkelijk aangevuld door:

eerstens, mooi nieuw linnen,

tweedens, wollen dekens,

derdens, halsdoeken en halskragen,

vierdens, twee lakensche mantels,

vijfdens, twee paar laarzen en evenveel pantoffels,

zesdens, een hoed voor Hein.

Terwijl de vrouwen de fraaiste stukken keurig opvouwden

en effen neerlegden in de tasch van den gezant, duwde dezès dienaar het overige, wel niet onachtzaam, maar toch tamelijk hard en ruw in zijn ransel. Hij scheen er vooral zorg voor te dragen om ruimte uit te sparen, en al werkend, met zijn hoed op zijn hoofd, raakte hij aan het filosofeeren.

— Edele vrouwen, het zweeft me voor den geest dat het in alle tijden, in alle landen en bij alle volken gebruik en mode is geweest de gezanten der vorsten en bemiddelaars van vrede naar rang en staat te bedenken en beschenken. Is dit een waarheid, zoo kan mijn meester, in het eiland Toekomst aangesteld zijnde tot gezant van Koning Gambrinus, het niemand euvel duiden en het slechts als een tegemoetkoming en een hulde beschouwen dat hem een en ander het zij van kleeirage of andere lijfs- en mondbehoeften wordt vereerd. En ik geloof ook niet dat de dienaars en vrienden dier heeren, in het perspectief van dusdanige giften, door weigeringen de gevers hebben teleurgesteld. Wat mij betreft, met de spitsvondigheden der kieskeurige wellevendheid maak ik mij het hoofd niet warm, aangezien ik niet meer dan eenmaal aan een koninklijk hof heb gegeten. Hierom zeg ik eenvoudig: wat baat schaadt niet, en uit den stillen wensch dat er wat minder aan den uitwendigen en wat meer aan den inwendigen mensch kon worden gedacht, hiermede en mitsgaders niets anders bedoelend dan: in Hoogland zal er niet veel te bikken vallen; milde menschen zijn dun gezaaid en een half ei is beter dan een leege dop.

Halffluisterend zei Pax tot haar moeder:

— Als we hem wat harde eieren, kaas en vruchten medegaven? Hein, die het gehoord had, keerde zich om.

— Zoo kwaad niet, jonkvrouw, maar dat kunnen we in Hoogland ook krijgen.

— Wat wou u dan? vroeg Mevrouw.

— Och, niets bijzonders, wat spek, rookvleesch, worsten, hammetjes.

— In Hoogland mag men geen vleesch eten, plaagde Nimfken. Zware straf staat er op.

— Een gezant straft men niet. Ik eet vleesch onder den scherm der gezantelijkheid.

Pax protesteerde:

— In Hoogland zou u als vegetariër leven.

— Dat heeft mijn meester beloofd, niet ik.

— Toch wel, sprak Mevrouw, ik meen dat u het eveneens hebt beloofd.

— Dat kan niet, eerlijk niet. Mijn gestel en mijn geweten verzetten zich daartegen.

Nimfken moest lachen en knikte haar moeder toe. Mevrouw ook lachte en het duurde geen tijd of Hein duwde de hammetjes, de worsten, het spek en het rookvleesch in zijn ransel.

Die gaapte nog, naar meer.

— Wenscht u nog iets? vroeg Mevrouw.

Hein richtte zijn smeekende oogen van de eene zij naar de andere, en zuchtte:

— Wel heeft Hein bij vergissing alle dranken afgezworen en gister zijn galgeroemer gedronken; doch, goede mevrouw, lieve jonkvrouwen, soms heeft hij van die hartstochtjes, van die onschuldige hartstochtjes. Als ik een waarheid zeggen mag: op Schoonhoeve wast de beste wijn van de wereld.

Op die weinig onschuldige wijze kreeg Hein in zijn ransel zooveel flesschen oud Schoonhoefschen als hij nog dragen kon: dertien stuks, goed geteld.

Juist toen hij de laatste wegbergen zou, heelemaal op het ongelegenst, kwamen Rijkhart en Jaakske binnen.

Heins meester, die andere dingen in hoofd en hart omdroeg, hield zich alsof hij van die smokkelarijen niets bemerkte. Zijn onstuimig opkomende liefde, welke hem eenerzijds aan Schoonhoeve hechte, verplichtte hem anderzijds Schoonhoeve zoo spoedig mogelijk te verlaten. Door een eigenaardig inzicht in zijn zoete kwaal hoopte Jaakske elders zijn raadsel beter te kunnen oplossen dan hier. Het voorgoed uit zijn gedachte te weren zou wel nimmer kunnen.

Zijn innigste gevoel overmeesterend, betuigde en toonde hij, bij het afscheid, geen ander leed dan dit: zoo voortreffelijke

menschen en zoo kort gewonnen vrienden ijlings te moeten verlaten.

Rijkhart, oordeelend dat hij zijn gast niet langer ophouden mocht, zond twee knechten met het reisgoed naar de Scheirivier vooruit. Tevens gelastte hij hen den gezant en zijn gezeldienend te geleiden tot aan de uiterste grenspalen van het Schoonhoefsche grondgebied.

Daarop wisselden Jaakske en Hein een hartelijk woord met Mevrouw, Pax en Nimfken, die meekwamen tot buiten de voordeur; en Rijkhart zelf ging met hen over de werf naar Eerda's school. Ook hier werd niet lang getalmd en ook niet aan het veer, waar Rijkhart, na een sprakeloozen gang, de West-Europeërs haast broederlijk de hand drukte met een welgemeend: vaarwel en: tot weerziens!

Al overvarend blikte Jaakske strak in het water en zweeg. Hein bezag beurtelings Laagland, zijn meester, zijn ransel, en zweeg eveneens.

Bij het uitstijgen uit de schuit klom Jaakske, zonder zich om te keeren, vóór Hein en de Schoonhoefsche knechten, de oeverglooiing op. Het overhaaste afscheid kwam hem nu voor als een noodwendige schoone vlucht.

Van de Scheirivier afwijkend hadden de reizenden reeds een groot eindweegs in het noordelijk heuvelland afgelegd, toen het vroolijk: iow! der wijngaardeniers en wijnleesters hun nog achternaklonk als een laatste groet.

## XXV.

Het bergland rees gedurig hooger. Nog eenmaal, bij een schielijken omdraai van het kronkelpad, zagen de reizigers de vallei met de Scheirivier en weldra kwamen zij aan de laatste Schoonhoefsche woning. In het Noorden, boven de boomen uit, ontwaarden zij reeds spitsopgaande, smalle Hooglandsche gebouwen. Hier wezen de Schoonhoefsche knechten aan de West-Europeesche heeren verder den weg, langden hun het reisgoed over en keerden op hun stappen terug.

Hein had nu zijn ransel op zijn eigen body. Uitermate zwaar was hij. Knellend en snijdend drongen de draagriemen in het mager vleesch bij de schouderbeenderen, en op het vlakke van den rug drukte de massa. Maar Hein voelde er hamschenkels en wijnflesschen in: dat gaf hem vroolijken moed. Hij had zelfs binnenleute om Jaakske, die zoo lichtgeladen voor hem opstapte.

Toen zij Klarendom, het eerste Hooglandsch stadje, bereikten, stonden zij, alhoewel er op voorbereid, opnieuw verbaasd over de reusachtige afmetingen der gebouwen — de hoogte van het raadhuis schatten zij op driehonderd voet, die van den kerkstoren op niet minder dan zevenhonderdvijftig — en de wonderbaar scherpe vormen van gevels, daken, poorten en deuren. Drie man van Heins grootte, op elkander staande, hadden door zoo'n gewone deur gekund. De materialen, geschikt gekozen voor den kolossalen bouwtrant, waren degelijk, zelfs kostbaar; keurig gehouwen marmer en arduinstein, herkomstig uit het gebergte, stevig licht baksteen, soms geelachtig, soms rood, maar meest blauw of licht verglaasd, gaaf en prachtig bewerkt hout, weinig lood, heel wat koper, wit ijzer en staal, en uitermate veel glas. De huizen, kraakzindelijk van den grond tot aan den nok, vertoonden meest rechthoekige lijnen. De vensters, hoog, weidsch en veelvuldig, zagen er uit als West-Europeesche schouwvensters en maakten de woningen buitengewoon luchtig en hel. Bij het opmaken hunner plannen hadden de Hooglandsche bouwmeesters blijkbaar naar juiste rekenkundige verhoudingen gestreefd, ontberend hierdoor elke ingeving van eigenaardige verbeelding of levendig gevoel. Alles was ordelijk, maar tevens eentonig, gelijkvormig, oppervlakkig. De straten — steegjes en gassen zag men er niet, ook geen kleine winkeltjes en kroegen — lagen recht getrokken, breed, glanzend, glad gelijk gegoten, en waren evenals de prachtige theehuizen en de groote bazar electricisch verlicht. Licht bleek het eenig voordeel te wezen dat de Hooglanders uit de ook door hen ontdekte electriciteit hadden weten te halen. Eveneens duidde niets op benutting van gas of stoom.

Deze natuurkrachten waren hier nog onbekend. Geen sprake dus van spoorwagens of gasmotoren. Wel echter beschikten deze bewoners van Toekomst over hooge rijwielen, waarmede zij schrikwekkend vlug over de wegen vlogen. De meesten echter liepen te voet; met hun lange beenen kwamen zij al gauw genoeg vooruit.

De menschen, die Jaakske en Hein ontmoetten, waren tusschen drie en vier meter lang, ontzettend mager, met armen en beenen, die op takken geleken, en haast doorschijnende vingeren, die deden denken aan lange wilgenbladeren. Daarbij zagen ze, ofschoon niet ongezond, bloedloos, bleek, groenachtig geel, en droegen reingehouden kleederen, die meer uit plantaardige stoffen dan uit wol schenen vervaardigd. Meestal liepen ze blootshoofds. Te oordeelen naar de winteruitstalling in de groote bazar van Klarendom werd er hoegenaamd geen bont gedragen.

Dieren trouwens werden niet slechts gespaard, doch mochten zich bovendien in hoog aanzien verheugen. Voor een wagen, dien één paard alleen gemakkelijk had kunnen voorttrekken, lagen er drie of vier ingespannen. Prachtig waren ze opgetuigd. Talrijke netgekamde, fijn verzorgde honden van allerlei ras, kleur en grootte, liepen naast hun meesters of tippelden op hun eigen vrijelijk over het voetpad. Schapen, aan fraaie leiband en gehouden, mochten eveneens uit wandelen en dezelfde eer genoot een bijzonder soort slanke, rozige, door en door fatsoenlijke varkentjes. Katten, die moeilijk een meester volgen, en martiko's werden op den arm of op den schouder gedragen. Deze dierenliefhebbende Hooglanders verhielden zich tegenover hun medemenschen tamelijk onverschillig. Hun gebaren waren bij uitstek hoekig, scherp, afgemeten; hun gang zoo gauw en vliegerig, dat ze schenen te zweven. Hun stemmen klonken als tegeneenslaand glas of kristal, helder, koud en schril.

Toen Hein den eersten Hooglander zag afkomen, kon hij zich niet weerhouden uit te roepen:

— God help me, uit hoeveel geledingen bestaat die man? De eerzame Klarendommer, die een sneeuw wit katje op zijn

schouder droeg, boeken onder den arm en op zijn neus een bril met glazen zoo groot als theeschoteltes, gluurde op onze West-Europeeërs neder met afgepaste verwondering, ingetoomde nieuwsgierigheid en een minder verholten minachtende meewarigheid. Zij vroegen hem niets; hij hun niets. Toen Hein zich omkeerde was de Klarendommer, die met zijn strak opgeheven hand gestadig zijn katje streefde, eveneens omgekeerd. Met de oogen namen zij elkander nog eenmaal de maat en daarop ging ieder, zonder een woord te wisselen, zijn eigen gang.

Meer volwassen Klarendommers ontmoetten de vreemdelingen, ook kinderen, die zoo groot waren als zij zelf. Nergens werden zij aangehaapt als in Laagland, nergens nageroepen, doch ook nergens met voorkomendheid bejegend.

Door hun nieuwsbladen over den mogelijken krijg met Laagland en de bemiddelingsreis van Jaakske tamelijk nauwkeurig ingelicht, hadden de inwoners van het grensstadje onze West-Europeeërs zoogoed als verwacht. Vóór een boekhandel en bij het raadhuis stonden gemengde groepjes: slanke dames en nog slankere heeren.

Toen Jaakske en Hein voorbijgingen, hielden die menschelijke pijlers even met praten op en namen van uit hun hoogte de dwergen in oogenschouw. Doch ook deze lieden, die het minst onverschillig bleken en waarschijnlijk aan politiek deden, gedroegen zich stijf, vormelijk en correct.

De gezant van Koning Gambrinus en zijn gezel namen hun intrek in „de gulden Boom”, het deffigste hotel van Klarendom. In de ontzaglijke ruimten liepen ze als verloren: kamers als zalen, bedsteden als wagenstellen, tafels als toonbanken. Onze reizigers zouden het er wat kil gevonden hebben, was er in de groote haarden niet een weinig gestookt geworden. Want voor de vleesch- en bloedlooze Hooglanders is September, ondanks zijn zonnige dagen, reeds een koude maand. Met het eten kon Hein hoegenaamd niet ingenomen wezen. Niets anders werd opgediend dan meelspijs, zuivelspijs, plantenspijs, en op de mooigedrukte dischkaarten stond er, tusschen allerlei



weidschklinkende namen, geen enkel vleeschje, geen enkel vischje, geen enkel vet sausje vermeld. Behalve uit thee, koffie en ongestikt appelsap, bestond de drank alleen uit water en nog water: bronwater, citroenwater, mineraal water, warm water, ijswater, pompwater.

De oude smid trachtte zijn ontstemming daarover te verbergen. Door den tafeldienaar liet hij vragen of zijn ransel naar zijn slaapkamer was gebracht geworden en toen hij de stellige verzekering had gekregen dat dit geschied was, zeide hij tot Jaakske, onder het inschenken van een glas spuitwater:

— Het vegetariërsysteem vind ik zoo kwaad niet. Vegetariërs mag ik wel lijden. Maar het moeten echte vegetariërs zijn, geen huichelaars.

Jaakske mompelde in zijn eigen:

— O jij schelm, denk je dat ik niet weet wat er in je ransel steekt?

Na den eten verzocht iemand zich te mogen voorstellen. Het was een fijn uitgedost heerschap, die, onder allerlei salamaties, zegde van zijn naam: Spen te wezen, en van zijn beroep belastingopziener voor het district Klarendom. Van den hotelmeester had hij gehoord dat de gezant van Koning Gambirinus, op zijn doorreis naar Spitsburg, in Klarendom was aangekomen en in 'de gulden Boom' afgestapt. Hij achtte het geen geringe eer kennis te mogen maken met een West-Europeër, die door zijn veelzijdige kennis, ontwikkeling en deskundige bekwaamheid, geroepen was om in het eiland Toekomst een allereerst zending te vervullen en twijfelde er niet aan of de edelachtbare heer gezant zou er in slagen om het hangend geschil tot ieders bevrediging te helpen oplossen. Het trof juist dat hijzelf — belastingopziener Spen — wegens ambtsbezigheden naar Spitsburg moest. Hij hoopte de heeren West-Europeërs daarheen te mogen vergezellen, en in geval het met hun wenschen overeenkwam, hen te introducereeren bij den hoogsten ambtenaar der Republiek. Een zijner nichten namelijk was een bekende van monsieur Pardon, den zeer beschaafden, zeer machtigen minister van

President Meeldraad. De heer Sparen verzweeg hierbij dat hij sindslang het heimelijk verlangen koesterde monsieur Pardon van aangezicht tot aangezicht te zien om hem eenige inlichtingen te verschaffen betreffende een onderdeel van het belastingwezen, en voornamelijk om ingrijpende wijzigingen voor te stellen in het bevorderingssysteem van het dienstpersoneel. Het introduceeren van den gezant voor Laagland zou hem, Sparen, ongetwijfeld in rang doen stijgen; misschien twee graden ineens.

Jaakske, onbekend met 's lands wegen en gebruiken, wou de zoo beleefd aangeboden dienstvaardigheid niet zonder meer van de hand slaan, al had hij den vleier en kruiper, ondanks zijn voornamen toon, redelijk gauw in de gaten. Instinctievelijk wantrouwde Hein het gekwispel van dien pilaarhoogen wjwaterkwast, die in het verdere gesprek op allerlei wijze zijn eigen ervaring, zijn eigen levenswijsheid, en zijn eigen geleerdheid te luchten uithing. Het stiet hem vooral tegen de borst dat de heer Sparen evenzoo hoogdravend uitpakte met doodgewone spreekwoorden als met zware rekenkunstige vraagstukken, en daarbij wijze gezichten trok als waren ze druif in zijn mond.

— Mijn vader heeft me geleerd, zei Sparen: bescheidenheid is een sieraad der jeugd. Ofwel: van kindsbeen af werd me ingeprent: Doe wel en zie niet om.

Een andermaal predikte hij, uit aangeboren wijsheid:

Een ezel stoot zich niet tweemaal aan denzelfden steen.

Diepzinniger nog heette het:

Dien de menschheid, gij dient u zelf.

En tragisch:

De hoop is het brood der ellendigen.

Zelfs versmaadde deze ambt-aristocraat de gemeenzame beeldspraak niet:

— Als de vos de passie preekt, boertje, wacht uw ganzen. Jaakske liet dezen zelfgenoegzamen, zelfbehaaglijken, zelfzuchtigen zelfweter en voorrijferaar den ganschen avond schier uitsluitend alleen aan het woord. Hein droog, ook

achter zijn ooren, luisterde met schijnbare aandacht, en boog, met een bevallig gebaar, zijn hoofd rechts om de snedigste gezegden wat beter op te vangen; maar inwendig lachte hij:

— Leelijke waterman, die me mijn primitiefste spreekwijzen wegkaapt, blij van mijn lijf met je nieuwverniste sprookjes uit de oude doos. Die Spitsburger wiskundige droogleggerij vind ik een dorre wetenschap. Wacht maar: als ik op mijn kamer kom, zal de Schoonhoefsche het weten.

XXVI.



Wanneer Jaakske, 's anderdaags na het ontbijt, met den hotelmeester afrekende, zag hij, toevallig door het raam kijkend, den heer Sparen op een rijwiel springen en weghollen. Dit verbaasde hem.

— Is die heer niet de belastingopziener, die gister met ons gesproken heeft? vroeg hij.

— Ja, antwoordde de hotelmeester, de heer belastingopziener moet onverwachts vertrekken. Verontrust u echter niet, heer gezant. Een ander hooggeplaatst ambtenaar zal u tot Spitsburg vergezellen. Ik zal hem dadelijk laten roepen. De aldus aangekondigde heer verscheen na verloop van een paar minuten. Hij leek uitstekend op den vertrokken heer Sparen, alleen was hij jonger, nog voornamer, nog fijner uitgedost, en maakte nog grooter salamalechs. Ook was hij niet district-opziener, maar provinciaal opziener van belastingen.

Allersierlijkst buigend gaf hij zijn titel te kennen, wat hij van zoo groot belang achtte dat hij daarbij vergat zijn naam te noemen.

— Mijn ambtgenoot, verklaarde hij — ik noem hem ambtgenoot, ofschoon hij eerder mijn ondergeschikte is dan mijn collega, vermits hij slechts districtopziener is en ik provinciaal opziener van belastingen ben — mijn ambtgenoot laat zich verontschuldigen. Dringende zaken hebben een wijziging in zijn dienstomreis teweeggebracht. Het zal mij echter een eer en een geluk wezen u in zijn plaats tot Spitsburg te geleiden en bij den eersten minister onzer republiek te introduceeren. Wat kon Jaakske hier op antwoorden anders dan: aangenaam! Nu werd de reis volgenderwijze geschikt. Daar het in Hoogland slecht gezien wordt paarden als lastdieren te gebruiken, was het beter geen wagen te bestellen. Jaakske en zijn gezelschap zouden den weg te voet afleggen en hij, de heer provinciaal opziener van belastingen, kon de reis gedeeltelijk mee te voet doen, en af en toe per rijwiel vooruitsnellen om in de op hun doortocht liggende steden schikkingen te nemen betreffende eetmalen en nachtverblijf. Voor de zware bagage stelde hij voor een paar draagmensen te huren. Hein echter beweerde dat hij zijn ransel liefst zelf dragen zou, en Jaakske had voor zijn lichte reistasch geen helper noodig. Hierop trokken zij gedrieën — de provinciaal opziener van

belastingen leidde zijn rijwiel aan de hand — het stadje Klarendom uit en de breede baan op.

Onderweg trachtte Jaakske een en ander te vernemen nopens Hooglands zeden, gewoonten, wetten, instellingen en voornamelijk nopens de geestesstemming, welke sedert het oprijzen der moeilijkheden tusschen de Republiek en het Koninkrijk, onder de bevolking heerschte. Evenals de heer district-opziener sprak de provinciaal opziener liever over zichzelf dan over iets anders. Heel veel liet hij dan ook niet los: volgens hem was de haat tegen de verachtelijke Laaglanders wel groot; doch oorlogsgezinden trof men in Hoogland weinig aan. Oorzaak hiervan was de systematische verbreiding van humanitaire grondbeginselen. In den grond vreesde men den snoevenden generaal Suikerbus zoomin als de verouderde Laaglandsche kartouwkens. Immers de Hooglandsche weermacht was uitmuntend ingericht en op alle gebeurlijkheden voorbereid. Daar had president Meeldraad, de man van orde en tucht, in de eerste plaats voor gezorgd.

— Het verblijdt me, zegde het deftige heerschap, dat ik in de gelegenheid ben om u bij den President of zijn eersten minister te introduceeren: een mijner nichten is een bekende van monsieur Pardon.

— Ook al, mompelde Jaakske binnensmonds, en Hein stiet zijn meester met zijn elleboog aan. Beiden zwegen en lieten den Hooglandschen praatmaker zijn gang gaan. Deze begon den gezant voor Laagland op alle mogelijke wijze de mouw te strijken en kwam daarna met zijn eigen bekwaamheden, geleerdheid, en invloed voor den dag, opschepperig en waaierig als een windbuil.

Eindelijk voelde de oude smid zich genoopt om ook een woord te plaatsen.

En zoo zeide hij:

— Wij hebben in het verste perspectief van ons geluk niet kunnen droomen zoo'n geleerd hoofd tot deelgenoot te hebben van onze reis. Dat kan in gezantelijke aangelegenheden te

stade komen. Uitstekendheden als u, heer provinciaal opziener, weten een spijker voor elk gat.

— Of een gat voor elken spijker, glimlachte de geprezene.

— Natuurlijk, oordeelde Hein. Daar echter ligt de hond niet begraven. Het zou al zeer onfortuinlijk moeten toegaan en in zeker opzicht onbegrijpelijk wezen, als u met uw opgesomde capaciteiten mijn meester niet kon dienstig wezen bij het vervullen van zijn moeilijke taak, namelijk: alle hoofden in één zak te steken.

— Ongeveer zoo lastig als alle zakken over één hoofd te trekken, wederveroer de andere.

Bij ieder zijner vernuftige gezegden knikte hij welgevallig zijn eigen toe.

— U hebt een eigenaardige manier van rendez-vous houden, merkte Hein op. Als ik naar uw hond vraag, stuurt u uw kat.

— De beste wijze om in de wereld vooruit te komen, orakelde de opziener.

— Hoezoo? wou Jaakske hooren.

— Kijk, zei de jongwijze man. Uw gezelschap heeft in zijn mond een heel boek geijkte spreekwoorden. Hij gebruikt ze, ik zal niet zeggen verkeerd, maar ook niet op het geschikste.

— Hoezoo? hoezoo? vroeg nu ook Hein. Heer provinciaal opziener, ik vraag specificatie.

De heer provinciaal opziener hield zichzelf en de anderen staan, en, tegen zijn rijwiel aanleunend, keek omzichtig op de baan uit. Niemand ontwarend, verklaarde hij met een zekere geheimzinnigheid:

— U zijt vreemdelingen, heeren. Het kan dus geen kwaad dat ik u een eigenaardigheid van mijn geest mededeel, eigenaardigheid die mij in mijn loopbaan vaak het rechte heeft voorgeschieden, en waaraan ik eenigermate mijn ras opstijgen tot een hoogen maatschappelijken rang verschuldigd ben. Van kindsbeen af werden mij allerhand volkswijze spreuken aangeleerd. Zooals ze zijn, hebben die ontegenzeggelijk een zekere geestelijke waarde. Ze kunnen den vooruitstrevenden mensch wel eens raad en richting geven.

Later echter heb ik ondervonden dat er in deze spreekwoorden, behalve deze oppervlakkige wijsheid, nog een diepere wijsheid verscholen ligt. Deze geheimere wijsheid heb ik ontdekt toen ik sommige volksgemeene uitdrukkingen speelsgewijze omkeerde, als het ware op hun kop zette.

— Bij voorbeeld? vroeg Jaakske.

— Bij voorbeeld, heer gezant, mijn vader heeft me ingeprent: Doe wel en zie niet om. Dat is op zichzelf goed, maar veel nuttiger is wat ik gevonden heb: zie om, en gij doet wel. Een andermaal hoorde ik: dien de menschheid, gij dient uzelf. Van deze theoretisch mooie spreuk maakte ik de veel practischer: dien uzelf, gij dient de menschheid. Daar ligt een gedragslijn getrokken die voor ieder duidelijk is. Zoo werd in mijn stelsel het bekende spreekwoord: als de vos de passie preekt, boertje, wacht uw ganzen.....

— Een oogenblik, heer opziener, onderbrak Hein. Laat mij even probeeren. Ik heb zoo'n idee-perspectief dat het gaan zal. Als de vos..... als de boer..... als de passie..... Jongens, Hein is er: Als de passie den vos preekt, ganzen, wacht uw boertje.

Jaakske zag Heins oogenblik triomfantelijk blinken en moest van klaar lachen zijn buikje vasthouden.

— Hein, je druk-je wat onduidelijk uit, sprak hij. Misschien bedoel-je: als de boer de passie preekt, vos, grijp zijn ganzen.

— Precies, zei Hein, dat bedoelde ik.

De Hooglander neigde zich voor Jaakske, en zwaaide hem als hoogste loftuiging toe:

— Geraden, heer gezant.

Jaakske, op den weg geholpen door deze drie spreekwoorden, welke hij ook van den heer Sparen gehoord had, deed een poging om de identiteit van den meer dan volkswijzen Hooglander nader te onderkennen.

— Kunt u ook deze spreuk omkeeren, vroeg hij: Bescheidenheid is een sieraad der jeugd?

De Hooglander blikte zeer wijs voor zich uit. Dan zich nederbuigend, fluisterde hij Jaakske als een staatsgeheimenis toe:

— Bescheidenheid is een sieraad der bescheidenheid. Toen hij gewaarwerd dat Jaakske hem niet begreep, lichtte hij, even gewichtig doende, toe:

— Heer gezant, slechts de bescheidenen, dat is de dwazen, de geringen, hoeven bescheiden te wezen. De wijzen, de grooten, hebben recht op trots.

Bij deze aanmatigende uitspraak, richtte de man zich in al zijn hoogte op.

Jaakske neeg voor dezen wijze en groote, en sprak:

— Heer opziener, veel levenswijsheid heb ik in dit eerste gesprek alreeds van u geleerd. Ook veel betreffende uw persoon. Een heel bijzonder punt nochtans hebt u vooralsnog in het duister gelaten. Mag ik u een vraag stellen?

— Een koninklijken gezant kan ik niets weigeren.

— Heer provinciaal opziener, zei Jaakske, hoe is uw naam? De heer provinciaal opziener neeg insgelijks en articuleerde:

— Mijn naam is Spa-ren.

— Dat had ik gedacht, betuigde Jaakske. Mijnheer Sparen, de heer, dien we gister in 'de Gulden Boom' ontmoet hebben, is waarschijnlijk.....

— Mijn oudere broeder, volledigde de heer Sparen.

Hein sprak:

— Om de waarheid te zeggen — ik ben een vijand van gemodder en geknoei — uw vermoedelijke verwantschap had ik zoowat in mijn hersenpan. Ik zei, neem me niet kwalijk, heer provinciaal opziener Sparen, maar ik zei: Hein, die heeren opzieners weten van elkander; ze loopen af als gelijkgezette horloges.

Bij deze gemoedelijke ontboezeming zag de heer Sparen eenigszins bleek, doch den gezel van een koninklijken gezant wou hij niets euvel duiden. Hij vond het echter noodig voorop te rijden om in de stad Berkenloo, voor rekening van den gezant, het noenmaal te bestellen.

— Zou je gelooven, zei Jaakske tegen Hein, dat deze jeugdige heer Sparen zijn broeder met een flauwe boodschap



heeft heengezonden om zelf de voordeelen weg te halen, waarop de andere rekende?

— Ja, antwoordde Hein, ik geloof het. Zulke broeders ken ik. Gelijke kappen, gelijke monniken.

— Hein, vandaag heb ik spreekwoorden genoeg gehoord. Ze hangen me de keel uit.

— Het kan wezen, zei Hein, want, meester, je bent, in de rechtschapenste primitiviteit, een eerlijke, ronde, goeie knaap. En toch ben-je een slechte steen.

— Waarom, Hein, waarom?

— Waarom? Een goeie steen laat zich geen tweemaal stooten door denzelfden ezel.

— Dezelfde ezel? Ben jij dat, Hein?

— Spà-ren, Spà-ren! riep de oude smid en hij lachte zoo, dat hij met een krommen sprong omkantelde en op zijn ransel te zitten kwam.

## XXVII.

Spitsburg ligt slechts vijf dagreizen van Schoonhoeve verwijderd. Met den snappenden heer Sparen rechts en zwijgenden Hein links, trok Jaakske, die hooge en schoone dingen in hart en geest omdroeg, opgewekt door berg en dal. Over hetgeen hem bezig hield liet hij zich niet uit. Maar het drong en dwong in hem. Hij moest iets zeggen, moest iets doen. Aldus, op vroolijke afleiding belust, kon hij zich niet weerhouden den veeldragenden smid af en toe wat te plagen.

— Hein, fluisterde hij, er gaat een wijnlucht van je uit.

— 'k Wou dat het waar was, zei Hein.

— Het is waar, kerel. Er gaat een wijnlucht van je uit, en een felle dan nog.

— Onbegrijpelijk, zei Hein. Komt dat van het druiven-eten? Of van den vegetariërskost? Ik ben er nog niet aan gewend.

Jaakske, in zijn vuist lachend, oordeelde dezen inval kostelijk

genoeg om zijn gezel wat vrijaf te geven. Een uur gaans liet hij den oude met rust. Dan begon hij opnieuw.

— Hein, je draagt zoo zwaar. Ben je vermoeid?

— Meester, zuchtte Hein, het zijn sterke beenen die de weelde kunnen dragen. Maar ik draag geen weelde, heusch, geen weelde.

— Wil ik de helft uit je ransel overnemen? stelde Jaakske voor.

— Neen, schrok Hein, neen. Dat past niet bij je gezantelijke waardigheid. Een gezant heeft andere dingen te dragen.

— Dat is waar, zei Jaakske.

Boven hun hoofden gewaardigde zich de heer provinciaal opziener van belastingen zich te verdiepen in de schier bovenmenselijke zware moeilijkheden, welke zijn beroep met zich medebracht. Uitstekend liet hij uitschijnen wat tegenstrijdigheden er bestonden tusschen theoretische administratie en practische administratie. Daar had-je, bijvoorbeeld, den Directeur-generaal van het beheer van belastingen; practisch kon hij nog zoo en zoo zijn ambt waarnemen, maar theoretisch schoot hij reeds veel te kort.

— Als de heer minister dat maar begrijpt, zei de heer Sparen, en meteen zette hij uiteen hoe prachtig hij, Sparen, de zaak had opgebouwd, zoowel practisch als theoretisch. Gelukkig zweefden, zooals gezegd, deze hooge bespiegelingen boven de hoofden van den gezant en zijn gezel.

Hein echter kon ook Sparens schrile stem niet uitstaan en, meer substantie verlangend, mompelde:

— Het duizelt mij van al die geleerdheid, die, met fatsoen gezegd, mijn dunne darmen niet raakt. Die kerel vermoeit me. Liever sleep ik tien ransels lijk deze, dan zoo'n wetgeleerde belasting van vier meter lang.

— Blijf gerust wat achter, zei Jaakske, die wel voelde waarom het Hein te doen was. Blijf wat achter en rust wat uit. Ik zal op je wachten in de eerstvolgende stad.

— Ja, ik ben vermoeid, meester, effectievelijk. Ik moet mijn ransel wat afgooien. Maar wil-je op me wachten, secuurlijk wachten? Zal ik je terugvinden in de naaste stad?

— Je zal me terugvinden, Hein, beloofde Jaakske, ten minste, als jij den rechten weg niet verliest.

— Ginder zie ik een mijlsteen, zei Hein, die me tot zitten uitnoodigt. Zoo, meester, dat God u geleide.

Bij dezen vromen wensch ging hij op den mijlsteen zitten en liet zijn reisgenooten voorgaan.

Het duurde niet lang of zij verdwenen uit zijn gezicht. Zoodra zij weg waren, stond Hein op, keerde zich op zijn hielen naar de vier windzijden om en verkende behoedzaam den dalweg en de hoogten er om heen of er van nergens onraad opdagen kon. Toen hij er zich van vergewist had dat alle toegangen veilig waren, kroop hij met zijn ransel op zijn rug door en over een drooge sloot en kwam voor een raapkoolenveld op den afzoomenden graskant uit.

Nog eenmaal tuurde hij rond en, heelemaal gerustgesteld, gespte hij zijn draagriemen los, gooide zijn ransel neer en maakte hem open.

Heins hart ging open meteen.

Daar zag hij voor het eerst weer in klaarlichten dag zijn welbeminden, in angst en zorg, in last en pijn gedragen schat. Als een kunstsmit kostbare kleinoodiën uit een schrijn, pakte hij uit en stelde op een rijtje: twee bruingerookte geurige hammetjes, drie schotels goeddoorregen spek, een klompje rookvleesch, een groot eind worst, en van den ouden Schoonhoefschen nog elf dikke flesschen.

— Wat een perspectief! Wat een perspectief! sprak hij ontroerd. Kindertjes, kindertjes, mag Hein jullie maar steelswijze te voorschijn halen en, vóór zijn buikje, zijn oogen den kost geven? Ik kan er niets aan doen, maar van blijdschap zou ik puur de tramontane verliezen. Komt, eer jullie den weg van alle vleesch opwandelt, moet ik jullie aan mijn hartboezem drukken.

Positievèlijk omsloot hij in zijn eenen arm het kleinste hammetje en in zijn anderen de dikste bottel.

Na die teedere omhelzing haalde hij zijn scherpgeslepen zakmes uit en, vakkundig als een slagbaas, sneed hij van den

breedsten kant van de ham vijf zes prachtige schijven af. Dubbeldik legde hij ze op een stuk bruin brood, ontkurkte een flesch, zette haar mond aan zijn eigen mond en dronk een gulzige teug. Die bekwam hem zoo goed, dat hij de flesch in de hoogte stak, met minnaarsoogen haar rooden blos be-gluurde, en nog eens dronk.

Zijn kijkertjes glansden al meer en meer en met een kloekmoedig besluit deed hij een eersten hap in de lekkere kost. Zijn neus glansde mede en spreidde zijn vleugels uit! Jongens, wat een vlijtige kinnebak daar aan het werken ging! De eene beet volgde op de andere en de andere moest voor de eene niet onderdoen.

Terwijl Hein zoo heerlijk doorsmulde, dat zelfs een kloosterkok hem om zijn prestatie hadde gelukgewenscht, hield hij voortdurend den aangesneden kant van de ham in het oog.

— Ja, ja, Jaakske, zeide hij, filosofer jij maar met den droogen heer Sparen, en verdien jezelf een kroon in den mageren hemel der vegetariërs; ik zeg maar: ongegund vleesch smaakt het best.

Dit zeggende blikte Hein werktuigelijk dien kant uit waar zijn meester de baan was opgestegen; en daar ontwaarde hij, met groeiende ontsteltenis, twee Hooglandsche wapenmannen, die, om zich wat te vertreden, van hun rijwielen waren afgestapt en de helling te voet neerdaalden. Ze glinsterden van ver, en al gaande, namen hun fraaie pakken en hooge personen van boven tot onder in bewonderende oogenschouw.

— Uniformen, zei Hein, koperen knopen, gulden banden om de pet, strepen op de mouwen! Te duivel, het zijn dienders! Zijn laatste beet bestierf hem in den mond, want van den heer Sparen had hij gehoord hoe de Hooglandsche veldpolitie voornamelijk gelast was met een streng onderzoek betreffende het nakomen van de voorgeschreven spijs- en drankwetten.

— Als die bliksemkerels me op heeterdaad betrappen, meesmulde hij, wordt het een gekke geschiedenis. Op zijn minst leiden ze me gevankelijk mee. Dan mag Hein voor zijn ransel lamentando een afscheidsdeuntje zingen: Adie, mijn schat,

adie! Maar zoover zijn we nog niet. Een oude rat vindt licht een gat.

Dat mocht hij gerust van zijn eigen beweren. Op dit oogenblik immers kreeg hij de opvatting van een denkbeeld, waard te zijn ontstaan in het brein van generaal Suikerbus of een ander even beroemd strateeg.

— Dekken, afleiden, zei Hein, en schrik tegen schrik!

Met één ruk trok hij zijn donkere jas uit en wierp ze als een reusachtige vledermuis neder over zijn bedreigde kermistafel. De oude smid stond nu in zijn hemdsmouwen; maar de verboden waar was bedekt.

— Ik heb er nog geen fiducia in, zei Hein. Ik moet de broek uit en zien of ik een zittend gat heb.

Daarop sprong hij in de voorste raapkoolen, ontknoopte zijn bretellen, hurkte zich, streek het genoemde kleedingstuk zoover neer als voor de manoeuvre vereischt was, en wendde zich met zijn achtersteven naar de neerdalende dienders toe.

— Ziezoo, zei hij; kijken kost geen geld.

Stap voor stap, geen gevaar vermoedend, wandelden de plankdunne wapenmannen kaarsrecht nederwaarts. Eensklaps bespeurde de eene en op een kreet van hem, bespeurde toen ook de andere Heins primitieve tentoonstelling. Het was een zeer onschuldig menschelijk voorwerp, dat, op zichzelf beschouwd, eerder schraal was. De Hooglanders nochtans vonden het zoo wangedrochtelijk dik en laaiend van kleur, dat ze, walgend en ijzend, begonnen moord te schreeuwen.

Maar hoe ze ook schreeuwden, het gaf niets: Het akelig ding bleef zitten. Daardoor al meer en meer beangst, sprongen de lange helden in allerijl op hun rijwielen en vloden den berg op, als hadden ze den baarliken, vleeschelijksten duivel gezien. Toen Hein hen niet meer hoorde en de baan veilig achtte, richtte hij zich als de zegepralende deugd uit de raapkoolen op, en bracht zijn kleeding in orde.

— Daar gaan me de vogelschrikken zelf aan 't vluchten, lachte hij. Zij kunnen op hun duim fluiten, die vreugdbeletters. Hein zet zijn dineetje voort!

En Hein zette zijn dineetje voort, at de afgesneden ham op met nog een flink stuk worst er bij, ledigde twee bottels wijn op zijn eigen gezondheid, borg zijn kostbare provisie weer zorgvuldig in zijn ransel, en stapte blijgemoed den bergweg op, al zingend:

Eten is een heerlijk ding,  
Eten is een heerlijk ding!

van tijd tot tijd afwisselend met dat ander mooie lied:  
Wat een eendenhemeltje is dat,  
Gestadig met den bek in 't nat!

### XXVIII.

De hoofdplaats van Hoogland, is ruim vijfmaal zoo groot als het stadje Klarendom. Er zijn ongeveer vijfmaal zooveel torens, fabriekschouwen, pleinen, straten, scholen, theaters, woningen, winkels, theehuizen, hotels — vijfmaal zooveel inwoners, naar verhouding verdeeld over allerlei takken van nijverheid, handel stad- en staatsdiensten, en eervolle nietsdoenerij. De President houdt er zijn verblijf, de ministeries hebben er hun gebouwen, het parlement, de hooge rechtbank en de universiteit eveneens, en een groot deel van de weermacht der Republiek ligt er in garnizoen. Drie soorten christenen hebben er hun kerken; er is een synagoge, een vrijmetselaarsloge, de theosophen bezitten er bijna zooveel lokalen als onderscheiden secten, zoodat er wrijving van denkwijze genoeg bestaat om vrijheid van denkwijze te waarborgen.

Evenwel is er in Spitsburg niet vijfmaal meer wijsheid dan in Klarendom, ook niet vijfmaal meer dwaasheid; met deze dingen trouwens gaat het als met regen en zonneschijn: overal krijgt men nagenoeg evenveel.

Toen de heer provinciaal opziener van belastingen Sparen met een trotsch gevoel, als vierde hij een persoonlijken triomf,



den gezant voor Laagland en diens gezel in Spitsburg binnenleidde, greep juist een militaire parade plaats.

Overall wapperde de witte vlag met de roode kersebonk. Op het grootte stadsplein stond een kostelijk gedrapeerd verhoog, waarop de President had plaats genomen met monsieur Pardon en andere ministers, den burgemeester van Spitsburg, enkele hooge ambtenaren en parlementsleden, en een aantal aanzienlijke dames. Voor dit verhoog defileerden met hun trommen en pijpen, hun generalen, kornels, hoplui, luitenants, vaandrags, veldartsen, veldpapen en hoerwifels, achtduizend speerdragende mannen en twaalf duizend schutters. De speerdragers droegen speren van zes meter lang, de schutters kleine blinkende nijdige geweertjes. Bovendien waren er, behalve enkele oude, ook vier splinternieuwe kanonnen, die onophoudelijk bliksem en donder braakten. Ruiterij ontbrak, aangezien geen paardenras geschikt is om door de hooge Hooglanders bereden te worden. Overigens waren er paarden genoeg voor het vervoer van kanonnen en legerwagens.

De platte trommen roffelden goed; de dunne pijpen pepen schrill; de oversten riepen met helle stemmen, de krijgers stapten rap in 't gelid, en de geestdriftige menigte, die toekeek, zwaaide hoeden, handen en zakdoeken, al juichend: Leve het leger, leve de President, leve Hoogland!

Bij pozen klonk het nationale lied uit duizenden monden:

Hoogland hoog,  
Hoogland hoog!  
Wij houden het lichaam koel en droog,  
winnen den geest met rijk betoog,  
bouwen tot aan den hemelboog  
Hoogland hoog!

Vleesch is gift,  
Wijn is drift,  
Heil wie den mensch uit de menschjes schift.



En scherp weer schetterde het uit scherpe kelen:

Hoogland hoog,  
Hoogland hoog!  
Wij houden het lichaam koel en droog,  
winnen den geest met rijk betoog,  
bouwen tot aan den hemelboog  
Hoogland hoog.

De West-Europeeërs kwamen, schier onopgemerkt aan.

— Kijk ginder, wees Sparen, die man met dat edele bleek gelaat: dat 's de President.

— Zoo kaal als ik, zei Hein.

— En daar, die hupsche heer met dien sierlijk gekwasten hoed, is monsieur Pardon.

— Die heeft haar genoeg, die zwartkop, zei Hein, een neus als een sperwersbek, en oogen, oogen!

— Een innemende blik, nietwaar? Die schitterende dame, die hem met haar waaijer tegenzwaait, is mijn nicht, Mevrouw Enigma.

— Ook een innemende blik, zei Hein. Als twee zulke innemende blikken elkander ontmoeten, is geen derde gewenscht.

— Zwijg, Hein, beval Jaakske.

Eenige toeschouwers riepen:

— Daar zijn de West-Europeeërs.

Velen keerden zich om, maar konden Jaakske en Hein niet zien, omdat ze zoo klein waren; en dadelijk weer keken ze naar de troepen.

Bij het gadeslaan van dat schitterende, luidruchtige krijgsgedoe, kon Jaakske niet nalaten te zeggen:

— Meneer Sparen, ik dacht uw landgenooten niet zoo militaristisch.

— Dat zijn ze werkelijk ook niet, antwoordde de heer opziener van belastingen. Ze doen alleen maar zoo, om de parade.

Jaakske echter meende er het zijne van.

— Als het ooit tot een botsing komt, sprak hij in zijn eigen, beklag ik de Laaglandsche dikkerdjes. Deze speerdragende dierenbeschermers rijgen er tenminste vier aan een speer. Na afloop van de militaire feestelijkheid, trok President Meeldraad, steeds luider toegejuicht, met een klein gevolg naar zijn paleis terug. Den heer Sparen ontging het niet dat zijn nicht en andere mooie dames niet tot dit gevolg behoorden.

— Mevrouw Enigma gaat naar haar eigen hotel, deelde hij mede. Daar zullen wij haar aantreffen en zien haar voor-spraak te verkrijgen.

— Zooals u goedvindt, zei Jaakske. Anders, hoop ik, zal de President me toch ontvangen.

— Ongetwijfeld; maar niet zoo spoedig, niet zoo gunstig gestemd. Monsieur Pardon vermag inderdaad veel op hem. Een uur later werd het drietal aangemeld in het niet groote, maar echt weelderig ingerichte hotel van Mevrouw Enigma. Een gegalloneerde lakei leidde hen binnen in het roode salon, waar de mooie elegante eigenares des huizes, met twee wat minder mooie, doch even overdadig rijk uitgedoste vriendinnen, receptie hield. Voor magere schoonheden waren zij wat laag gedecolleteerd. Doch in Hoogland schaadt dit niet.

Eenige smaakvol aangekleede heeren, waaronder een paar officieren, maakten de dames het hof.

Mevrouw Enigma, met een gracieuse beweging, verliet haar gehandschoenden kring om den heer Sparen de hand te drukken.

— Wat een eer voor mij, betuigde zij nijgend, dat de heeren West-Europeeërs het eerst in mijn huis binnentreden! Daar heeft mijn oppassende neef alweer voor gezorgd.

Aldus allerminzaamst begroette zij den koninklijken gezant. Haar groote zwarte oogen, welke gestadig van den eenen heer naar den anderen gevlogen hadden, rustten een heele halve minuut met zichtbaar welbevallen op Jaakske.

Dat maakte de galante Spitsburger heeren een tikje jaloersch, al vermoedden zij dat deze blijk van ingenomenheid niet ver-

oorzaakt werd door Jaakskes kleedij, noch door zijn gestalte — daaraan twijfelden zij eenigszins, want niemand weet beslist waarin een enigmatische dame zool haar behagen schept — maar door de omstandigheid dat hij in Spitsburg een groote rol te spelen had.

Voor deze pronkdame stond Jaakske niet gaarne te pronk, en daar hij haar eigenlijk niets te vragen noch mede te deelen had, liet hij door den heer Sparen zelf zeggen wat deze wenschte. Terwijl de heer Sparen zich daarmee druk maakte, zei Hein tot de heeren, die min of meer kleineerend op zijn persoon neerschouwden:

— Heeren Hooglanders, er zijn hier heel wat gesterden aanwezig. Wat mij betreft, ik heb mijn sterren thuisgelaten. Een gekleed pak draag ik alleen bij gelegenheden.

Weldra verscheen Monsieur Pardon, een zeer bewegelijk, stralende, zelfbehagelijke persoonlijkheid, voor wien de Spitsburger heeren onwillekeurig een stapje terugtraden en voor wien de lieve dames even onwillekeurig nederbogen. Zijn lelieblanke rechterhand zwaaide monsieur herhaaldelijk als ter zegening uit en tusschen de vingers van zijn linkerhand draaide hij speelswijze een lossen vonkelenden ring rond, waarvan elk der drie dames hoopte dat hij voor haar bestemd was.

Mevrouw Enigma, fier over haar schitterenden dag, stelde klein Jaakske aan den grooten minister voor en vergat niet te vermelden dat de gezant van Koning Gambrinus naar Spitsburg geleid was geworden door haar bloedeigen neef, den heer provinciaal opziener van belastingen Sparen, dien zij insgelijks aan zijne Excellentie voorstelde.

— Zeer vriendelijk van zijnentwege, loofde de heer minister. De heer Sparen dacht: dien u zelf, gij dient de menschheid. Ondertusschen boog monsieur Pardon hoogst welwillend neder tot den jeugdigen gezant en knoopte dadelijk met hem een luchtig en zweverig gesprek aan, waarin politieke zaken zoo weinig mogelijk werden aangeroerd.

Trouwens terwijl Monsieur Pardon sprak, zag hij meer zijn

eigen mooi gevormde lichaam in de spiegels en Mevrouw Enigma behaagziek naast hem, dan de kleinstaltige lui uit West-Europa. Nadat hij beloofd had er voor te zorgen dat de gezant 's anderdaags door President Meeldraad zou ontvangen worden, vroeg hij, met een fijner plooi om zijn rozigen mond:

— Is het in West-Europa ook gebruikelijk dat diplomatieke aangelegenheden in boudoirs en damessalons worden behandeld?

— En behartigd? voegde Mevrouw Enigma er bij.

— Dat zal wel zoo wezen, antwoordde Jaakske. De wereld is overal anders, en overal eender.

Hein herinnerde zich een waar woord van moeder de pastor en zei, terwijl mevrouw Enigma aan eenen anderen kant de eereplichten des huizes waarnam:

— Van een zeer eerwaardig geestelijke heb ik gehoord: Met vrouwspersonen kan men niet te voorzichtig omgaan. Evenwel bestaat er op deze aarde geen zoo groot ongeluk of er is een geluk bij. Aldus kan een verliefde verliefdheid wel goed wezen voor een republikeinschen minister, maar mijns inziens, kan ze nimmer goed wezen voor een koninklijken gezant.

Mevrouw Enigma stond al trouw te stralen aan de zijde van den minister.

Deze keerde zich glimlachend van de heeren naar de dames en van de dames naar de heeren.

— Heer gezant, sprak hij, u hebt daar een zeer genietelijk heer in uw gezelschap. Komt hij morgen mede op audiëntie?

— Hoogmogende heer minister, zei Hein, ik geloof niet dat hij komen zal, tenzij zijn meester het gebiedt. Heins genietelijkheid is niet overal gewenscht.

Monsieur Pardon knikte en glimlachte steeds.

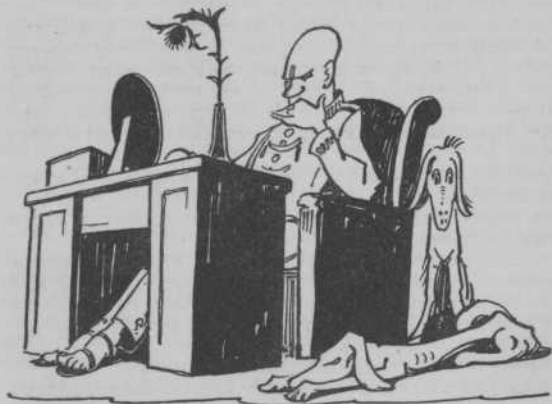
Jaakske oordeelde dat hij al lang genoeg in dezen doorluchtigen kring vertoefd had en greep de eerste de beste gelegenheid aan om beleefd afscheid te nemen.

Bij het heengaan verzocht Mevrouw Enigma:

— Waarde neef, breng de heeren naar ‚Pythagoras‘.  
Pythagoras is het voornaamste Spitsburger hotel, aldus genoemd naar den vermaarden oud-Griekschen filosoof, machtig ijveraar voor rein leven, eenvoud en matigheid.

XXIX.

Voor den mahoniehouten lessenaar in zijn streng gemeubeld werkkabinet zat president Meeldraad in het treffelijk gezelschap van Castor en Pollux, zijn twee geliefkoosde hazewinden, die met hun slanke magere lichamen, hun blinkend witte huid, scherpe vischbekken en wijduitgekamde haarvlokken over hun pooten, er uitzagen als edellui van zeer bijzondere afstamming.



President Meeldraad was dezen middag in diepe overpeinzigen

verzonken: daarvan getuigden zijn gefronsd voorhoofd, dat éen glimmende welving vormde met zijn kalen schedel, zijn staalblauwe oogen, welke alhoewel in hun kassen ingetrokken, toch star voor zich uitstaarden, en zijn breede kin, die zwaar rustte in den palm van zijn langgevingerde doorschijnende linkerhand. Thans hielden geen staatszaken zijn ijverig brein onledig. Hij dacht noch aan Laagland, noch aan Schoonhoeve, noch aan een mogelijke ministerieele crisis, noch aan de pas ingevoerde hervorming op finantieel gebied, noch aan de benoeming van een professor in de biologie ter vervanging van professor Raap, noch aan de parade van den vorigen dag, noch aan het morgenbezoek van zijn gunsteling monsieur Pardon, zelfs niet aan den gezant van Koning Gambrinus, dien hij zoo dadelijk zou moeten ontvangen.

Hij dacht aan de door professor Wittebonius in klaarder licht gestelde theoriën van Empedokles en Pythagoras, betreffende de reïncarnatie van de menschelijke ziel. En weer bekommerde hem de beangstigende vraag of zijn eigen ziel, na dit presidentieel Hooglandsch menschelijk leven, zou overgaan in het lichaam van een leeuw of in dat van een schaap. Want dat hij ooit een muis zou kunnen worden geloofde hij al lang niet meer. De vrees als schaap herboren te worden was voor zijn dapperen geest al beklemmend genoeg.

President Meeldraad maakte dan ook van zijn spiegel evenveel gebruik als monsieur Pardon, doch niet uit ijdelheid; alleen wou hij in zijn gelaatstrekken de leeuwachtige onderscheiden van de schaapachtige, en het was hem steeds een groot geluk als hij er meer van de eerste dan van de laatste ontdekte. Daareven had zijn spiegel hem weer de merkwaardige leeuwachtigheid laten zien in de trilling van zijn breede neusvleugels en een gansch nieuwe leeuwachtigheid had hij bespeurd in de stoutmoedige ligging van een verticalen rimpel, die de vele horizontale rimpelen van zijn voorhoofd doorsneed. Het speelt hem thans dat hij zijne haren, voor hij ze verloor, nooit lang had gedragen. Zoo had hij nooit kunnen weten of er het breedlokkige, lichtgolvende in zat van de echte leeuwenmaan.

Terwijl President Meeldraad daarover doormijmerde, kwam een dienaar de komst aanmelden van den gezant voor Laagland. Onmiddellijk borg de eerste ambtenaar der Republiek in een schuiflade van zijn lessenaar zijn spiegelkje weg en nam de hem kenmerkende waardige houding aan.

Toen Jaakske binnenkwam, stond hij werktuigelijk op, liet zijn edel gelaat licht vooroverhellen, wees den gezant naar een lagen divan en ging zelf even werktuigelijk voor zijn lessenaar zitten.

Na vluchtige inzage van de voorgelegde geloofsbrieven, liet hij den vertrouwensman van Koning Gambrinus XVII oorzaak en inhoud mededeelen van zijn diplomatieke zending in de Republiek.

Opmerksaam, zonder onderbreken, luisterde hij. Eerst deed Jaakske een zakelijke, klare en bondige uiteenzetting van den toestand en legde vooral nadruk op het groote gewicht van het Schoonhoefsche voorstel, gedaan tot gelijkstelling van beide partijen en behoud van den vrede.

Opstaande dan, verklaarde hij:

— Heer President,

Indien ik optrad enkel en alleen als gezant van Koning Gambrinus, zou ik aldus spreken:

Koning Gambrinus acht zich door het optreden van Hoogland geschaad en beleedigd. Als hoofd van een onafhankelijken staat kan hij niet dulden dat een nabuurstaat hem wil verhinderen die handelscontracten te sluiten, welke hij in het belang zijner onderdanen noodig en nuttig oordeelt. Verlangt hij van Schoonhoeve den wijnoogst van dit jaar, zoo wil hij ook een billijken prijs daarvoor betalen; en zonder ontijdige tusschenkomst van Hoogland, ware de koop reeds lang geschied. Als gewoon afnemer van Schoonhoeve en als eerstbieder handhaaft hij zijn recht op aankoop van alle trossen.

Daarenboven staat hij er op dat uwe Excellentie niet langer met een ultimatum dreige en van verdere inmenging in deze zuivere handelszaak afzie, wil Hoogland het niet moedwillig aansturen op vredesbreuk en oorlog.

President Meeldraad stak misprijzend zijn lippen vooruit. Jaakske bemerkte het, maar, ongestoord, vervolgde:

— Aldus zou ik spreken, zeg ik, indien ik hier niets anders wou zijn dan woordvoerder van Laaglands koning.

Doch ik sta hier ook als mensch voor en tegenover, dat is tusschen menschen.

Dit rustig, van de heele wereld afgezonderd eiland, dat zulken mooien naam draagt, zie ik bedreigd door dezelfde bloedige rampen, waardoor West-Europa sinds eeuwen onophoudelijk geteisterd wordt.

Vraag ik naar de innerlijke reden, dan moet ik antwoorden: uit vooroordeel, uit beklagenswaardige onderlinge miskenning.

Vraag ik naar de uiterlijke oorzaak, dan moet ik antwoorden: omdat twee zich willen toeëigenen, zij het dan ook tegen zekere vergelding, wat een derde rechtmatig bezit.

Als mensch waarschuw ik:

Voer geen krijg met een broeder en oefen geen druk uit op den vrijen wil van een ander.

Neem het edelmoedige aanbod aan van den heer van Schoonhoeve, die aan ieder der twee groote volken van Toekomst, zelfs onvergouden, de helft van zijn druivenoogst afstaan wil. Indien u denkt de wijsten te zijn, toont die wijsheid door het voorbeeld te geven.

Indien u denkt de sterksten te zijn, toont uw kracht door het voorbeeld te geven.

Indien u denkt de besten te zijn, toont uw deugd door het voorbeeld te geven.

Ik ben er van overtuigd dat de Koning van Laagland dat voorbeeld volgen zal.

Door wederzijdsche toegeving zal Toekomst gespaard blijven van een oorlog, die van beide volken de grootste offers vergen zou, en eeuwige haat en onrust stichten — om weinig meer dan niets!

Jaakske zweeg.

De President, zijn honden streelend, sprak:

— Voor Gambrinus' woord hebben wij geen wederwoord.



Op uw woord dit: wij, vooruitstrevende menschen, willen menschelijk met menschen omgaan. Doch de verdierlijkste mensch staat beneden het dier.

Aangaande het voorstel van Schoonhoeve beslist niet de President, maar het Parlement, voorgelicht door een deskundige commissie.

Het is wenschelijk dat u daar uw redenen breedvoerig voordraagt en toelicht.

Jaakske sprak:

— Het verheugt me met de besten van Hoogland over deze allergewichtigste zaak te kunnen confereeren. Ik weet dat de invloed van dengene, dien dit volk als zijn allerbeste beschouwt, ook daar oneindig veel vermag. Mag ik van den heer President verhoplen.....

De heer President boog en zei bescheiden:

— Ik kan niets beloven; ben, als elke Hooglander, burger van een democratischen staat. Dit echter wil ik u aanraden: vergeet in uw betoog niet de ethische zijde van het vraagstuk. De ethische zijde, daarom gaat het.

— Aan mij zal het niet liggen, zei Jaakske en boog eveneens. Meeldraad voelde de volle beteekenis van dit eenvoudig woord. Inwendig moest hij erkennen dat de kleine West-Europeeër, te dezer ure door geen ander drijfveer werd bewogen: alleen een hoogzedelijk gevoel kon een vreemdeling aanzetten om, buiten alle baat- en eerezucht, zulke lastige zending op zich te nemen. Dit besef trof den Hooglander; een oogenblik verteederde, vermurwde het hem. Daar werd hij plotseling gewaar dat de weekere neiging in hem de sterkere verdringen zou; en vermits hij niets zoozeer vreesde als het naar voor treden van het schaaplichtige element van zijn tweezijdige natuur, spande hij zich in om het leeuwachtige naar boven te dwingen.

— Heer gezant, sprak hij, ons onderhoud moet hier eindigen. Het is geëindigd.

Jaakske maakte aanstalten om te vertrekken.

— Toef nog even, verzocht hem Meeldraad. Ik wou u nog iets vragen, niet als President van de Hooglandsche

Republiek, maar als particulier. Waarschijnlijk zal u, als West-Europeeër, deze vraag zonderling, wellicht belachelijk voorkomen. Doch juist omdat u vreemdeling bent, en toch beschaafd, stel ik ze u.

Weer streefde de President met een bijzonder minzamen glimlach zijn beide honden en, zonder aarzeling, zonder eenig menschelijk opzicht, als gold het een loutere wetenschappelijke kwestie, vroeg hij op den man af:

— Op welk dier gelijk ik het meest, op een leeuw of op een schaap?

Jaakske bekeek dezen ernstigen natuuronderzoeker en allerernstigsten staatsman vlak in het gelaat en kon zich niet weerhouden te glimlachen.

De President pinkte niet.

— Het is u toch niet onbekend, hervatte hij, dat ieder menschelijke tronie min of meer zweemt naar de tronie van een of ander dier. De studie van het menschelijk gelaat, uit dit oogpunt beschouwd, is in ons land met succes beoefend geworden door mijn zeer geleerden vriend Professor Wittebonius, dien u op de Commissiezitting ontmoeten zal. Ik zelf, natuurlijk slechts als dilettant en in zoover mijn ambtsbezigheden het mij toelaten, heb er mij een tijdlang op toegelegd. Ik hoef er u niet op te wijzen dat dit probleem, in verband gebracht met het reïncarnatieprobleem, tot merkwaardige gevolgtrekkingen aanleiding geven kan. Gansch meenens dus herhaal ik mijne vraag, en dring op strikte openhartigheid aan; op welk van beide genoemde dieren trek ik het meest? Door deze woorden daartoe aangespoord, sloeg Jaakske gedurende een heele poos de presidentieele tronie met de meeste aandacht gade. Met zijn oogen mat hij als het ware den schedel, de ooren, de wenkbrauwen, den neus, den mond, de kin, den hals, ontleedde de uitdrukking van den blik, volgde de plooiingen der lippen, luisterde naar het eigenaardig blazen der breede neusgaten. Muisstil werd het in het kabinet. Niets werd gehoord dan het op- en neerzuchten van een tweevoudige ademhaling.

Eindelijk trad Jaakske vooruit met het resultaat van zijn eerste proef in dezen specialen tak van anthropologische wetenschappelijkheid.

— Heer President, oordeelde hij, indien er een leeuw onder de schapen kon zijn, zou ik u houden voor dit leeuwachtige schaap; en indien er een schaap onder de leeuwen bestond, zou ik u houden voor dezen schaapachtigen leeuw. Gelukkiglijk bent u vleeschderver, heer President, anders vrees ik dat u nog veel sterker op den koning der verscheurende dieren gelijken zou.

— Dat vrees ik ook, betuigde de president. Innerlijk echter was hij uitermate verheugd over de grondige opmerking van den West-Europeeër, opmerking die er hem meer en meer van overtuigde dat het leeuwachtige werkelijk het leeuwenaandeel had in de tegenwoordige menschelijke verschijning van zijn wezenlijkste wezen.

Schijnbaar koel en onverschillig stond hij uit zijn zetel op. — Heer gezant, sprak hij, persoonlijk hebt u op mij een niet ongunstigen indruk gemaakt. Jammer, jammer, dat u barbaarschheid verdedigen moet.

Terwijl hij zijn bezoeker uitgeleide deed tot aan den grooten gang, voegde hij er bij:

— Met genoegen heb ik vernomen dat u in Pythagoras gehuisvest zijt. Pythagoras is mijn liefste filosoof. Het spreekt van zelf dat u in het hotel verblijven zult als gast der Republiek.

### XXX.

— Wat is dat? zei de President, toen hij de deur opentrok om Jaakske te laten doorgaan.

Aan het uiteinde van den rijkgestoffeerden gang was er lawaai en gestommel. Op de roode tapijten stonden lakeien en dienders te twisten en een groote doghond gromde. Castor en Pollux circelden ongedurig omheen hun meester en blaften een korten blaf.

— Buiten met den man! schreeuwde een lakei.

Een harde stem schreeuwde tegen:

— Ken jij onzen dienst?

En weer galmde het geraas verward en onweerstaanbaar langs gewelf en wanden.

— St! waarschuwde er een: de President.

Daarop, als bij tooverslag, scheidden de mannen met twisten uit.

In de stilte riep nu iemand met gansch anderen tongval:

— Laat me los, kerels, laat me los; ik hoor bij den gezant! Meeldraad, die beefde van moeilijk ingehouden toorn, zag bleek, en Jaakske zag even bleek.

— Bennen jullie dol? klonk het opnieuw. Positiefelijk, ik hoor bij den gezant.

— Hij is 't, zei Jaakske binnensmonds, en de President zei hardop:

— Kom; ik wil zien wat er gaande is.

Meeldraad, de hazewinden en Jaakske kwamen bij de groep, waar tusschen de Hooglandsche gestalten, Heins nietige gestalte zichtbaar werd. Twee dienders hielden den ouden smid ieder bij een pols vast en een derde droeg, als een trofee, den onheilspellenden ransel.

Hein, zijn meester ziende en tegelijk den President aan zijn kaal hoofd herkenkend, zweeg nu ook.

— Politie in mijn paleis, kreet Meeldraad, ten hoogste verontwaardigd, gedruis tot voor mijn kabinet! Wat gebeurt hier? De hoofddiender, die Hein bij de rechterhand hield, sloeg aan met zijn eigen rechterhand, bleef nog een kwart minuut in die houding staan en, na behoorlijk gehumd te hebben, relateerde:

— Doorluchtige heer President, dit soort mensch vonden wij drinkend en bedronken in een struikboschje buiten de stad. We vonden hem flagrant vleeschetend en wijndrinkend. Vleesch van een varkenslijk en wijn uit een cylindervormig voorwerp, genaamd flesch. Hier, de ransel van dit mensch steekt nog vol verboden spijs.

— Laat zien den inhoud, beval hij den diender, die den ransel bij zich had.

De diender haalde, niet zonder walging en tot ontsteltenis der omstanders, de volgende afzichtelijkheden te voorschijn: een ham, een hamschenkel, twee schotels spek, wat rookvleesch, een stuk worst en een wijnflesch.

— Foei, vreeselijk, ongehoord, werd er gemompeld. Een veelvraat, een ondiër!

Alleen de honden, de aristocratische hazewinden, zoowel als de proletarische dog, drongen kwispelstaartend en snuffelend bij, vergetend dat zij vegetariërshonden waren.

De hoofddiender deelde verder mede:

— Niet zonder tegenstand van zijnentwege werd de op heeterdaad betrapte overtreder van de spijs- en drankverordeningen in hechtenis genomen. We wouen hem, volgens voorschrift, direct naar de stadsgevangenis leiden. Maar herhaaldelijk onder eed beweert hij dat hij bij den gezant van Koning Gambrinus hoort, welke gezant, volgens zijn depositie, zich te dezer ure bij zijne Doorluchtigheid den President der Republiek bevond — en overmits zijne gedaante, uitzicht en identiteit, volgens politierapport, met die van een der West-Europeeërs overeenkomt en wij niet weten hoe er reglementair tegenover een gezant en zijn personeel moet gehandeld worden, hebben wij, voor meerder schandaal vrezend, tot nadere opheldering, den delinkwent hierheen gebracht.

Hein bewoog weer zijn lippen en snor.

— Mijn waarheid is waarheid, riep hij, ik hoor bij den gezant.

Jaakske trad vóór den President en bevestigde:

— Hij hoort bij mij.

Meeldraad schudde met het hoofd doch onmiddellijk gebood:

— Laat den gevangene gaan, op mijn verantwoording.

De dienders gluurden verbaasd op, gehoorzaamden met tegenzin.

Niet zoodra zag Hein zijn persoon buiten gevaar of hij kwam op voor zijn have.

— Mijn ransel terug, eischte hij, mijn ransel met inhoud; die hoort ook bij het gezantschap.

Kreten van afgrijzen stegen op, en dreigementen.

Jaakske ging tot Hein.

— Zwijg kerel, beet hij hem toe, je bent stomdronken.

Hein protesteerde:

— Jaakske, mijn vriend, hoe zou ik stomdronken zijn?

Ik begon net aan mijn vierde flesch, ach arme, mijn laatste.

De President achtte het beneden zijn waardigheid hier langer te blijven.

Met vernietigenden blik bekeek hij den delinkwent en sprak tot Jaakske:

— Heer gezant, ik wist niet dat u wezens, welke men hier voortijds broeders van de natte gemeente noemde en thans bestempelt met hun echten naam: monsters! in uw gezelschap hield. Wellicht heeft Gambrinus u dit kanibaaltje toegevoegd. Alhoewel de strengste straf verdienend, gaat hij vrij, om uwentwege, en ik herhaal het: op mijn verantwoording. Moest het feit opnieuw voorvallen, dan sta ik voor niets meer in.

— Heer President, riep Hein, houd me ten goede, maar ik ben geen monster, en kan me verantwoorden ook.

De heer Meeldraad luisterde niet, keerde hem en allen zijn leeuwenrug toe en stapte tusschen de witte hazewinden majestatisch naar zijn werkkabinet terug.

De oude smid stond daar, naast zijn ledigen ransel, met neerhangende armen en neerhangende lippen.

— Hein, zei Jaakske, neem je ransel op, we gaan.

Maar Hein kon er niet toe besluiten zoo maar te scheiden van zijn schat.

Juist hoorde hij den hoofddiender bevel geven:

— Gooit dien viezen rommel in een der stadsgrachten, eer de een of andere hond er zich aan bezondigt.

Hein kon zich niet bedwingen.

— Soort mensch, die mij soort mensch noemt, sermoende hij, bezondig jezelf niet door die heerlijke dingen in de armen

der verrotting te werpen. Spaar ze voor verderf, zoo jezelf niet verdorven bent. Geef ze aan den rechtmatigen eigenaar terug, of u wacht geen ander perspectief dan tandenknersing en de buitenste duisternis. O mijn schat, mijn schat, moest ik je daarom zoolang in liefde dragen, om je over te laten in de handen van mijn vleeschloosten vijand? Mijn hammetjes, mijn spek, mijn worst, mijn laatste flesch oud Schoonhoefschen! Heeren, laat me, in Godsnaam, nog even drinken, een teug maar, om mijn alteratie neer te krijgen..... Ze slepen ze weg, de beulen, ze slepen ze meedoogenloos weg. Ach, Jaakske, alle geluk is de wereld uit. 't Is om te schreien.

— Vooruit, zei Jaakske, of je raakt nog de kast in.

— Ik wil de kast in, ik wil opgesloten zijn! Wat heb ik aan de heele wereld, zonder mijn schat? Hoogland is de verschrikkelijkste gevangenis.

Jaakske stiet den razende voor zich den gang uit, de straat op.

— O, 'k zal me wreken, zei Hein, 'k zal me wreken, op dien kaalkop van een President. Op zijn verantwoording, zegt hij, op zijn verantwoording! Heer Meeldraad, verantwoord jij wat je verantwoorden moet; maar mij niet. Ik verantwoord mezelf.

Jaakske werd boos.

— Ik heb je al meer gezegd dat je niets verantwoorden kan. Gauw naar huis, en gauw in 'e bed.

— Meester, zei Hein, ik ging al even graag in mijn kist. Nu komen de dagen van ontzetting over me, de dagen van honger en heimwee. Wat een perspectief, wat een onverantwoordelijk perspectief! Och, ik wou dat ik dood was!

### XXXI.

De gezant van Koning Gambrinus XVII en zijn gezel zaten op het terras van 'Pythagoras' aan een opzettelijk voor hen bijgehaald kinderspeeltafeltje op gladhouten stoeltjes.

Het was een heerlijk Septemberweer. Zonder overdadige warmte scheen de zon in hun aangezicht, en de profijtige

vliegen zogen de melkdruppel weg, die biggelden naast Jaakskes hoogen beker.

Hein zat verveeld voor een bord als een pateel, met een vork als een kleine gaffel en een mes als een zwaard. Op het bord lag geboterd wittebrood, dat hij niet aanraakte. Stilzwijgend schudde hij herhaaldemaal zijn hoofd.

Een lange lat stond voor de deur te schilderen, met op zijn arm een dwale zoo groot als een ammelaken.

Hein werd hem gewaar, klopte met zijn mes op tafel en riep kortaf, als een reservegeneraal:

— Bediening!

De lange lat ging voor Hein postvatten en plooid dubbel toe:

— Wat belooft mijnheer? vroeg hij met pieperige, schrale stem.

— Eten, menschelijk eten.

— Daar hebt u alvast brood en melk.

— Melk verdraag ik niet en ik kan meer eten dan brood.

Mijn kiezen wil ik werk geven. Wil u mij specificceeren wat er hier zooal te verorberen valt.

— Zachte eieren, mijnheer?

— Goed voor genezende kraamvrouwen.

— Harde eieren?

— Pelgrimskost.

— Kaas?

— Die zit me nog dwars in de maag.

— Boonen, aardappelen?

— Waarmede, asjeblijf, waarmede?

— Andijvie, sla?

— Wil u me onderduims te ruiken geven dat een oude bok ook een groen bladje lust? Ik ken dien humor.

— Vruchten?

— Dat 's een nagerecht, een substantieeloos nagerecht.

De lange lat wreef zijn voorhoofd en zocht.

— Wil u misschien gelei?

— Ook een nagerecht..... Nou..... er zijn allerhande geleien. Laat hooren, wat voor gelei hebt u?



Blij eindelijk iets gevonden te hebben, dat in den smaak scheen te vallen van den vreemdsoortigen gast, somde de man aanprijzend op:

— Appelgelei, perengelei, aalbessengelei, frambozengelei? Voorts aardappelstroop? Gelei van kersen, pruimen; van vlier, moerbeien, wortelen?

Hein fronsde zijn voorhoofd en minachtend stak zijn lippen vooruit.

— Heeft Pythagoras zoo'n grooten roem en geen enkel ordentelijk geleitje? Geen punchgelei, of rumgelei? Geen palinggelei? Geen gelei van hertshoorn, varkensruggemerg? Geen gelei van uitgekookte kalfsbeenderen?

— Foei, kreet de ontstichte verbijsterde man, stopte zijn ooren, liet zijn dwale waaien, en terwijl Hein met satanisch leedvermaak voortging hem de vreeselijkste benamingen van ongeoorloofde geleien toe te slingeren, vluchtte hij als een getrapte hazewind het spijshuis binnen.

Jaakske zat te pinkoogen in het licht, voelde zijn schouders geduffeld in een mooien deken zonnewarmte. Datzelfde zonnetje zag hij schijnen op de Scheirivier en, voor een gezant, ingespannen voor het nut van 't algemeen, koesterde hij al te persoonlijke denkbeelden. Zou Nimfken nu varen? Pax schilderen? Stond Eerda midden de kinderen? En hoe zou het gaan met Rijkhart van Schoonhoeve en Mevrouw? Dacht men ginds nog vaak aan den West-Europeeschen gast, en op welke wijze?

En weer zag Jaakske de Schoonhoeve-huizinge, de school, de wijnbergen, de Scheirivier, aldoor de Scheirivier. Hij zat half weggesluimerd in zijn geluk, toen Hein hem wakker maakte met eigen luide overpeinzingen.

— Jaakske, weet-je waar ik nu zit?

— Neen.

— In West-Europa.

— Zoo.

— Ik zie het leven: de restaurants, de kroegen!

— Welnu?

— Als ik dik in mijn kapitaal zat, en het was zomerdag, ellendig schrikkelijk heet, en ik had dorst, dan nam ik een rooden rug uit mijn koffer en mijn vrienden mee. We zouden eens lekker uitgaan, en lachen, lachen, lachen!

— Waar zou-je dan naartoe, Hein?

— Waar er te eten en te drinken valt; waar anders?

— Ging-je dan ook niet een vrouwtje bekijken?

— Een vrouwtje bekijken, zeg-je, een vrouwtje bekijken?

Wat heb ik aan vrouwen? Wat heb ik aan meiden? Zuipen, zuipen! Eten en zuipen! Het geld kan zoo wel op.

— Hein, je bent een vreeselijk mensch. Hoe kan je zulke leelijke dingen zeggen, terwijl het zonnetje zoo heerlijk schijnt? Destijds trok-je toch partij voor Boeleken.

— Voor Boeleken, ja, en voor jou. Hein is echter filosoof genoeg en practisch beslagen in de praktijk van het leven, om te weten dat alles wat een ander bekommt daarom niet goed is voor hemzelf. Eten bekomt me, dat is waar, en zuipen.

— Weg dat lage, duistere woord! Spreek me van schoonheid, klaarheid, reinheid, zon.

— Dat kan ik niet.

— Heb-je dan geen oogen, geen hart, geen geest? Zie-je niet dat bevende goud in de vlerk van dit vliegje, en in de vlucht van die wolk? Trilt uw gedachte niet bij het zilverig oprimpelen van het water? Volg-je de kronkelingen niet van den kievit, die piepend afleidt van het nestje waar zijn jongen wachten op aas? Sta-je niet boomstil als de nachtegaal kweelt? Voel je niet dat waar jij ademt ook ademt de zon? En is de zon niet het heerlijkste wat aller moeder moeder ons heeft geschonken? Deelt zij niet het leven in dag en nacht, licht en schaduw, machtigen arbeid en schoone rust. Is zij niet licht, waarheid, warmte, gloed, lust, liefde? Is zij niet de hoogste openbaring van ons zuiverste verlangen, de wondere godsbloem in het heelal?

O zon is schoon, zon is goed, en rijk, prachtig is haar naam! Jaakske, de zonnige, was heel en al vervoering.

Doch aarde wil van aarde niet.

— Hooge vriend, zei Hein, ik kan-je niet volgen in het oneindig perspectief van je heerlijke extase. Ik weet wel dat het natuurverschijnsel, dat wij zon noemen, meer is dan een schijf, meer dan een bol, en gis ook dat zij daar is om iets groots, bijvoorbeeld om ons. Doch wat-je daar zegt over haar naam wil er bij mij niet in. Een naam is klank, is lucht, is ijdel, zou ik denken. Een naam, ja, wat is een naam?

— Een naam, leerde Jaakske, is vaak, in klanken of letterteekens, een beeld van de zaak zelf. Hoor-je niet bij het woord *donder* den donder? Zie-je niet bij het woord *bliksem* den bliksem? Ontwaar je, verneem-je niet bij het woord *ruischen* een ruischende beek?

— Ja, zoo'n opvatting krijg ik wel als je het woord mij als het ware toedondert, toebliksemt of toeruischt. Maar die opvatting krijg ik niet wanneer ik, in alle simplicitéit, het woord zomaar lees.

— Nou, stelde Jaakske voor, we zullen de proef nemen met het woord *zon*.

— Met *zon*, herhaalde Hein, heel graag.

— Hou-je het woord *zon* voor, zei Jaakske, en schouw, hoor het aan. Het is bondig, rond, raak, af. De eerste letter *z* is zacht en sterk tegelijk. Een prachtige inzet. Kijk eens, welke andere woorden, mooi van klank en mooi van beteekenis, met *z* aanvangen: zijn, zien, ziel, zin, zoete zuivel, zachte zijde, zuiver zilver; het machtigste water: zee; het rijkste jaargetijde: zomer; het mooiste geluid: zingen; de breedste, zinnrijkste, heiligste bewegingen: zaaien, zegenen; het streven naar waarheid: zoeken; het trotschte menschzijn: zichzelf; voorts zending, zege, zaligheid, ja, het woord *zoen* begint met een *z*. Hein zette groote ooren en oogen op.

Daarna liet hij denkend zijn kin zinken en, buiten allen critischen zin, zoo gewoonweg als een primitieve waarheid, ontviel het hem:

— Ook zuipen begint met een *z*.

— Zuipen, zeker, zei Jaakske nijdig, ook zathoofd en zotskap, als je alles wil weten! Beduveld dat er naast iedere

heilandskrib ook een ezel zijn ooren moet opsteken!

— Meester, ga voort, verzocht Hein, en stoor je niet aan mij. Jaakske hoorde maar half dit deemoedig terugtrekken. In vuur geraakt en volop begeesterd, riep hij uit:

— Zon begint als zoen. Dag is de zoen der zon; zon is Gods zoen aan het heelal!

En *o*, de tweede letter van *zon*, wat is die? De hoeklooze, oneindige letter, de afbeelding in 't kleine van het heerlijke hemellichaam, een miniatuurportretje van de zon, prachtig ingelijst in het midden van het woord.

Dan *n* de slotletter; de letter, waarmede al onze werkwoorden sluiten; de kernachtigste van het alphabet. Zie, het woord *kern* sluit zelf met een *n*. *Z...o...n*: Zon!

Het verhevenste, schoonste, heiligste woord van onze taal, en alle talen.

De Latijnen — ken je Latijn? Neen?... ik heb er hier en daar wat opgeraapt — de Latijnen hadden ook een mooi woord om *zon* te zeggen: ook kort, ook raak en gaaf: *Sol*. Maar *s* is te scherp, niet zoo zoet, zoo zoenend als *z*; en *l* lispelt te veel, sluit niet zoo afdoende als *n*. *Zon* is ook veel mooier dan: *Sonne*, dat 's een zon met een staart.

*Zon* moet *zon* zijn en blijven: eeuwig *zon*.

Hein, weet-je dat ik verliefd ben op de zon? Verliefd, en nog meer?

— Ik weet het, zei Hein, en begin het zoowat te voelen. Wat jij in de zon hebt, heb ik in iets anders. Het figuurlijkste en minst gefigureerde wonder van de wereld is dat we zien draaien om één ding. Wat nu het firmament en de hemellichamen betreft, het verschil tusschen jou en mij zit hem daarin; dat jij de zon in je hart draagt en ik de maan op mijn hoofd.

### XXXII.

Nu dat Hein op wettige wijze van zijn schat beroofd en, zijn ondanks, een niet-huichelend vegetariër en geheelonthouder geworden was, kon Jaakske zich met een gerust gemoed naar

het Parlementsgebouw begeven, om er de dringend bijeen-geroepen commissiezitting bij te wonen.

In een kleine, voor het doel uitstekend geschikte zaal zouden plaats nemen: Monsieur Pardon, eerste minister en voorzitter van de commissie, opgesmukt aan zijn rechterzijde door de grijze, goedmoedige en voor een Hooglandsche dame betrekkelijk zwaarlijvige juffrouw Maagdelyjn, tweede Presidente van den Bond voor Vrouwenbeweging; en aan de linkerzijde door Mevrouw Riethelm, een prachtige brunette met, onder flink geteekende wenkbrauwen, glasheldere groote blauwe oogen — een van beide stond ongelukkiglijk achter een lorgnet — een pruilrig rozenmondje en een allerbevalligst allerpittigst kuiltje in de kin. Mevrouw Riethelm, advokaat van beroep, zou, als jongste, het ambt van secretaris waarnemen. Rechts naast juffrouw Maagdelyjn zat Kornel Staak, minister van oorlog, een buitengewoon langstaltig, zwartharig en zwartsnorrig man, recht en stijf van tucht en principes, scherp te woord en, niettegenstaande zijn schitterend uniform, toch sober van uiterlijk; ook nog de peper-en-zout gebaarde geheimraadsheer Avondrood, die een verschrikkelijken glimlach over zich had, gevolg van een verschrikkelijke bureaucratisch-schriftuurlijke kennis. Links van Mevrouw Riethelm pronkte een mannelijk persoon, wiens naam niemand noemde, die nooit sprak, nooit monkelde, nooit geeuwde, maar altijd bewonderend knikte zoodra monsieur Pardon iets gezegd had; en veel verder, om zoo te zeggen gansch afgezonderd, op het uiteinde van de tafel, zetelde de befaamde vriend van President Meeldraad, Professor Wittebonius. Het verwaarloosd lichamelijke van dezen wijsgeerigen voorganger gaf genoeg te kennen hoe verzorgd het geestelijke bij hem was. Wilde, oproerige witte lokken van kruin en baard zwierven zoolang ze wouen en waarheen ze wouen. Daaronder vonden zijn flinke ooren toch hun weg en staken, glansend, met roode tippen uit. De kleeding van Professor Wittebonius vooral was merkwaardig en bestond uit degelijk gekozen, breedgesneden, stevig genaaide, echte, door menschenhanden onverknoeide natuurlijke

boomschors. Des geleerden bovennatuurlijke liefde tot het natuurlijke strekte zoover dat hij, sinds zijn vierde philosophische evolutie, het uitroeien verzaakte van die kleine aan den mensch innigst gehechte wezentjes, waaraan wij, oningewijden, wreedaardig en onesthetisch, den onmaatschappelijken naam van ongedierte geven.

Tegenover deze dames en heeren kwam Jaakske aan de overzijde van de groene tafel te zitten.

Eer de vergadering aanvang nam, hield monsieur Pardon heuschheidshalve een praatje met de vrouwelijke commissieleden, waarin hij glimlachend verklaarde zich uitermate gelukkig te achten tusschen twee dames te mogen zetelen, daar hij door en door feminist was en in de lijnen van zijn lendenen zelfs iets bepaalds vrouwelijks had, welke lijnenvrouwelijkheid hij, onder zwierige buigingen, liet bekijken en liefelijk loven. In dit loven was de ongehuwde oude juffrouw Maagdelijn haast moederlijk mild, Mevrouw Riethelm integendeel eerder karig, wat den boezemvriend van Mevrouw Enigma en andere enigmatische schoonen een weinig verdroot. Na dit korte voorspel, dat rechtstaande werd gespeeld, noodigde hij iedereen tot zitten uit en opende de vergadering met een passend woord.



In sierlijken vorm, doch met hooghartige onverschilligheid, maakte hij een kort maar tamelijk nauwkeurig overzicht van den toestand, en zonder zijn eigen meening te laten doorschemeren, gaf dadelijk het woord aan den gezant van Laagland.

Jaakske hoopvol en moedig, als een die met schoone krachten voor schoonen arbeid staat, hield de volgende toespraak:

— Hooglandsche Vrouwen en Heeren,

Bij den aanvang van het verhoor, mij door den heer President der Hooglandsche Republiek verleend, heb ik verklaard dat ik, als het zijn mag, verlang beschouwd te worden minder als zaakgelastigde van een partij, dan als een welmeenend en onbevooroordeeld buitenstaander, die niet alleen de tusschen Noord en Zuid gerezen moeilijkheden wil helpen uit den weg ruimen, maar benevens en bovendien een oprechte verzoening zoek te bewerkstelligen tusschen de groote volkeren van Toekomst. Koning Gambrinus en de zijnen word ik daardoor geenszins afvallig. Ik blijf zijn belangen voorstaan, in zoover die niet strijdig zijn met het hooger belang van den vrede.

Een ander natie wil ik insgelijks verdedigen. Die gaf me noch geschreven, noch mondelinge opdracht daartoe. Opdracht daartoe geeft me mijn geweten. Op weg naar uw land, heb ik menschen aangetroffen, welke in klaren eenvoud een leven leven zooals een goed mensch, in schoonsten droom, er een voor al zijn medemenschen verhoopt. Ik bedoel de bewoners van Schoonhoeve, de gezegende streek aan de Scheirivier. In waarheid is Schoonhoeve een kleine heilstaat, misschien ook daarom zoo gelukkig omdat hij klein is.

Zal deze vreedzame, noeste en deugdenrijke volkstam, om een beklagelijk geschil, waaraan hij geen schuld heeft, in zijn vrijheid belemmerd worden, en met ramp en onspoed bedreigd? Van een beschaafden staat als de uwe mag Rijkhart dit nimmermeer verwachten. Zijn edelmoedig voorstel, om den druivenoogst van dit jaar gelijkelijk tusschen Hoogland en Laagland te verdeelen, zal ongetwijfeld uw goedkeuring en volle waar-

deering wegdragen. De trossen, voor Hoogland bestemd, liggen ladensgereed aan deze zijde van de rivier. De wijn, voor Laagland bestemd, ligt aan den overkant gekelderd. Even klopte de voorzitter met zijn hand op tafel.

— Heer gezant, onderbrak hij, u zegt: wijn, u zegt: gekelderd. Heeft de heer van Schoonhoeve reeds een gedeelte der druiven in de wijnpers gebracht?

— Zeker, heer voorzitter. Nadat de helft der druiven voor Hoogland afgezonderd was, werd, zooals op Schoonhoeve gebruikelijk is, terstond tot de wijnbereiding overgegaan.

— Goed, knikte monsieur Pardon.  
Jaakske vervolgde:

— Zeer geachte vrouwen en heeren, die van u zelf en anderen adel van hart en geest, van doen en denken vordert, gij zult, gij kunt het vertrouwen van de edele Schoonhoevers niet beschamen. En ook de Laaglanders zult gij als medemenschen betrachten, hun levensrecht en rijksgedebied eerbiedigen als die van een vrij onafhankelijk volk. Vergeet het niet: de Laaglander meent, te goeder trouw, dat zijn grondbeginselen onaantastbaar de beste zijn, zijn levenswijze de eenig mogelijke. Kwam hij u ook onontwikkeld en achterlijk voor, geen reden ware het om hem als vijand te behandelen. Had hij uws inziens, verkeerde zeden en gebruiken, ook dat ware geen grond om hem als vijand te behandelen. Zoolang hij u niet hindert, hebt gij geen recht hem te hinderen. Want ieder mensch, wil meester wezen in eigen huis, ieder volk in eigen staat.

Door onderlinge miskennis en wederzijdsch wantrouwen is het thans zoover gekomen dat gij kiezen moet tusschen vrede en oorlog.

Laat u, bij het nemen van een beslissing, niet leiden door gevoelens van haat of afkeer. Laat u niet medesleepen door al te vurigen zij het ook edelen hartstocht. Ik weet, bij het opeischen van den geheelen druivenoogst van Schoonhoeve, bezielt u noch winstbejag noch zinnelijke belustheid naar 't genot van een vrucht. U drijft een groote begeerte om te



kampen voor uw levensideaal, dat gij zoo hoog mogelijk hebt opgebouwd. Gaat bij uzelf te rade: moet de strijd voor een levensideaal uitgevochten worden met geweld van wapenen, of behoort hij een onbloedige strijd te blijven op het veld der gedachte? Zou degene, die om menschelijke beschaving zijn medemenschen vertrapte, zich niet verlagen beneden de menschheid zelve? Zoekt en vindt beschaving, die macht laat gaan voor recht, niet haar eigen dood?

Hooglandsche Vrouwen en Heeren,  
sluitend zal ik u de wisselvalligheden der krijgskans niet voor-  
spiegelen, noch de Laaglandsche weermacht afschilderen als  
vreeselijk en onweerstaanbaar, noch de schrikbeelden der  
oorlogsgruwelen voor uw geest oproepen; ik vraag u: doet  
het goed om het goed, en bedenkt dat er op aarde geen heiliger  
heilwensch is dan deze:

Vrede zij met u.

Jaakske's geestdriftige rede werd op handgeklap onthaald en  
maakte een diepen indruk.

De voorzitter dankte den gezant voor Laagland om zijn ge-  
voelvolle woorden en hoopte dat zij weerklink zouden vinden  
in het hart van alle commissieleden. Tot nadere voorlichting  
en om misverstand te voorkomen, voegde hij er aan toe:

— Naar we vernemen heeft Rijkhart van Schoonhoeve de  
helft der druiven in de wijnpers gebracht. Dit is geen reden  
om dien wijn aan Laagland te laten. Hoogland kan zich op het  
ethische standpunt plaatsen dat den onmondigen mensch geen  
gelegenheid tot wanbedrijf mag geboden worden, en den wijn  
opeischen om hem te vernietigen.

Hierop stelde hij voor tot de beraadslaging over te gaan en  
uite den wensch het eerst een dame te hooren.

Juffrouw Maagdelyjn stond zoet glimlachend op, en, uitgaande  
van monsieur Pardon, keek zoet glimlachend alle aanwezigen  
aan.

Als tweede Presidente van den Bond voor Vrouwenbeweging  
prees zij het loffelijk bestaan van den West-Europeeër Jaakske,  
verheugde zich er over dat de bewoners van West-Europa

zoo uitnemend wijs, goed en verdraagzaam waren, en vond ter wereld niets zoo verhevens, niets zoo heiligs, niets zoo goddelijks als vrede.

— Hoe schoon, riep zij, in vervoering uit, dat ook wij, vrouwen, daarvoor mogen strijden! De strijd voor vrede is bij uitstek een vrouwentaak, de taak der moeders! Ineens omhoog rees nu de fraaie gestalte van Mevrouw Riethelm. De voorzitter, bewonderend tot haar gewend, zocht haar argumenten in haar oogen, wou ieder silbe lezen van haar rozenmond.

Die sprak:

— De moderne vrouw is voor vrede, welzeker, maar ook voor recht, in de eerste plaats voor recht, het hoogere ethische recht. Van dat recht, gepaard met en gesteund op plicht, vormt zij zich een helder begrip. De moderne vrouw heeft niet gansch gebroken met het gevoel. Het gevoel zal steeds een der machtigste drijfveeren blijven van 's menschen handelen. Maar dat gevoel moeten wij te gepaster ure kunnen bedwingen en luisteren naar de klare stem van het verstand. Dat verstand leert ons dat het lagere moet wijken voor het hoogere. Het leert ons dat het goede en ware hoort verspreid te worden met alle middel en alle macht, en dat het kwaad, de leugen, moet uitgeroeid worden met den wortel mede. De moderne vrouw is niet week, zij is sterk, en, waar het moet, hard als een man.

Mevrouw Riethelm ging voor haar notules neerzitten, overtuigd dat zij gesproken had zooals niemand voor en niemand na, en alleen voor eigen gedachten aanhalig, bleef zij, ook tegenover monsieur Pardon, hard als een man. De goedaardige juffrouw Maagdelijn schudde met het hoofd, als een moeder tegenover een neuswijs koppig kind. Zij kon maar niet begrijpen hoe of de voorzitter, anders een aardig man, zoo hoog met haar opliep. Was dit omdat Mevrouw Riethelm gestudeerd had en een titel bezat? Zij, juffrouw Maagdelijn, had toch ook een titel, en welk een: tweede Presidente van den Bond!

— Het woord is aan Kornel Staak, zei de voorzitter. Zonder omhaal van woorden verklaarde de strikte stijve man: Een minister van krijgswezen had zich niet bezig te houden met te onderzoeken wat recht was, of onrecht. Wat de staat besliste was recht. Als militair zou hij dan ook — lijk een pijl uit den boog — afgaan op het beoogde doel! Het leger was klaar: geen knoop ontbrak aan een uniform. Al lag de Schoonhoefsche wijn ook in Gambrinushove, ook daar kon hij gevonden worden, weggehaald en vernietigd.

— Een held bent u, riep geheimraad Avondrood, de man met den verschrikkelijken glimlach, zijn kordaten buurman toe. Leve het leger! Leve de vlag met de kersenbonk! Aan het andere uiteinde der tafel was professor Wittebonius opgestaan. Hij streek zijn haar en baard, gooide zijn armen uit, opende zijn mond en de toehoorders weken onwillekeurig terug voor het wegsprankelen van zijn rustig onrustige wel-sprekendheid.

Aldus sprak hij:

— Het is, voor de diepste denkers, een nagenoeg zoo goed als uitgemaakte zaak dat, in de progressievelijke opstijging van den menschelijken geest, de logica van het gevoel tweemaal moet onderdoen voor de logica der gedachte, eer, bij een derden en definitieven strijd, de logica van het gevoel de eindzege behalen zal, zoodat beide logica's zich ten slotte harmonisch zullen ineenstrengelen, waardoor een vollediger en hooger bewustzijn bereikt zal worden van de intrinsieke scheppingsorde, beschouwd en als microcosmos en als macrocosmos. Jaakske meende een professoralen Hein aan het woord te hooren en kon niet nalaten uit te roepen:

— Wij hebben het over het druivengeschild, over oorlog of vrede.

— Pardon, zei monsieur Pardon.

— Wees gerust, heer gezant, knikte Wittebonius, zonder deductievelijken omweg, rechtstreeks kom ik tot den vrede. Staat onze logica in de stadië van het gevoel of in de stadië van het verstand, daar is een band die ons allen bindt, namelijk

dat we meenen menschen te zijn. Over wat we geweest zijn of worden zullen, het groote probleem der reïncarnatie, willen we thans, hoe graag ook, niet nader ingaande redeneeren; want de vroedste geesten zijn het nog niet eens over de vraag wat wij thans zijn, en of we zijn, werkelijk, inderdaad zijn. Maar aangenomen dat we zijn, en menschen zijn, objecten en subjecten, physicalisch en psychisch,.....

Jaakske zat zich te wringen van ongeduld en onderbrak:

— Professor, in Godsnaam, ter zake!

— Ik kom er, zei Wittebonius.

— Pardon, zei monsieur Pardon opnieuw. Pardon, heer gezant, u zijt berechtigd om het standpunt van Laagland uiteen te zetten en inlichtingen te verschaffen. Thans is de beraadslaging aan den gang.

Jaakske, geërgerd, zweeg.

Wittebonius zocht tevergeefs den draad van zijn rede terug en greep er een anderen.

— Wanneer we door scherpe analyse de wonderbaarlijkste roerselen nagaan, die een mensch moveeren een daad te doen of te laten, komen we vaak tot een bevredigend, vaak tot een onbevredigend resultaat. Aldus ben ik er van overtuigd, dat de heer Jaakske, optredend voor Schoonhoeve, bewogen is door een nobel mobiel, en toch twijfel ik er aan of hij Schoonhoeve ook niet daarom heeft verdedigd dewijl de menschen van bij de Scheirivier hem gelijken, wat gestalte, gelaatskleur en meer uiterlijke vormen betreft. Hier hebben we dus sympathie in een zeer eigenaardige beteekenis van het woord. Sympathie beduidt oorspronkelijk.....

— Laat mijn persoon en sympathie er buiten, wou Jaakske zeggen, ter zake, ter zake!

Maar hij bedwong zich.

Intusschen ging professor Wittebonius voort met over duizend en één ding zeer geleerd en zeer verward te ooreeren. Juffrouw Maagdelijn en Mevrouw Riethelm luisterden omdat ze vrouwen waren, de eerste speciaal omdat zij voor vrede was, de tweede speciaal omdat zij van geleerdheid hield; het ongenoemde

commissielid geeuwde niet; Kornel Staak keek hoog boven de rede uit en zag alleen zijn plicht; geheimraadsheer Avondrood hoorde scherp toe als een die straks scherp antwoorden wil; en monsieur Pardon oefende voorzittersgeduld en keek zelfs herhaaldelijk met overdreven belangstelling op, omdat professor een bijzondere vriend van President Meeldraad was. Eindelijk, door een of ander kwelling- en jeukte-veroorzakend medeschepsel uit de hoogste sferen teruggeroepen, werd Wittebonius weer menschelijk, en sluitend concludeerde dat hij voor vrede stemde, „omdat oorlog een massale dierenmoord is op menschen gepleegd.”

— Heer voorzitter, riep geheimraadsheer Avondrood met een glimlach die heel zijn gelaat verwrong, heer voorzitter, ik ook wil een paar stellingen naar voor brengen.

Hij was uit zijn zetel opgesprongen en, medeknikkend toen de voorzitter knikte, begon hij:

— In de eerste plaats ben ik het eens met Mevrouw Riethelm en Kornel Staak: de hooger beschaafde hoeft niet week te wezen; de hooger beschaafde is sterk, veeleischend, hard desnoods tegenover zichzelf en tegenover anderen, daar hij niet alleen verlangt naar ook streeft naar het summum.

In de tweede plaats ben ik het eens met den heer voorzitter: wij kunnen den wijn vernietigen. Ik zeg niet slechts: wij kunnen; ik voeg er aan toe: wij moeten.

In de derde plaats vind ik oorlog niet zoo tragisch somber en afschrikwekkend als sommigen hem afschilderen. Oorlog is het lievelingsonderwerp van alle goede geschiedschrijvers, van Herodotes' en Thycidides' tijd, tot op den huidigen dag. Hebben de historici dit onderwerp met zichtbaar genoegen behandeld, met evenveel genoegen heb ik hen gelezen.

Ja, ik verberg het niet, met belangstelling en bewondering heb ik in die — ik zou haast zeggen — heilige schriften, de daden der groote geweldmannen gevolgd. Wat karaktervormende kracht gaat er bijvoorbeeld van Plutarchus uit! Oorlog — en hier kom ik tot mijn vierde stelling — oorlog is aldus hoegenaamd niet barbaarsch, kan zelfs de beschaving

ongemeen bevorderen. Is de Macedoniër Alexander niet een leerling van Aristoteles? Is Koning David, de glansrijkste Hebreuwsche dichter, niet tevens de glansrijkste Hebreuwsche held? Is Caius Julius Caesar, der veldheeren veldheer, niet een uiterst ontwikkeld man geweest en geniaal schrijver? En geldt Karlemanje, die zijn leven lang krijg heeft gevoerd, niet als het voorbeeld van een wijs en schrander vorst?.....

Laat de Hooglandsche Republiek een modelrepubliek zijn als Sparta, als Rome!

Coetero censeo — en dat is mijn vijfde stelling, die alle andere samenvat — coetero censeo Carthaginem esse delendam: Gambrinushove, Laagland, heel het wangedrochtelijk dwergenrasje moet uitgeroeid! Dat raad ik aan en daar blijf ik bij. Avondrood ging neerzitten in de gloedwolk van zijn fors dreigement.

Nadat dit krachtwoord geklonken had, werd er nog een tijd over en weer geredekaveld, zonder dat er nieuwe gezichtspunten geopend werden.

Daarop stelde Monsieur Pardon voor tot de stemming over te gaan. Met ja of neen, moest worden geantwoord op de door Mevrouw Riethelm geformuleerde vraag: Is het voor Hoogland en de beschaving wenschelijk het Schoonhoefsche voorstel te aanvaarden?

Wie ja zei was voor vrede, wie neen zei voor oorlog.

Professor Wittebonius stemde: ja.

Het ongenoemde commissielid, hopend te stemmen zooals monsieur Pardon, stemde: neen.

Mevrouw Riethelm onthield zich.

Juffrouw Maagdelyjn stemde: ja.

Kornel Staak onthield zich.

En geheimraadsheer Avondrood stemde: neen.

Nu waren er twee stemmen voor, twee tegen, en twee onthoudingen.

Het commissoriaal antwoord hing dus van den voorzitter af, die zijn stem nog niet uitgebracht had.

Monsieur Pardon onthield zich, omdat hij, die in den grond voor oorlog was, toch de verantwoordelijkheid van den oorlog niet op zich nemen wou; vervolgens omdat hij graag stemde zooals Mevrouw Riethelm; en eindelijk omdat hij er alles op aan stuurde om de eindbeslissing over te laten aan President Meeldraad.

Jaakske voelde wel dat degenen, die zich hadden onthouden, wel degelijk voor oorlog waren, en was over den uitslag niet te spreken.

Zijn wrevel verergerde nog toen, bij het verlaten der zaal, professor Wittebonius hem aanklampte en met een overvloed van diepzinnige argumenten bewees dat de zaak van den vrede thans op goeden voet stond. Wittebonius wou andere vredes-menschen bijhalen, de besprekingen privaat voortzetten, en het leed geen twijfel of Hoogland zou luisteren naar het advies van zijn geestelijke voorgangers, in de eigenlijke beteekenis van het woord.

### XXXIII.

Hein troonde in een voor hem veel te hoogen zetel — zijn voeten hingen drie vuisten van den vloer af — voor een kristalhelder venster in Pythagoras.

Een folioblad hagelblank papier lag onder zijn hand, een zilveren inktpot stond er naast, en een reusachtig lange glazen penhouder stak, in klimmende richting, achter zijn rechteroor. Op het papier had de oude smid, tot vooroefening, al wat letters en krullen getrokken, en nu wachtte hij maar op de gedachten die komen moesten.

Terwijl hij voor zich uitkeek bespeurde hij, op de blinkend gladde straat, de hier kort en dik voorkomende gestalte van zijn meester, die met een eigenaardig in boomschors aangekleed manspersoon, van de commissiezitting uit het parlamentsgebouw terugkeerde. Zichtbaar was het dat de wonderlijke Hooglander den gezant voor Laagland trachtte bij en vast te houden, als moest hij hem van iets gewichtigs overtuigen,

en Jaakske daarentegen, in zoover dit met korte beenen tegen lange beenen doenlijk was, zijn best deed om buiten de lucht van zijn spraak te blijven.

Eerst voor het portaal van Pythagoras zou het Jaakske gelukken los te komen, niet zonder de toegestoken hand van den lastigen zonderling nog even aan te raken.

— Net of hij zijn vingers brandt, zei Hein. Zal die vervelende kwetteraar niet ophouden? Toe maar, Jaakske moet hem nog tegenknikken! Eindelijk is hij vrij. Jongens, wat holt hij!

Weldra gooide Jaakske de deur open en, Hein ontwarend, trad naar hem toe.

— Wat voor een dwazen vent had-je daar aan de hand? vroeg deze.

Bij het zicht van zijn ouden kameraad, die met de pen achter het oor, zoo deftig gelessenaard zat, was Jaakskes kwaadheid reeds half geluwd. Bij het hooren van de deels uit lol, deels uit nieuwsgierigheid gestelde vraag, moest hij al inwendig lachen. Ernstig nochtans antwoordde hij:

— Een groot geleerde, een wijs, zeer wijs man. Professor Wittebonius. Je zal hem leeren kennen. Met andere geleerden komt hij hierheen. Maar jij, wat voer jij uit?

— Ik oefen mij in de schrijverij.





— In de schrijverij? Dat 's wat nieuws! Wil-je dan schrijver worden?

— Dat ben ik, of moest het wezen.

— Zijn de Spitsburger geleerdheden je naar het hoofd geslagen?

— Dat niet, Jaakske, dat niet. Maar kijk eens, tegenover jou ben ik je landgenoot, je reisgenoot, je bondgenoot, je lotgenoot. Ofschoon je vrind ben ik je knecht, ofschoon je gezet ben ik je dienaar. Doch, bij al die functies, verricht ik in werkelijkheid geen functie en niets verrichtendswaardigs. En zoo hoort het niet. Toen jij aan het roer stond, stond ik onder het fokzeil. Toen jij je kwaliteiten als fluitspeler vertoonde, vertoonde ik de mijne als danser. Nu je tot gezant van Koning Gambirinus XVII en vredesbemiddelaar verheven bent, moet ik dienovereenkomstig in titel, waardigheid en bediening stijgen, en op zijn minst je schrijver wezen, je secretaris, of protocollarius of zooals je 't noemen wilt. En ga eens na, met je eigen oogen, onderzoek in dit stuk of de capaciteit conform is.

Hein, met een overzaligen glimlach, stak Jaakske het papier toe met de letters en krullen.

— Waarachtig, Hein, je schrijft een fraaie hand. Sierlijk, inderdaad. Maar aan wien schrijf-je, en wat?

— Dat 's een tweede punt en een derde. Laten we niet te snel van wal steken. Het eerste punt is: waarmede schrijf ik?

— Met inkt, naar ik zie, en een pen.

— Met een pen, zeer goed geantwoord, uitstekend geantwoord. Maar pas op, meester — hier liggen voetangels en klemmen — wat is een pen?

Hein zette een geleerd gezicht en ronde groote oogen op. Die van Jaakske werden nog grooter.

— Ben je dol, Hein? Een pen is een pen.

— Akkoord, de naam van het voorwerp, dat achter mijn oor steekt en dat ik nu in mijn hand neem, is pen: P, E, N, pen. Mij is echter uit goede bron gespecificeerd dat een woord vaak in letterteekens het beeld is van de zaak zelf. Hou het

woord *pen* even vóór-je. Zie-je niets? Hoor-je niets? Is het woord *pen* niet raak, bondig, kort, af? De eerste letter: *p* is een eigenaardige letter. Weet-je welk goed woord, onder veel andere goede woorden, met een *p* begint?

— Papegaai! riep Jaakske.

Hein deinsde achteruit en zijn bovenlip instinctievelijk in-trekkend, beet hij er op.

— Papegaai, jawel. Maar dat woord, dat een best woord is, een prachtig gevederde vogel en een aardige prater, dat woord bedoel ik niet. Zeg jij, die latijn verstaat en vredesbemiddelaar bent, hoe men *vrede* zegt in die taal.

— Pax, zei Jaakske en kreeg een kleur.

— Ja, Pax, herhaalde Hein met nadruk. Pax tecum, of pax vobiscum heb ik nog gehoord. Beduidt dat niet: vrede zij met u? Pax is aldus de eerste letter van *pen*, een schilderende letter.

Jaakske bloosde tot over zijn ooren. Er ging iets aan het roeren aan den linkerkant van zijn bovenlijf, dat hem den moed ont-nam om boos te worden.

— Je ziet zoo rood als een kalkoensche haan, merkte Hein doodbedaard op. Val ik je met mijn geleerdheid lastig? Jaakske poogde te schertsen.

— Schiet op, man. Heb-je nog meer op je gemoed?

— Ik? Niets, antwoordde de oude; maar anderen wel. Nu, om verder te komen: Pax is de eerste letter van *pen*, en Eerda de tweede, een geleerde letter; de derde letter is *n*, een schitterende, kernachtige letter, waarmede al onze werkwoor-den eindigen, en waarmede de naam Nimfken, in de *n*'s specifiek en speciaal bevoorrecht zijnde, zoowel eindigt als aanvangt. P, E, N; Pax, Eerda, Nimfken! Meester, wist jij dat heel Schoonhoeve in een pen zat?

— Neen, Hein, lachte Jaakske nu helderop. En nog minder wist ik, argeloos zoonaanprijzer, dat er zooveel in je ondermaansche hersenen omging. Als ik een protocollarius noodig heb, is mijn man gevonden.

Op dit oogenblik draaide de portaaldeur open. Hein keek op.

— Meester, waarschuwde hij. Daar is je geleerde terug. Professor Wittebonius, vergezeld door dichter Kip en een ander heerschap, die bij de voorstelling Gespoord bleek te heeten en kamerlid te zijn, kwam den gezant voor Laagland uitnoodigen om mee te komen aanzitten aan de groote middentafel.

— Wij, vredesmenschen, kunnen ze vrede-stafel noemen, zegde hij met goedaardig professorale zelfironie.

— Mijne heeren, zei Jaakske, eerst moet ik u in kennis brengen met mijn vriend Hein, secretaris of protocollarius van het gezantschap.

Hein, die onder de nekharen van professor Wittebonius twee bijzonder kleine diertjes springen zag en eentje loopen, en onmiddellijk begreep waarom zijn meester zich tegenover zijne Geleerdheid het liefst op beleefden afstand hield, stapte van zijn troon af, drukte den grijzen heer Kip en den blonden heer Gespoord de hand en boog eerbiedig voor de gespikeld witte lange lokken van den heer Professor.

— In deze gekuischte eeuw, verklaarde hij, is de kennis-making met nette heeren mij in alle landen een heerlijkheid en zegening. Sommigen zeggen: hoe geleerder, hoe verkeerder. Anderen zeggen: hoe meer zielen, hoe meer vreugd. Deze primitieve grondbeginselen kunnen waar zijn of niet waar, al naar het valt. Laten wij echter, zonder verkwisting van overvloedige woorden, gaan plaats nemen en de zaak, waarover gehandeld wordt, zakelijk beschouwen. Want het hoofdoogmerk onzer zending is niet gelegen in onzen tijd te verbeuzelen. De vijf heeren gingen aan de middentafel zitten en vijf andere heeren, die daar reeds zetelden en vrienden bleken te zijn van dichter Kip, werden door deze beroemdheid uitgenoodigd om zich bij het gezelschap te voegen en aan het gesprek deel te nemen. Waarop deze heeren, door zoo'n hooge onderscheiding gevleid, opstonden, bogen, hun namen noemden en bijkwamen.

Toen allen van melk, thee en water voorzien waren en Hein, in zijn hoedanigheid van secretaris-protocollarius, nog steeds

met zijn penhouder achter zijn oor, behoorlijk geïnstalleerd zat voor een nieuw folioblad en een anderen zilveren inktpot, leidde professor Wittebonius, als voorzitter, de geïmproviseerde vergadering in dezer voege in.

— Tot welke biologische formule hoort de wetenschap de herkomst des Laaglanders te herleiden? Moet dit soort levend wezen intrinsiek beschouwd worden als behoorend tot een verheven dierenras, of tot een lager menschenras? Zullen wij, hen sparend, optreden als dierenbeschermers of als philantropen? Het antwoord hierop weze het uitgangspunt van elke verdere bespreking, de toetsteen onzer argumentatie.

Dichter Kip streek zijn rechtopstaande evengeknipte grijze haarpijlen, sloeg zijn melkblauwe stralende oogen ten hemel en, gevoelvol zuchtend, sloeg ze weer neder op den secretarisprotocollarius, tot wien hij zich, onder het spreken, bij voorkeur richtte.

— Wij zullen constateeren, zegde hij, of het dier, dat wijn drinkt, feitelijk mensch is, homo sapiens als ik en u. Naderhand kunnen wij uitmaken of in poëzie een figuurlijke verheerlijking des wijns, — bijzonderlijk des rooden wijns, die de kleur heeft van bloed — als dichterlijke vrijheid mag toegelaten worden, of niet. Ik opineer: zij mag toegelaten worden; anders zouden mijn dichtwerken een ethische schoonheid ontberen, wat ik zeer betreuren zou.

Hierop ontspon zich een levendig gesprek, waarin de Hooglanders schier uitsluitend het woord voerden, en gestadig klanken opklonken als: cultuur, diermensch, plantdier, menshplant, ontwikkeling, ontaarding, teeltkeus, humaniteit, rechtswetenschap, spontaneiteit, wijsbegeerte, voorbestemming, embryologie, cosmos, geheelonthouding, zielsverhuizing, rein leven, hypnose, spiritistisch, hypothetisch, en meer dergelijke, welke de nieuwe protocollarius aanvankelijk heel mooi vond, maar die ten slotte zijn opvatting en gedachten zoozeer in de war brachten, dat zijn laatste perspectief er bij verloren ging.

Een tijd lang trachtte Jaakske ook hier zijn zaak te bepleiten en herhaaldelijk zeide hij:

— Heeren, wij hebben het over den oorlog, die moet vermeden worden, of: Heeren, spreekt toch over den vrede, dien u wenschte te bewaren.

Doch telkens kreeg hij tot antwoord:

— Geduld, heer gezant, we komen er.

Een, die het over den gemiddelden leeftijd der Marsbewoners had, beweerde nu juist den kern der kwestie te behandelen. Jaakske, ziende met wat voor lui hij was ingescheept, gaf zijn welgemeende pogingen voorgoed op. Het debat der hoogdravende Hooglanders begon hij nu als een kostelijke klucht te beschouwen en vermaakte zich daarbij hoe langer hoe beter. Af en toe riep hij tot den protocollarius:

— Opschrijven! Notules!

Hein krabbelde hier en daar iets op; doch wist zelf niet wat. De heer Gespoord, die zijn blonden hanekam hoog boven Hein verhief en soms al eens nieuwsgierig tot hem nederhelde, kon slechts weinig hem bekende letters ontwaren, maar zooveel te meer prachtig ingewikkelde krullen en kronkels, welke hij waarschijnlijk voor de nieuwste West-Europeesche karakters hield.

Dichter Kip, in zijn esthetische uiteenzettingen, was het niet immer eens met Aristoteles, maar steeds met Plato, den dichtsterlijksten der wijsgeeren.

Professor Wittebonius verklaarde een volgeling van Pythagoras te zijn, in zoover deze Griek matigheid, eenvoud, harding van lichaam en geest, askese, en verbod van visch- en vleeschspijze heeft voorgeschreven. Echter kon hij van den grooten wijsgeer niet begrijpen dat hij het baden aanprijst. Immers parasiteerende insecten konden, bij een hunnerzijds onvrijwillige indompeling in het water, het leven inschieten.

De heer Gespoord schudde zijn blonden kam en objecteerde:

— Op den weg, dien elke ziel moet afleggen voor zij tot het astrale opstijgt, bevinden zich de parasiteerende insecten, volgens onze menschelijke opvatting, in een zeer lage stadie.

Wellicht kunnen wij, door bekorting van hun insectenleven, hun opgang tot een hooger en graad bespoedigen. Wat denkt de heer Professor daarover?

— Een vreeselijk probleem, oordeelde de heer Professor. Deze lotsverbetering ten behoeve der parasiteerende insecten zou geschieden ten nadeele van den mensch, die, door moedwilligen doodslag op een medeschepsel, zijn eigen van het einddoel verwijderen zou; tenzij de doodslag gebeurde met het inzicht om die nederige wezens ter hulp te komen; een standpunt dat, helaas, door weinig insectenuitroeiers zal worden ingenomen.

Hein keek tusschen zijn rimpelen op.

— Wat van apen komt, wil luizen, sprak hij, knikte verstandig en zette zich weer aan het schrijven.

Had professor Wittebonius, in diepe overpeinzingen verzonken, Heins instemmende uitspraak niet duidelijk gehoord, of was zij niet geleerd genoeg om tot de sfeer zijner gedachten door te dringen?

In elk geval, zonder op dat perspectief in te gaan, oreeerde hij verder:

— In deze subtiële kwestie houdt mijn gevoel gelijken tred met mijn verstand. Nooit zal ik er toe kunnen besluiten om de ziel van een medeschepsel door doodslag tot een ander lichaam te helpen overgaan. Ingrijpen in netelige kwesties is steeds gevaarlijk. Daarom ben ik vredesman, radikaal vredesman.

— Ik ook ben een minnaar des vredes, verklaarde dichter Kip. Mijn ode op den vrede, antiek naar den vorm en modern naar de gedachte, bewijst het reeds in den aanhef:

Vrede, heilige vrede, ik heb u heilig lief.

Echte dichters moeten streng zijn voor zichzelf en breed voor een ander. Ik durf zelfs te beweren dat, uit een oogpunt van hooger kultuur beschouwd, het wezen vloot en het wezen Laaglander recht hebben op menschenlijke tolerantie.

Deze, op zuiver ethische gronden steunend humanitaire stelling, scheen enkele heeren wat gewaagd toe. Ook werd zij aange-

vochten door kamerlid Gespoord, die alweer zijn kam schudde en uitriep:

— Distinguo, distinguo.

De heer Kip draaide schuin zijn kop naar dezen kamp-zieken haan.

— Ik vraag me tevergeefs af hoe of hier van onderscheid kan sprake wezen, klokte hij.

Maar de heer Gespoord kraaide nog luider:

— Distinguo.

De voorzitter, als vredesman, bracht beide heeren, door wederzijdsche toegevingen tot een roerend akkoord. Jaakske meende dat de klucht nu al lang genoeg geduurd had en stelde voor dat de protocollarius de notules zou voorlezen.

— Goed, sprak de heer Wittebonius. Heer protocollarius, wil u, natuurlijk met inachtneming van de geautoriseerde abbreviatures, de notules voorlezen van deze merkwaardige en hoogst verdienstelijke vergadering.

Hein richtte zich op, nam zijn folioblad ter hand, hoestte even en zei:

— Mijne heeren, in West-Europa acht een protocollarius het beneden zijn waardigheid en de waardigheid der vergadering om de notules op te stellen in de landstaal. Conform aan dit gebruik, geef ik, zonder rompslomp of omhaal, een idee-perspectief van uw eigen gezegden:

Tuar melanbrondis lepula,  
valogensi mactor andru,  
mesti calladesi wandra.  
Sisti carpesi bumba nactafar,  
illu mornus valua perepis.  
Utlā, utlā, nebor vloja,  
utlā, utlā, nebor lausibus.  
Utlā!

De heeren, zoowel Wittebonius als Gespoord, zoowel Kip als zijn vereerders, staarden verbaasd, verbluft, verbijsterd. Welke taal was dat? En wat een wonder van geleerdheid mocht die kaalkruinige protocollarius wel wezen?

Hein, zonder pinkoogen, las steeds door.

Jaakske schudde met het hoofd, krabde in zijn haar, fronsde zijn voorhoofd en gaf teekenen van ontstemming.

— Wat is er, heer gezant? fluisterde een der vijf heeren, die reeds vroeger aan de middentafel aanzaten.

Jaakske zweeg, blikte ten gronde, en liet door meer gebaren zijn afkeuring kennen. Eindelijk wendde hij zich van tafel af en mompelde binnensmonds:

— Ergerlijk, meer dan ergerlijk.

— Wat is er? Wat gebeurt er? vroegen verscheiden heeren.

— Niets, niets, zei Jaakske.

— Jawel, er is iets! riep men. Heeft iemand u beleedigd? zeg het.

— Ik bid u, mijne heeren, dringt niet aan, smeekte Jaakske.

Namens de vergadering verzocht professor Wittebonius:

— Heer gezant, spreek vrijelijk uit, wat moveert u?

— Wel, zei Jaakske, aangezien u op weten aandringt, zal ik het, ongaarne, zeggen. In West-Europa houden de meeste protocollariussen van taalkundige grappen. Sommigen drijven die hebbelijkheid tot het ongeoorloofde door. Hier hebben wij er een betreuenswaardig staaltje van. Ik wou dat ik deze anders zoo nuttige zitting niet had bijgewoond en vraag de heeren, namens Koning Gambrinus, mijzelf, en ik hoop ook namens onzen protocollarius, excuus. Daar heeft mijn ongelukkige vriend in het Baskoensch dingen voorgelezen, die wel aardig klinken, maar inderdaad zoo onfatsoenlijk, vies, drassig en walgelijk zijn, dat het de spuigaten uitloopt. Weliswaar is Baskoensch een idioom, waarin sommige zaken gezegd kunnen worden, die men in andere talen verzwijgen moet, maar wat ik daar heb moeten aanhooren, is niet aan te hooren. Heeren, excuus.

Professor Wittebonius, dichter Kip, kamerlid Gespoord en de vijf andere heeren waren van hun zetels opgesprongen.

— Heeren Hooglanders, heeren Hooglanders, protesteerde Hein.

Maar de heeren Hooglanders luisterden niet en keerden hem



verachtelijk den rug toe. Zij begrepen overigens dat deze grap niet als belediging bedoeld was, en niet anders mocht gewraakt worden dan als een bloote West-Europeesche vrijpostigheid. Ook beklaagden zij den gezant, die over geen beteren protocollarius beschikken kon.

Toen zij vertrokken waren, stond Hein met een gezicht zoo lang als een fatsoenlijk Hooglandsch gezicht. Als een getrapte hond gluurde hij zijn meester aan.

Jaakske bleef verbolgen.

— De heeren gaan verontwaardigd heen, verweet hij. Dat heb-je met je dwaze grappen. Hoe kan je zoo gemeen zijn en zoo stom? Met je Baskoensch!

— Jaakske, zei Hein beteuterd, op mijner ziele zaligheid, ik wist niet dat ik Baskoensch sprak. Ik wist niet dat er Baskoenen bestonden.

— Geloove je wie kan, sprak Jaakske. Maar dat zeg ik je, je bent protocollarius af.

Hein zuchtte:

— Och, och, niets duurt hier beneden. Zelfs niet een arm protocollariusgeluk. En dat om een paar woorden Baskoensch, die ik, God weet waar, heb opgediept!

#### XXXIV.

In de hooge koele kamers en zalen van Pythagoras begon de smid er door heimwee, honger en treurnis om zijn afgenomen schat, zoo bedrukt, verslenst en geeuwerig wanhopig uit te zien, dat hij zoowel geestelijke verstrooing als lichamelijke versterking noodig had. Het tweede was voor geen geld in Hoogland te krijgen; voor het eerste zorgde Jaakske. Had Hein, door het aflezen van zijn Baskoensche notules, zijn pas-verworven titel van protocollarius verspeeld, voor zijn medelijdenden meester was het geen reden om hem niet mee te nemen naar de buitengewone parlements-zitting, welke plaats greep vier dagen na de Commissoriale vergadering. Den woordvoerder van Laagland, die de besprekingen wenschte te volgen,

was door het parlamentsbestuur een eereloge aangeboden. In die loge, afgezonderd van de tribunes voor het publiek, bestond er geen gevaar voor dat Hein door nieuwe onvoorzichtigheden nieuw schandaal zou verwekken en het gezantschap oneer aandoen.

Vóór het door troepen afgezette parlamentsgebouw dromde een opeengepakte menigte Spitsburgers — het leek een roerend woud — die de nationale kleuren op de borst droegen, en aanhoudend vrede, vrede! of oorlog, oorlog! schreeuwden. De voorbijtrekkende kleine West-Europeeërs werden door de eenen op gejuich, door de anderen op een veelbetekenend stilzwijgen onthaald.

Hein bleef een oogenblik staan, snuffelde als een hond die een spoor zoekt en grimlachte.

— Een oorlogspartij, en een vredespartij, en al patriotten. Ze trekken één lijn, maar ieder aan een einde.

— Kom, zei Jaakske.

Zij klommen de witmarmeren trappen op en kwamen door zwaarbekleede gangen in de groote vergaderzaal. Door de hoogstaltige menschen heengedrongen, begaven zij zich naar hun loge.

Tot de tribunes, die proppens vol geraakten, hadden alleen diegenen toegang gekregen, die een bijzondere uitnoodigingskaart konden vertoonen. Veel prachtig uitgedoste dames werden opgemerkt.

Op het parterre, waar het parlement zetelde, was er evenveel beweging. De afgevaardigden, vrouwen en mannen, in grooten getale opgekomen, liepen gejaagd heen en weer, drukten elkander de hand, stonden te praten. Toen de voorzitter, een goudbaardige statige man, met zijn zilveren hamer op zijn lessenaar klopte, waren schier alle zetels bezet.

Jaakske rondkijkend, herkende de leden van de commissie, en de herinnering aan de zitting, welke hij had bijgewoond, voorspelde hem niet veel goeds.

Hein ook herkende den een en den ander en bromde en somde op.

— Monsieur Pardon; waarachtig, ja, Mevrouw Enigma zit vooraan in de tribune; dichter Kip, het gespoorde kamerlid, en daar alleen op een bank, je geleerde professor Wittebonius. Wittebonius! riep hij halflied.

Plots ontwaarde hij aan de bestuurstafel een dame voor een hoop papieren.

— Speelt die dame voor secretaris-protocollarius? vroeg hij. Nou, liever zij dan ik. Als die lui door elkander wauwelen....

— Hou je ratel, fluisterde Jaakske; de zitting begint. Juist had de voorzitter drie korte hamerklopjes geklopt. Beneden en boven hield het rumoer op.

— Edelachtbaren, sprak de goudbaard, u zijt heden, per dringende post, tot een buitengewone, uiterst gewichtige vergadering bijeengeroepen. De dagorde is beknopt, maar zwaar van inhoud. Velerlei zaken, die mede onze aandacht vergen, moeten op zij geschoven worden tot bekwamer tijd. Twee aangelegenheden, de eerste van nationaal, de tweede van nationaal en internationaal belang, dienen voor elke andere behandeld te worden. Overgaande tot deze primordiale punten, verzoek ik de secretaresse lezing te geven van de motie Pardon-Leliënstengel-Kip.

De secretaresse, een preciese scherpe dame, las met helle stem bedoelde motie voor.

„Om de nagedachtenis van onze te vroeg ontrukte geniale dichteres, jonkvrouw Hooiveld, in eere te houden, zal op kosten der natie in de groote zaal van Pythagoras een plechtig dansfeest gevierd worden, waartoe de autoriteiten van staat en hoofdstad, de naastbestaanden en uitgevers der dichteres, mitsgaders de voornaamste kunstenaars worden uitgenoodigd. De parlamentsleden luisterden met gebogen hoofden; en in de tribunes heerschte een bijna godsdienstige stilte.

Monsieur Pardon, zoo ceremonieel mogelijk, verhieft zich van de ministerieele bank, blikte Mevrouw Riethelm, Mevrouw Enigma en andere mooie dames aan, en sprak:

— Edelachtbaren, het zal u niet ontgaan zijn dat deze motie werd ingediend

door een dichter, een bekend kunstvereerder en een lid van de regeering. Beoogd is aan het herinneringsfeest een kunst-karakter en tevens een nationaal karakter te geven. Om u te overtuigen van de doelmatigheid onzer motie, zij het me geoorloofd u bekend te maken met dat gedeelte uit het testament der duurzame afgestorvene, waarin zij zelf haar laatste verlangen in verheven dichterlijke woorden heeft uitgedrukt. Aldus spreekt juffrouw Hooiveld, de jeugdige dichteres bij Godsgenade, haar vrienden — dat zijn wij allen — toe.

— Uit mijn teeder leven, dat droom was, wekt me de krachtige dood, die morgen is. Als een ontpopte pepel stijgt mijn ziel boven deze aarde, en zoekt in kristallijne kringen een subtieler vorm. Klaagt dus niet, die hier mijn vrienden waart, en luisterdet naar mijn, ach, nog zoo menschelijk lied. Draagt geen rouw om mijn verscheiden. Viert, zoo gij mij gedenken wilt, een vreugdig feest, om éene, die een donker hulsel heeft afgeworpen en zich thans met klaarder geesten verblijdt.

In trage zachte dansen schepte ik schoon behagen; laat zachte trage dansen gedanst worden, in memoriam.

Monsieur Pardon ging neerzitten en, eer een goedkeurend geruisch ontstond, hoorde men hijgende ademen gaan.

De voorzitter maakte zich dier hooggestemde zwijgzame goedkeuring verneembare tolk:

— Het is ondenkbaar dat iemand der Edelachtbaren zich tegen het voorstel — van ontroerend hooge ethische beteekenis — zou verzetten. Met algemeene bijtredding wordt dus de motie Pardon-Leliënstengel-Kip aangenomen.

Weer ging in de tribunes een beamend gesuis.

— Overmorgen, Maandag, sprak de voorzitter verder, schijnt me een uitstekend geschikte dag toe om dit echt nationale kunstfeest te vieren.

De goudbaard rustte even.

Daar tegen den voorgestelden datum geen bezwaar gemaakt werd, vervolgde hij plechtig:

— Aldus grijpt het nationale feest ter verheerlijking van de nagedachtenis van Jonkvrouw Hooiveld Maandagavond in

Pythagoras plaats. Het bureau van het Parlement zal zich met de inrichting gelasten en belooft dien avond allen mogelijken luister bij te zetten.

— Mooi, mooi, zuchtte Hein, zoo'n nationaal kunstbeweeg. Jaakske, het testament van die dichteres gaat door mijn ziel. Ach, de poëterij zal wel conform wezen in dit land, maar de keuken deugt geen zier.

Nadat in dezer voege tot algemeene bevrediging het eerste punt van nationaal belang behandeld was, werd het tweede punt, van nationaal en internationaal belang, ter tafel gebracht. De voorzitter, met een bescheiden woord ter inleiding, verzocht mevrouw Riethelm verslag uit te brengen over de commissoriale zitting.

Onmiddellijk steeg tallenkant gefluister, gemompel, gepraat. Er werd geroepen: hoor, hoor. Ook gehoest, geniesd en gesnoten.

Dan kwam een betrekkelijke stilte, en mevrouw Riethelm, trotsch en mooi, las haar fraai gesteld verslag over de merkwaardige zitting, die we kennen.

Nauwelijks had zij het door hoofdelijke stemming bereikte resultaatlooze resultaat medegedeeld, of eenige afgevaardigden wipten, als door een geheime veerkracht bewogen, uit hun zetels op, zwaaiden met hun handen en zakdoeken en schreeuwden op denzelfden akelig-hoogen toon als de betoegers op straat.

— Oorlog, oorlog, oorlog! Leve het leger! Weg met Laagland!

Waartegen anderen, even talrijk en even luidruchtig, raasden:

— Neerzitten! neerzitten. Vrede, wij willen vrede!

Op de tribunes klonken dezelfde kreten en enkelen zongen, blauw en bleek van aandoening, valsch tegen elkander in:

Hoogland hoog,

Hoogland hoog,

Wij houden het lichaam koel en droog.

Dreigend moest de zaalpolitie tegen al te geestdriftige elementen optreden.

Toen de voorzitter, door herhaald gehamer, eenigermate den vrede in de vergadering had hersteld, spraken van op hun plaats of van het spreekgestoelte leiders en geleiden van alle politieke richtingen — conservatieven, democraten, christenen, oerchristenen, moderne christenen, antichristenen, nationalen, internationalen, feministen, expansionisten, regionalisten, liberalen, socialen, agrariërs, Pardonisten, Avondroders, Wittebonisten — en optredend kwansuis voor het gemeenebest, dachten in de eerste plaats aan hun eigen belang en 't voordeel van hun kleine kapel. Zonder blikken of blozen praatten ze elkander na, vielen in herhaling en verbaasden zichzelf over de vindingrijkheid, de gevatheid en de oorspronkelijkheid van hun parlementair geredeneer. Sommigen gebaarden zich verontwaardigd, woest, geweldig, anderen hielden zich rustig, fijn, bescheiden, zongen op zalvenden deun. Weer anderen sloegen beurtelings alle tonen aan met een virtuositeit, die wel klank in de zaal bracht, maar geen aarde aan den dijk. En het mooiste was, ze luisterden naar elkander niet. Ze zaten met groote papieren voor zich, deden alsof ze schreven of lazen, liepen van hun plaatsen weg, stonden in de gangen bij groepen te kletsen, te roepen, te twisten, te lachen. Opeens soms, wanneer een bekend leider of een befaamd redenaar het spreekgestoelte beklom, kwamen ze haastig bij en dromden er om heen.

En de sprekers en spreeksters spraken: Monsieur Pardon, Avondrood, Wittebonius, Kip, Staak, Gespoord en tutti quanti. Juffrouw Maagdelyjn, Mevrouw Riethelm, en nog enkele mevrouwen en juffrouwen, wier namen destijds in de Hooglandsche politieke wereld hoog stonden aangeschreven. Maar of ze lang spraken of kort, vurig of bezadigd, zeer geaffecteerd of bijna natuurlijk, voor vrede, voor oorlog, of voor een tusschending dat ze zelf niet kenden, doorgaans brachten zij, door ronkende holle zinnen, zichzelf en anderen in de war, bereikend aldus een kortstondigen bijval die, om een anderen kortstondigen bijval, werd vergeten.

Doch het moet gezegd worden: Wittebonius en Avondrood

werden het meest bewonderd, toegejuicht en uitgejouwd. De afgevaardigden en het publiek schreeuwden na: leve Hoogland! en leve de beschaving! en een kerel die vrede! raasde en een kerel die oorlog! riep, werden tegelijk aan de deur gezet, zoodat ze ruimte en gelegenheid kregen om hun meeningsverschil met elkander uit te vechten.

— De beer is los, zei Hein. De poppen gaan aan 't dansen. Toen het later, bij een roerende toespraak van juffrouw Maagdelijn, een poos stil werd, echt stil als in een kerk, zat hij de spreekster met zijn kale kruin tegen te knikken. Maar toen, bij een krachtzet van een gebrilden meneer, die gestadig herhaalde: de bruggen zijn afgebroken, de bruggen zijn afgebroken, ik zeg dat de bruggen afgebroken zijn! het helsch lawaai herbegon, schudde de smid zijn heele bovenlijf.

— Ik zie er geen gat in, zuchtte hij, in waarheid, ik zie er geen gat in..... En jij, meester? Ofwel staat mijn hoofd me verkeerd, of die lui zijn stapeldol. Hein heeft veel meegemaakt, maar zoo'n vent met een afgebroken brug kon ik in 't water donderen!

Jaakske moest zich bedwingen om niet evenveel en nog erger de zaal in te slingeren. Dat waren nu menschen, die beweerden een volk te vertegenwoordigen, te leiden, te redden, foei! Foei en fij over zooveel misdadige domheid, gehuld in 't kleed van den wijze! Monsieur Pardon de grootste hansworst, had al de anderen aan het touwtje. Door behendig gekonkel en het bewerken der stemmers, waarin hij een meester was, wist hij zooveel verdeeldheid te zaaien, dat noch de vredespartij, noch de oorlogspartij over een meerderheid beschikte om haar zin door te drijven. Elke radicale motie in de eene of andere richting werd verworpen; en bij iedere stemming groeide het getal dergenen die zich onthielden in het oog vallend aan. Op het gepaste oogenblik beklom de eerste minister het spreekgestoelte en stelde voor de eindbeslissing over te laten aan den President der Republiek. Aan de vaststurende hand van dezen grootsten Burger was het schip van state best toevertrouwd!

Deze woorden met klem uitgesproken, verwekten een oor-

verdoovend applaus, zoowel op de tribunes als op het parterre; en met wondere eenstemmigheid werd de woelige zitting gesloten.

Binnen en buiten schreeuwde men voort: oorlog! oorlog! en vrede, vrede! want zoowel de oorlogszuchtigen als de vredesgezinden kraaiden victorie.

Jaakske, ontgoocheld, zuchtte:

— Mundus vult decipi.

En Hein, die geen vertaling vroeg, dewijl hij vreesde dat zijn meester Baskoensch sprak, zeide op zijn manier:

— Zoo'n tegendradige Meeldraad! Laat hem verantwoordden, als hij kan!

### XXXV.

Vaklieden brachten de bovenzaal van Pythagoras in gereedheid voor het groote gedenkfeest. Tapijten, vlaggen, wapenschilden, zinnebeelden, heele vrachten planten, bloemen, vruchten en groen werden de trappen opgedragen. Vrouwen reinigden de vensters, boenden meubels en vloeren, poetsten het koper- en zilverwerk.

Hein, die in het weidsche hotel met zijn buik vol honger en zijn ziel onder den arm liep, vond nu een mooie afleiding in het aankijken dier toebereidselen. In weerwil van den vegetariëerskost, bleef hij galachtig van humeur.

— Wat heb je aan zoo'n berg bloemen? bromde hij. Ik zit liever in een ellendig krot met een stuk spek voor me. Als ik maar een vette gans was! Die bedruipen zichzelf. Maar Hein, Hein heeft nooit reserve gehad.

Daar wendde hij zich tot zijn meester.

— Denk je dat het tot oorlog komt? Ik mag lijden dat ze hem krijgen, Meeldraad en de rest. Het deert me alleen om vadertje Tomtrom. Waarachtig, het deert me..... Waarom heb je gister in dat parlementarisch krankzinnigengesticht je instrumentje niet laten hooren? Dat was nou eens een gelegenheid om te dansen. Maar het gaat met je fluiten als met je gezantelijkheid. Je komt steeds te ongelegener ure.



Jaakske zei:

— Man, weet je dan niet dat hier vanavond gedanst wórdt?

— Ik weet het, ze dansen om een pepel, die naar de sterren vliegt.

In den vooravond zagen zij de muzikanten de trappen opstijgen met speeltuigen van gewone grootte, die onder Hooglandsche armen bespottelijk klein schenen. Over de klassieke orkesten met luiten en violen waren de Spitsburger musici al lang heen. Ze hadden saxofones, klarinetten, fluiten, fagotten, hobo's, hoornen, trompetten en schuifbazuinen. Van strijkinstrumenten hadden ze alleen de contrabas bewaard. Integendeel waren ze van slaginstrumenten, trommen, klankbekkens, gongs, triangels, xylorganums behoorlijk voorzien. Het was dezen Toekomstmenschen blijkbaar te doen om vooral nieuw en eigenaardig geluid voort te brengen, want groote lui en groote ooren willen vaak de fijnste wezen.

Veel voorname heeren en vrouwen waren reeds aangekomen, toen een afvaardiging van het Parlement, bestaande uit juffrouw Maagdelijn, dichter Kip, en een ander heerschap, Jaakske en zijn gezelschap nog eens speciaal kwamen uitnoodigen om het feest bij te wonen. Niet ongaarne gingen zij mee. Hein had het reeds meer gezegd: een mensch is en blijft een nieuwsgierig dier.

Bij het binnentreden werden zij met groote buigingen begroet, en door menigeen van uit de hoogte als leuke kleine monstertjes lang aangegluurd.

Over den spiegelgladden vloer van de buitengewoon prachtig opgesmukte zaal bewoog zich het puik van de Spitsburger burgerij. Kleurig en fleurig wemelde het van kamerleden, officieren, ambtenaren, artisten en mooie vrouwen, die gehoor gevend aan het uitdrukkelijk verlangen van de afgestorven dichteres, er voor gezorgd hadden dat dit feest eerder op een trouwfeest dan op een rouwfeest geleek. Jonkvrouw Hooiveld was toch als eeuwige bruid des roems de onsterfelijkheid ingetreden.

In het midden der zaal was voor de danslustigen een groote

open ruimte gelaten. Op een verhoog achteraan bevond zich het orkest, en vooraan, onder een weelde van bloemen, vlaggen en zinnbeelden, stond de met gebeeldhouwde zetels omzette eeretafel, waar mochten aanzitten President Meeldraad, monsieur Pardon, Kornel Staak, de voorzitter van het Parlement, de burgemeester van Spitsburg, juffrouw Maagdelijn, de heer Leliënstengel, Professor Wittebonius, die, wegens zijn ongenaakbare eerbiedwaardigheid, overal plaats kreeg voor drie, een paar leden van de familie Hooiveld, enkele befaamde schilders, beeldhouwers en musici, een aantal letterkundigen waaronder dichter Kip, Geheimraad Avondrood, Mevrouw Riethelm met andere mevrouwen en de West-Europeesche genoodigden.

Op rijke schenkborden werden gebakjes, vruchten en suiker-goed, met koffie, thee, chocolade, en allerhand kostelijke wateren rondgedragen door fraai gegalloneerde dienaars. Aardig was het om na te gaan hoe die lange menschen, zoowel de heeren als de dames, het aangeboden aannamen met de uiterste toppen van hun lange dunne vingers, niet omdat zij het lekkers niet lustten, maar omdat een Hooglandsch kostschoolboek die elegante manoeuvre voorschreef als het toppunt van wellevendheid. Voornaamheid en verfijning schenen ook nog te bestaan in een bepaalde manier van neigen, van glimlachen, van fluisteren, van vleien, van afkeuren en kwaadspreken. Wat dames van een heer verlangen kon men leeren van monsieur Pardon, en mevrouw Enigma wist uitstekend door welke kwaliteiten zich een dame in gezelschap van heeren het best distingeert.

Een groep jonge personen onderscheidde zich op een andere wijze. In trotsche aanmatigende houding hadden zij post gevat vlak bij de eeretafel, alsof die plaats hun voor alle anderen toekwam en met gerekte halzen en dunne lippen spraken ze luid, vlug en vinnig door elkander. Jaakske ving nu en dan een woord op als: kunst — wij — ons — modern — en van den heer Sparen, die hem glimlachend de hand toestak en terloops mededeelde dat hij een hooger benoeming verwachten

mocht, vernam hij deze jonge lieden waren leden van de Vereniging „Licht en Klarheid” die in kunst en wetenschap het allernieuwste bestreefden.

— Men zegt dat zij alleen goedvinden wat zij zelf voortbrengen, voegde Sparen er licht ironisch bij. Nu, het ga u wel. Met zijn eeuwig zelfgenoegzamen glimlach zocht de belastingman elders zijn voordeel op.

Daar rinkelde een klare bel. Alle aanwezigen keerden zich naar de eere tafel om. De heer Leliënstengel, allerdeftigst in het zwart gekleed, met een sneeuw witte das aan, ge glaceerde handschoenen, en vier eere teekens op zijn borst, verwelkomde de hooge autoriteiten en het kunstminnend publiek, sprak eenige ronkende volzinnen uit over de beteekenis van dezen gedenk-dag en de onoverschatbare verdienste van jonkvrouw Hooiveld, en verleende, met een handzwaai, het woord aan dichter Kip, die, als vakman, in proza en poëzie, verder den lof der overleden dichteres verkondigen zou.

Dichter Kip kweet zich uitstekend van zijn eervolle taak, wijdde met ontroering uit over oden, romancen, balladen, sonnetten, kwatrijnen, terzinen, alexandrijnen, versmaten, versvoeten, rhythmus, rijmen, assonancën, stafrijmen, klankschakeeringen, verder over gedachte, verbeelding, gevoel, over het ideaal, over Athene, Rome en Spitsburg, en eindigde met de opsomming en uitstalling van de voortreffelijke, zeer oorspronkelijke, echt wonderbare, en waarlijk diepe ethisch-esthetische gaven van jonkvrouw Hooiveld, welke hij eenmaal had ontmoet, altijd bewonderd en nimmer benijd.

Als toemaat reciteerde hij met veel pathos een zelfgemaakt klinkdicht, waarvan de vier eerste regels het verneembaarst klonken, daar de overige door goedkeurend of afkeurend gemurmel vanwege de leden „van Licht en Klarheid” eenigszins werden verdoofd.

Die eerste regels van Kips sonnet ter verheerlijking van jonkvrouw Hooiveld, luiden aldus:

O gij, die aan uw volk het gaafste hebt gegeven,  
o dichteres, naast wie ik mij een dichter noem,  
uit duister leven springt gij op naar klaarder leven,  
gelijk uit groenen knop de blanke leliebloem.

Onder de nieuwlichters waren er die morden:

— Tijdens haar leven heeft de ongenietelijke rhetor onze  
geniale onsterfelijke willen doodzwijgen. Thans hemelt hij  
haar op om zichzelf te verheffen.

Een heer hekelde:

— Wat een verouderde, afgesleten, goedkoope beeldspraak!  
Waar hij stout wil schijnen wordt hij plat: uit duister leven  
*springt* gij op naar klaarder leven!

Dat opspringen is eenig.

En een jonge schrijfster zei:

— Jonkvrouw Hooiveld vond het subtiële beeld van den  
ontpopten pepel; nu komt Kip af met knoppen en bloemen.  
En dat in onzen tijd!

De heer Leliënstengel riep:

— Dames en heeren, niet zoo treurig, niet zoo somber! De  
blijde geest van jonkvrouw Hooiveld verlangt een vreugdig  
herdenken. Laten we vreugdig, laten we vreugdig zijn.

En veel dames en heeren herhaalden:

— Niet zoo somber, niet zoo treurig. Laten we vreugdig zijn.  
Op een teeken van den goudbaardigen parlementsvoorzitter  
had het orkest reeds ingezet met machtig geschetter, gepiep,  
gerinkel en gebom:

Hoogland hoog,

Hoogland hoog,

Wij houden het lichaam koel en droog.

Aan de eeretafel zongen zelfs de heeren Meeldraad, Staak en  
Pardon met hoogsteigen kelen het nationaal lied mede. Maar  
hoe of de feestvierenden de wanhopigste pogingen inspanden

om gelaat en voorhoofd te ontfronsen, geen mensch slaagde er in vroolijk te schijnen.

Koel en droog, strak en somber, dat bleven zij.

— Vreugdig, toe maar, vreugdig, moedigden Kip en Leliënstengel de jonge lieden aan.



En juffrouw Maagdelyjn knikte hun vriendelijk toe.

— Zingen, zingen.

Maar de jonge lui meesmuilden:

— Wat hebben wij aan dat ouderwetsche brullen? Wij willen dansen. Dat 's onze vreugd.

Nu speelde het orkest een uiterst eigenaardig stuk dat hortend, stootend, piepend, klagend, rammelend, hinkend, klotsend, kwakend, jankend, blaffend, kraaiend, miauwend, toetend, balkend, brullend, moest doorgaan voor suprabeschaafde,

ultrafijne, hoogmenselijke dansmuziek. En op dat allergekste gespeel, dat lustig en vroolijk heette, traden enkele paren in het midden van den vloer en schier zonder hun voeten op te lichten, schoven, schoven, schoven, altijd schuiven maar, en keken elkander — de vrouw den man en de man de vrouw — week wazigwuft en akelig raar in de oogen, wrongen hun lichamen als plooibare harmonica's en trokken daarbij de pijnlijkste gezichten als schoven zij op de folterbank.

Die het aanhoorden en toeschouwden wachtten gelaten en somber als lijkbidder bij een requiem. En dat moesten de zachte trage dansen zijn, waarin de dichteres Hooiveld, gedurende haar menschelijk leven, behagen had geschept.

— Vreugdig, vreugdig, werd er gefluisterd. Laten we toch vreugdig zijn.

Jaakske ergerde zich dood. Hij had lust noch gelegenheid om zich met een der politieke leiders over den toestand in of uit te laten. Trouwens de eenige, die hem inlichten kon, was Meeldraad zelf en deze hield zich gesloten als een staalharde bus. Wat goeds was er aan te vangen met een verwijfden Pardon, een stijven Staak, een hatelijken Avondrood, een reincarneerenden Wittebonius, een rijmenden Kip, een goeielijke juffrouw Maagdelyjn?

Wat met die weeke, krachteloos smachtende, lamlendig schuivende, vreugdeloos donkere Klaarlichters? Die konden hem misschien leeren hoe of een groote das geknoopt wordt, welke kraagsnit den hals het best staat en wat voor schoenmodellen de enkels het fraaist laten uitkomen. Wat scheelde hun vrede of oorlog, de welvaart of de ondergang van duizenden uit hun volk? En wat zaaks had hij, de zonnige, wiens hart van Schoonhoeve vervuld was, in dit kille gedoente?

Hij mocht er niet diep op ingaan of in zijn binnenst begon het te zieden.

Al lang had hij de eeretafel verlaten en liep verveeld in zijn eentje rond.

Hein kwam hem bij zijn mouw trekken.

— Meester, de waterdrinkers kunnen niet dansen.

— Neen, zei Jaakske, en wandelde verder.

Na een tijdeken kwam Hein terug.

— Meester, de waterdrinkers hebben zoo'n rare muziek.

— Ja, zei Jaakske, en weer wandelde hij.

In de pauze kwam hij bij het verhoog waar de orkestlui, rustend en pratend, een versnapering gebruikten. Daar trad hij op een der fluitisten toe en vroeg hem even zijn speeltuig. Onopgemerkt kon hij dat doen, dewijl hij zoo klein was. De fluitist met, een verbaasd gezicht, langde zijn instrument aan dien zonderlingen gezant, die blazen wou.

Jaakske bracht het koude metalen mondstuk aan zijn lippen en haalde er een paar tonen uit. Die klonken helder op. Nog maakte hij, terwijl de orkestlui belangstellend toekeken, een triller en een looper.

En de fluitspelers zegden tot de hoornblazers:

— Hij brengt het er aardig af.

— Bedankt, zei Jaakske, terwijl hij het speeltuig aan den eigenaar teruggaf; ik heb beter.

Daar haalde hij uit zijn binnenvestzak het zonnefluitje te voorschijn en klom op het verhoog.

Heins oogen glinsterden.

— Niet zoo somber, wierp Jaakske met machtige stem de zaaf in, niet zoo treurig! Weest vreugdig, vreugdig, vreugdig! Hij blies, en als een wind over de zee sneed het scherp gefluit door de trillende zaal, steeds feller, steeds harder, steeds wilder. Daar braken de forsche breede tonen in golven, sloegen geweldig op en neer, neer en op, jaagden elkander na, bruisten op elkander in, en toornig huilden, schuimden verder. En zware wolken schokten mede, doorkliefd van blauw gebliksem. Het werden nijdiger, bitsiger, honender vlagen van almachtig geluid, of het al omver en omhoog moest. Dat was, na den noodkreet van een gevangen ziel die schreeuwt om uit, het losstormen vrij in de open vlakke, waar niets meer hindert, niets bedwingt, niets weerstaat. Dat was een aanklacht van kracht, een schimp van eenvoud op dwaasheid en onnatuur. Bij de eerste tonen raakten alle beenen, alle armen, alle hoofden

in gang. Knieën en dijen vlogen op, wild en wijd, dat de broeken spanden, de rokken stoven. De koppen wipten naar de zoldering toe en nauwelijks kwamen de voeten neer op den harden veerkrachtigen vloer, of de hooge menschen schoten met geweldiger heffingen terug de hoogte in. Reusachtige hansworsten, aan onzichtbare touwen getrokken, slingerden zij heen en weer van den eenen wand naar den anderen wand, rekten armen lijven en halzen uit en zetten daarbij de potsierlijkste, dolste gezichten.

Lokken wiegelden los, haren rezen te berge. Soms, met schrill gegil, tusschen de daverende meubels, klepperden ze handen en voeten tegen elkaar, rammelden en ratelden als beenen beiaards.

— Vreugdig, vreugdig! schreeuwde Hein, die de woeste partij meemaakte, en in zijn uitgelatenheid zoo hoog als de anderen wou. Niet zoo treurig, niet zoo somber. Jaakske, blaas. En Jaakske blies, als zaten er duizend pijpen in dat éene fluitje.

En de dansers en danseressen, heftiger, razender, gingen te keer als moesten hun ledematen weggegooid, de vloerplanken uitgestampt. Meestal sprongen ze en flikkerden elk apart, want in dat onstuimig gewervel was het moeilijk om paar te vormen of gepaard te blijven. Monsieur Pardon echter was er bij als de bok op de haverkist, greep drie vier maal te vergeefs naar mevrouw Enigma en andere mooie dames en zou juist de gejaagde Mevrouw Riethelm in zijn armen opvangen, toen Professor Wittebonius, nu gansch in zijn element, als een echte wildeman op hem losstormde, hem met zijn vreeselijke apenhanden bij de schouderbladen kneep, dat ze overbogen en kraakten, en in helsche woede met hem voorholde, zoodat allerlei stof uit zijn haren woei. De verschrikte Mevrouw Riethelm kwam gelukkig terecht op de hijgende borst van juffrouw Maagdelyjn, die in dit noodgedrang haar moederlijk instinct nog ongeschonden had bewaard. Tegen elkander geprangd draaiden zij den menschenmolen in. Jaakske, bij het zicht van die ontzettende springtij door het





fluiten ontketend, kreeg medelijden met de gezwiepte wrakken kultuur, voelde meteen zijn toorn bedaren en blies stiller, zoeter, langzamer. Allengskens vergat hij Hoogland, Spitsburg, Pythagoras en de lieden in de zaal, en droomend van echt schoon zuiver menschengeluk, van een wereld zooals hij hem wenschte en den hemel in zijn hart, liet hij zich gaan en speelde wonderrijke, innig diepe, heerlijk roerende melodieën. Dat klonk zoo mooi als op de zee, zoo mooi als in het woud, ja, volgend op dien storm van haat, mooier, zonniger dan ooit voorheen.

En onmiddellijk werkte dat mooie, dat rustige op de dansenden in. Het woeste week uit de bewegingen, het vreeselijke uit de tronies. Geleidelijk ging van die tempering iets liefelijks, iets bevalligs uit.

Dat waren nu inderdaad zachte, trage dansen, en vreugdig, echt vreugdig. Men verboederde, verzusterde; de eenlingen werden tweelingen. De jonge lieden van Licht en Klarheid huppelden gepaard en minzaam naast elkander. Kip vond een gezellin, Mevrouw Enigma een nieuwen vriend, de goudbaard streelde een vrouwelijke wang, Avondrood straalde over een wolk van donker haar, Juffrouw Maagdelyn liet Mevrouw Riethelm zachtjes los en ging moederlijk over tot monsieur Pardon, terwijl Mevrouw Riethelm zalig kwam te glimlachen in de armen van den allerzaligsten Wittebonius. Alleen de hoogste burger van Hoogland, President Meeldraad, danste nog steeds in zijn eentje, doch niet langer als een brieschende leeuw, maar als een jong, mak, teer zoet lammetje, ging gedurig speelsch op zijn teenen staan en dan weer op zijn hielen en knikkebolde aandoenlijk zijn eigen gracie tegen. Met even aardige, doch eenigszins schelmachtige danspaspjes kwam Hein naar hem toe en knikkebolde tegen hem op. En werkelijk waarde nu de geest van jonkvrouw Hooiveld door de zaal; want al opschouwend en neerneigend sloeg de afgedankte protocollarius opeens aan het dichten:

President, 'k begroet met vreugd  
hier een hoofd van mijns gelijken.  
Als mijn spiegel niet meer deugt  
kom ik mij in jou bekijken.

Toen alles in Pythagoras zoo prachtig was geworden, keerde Jaakskes ziel van de Scheirivier terug. Zacht, traag, vreugdig, stierf de muziek als een schoone zon in schoonen avond.

Juffrouw Maagdelijn, uit haar tooverdroom ontwakend, zei:

— Ik ben in den hemel geweest.

En Wittebonius met zijn armen omhoog, riep als een verrukte:

— Pan is opgestaan! Pan is opgestaan! Pan is onder ons!

### XXXVI.

Niet zonder moeite slaagde Meeldraad er in de laatste opweelingen van schaapachtige weekheid in zijn gemoed te smoren. De leeuw in hem zegevierde ten slotte. Zich gelukkig prijzend om het bezit van een echt koninklijke inborst, liet de President der Hooglandsche Republiek den gezant voor Laagland naar zijn kabinet ontbieden om hem zijn onherroepelijk besluit te openbaren.

Jaakske kwam. Het verloop van het verhoor vooruitziend, had hij, evenals Meeldraad, zichzelf een gedragslijn opgelegd, waarvan hij niet afwijken zou. Op het groote banket in Gambrius' paleis had hij voorspeld: komt er oorlog, hij zal er naar zijn. Dat woord had hij nu goed te maken.

Nauwelijks was de kleine man voor den grooten man en zijn hazewinden neergezeten, of de groote man liet zich aldus hooren:

— Het spijt me voor u, heer gezant, dat ik naar Laagland geen met uw wenschen overeenkomende boodschap medegeven kan.

— Wordt het Schoonhoefsche voorstel verworpen?

— Het wordt verworpen.

— De Presidentieele boodschap aan Koning Gambrinus is dus een ultimatum?

— Zij is meer dan een ultimatum. Zij is een oorlogsverklaring.

Jaakske, Reinaard tegenover Nobel, trok zijn schouders op en zei:

— Wat komen moest, komt. Van uw leeuwnaard had ik niets anders verwacht.

— Niet? vroeg Meeldraad en zijn oogen schitterden.

— Neen, zei Jaakske. Daarom geef ik elke poging tot vredesbemiddeling op. Waar Professor Wittebonius, ondanks zijn wijsgeerig diepe en streng methodisch aangevoerde argumenten niet slagen kon, ware verder bemoei van mijnentwege krankzinnigenwerk.

— Meent u dat?

— Ongetwijfeld. Door zuiver ethische gronden bent u niet te bewegen. Indien ik waarschuwde: „Menschenbloed komt over u”; dan zou u antwoorden: „Barbarenbloed!” En indien ik er aan toevoegde: „Ook bloed der uwen”; dan zou u uitroepen: „Heldenbloed!” Is 't niet zoo?

— Zoo is 't.

— Welnu, heer President, zoo'n antwoord is een leeuwenantwoord, zoo'n taal is leeuwentaal.

Meeldraad had geen manen, kon ze dus niet schudden. Met fiere bescheidenheid verklaarde hij:

— Dat ik eenigermate met den leeuw verwant ben moet ik wel aannemen; doch dat ik door ethische gronden niet te bewegen zou zijn ontken ik ten stelligste.

— Goed, zei Jaakske, maar dan alleen door die ethische gronden waar ook de leeuw voor vatbaar is.

— Bijvoorbeeld? verlangde de President te weten.

— Bijvoorbeeld: edelmoed, dapperheid, verachting der kudde.

Meeldraad had een gewaarwording als sneed de verticale leeuwenrimpel dieper in zijn voorhoofd.

— Ik geef toe, erkende hij, die eigenschappen zijn me niet vreemd.

— Dan weet ik ook, zei Jaakske, dat u als een echte leeuw den strijd strijden zult. Doet het me leed dat Hoogland vredesbreuk pleegt, dit is me een troost: de oorlog wordt aangevangen en geleid door een dapper, edelmoedig kuddeverachtend man.

— Hoe bedoelt u? vroeg Meeldraad. Spreek vrijuit, heer gezant. U hebt inderdaad iets als Pangeest in u, waarnaar ik gaarne luister.

— Welnu, zette Jaakske uiteen, in de eerste plaats, verwacht ik van u dat u het eerlijke neutrale Schoonhoeve ongehinderd zult laten.

— Dat beloof ik, zei Meeldraad. Schoonhoeve wordt in de militaire actie niet betrokken. Wij vallen aan op een ander punt van de Scheirivier.

— Eveneens blijven alle niet-strijdenden, in lijf en leven, in have en goed ongedeerd en ongeschaad.

— Dat blijven zij: geen vreedzaam Laaglandsch onderdaan, geen ongewapend Hooglandsch burger wordt gemolesteerd.

— Daarom, zei Jaakske, en dat is een derde punt, mag de slag niet begonnen worden eer beide legers elkander duidelijk in het zicht hebben. De leeuw is nooit laf.

— Ofschoon wij over uitstekend geschut beschikken en minister Staak mij stellig afkeuren zal, stem ik, uit louter edelmoedigheid, ook hiermede in.

— Een vierde punt: het getal krijgers wordt beperkt. In zijn strijd duldt de leeuw geen minderwaardig gedierte naast zich.

Meeldraad knikte.

— Ga voort, heer gezant, ga voort.

Jaakske ging voort en lachte niet weinig in zijn vuist om dien grooten leeuw, die zich als een tam schaap liet leiden aan het touwtje der ijdelheid.

— Heer President, zoo stel ik me dat voor. U daagt koning Gambrius uit tot een kamp, op een bepaalde plaats van de Scheirivier, van duizend man tegen duizend man. Alleen de

besten zijn het waard voor het vaderland in het krijt te treden, waard op 't veld van eer te vallen. Aldus wordt de doorsneebevolking van Toekomst buiten den oorlog gehouden, die alleen voor krijgslustigen bloedig kan wezen. Niemand zij tot vechten gedwongen. Beide legers zullen uitsluitend uit vrijwilligers bestaan. Zoo krijgt u een ethisch element in den in den strijd, iets ridderlijks, iets romantisch moois.

— Waarachtig! riep de President.

— Spreekt van zelf, vervolgde Jaakske dat de hoofden van staat hun leger zullen aanvoeren. Meeldraad richtte zich in al zijn lengte op, zette een hooge borst. Met klem verkondigde hij:

— Heer gezant, dit artikel zou volstaan om mij door en door te overtuigen van het doelmatige van uw voorstel. De President daagt den Koning uit; de President voert zijn leger aan.

Zijn stem klonk hard en frisch, als stond hij reeds aan het hoofd van zijn heldhaftige schaar.

De hazewinden staken hun neus in de lucht.

Jaakske neigde.

— Gezien de mij bekende gevoelens van Koning Gambrinus, die, alhoewel vredelievend, zeer dapper is, kan ik u verzekeren dat hij uw handschoen zal oprapen en blijgemoed den kamp aanvaardt.

— Mooi, glimlachte Meeldraad. Zoo tref ik een vijand naar mijn hart.

— Een zesde en laatste punt, zei Jaakske. De krijg wordt om de wijnkwestie ingezet. Bij de wijnkwestie moet het blijven. Na afloop beschikt de winnende partij over de Schoonhoefsche druiven van dit jaar en bekomt — gesteld dat Schoonhoeve in de toekomst druiven verhandelen wil — het prioriteitsrecht tot aankoop. Overigens bewaren de volkeren van het eiland, hoe ook de veldslag uitvalle, hun onafhankelijkheid gaaf en ongeschonden.

— Een oogenblik, sprak Meeldraad. Het gaat om een princip. Beide naties beweren de echte kultuur te bezitten.

Wie den oorlog wint zal gehouden worden als de meest-beschaafde.

— Akkoord, zei Jaakske. Die het wint heeft de druiven, en de eer.

Meeldraad, steeds rechtstaande, besloot:

— Op een dagreis oostwaarts van het Schoonhoefsche grondgebied vloeit de Scheirivier door een vallei geheeten de Krommert. Laat over drie weken Gambrinus met zijn duizend man strijdvaardig aan de Krommert staan. Wij zullen slag leveren.

Jaakske, eveneens opgestaan, boog om afscheid te nemen. Nog sprak de President:

— Verzegelde brieven, behelzende de uitdaging en de voorwaarden van den kamp, zullen u, vóór valavond, in Pythagoras ter hand gesteld worden.

Jaakske zei:

— Morgen vertrekken we. Tot weerziens, heer President, over drie weken aan de Krommert.

— Meevechten? grimlachte Meeldraad; of toeschouwen?

— Toeschouwen is al fraai genoeg, antwoordde Jaakske.

En met een tweede buiging verliet hij het kabinet.

Toen Jaakske den eenen hoek van het paleis omsloeg, stak Hein, aan den anderen hoek, zijn hoofd uit. Hij stond daar al een heelen tijd te schilderen om zijn meester te zien weggaan. Want buiten diens weet wou ook hij op audiëntie bij den President.

De lakeien, die Hein herkenden als den vrijgestelden broeder van de natte gemeente, wouen hem eerst niet binnenlaten. Maar Hein protesteerde.

— Van de natte gemeente, zegt u? Van de natte gemeente?

Is dat uw consigne en mijn signalement? Heeren lakeien van de drooge gemeente, ik zeg u: ik hoor tot het gezantschap, ben hier op verantwoording van den President, en heb deze politieke persoonlijkheid iets mede te deelen van hoofdelijk belang. En nou, rechtsonkeert, heeren lakeien, leidt me stante pede naar zijn kabinet, of ik zal u met alle wellevendheid

uitschelden dat de honden er geen brood van zullen vreten. De lakeien, wien het niet ontgaan was met welke voorkomendheid de President den gezant voor Laagland behandelde, dachten dat er niets anders op zat en gingen den stoutgetongden West-Europeeër voor in den roodbekleeden gang. Hein, zonder aarzelen, stak zelf de kabinetsdeur open, en een der lakeien meldde aan:

— Doorluchtige heer President, deze man, die tot het Laaglandsch gezantschap behoort, wil u volstrekt persoonlijk zien, om mededeelingen te doen van hoofdelijk belang.

Op het oogenblik, dat Hein aldus hals over kop in zijn kabinet binnenviel, zat de President, van geen kwaad bewust, zijn handspiegel tje te raadplegen. Op dit tamelijk onschuldig feit betrapt, wist hij den ontijdigen bezoeker, dien hij, liever dan hier, in Pythagoras, in Laagland of West-Europa wenschte, geen ander verwijt toe te voegen dan dit:

— Meneer, u komt ongelegen.

— Dat merk ik, zei Hein. Desniettemin heb ik u zulk een geheim toe te vertrouwen van persoonlijken en hoofdelijken aard, dat u, na hem gehoord te hebben, Hein zult danken om zijn politieke vrijpostigheid, en den hemel, gesteld dat u in een hemel gelooft, om deze onverwachts verleende audiëntie. En, heer President, dit betuig ik vooraf: wat ik u te zeggen heb kan ik verantwoorden.

— Hum, humde de President, en het handspiegel tje achter een boek wegbergend, hield hij zijn blik op de in zijn bereik staande tafelbel gericht.

— Laat hooren, grijsde hij nog. En kort.

— Kort is 't leven, zei Hein, en lang de kunst. Doch ter zake, heer President; al zijn in uw gezegend land de gebraden duiven me niet in den mond gevlogen, al hebt u in uw eigen paleis toegelaten en gebillijkt dat naar room en melk ruikende dienders mij beroofden van den inhoud van mijn gezantelijken ransel, toch vraag ik u mijn eigendom niet terug. Want, met respect gesproken, dat ware den aap gevlood.



President Meeldraad lei zijn hand op de zilveren bel. Hein deed zijn best om het niet te zien.

— Kijk eens, specificieerde hij, wat lengte betreft, verschillen wij zeer, want u bent, om het juist te noemen, een lang lang persoon en ik ben een kort lang persoon; ook wat ambt betreft verschillen wij zeer, want u bent een President in functie en ik ben een afgedankte protocollarius, doch wat kaalheid betreft gelijken wij prachtig op elkaar.

— Er uit! schreeuwde de President, er uit!

— Van uw kaalheid kan ik u afhelfen, schreeuwde Hein tegen hem in. Van uw kaalheid kan ik u afhelfen. Daarom ben ik hier.

— Je bent een onbeschofte vlegel, zei Meeldraad en verdient dat ik je door een lakei aan de deur laat gooien.

— Doe dat niet, zei Hein, anders krijg je geen idee van mijn idee, dat conform is en probaat. De hazewinden begonnen te grollen.

— Houdt uw vischbekken dicht, zei Hein, dat ik hoor wat ik zeg, want ik moet uw meester het recept van een remedie geven, waardoor hij haar hebbe om uit te rukken in de dagen van zijn wanhoop.

Meeldraad zag bleek van woede; doch erg benieuwd om het beloofde recept te kennen, maakte hij van de bel geen gebruik en luisterde scherp toe, terwijl hij, schijnbaar niet luisterend, zijn hoofd schudde.

— Dat ik mijn schedel bloot onder de zon draag komt voort deels uit nalatigheid, zei Hein, deels uit onverschilligheid. Trouwens in de vele beroepen of bedrijven, die ik heb uitgeoefend, speelde het haardecorum geen rol. Anders, had ik gewild, ik zat zoo rijk in mijn haar als een schrok in zijn geld. Maar voor u, die President zijt van een republiek, en dus zooveel als een koning, is gemis aan haar, gemis, zoo niet aan prestige, dan toch aan kroon. Om u dat met twee woorden nog begrijpelijker te maken: als smid had ik geen haar noodig; als president echter zou ik mij niet durven vertoonen zonder

behoorlijken haarbos, hij zij dan zwart, blond of grijs, recht-opstaand, sluijk of krullend.

De President stond op heete kolen. Hij moest zich geweld aandoen of zelf pakte hij het West-Europeeërtje vast.

— Ik zeg, leerde Hein, met het bij ons welbekende recept, dat ik de eer heb u aan te bevelen, bereikt u, binnen afzienbaren tijd, een merkbaar, tastbaar en aanmoedigend resultaat. Wat de wijze van behandelen betreft, gedurende twee á drie weken wrijft u fortissimo, elken avond voor slapengaan, eigenhandig uw hoofdschedel in met een natuurlijke substantie, sterk van kleur, sterk van kracht, eenigszins warm, verschillend nochtans bij elken mensch. Deze substantie, of materie, of vocht, in voldoende hoeveelheid aangewend, werkt dermate op de ongestorven haarwortelen in, dat zij, na verloop van enkele dagen, springlevend te voorschijn komen. Dat heerlijk perspectief heb ik zelf bijna beleefd; maar ik heb niet volgehouden.

Meeldraad hield ook niet vol. Hij voelde ongeveer wat Hein met zijn substantie bedoelde.

— Er uit! schreeuwde hij weer, en ditmaal klonk hij met de bel.

Bij dat schreeuwen en rinkelen sprongen de hazewinden wild blaffend op, de wanden galden mee, en daar Hein, tegen al die geluiden in, voortging met zijn medicinale uitleggingen te geven, werd het in het kabinet een leven dat hooren en zien verging.

— Ik heb u den naam van de substantie nog niet genoemd, riep Hein, met zijn hand als een spreekbuis voor zijn mond. Vergeet hem niet, heer President, en gebruik ad libitum, op mijn verantwoording. In de wandeling heet de substantie water en in de wetenschap.....

Hier werd hevig op de deur geklopt en Hein, vrezend terecht dat hem de tijd tot verder wetenschappelijk betoog ontbreken zou, wierp met een stentorstem, het weliswaar academisch maar niet parlementair woord er uit:

— Pis, president.

De heer Meeldraad kreeg het vlak in zijn aangezicht. Het woord er uitgooien, de klink van de deur grijpen, opendoen, buitenspringen, 't gebeurde al in den tijd van een vloek. De hazewinden, die driftig op Hein toevlogen, kregen de deur voor hun bek.

Hein ijde de verbijsterde lakeien voorbij, den gang uit, de straat op.

Toen de vertrouwdste dienaars van den President in zijn kabinet traden, vonden ze hun meester als verdwaasd voor zijn tafel zitten, met bei zijn handen op zijn hoofd.

### XXXVII.

Vroegmorgens verlieten Jaakske en Hein Pythagoras en het zich op oorlog toerustende Spitsburg.

Zonder geleide stelden zij zich op weg, eerst naar de Scheirivier, dan naar Gambrinushove.

Was Hein in Hoogland op ongelukkige wijze zijn schat kwijtgeraakt, hij had er goeden moed op om in Schoonhoeve een nieuwen voorraad op te doen. Daarna zou hij vadertje Tomtrom terugvinden, moeder de Pastor, Koning Gambrinus en de heele Laaglandsche gelukzaligheid. Dit prettig vooruitzicht maakte zijn stap lichter, deed zijn platten ransel dansen op zijn rug.

Jaakske had meer verloren: zoo niet zijn geloof in de almacht van het goede — dat verliest een zonnemensch nooit — dan toch zijn vertrouwen in menschelijken vooruitgang, zijn hoop op een betere wereldorde. Dwalen meer dan zoeken was den mensch ingeboren en onafscheidbaar van zijn bestaan. Wat in den enkeling nog deugde werd door de samenleving verknoeid. De wantoestanden en wangeest uit West-Europa, juist de eigenste, heerschten, op kleiner schaal, in een afgelegen, onbekend, derhalve door West-Europeeërs nog onbedorven eiland. Bij mannen en vrouwen, bij aanzienlijken en geringen, bij beschaafden en onbeschaafden, bij geleerden en ongeletterden, bij geloovigen en vrijzinnigen, bij oorlogs-

zuchtigen en vredelievenden, bij slependen en matigen, bij de vereerders van het Edelvarken en de volgelingen van Pythagoras, overal had hij hetzelfde onverstand, overal dezelfde onuitroeibare dwaasheid gevonden. Hij zou er om geschreid hebben, had hij er niet om gevloekt, geschimpt en gelachen. Maar dat lachen stond hem nog zuur. Slechts iets nog op aarde achtte hij doortrokken van zon, iets nog voelde hij verwant met Sirius en de schoonste sterren: dat was liefde, de groote zuivere liefde die gloeide, straalde, zong in zijn hart. Hij verlangde zoozeer om de wateren van de Scheirivier en de huizinge van Schoonhoeve terug te zien, dat hij er niet van zwijgen kon en, midden zooveel wat hem ontstemde, aan zijn hart moest lucht geven in een of ander oud liedeken of in een gesprek met Hein, waarbij de smid, op de gevoelige snaar geraakt, bewonderenswaard zijn best deed om niet uit den heerlijken toon te vallen.

Zoo daalden zij de hooge bergen af. Vele wegens den afgekondigden oorlog bevlagde steden en dorpen doortrekkend, kwamen zij, na flinke dagmarschen, in het land waar de heuvelen kleiner zijn, de woningen lager, de menschen van hun gestalte. Zonder meldenswaardige last of bezwaar — de verzegelde brieven van President Meeldraad hielpen hen uit elke moeilijkheid — hadden zij het neutrale gebied van Schoonhoeve bereikt. Hier voelden zij zich de een en de ander thuis. De vermoënissen van den langen tocht waren zij gansch vergeten. Steeds gemakkelijker werd hun gang, steeds blijder hun gemoed, en toen zij, bij een zwenking van den neerschietenden bergweg, opeens de prachtige Scheirivier mochten aanschouwen, bleven zij staan met kloppend hart en zwaaiden als jonge jongens hun armen hooguit. Daar, in de verte, aan den overkant, ontwaarden zij Rijkharts heerlijkheid die, rozig overzond, echt vriendelijk de wederkeerenden tegenlachte. Veel blijde stemmen hoorden en herkenden ze reeds, en alle hieten hen welkom. Hun hart ijelde hun voeten vooruit. Nog eenmaal zwaaiden ze hun handen hoog, wekten met luid gejuich een luiden weergalm, dan, haastig, liepen beneden.

Hier begonnen de wijngaarden, dit was het pershuis, ginds lag de veerschuit.

Wanneer zij in het vlakke dal het oevergras betraden, was het nog hel dag, maar op lange wolkenbanken gesteund, zonk de zon langzaam ter westerkim. Geen golfje rimpelde den stroom. Aldus hing de roodgloeiende hemel rustig weerspiegeld in zijn schoot.

Voor het veerhuisje aan den overkant stond een donkere man buiten en, volk ziende, haastte hij zich om met zijn schuit over te steken.

Al roeiend nam hij de twee reizigers scherper in het oog en weldra herkende hij de West-Europeeërs, welke hij eenige weken te voor had overgezet.

Daarom echter voer hij niet harder.

Toen de schuit aan wal gleed, riep Hein:

— Veerman, we moeten naar Schoonhoeve toe.

— Goed, riep de veerman terug, en toen beiden waren ingestapt en tegenover hem op de bank hadden plaats genomen, vroeg hij, terwijl hij de roeispanten in het water dompelde:

— Nieuws, ginder?

— Oorlog, antwoordde Hein. Maar Schoonhoeve blijft er buiten.

— Gelukkig.

Van wal stootend murmelde de veerman binnensmonds:

— Zij weten het nog niet.

Jaakske, droomerig, keek op het water, maar Hein, die geluisterd had, vroeg:

— Wat weten wij niet?

De veerman zweeg. De kwade tijding, die hem opperst lag, kon hij niet melden ineens.

Jaakske, door het zwijgen geprikkeld, herhaalde de vraag:

— Wat weten wij niet?

De veerman zei:

— Het ongeluk dat hier gebeurd is.

Een vreeselijk voorgevoel deed Jaakske huiveren. Angstig

zochten zijn oogen die van den Schoonhoever toen deze, na een krachtigen riemslag, weder opkeek.

— Een ongeluk? Is hier een ongeluk voorgevallen?

— Ja, op de rivier. Een dochter van den heer Rijkhart is verdronken.

— Wat zegt u? Verdronken? Een dochter van Rijkhart? Bleek als een doode was Jaakske opgesprongen.

De veerman knikte en zei:

— De jongste. De lieve jonkvrouw, die zooveel van het water hield, met wie u om het hardst geroeid hebt.

— Nimfken, riep Jaakske, Nimfken dood!

Het was alsof er een zwarte schaduw voor zijn oogen viel en hij niets meer zag. Een vreemde koude rilde om zijn hart. Zijn lippen beefden.

— Nimfken dood, Nimfken dood! klaagde hij weer en wankelde zoo dat Hein hem steunen moest.

— Meester, meester, jammerde de oude smid.

Maar Jaakske wist nu. Met één slag was zijn raadsel opgelost. Hij wist nu wie hij had liefgehad, en liefhad nog; wist wat hij had verloren: Nimfken, zijn Nimfken!

Hij verbeet zijn lippen om het niet uit te snikken. Doch smoorde hij het geluid in zijn borst, zijn heele lichaam sidderde. Hein, voelend wat er omging in het hart van zijn vriend en meester, deed niets dan zijn hoofd schudden, terwijl hij zwijgend luisterde naar het korte verhaal van den veerman.

— Bij klaar dag en stil weer — nog altijd zie ik het — is Nimfkens boot in den draaikolk gesleurd en omgekanteld. Onbegrijpelijk. En dat we niet helpen konden! Het water trok zoo en wervelde dat zwemmen niet ging. Ach, zwemmen kon ze wel. Ginder, bij de barming, is het gebeurd. Mijn knecht stond buiten en riep me. In één sprong waren we in de schuit en van wal. Het meisje, draaiend, stak haar arm op, kreet om hulp, tweemaal nog, en zonk weg voor onze oogen. Hoe het op Schoonhoeve en hier is toegegaan, kan ik niet zeggen. Met honderden hebben wij dagen en nachten tevergeefs haar lichaam gezocht.

Niet de helft van de woorden van den veerman waren tot Jaakske doorgedrongen. Alleen dit beseftte hij: Nimfken was omgekomen in den stroom. Nooit meer, nooit meer zou hij haar oogen zien!

Het kwam hem voor als zag hij op het water twee beelden tegelijk: de wedvaart en de ramp; en om beide beelden leed hij. Hij zag het overwinnende meisje, die hem tegenlachte met blijden trots; hij zag haar bij de barming wegzinken en om hulp roepen. Wat was hij niet hier geweest, was hij niet gestorven om haar, met haar! Nu zou hij nimmer weten of Nimfken ooit iets van zijn liefde had vermoed. Ach, hij mocht, hij wou er niet aan denken. In de koude rivier, waar thans zijn zon in bloedde, moest alles begraven zijn.

Reeds hadden zij den anderen oever bereikt. Wanneer zij de schuit uitgestegen waren en de gezant en zijn gezel de glooiing opklommen, blikte de veerman, die in Jaakskes oogen een grooten traan had bespeurd, de vreemdelingen nog lang na. Eerst toen zij uit het zicht verdwenen keerde hij zich om en voor hij in zijn huisje binnentrad, staarde in het goudroode water. Daar was het rustig en avondkoel.

Zwijgend en hijgend van louter haast om gauw in het huis van rouw en treurnis aan te komen, alsof daar nog iets te verhelpen was, stapten Jaakske en Hein naar de heerlijkheid op. Na de schrikkelijke ineenstorting van wat hij verlangde en heimelijk hoopte, hield Jaakske leedgierig zijn gedachten bij zich. Nu moest de jonge, zonnige man, zoozeer begaan met aller menschen geluk, ondervinden dat smart, in eigen lijf en om eigen vrienden gevoeld, ook den sterkste harder treft dan de meest gevreesde openbare ramp. Het gevaar, dat een heele kleine wereld bedreigde, was hem niets in vergelijking met de pijn, welke hij droeg om het arme Nimfken en het eigen arme hart.

De poort van Schoonhoeve staken zij open als de poort van een kerkhof. De vrede, die daar heerschte, was een vrede die huiveren doet. De werklieden op de werf, de gasten van vroeger herkenkend, groetten met stillen hoofdknik en gingen

hunsweegs. Niemand uit de huizinge kwam hen te gemoet. De deur was dicht. Jaakske deed open en, de voorste, trad binnen. Het gansche gezin bevond zich in de wōonkamer, waar het haardvuur brandde. Zoodra Rijkhart den gezant en diens gezel ontwaarde, stond hij op en met een zachten glimlach kwam hij hen verwelkomen. Lang hield hij Jaakskes hand in de zijne. Gemakkelijker dan de woorden naar zijn lippen stegen de tranen naar zijn oogen.

— Heer gezant, u vindt hier niet allen meer. Jaakske kon niet spreken. Het brandde hem op de borst. Het is een hard gelag waar sterke mannen elkander moeten troosten.

Bij het zicht dier ingetoomde smart braken de vrouwen in droevig snikken uit, en de eerste, die weer spreken kon, was de moeder.

— Zoo jong, zoo jong, zoo jong! Nu zijn wij allen alleen. Jaakske ging tot haar en tot de zusters. Voor haar roodgeweende oogen kreeg hij een gevoel alsof hij zich schamen moest om zijn eigen leed. Het was hem alsof hij, vreemde, geen recht had op lijden en rouw; althans minder recht dan deze.

Treurige uren sleten zij daar. Welk verschil bij den eersten avond, dien eenig gelukkigen avond, dien Jaakske op Schoonhoeve had doorgebracht. De teekeningen aan de wanden, het klavier, de ledige stoel naast Pax, alles herinnerde aan de duurzame afgestorvene. Wat Jaakskē ook over de reis in Hoogland mededeelde, wat er ook voor de toekomst gevreesd werd, steeds kwam het gesprek op dat éene terug.

Nimfken, het jeugdig, schoone, goede Nimfken, die zooveel te geven had en die nu heen was, wie weet waar? Voor immer liet zij een leemte in het ouderlijk huis. Voor immer een leemte in Jaakskes hart.

### XXXVIII.

's Anderdaags reeds moesten Jaakske en zijn gezel naar Gambriushove vertrekken. De Laaglanders immers, die naar alle



waarschijnlijkheid de uitdaging van President Meeldraad zouden aanvarden, hadden geen tijd te verliezen om een keus te doen uit hun krijgsvolk en de uitgelezenen tot den grooten kamp voor te bereiden. Zielsgaarn had Jaakske nog eenige dagen in het huis van zijn troostlooze vrienden vertoefd, zielsgaarn had hij er willen omdwalen op de plaatsen waar hij Nimfken had gezien of aan Nimfken had gedacht, den boomgaard, de bosschen in het Zuiden, de oevers van de Scheirivier met de aanpalende wijngaardheuvelen; maar de opgenomen plicht dreef hem onverwijld vandaan, hij voelde 't, voor altijd vandaan. Inderdaad was het beter voor hem dat hij niet langer blijven mocht.

Op Schoonhoeve bracht de kleine drukte, door het haastig vertrek veroorzaakt, een weinig afleiding.

Hein zorgde mede voor de reisbenoodigdheden en Rijkhart deed den reiswagen met de appelschimmels bespannen. In korte woorden had Jaakske hem op de hoogte gebracht van wat er te Spitsburg geschied was. Voor verzoening en behoud van den vrede was Meeldraad niet te winnen geweest. Binnen twee weken had men aan de Krommert een veldslag te verwachten, waarin de veeten tusschen Hoogland en Laagland zouden worden uitgevochten. Weliswaar was het getal der strijdenden beperkt en Schoonhoeve buiten den oorlog gehouden, doch naar beider mannen oordeel was het voor Rijkhart geraadzaam op zijn hoede te zijn. Den dag voor den veldslag en de volgende dagen zou hij met alle weerbare mannen het grondgebied van Schoonhoeve bewaken om elken onvoorziene inval af te weren. Jaakske had nog een geheime reden waarom hij wenschte dat niemand van Rijkharts volk, zelfs niet als toeschouwer, bij den strijd tegenwoordig zou wezen. Hijzelf echter zou zich aan de Krommert bevinden en vandaar de Scheirivier opvaren, weder het zeegat in. Daarom verzocht hij van den heer van Schoonhoeve een dienst: de zeilschuit, die bij de brouwerij van Tomtrom lag, te laten wegbrengen in een veilige plaats aan de Krommert. Rijkhart beloofde het en vroeg:

— Zien wij u nooit meer in Toekomst terug?

— Nooit. Van het edel en gastvrije Schoonhoefsche gezin zal ik een onuitwischbaar beeld in mij mededragen. Doch wij zeilden uit om de wereld te zien.

— Een wereld zaagt gij hier toch ook, zei Rijkhart met een droeven glimlach.

— Ja, antwoordde Jaakske, een eigenaardige wereld; heel anders dan de onze, en toch dezelfde.

Toen alles voor de afreis in gereedheid gebracht was, namen Jaakske en Hein, ontroerd en dankend, afscheid van den heer van Schoonhoeve, Mevrouw, Berda en Pax, en bestegen den wagen die wachtte op de werf. Een vertrouwde knecht, met rooden kop en grijzig vlokkenden baard, zou hen voeren. Na den gezant en diens gezel klom hij op zijn plaats, nam de leisels ter hand, liet de zweep klappen boven de koppen der prachtige paarden en de wagen reed af. De bewoners van Schoonhoeve, met tranen in de oogen en een weemoedigen lach om den mond, bleven, nawenkend, nog lang saam staan voor den drempel van hun huis.

Het gespan met de appelschimmels, het heuvelland neerrijdend, vloog over de geplaveide baan. Het weer was goed; de huif neder. Jaakske en Hein, ieder op een gekussende bank tegenover elkander zittend, zagen vrij in het landschap. Beiden rookten een hoogge vulde pijp en de rook waaide kronkelend achter hun hoofden weg. Noch het ketsen der hoefijzers tegen de steenen, noch het ratelen der wielen, noch de lichte schokken, voorkomend bij oneffenheden in het paveisel, hinderden zóó dat er geen geregeld gesprek had kunnen gevoerd worden. Toch reden zij, reden, over hellingen en dellingen, langs bosschen, weiden en velden, en wisselden maar amper een woord.

Ze waren al een ruimen tijd van Schoonhoeve vertrokken en volgens een aanwijzing van den voerman, die daarom al roepend zijn hoofd omdraaide, een eindweegs op Laaglandschen bodem, toen Hein langs de baan den eersten dikkerd ontwaarde.

— Kijk, riep hij verheugd, is het vadertje Tomtrom die daar gaat?

Bij nader toekijken bleek de Laaglander met den brouwer van de Scheirivier niets anders gemeen te hebben dan de dwergengestalte, den dikken buik, den korten hals, den rooden kop en de pofbroek. Toen hij Heins West-Europeesch goeden-dag beantwoordde, gromde hij maar half zoo varkentjesachtig als Tomtrom dat zoo heerlijk kon.

— Ik heb mij vergist, zei Hein, vadertje Tomtrom is het niet. Jaakske, jongen, mijn vriend, mijn meester en mijn alles, ik ben blij dat ik er eentje van zijn soort te zien kreeg. Jij, die een ander postuur bent, en boven en onder je schedel een heeleboel fortuinlijker dan ik, kan zoiets begrijpen of niet, je kan het, om het zoo uit te drukken, veroordeelen of ver-goelijken, maar mij doet het soms een ouderwetsche deugd op mijn ondermaansche weerga te kunnen neerkijken. Weet-je wat het me gekost heeft dien schromelijk langen tijd in Hoog-land te moeten opzien tegen die vermenschelijkte planten, die zich rechthouden met melk, room en kaas, en daarbij een gezicht zetten als leefden ze uitsluitend op zure citroenen, mosterdpickles en azijn? Mijn nek deed me pijn en vloekte op mijn schouders. De kramp mag ik krijgen als ik nog langer mijn eer hoef te destitueeren voor zoo'n pierewaaier als monsieur Pardon! En Meeldraad kan me ook gestolen worden, met Sparen, Gespoord, Kip, Avondrood en de rest. Desniettemin, en dat moet ik toegeven, is Professor Wittebonius, naar mijn oppervlakkige kennis, zoowel als naar de diepzinnigste statuten van de wetenschap, een eerlijke, waardige, fatsoenlijke luizenbosch.

Jaakske monkelde een gedwongen lachje.

Hein bemerkte het en dacht: mijn meester zit nog te veel in de triestige commemoratie. Ik moet hem effentjes opbeuren. Gaat het niet in één reis, dan in veel reizen. Alle vleesch is sterfelijk, de geest is gewillig en de aanhouder wint.

Jaakske, redeneerde hij, in mijn diepste overpeinzingen, — ofschoon geen Wittebonius, hoor ik eigenlijk toch ook thuis

in de filosofie, — heb ik me dikwijls afgevraagd waarom sommige stervelingen zoo zijn, en andere stervelingen anders, laat ik zeggen waarom de eenen groot zijn en de anderen klein, de eenen dik en de anderen dun, de eenen sterk en de anderen zwak, de eenen rijk en de anderen arm, de eenen vlug en de anderen traag, de eenen droef en de anderen blij, de eenen schriel en de anderen royaal, de eenen kort van stof en de anderen langdradig, de eenen wijzen met een ster en de anderen maagden zonder lamp, de een brood en de ander steen, de een zout en de ander suiker, de een water en de ander vuur, de een hond en de ander kat, de een haan en de ander kip, de een haarkop en de ander kaal, de een smid en de ander president, de een Heintje-vroolijk-leven en de ander kornel Staak de azijnpisser — en dan heb ik mijn eigen geantwoord ofwel: hoe is het ter wereld mogelijk? of: God moet zijn getal hebben; of: verscheidenheid is een sieraad der natuur; of: de Lente volgt op den Winter; of: alle hout is geen timmerhout; of: is daar een spijker daar is een gat, of een andere waarheid, die me aangeboren is, of die ik heb opgediept in mijn omgang met de menschen, of uit een geleerd boek, of uit mijn moedertaal, of uit het Koeterwaalsch, of uit het Baskoensch. Jaakske, nou lach-je, maar een waarheid is een waarheid en blijft een waarheid, al was ze zoo klein als een speldekop, of zoo groot als een kemel die door 't gat van een naald moet. En nou, om tot het begin en het eind van mijn conclusie te komen, wil ik maar zeggen: de wereld is een raar, raar ding, en die ze gemaakt heeft weet waarom.

— Hein, zei Jaakske, weet je dat je nu zaken behandelt van de allerhoogste orde en het alleruiterste gewicht?

— Of ik het weet! antwoordde Hein. Maar om nog dieper op die kwesties in te gaan, moet ik je specificceeren dat het mij voorkomt, dat de heele wereld verdeeld is in klaarte en donker, zwaar en licht, dun en dik. Ik zal maar zeggen: alles is dun of alles is dik, en wat anders is, zweemt er naar of ligt daartusschen.

Kijk eens, wie te goed is is dom, dat is dik; wie te slim is is

slecht, dat is dun. Wie veel trouw toont heet slaafsch, dat is dik, en wie luttel trouw toont heet valsch, dat is dun. Al te moedig is roekeloos, dat is dik; te weinig moedig is laf, dat is dun. Wat te stomp is snijdt niet, dat is dik; wat te scherp is breekt, dat is dun. Dik blijft op de pakken zitten en dun springt over alle slooten heen. Het eene is niet goed en het andere deugt niet. Neem-je een idee-perspectief van de zeven hoofdzonden, dan zie-je er duidelijk twee dikke bij: traagheid en gulzigheid, mijns inziens de minst gevaarlijke en beminlijkste der zeven, en even duidelijk drie magere springers: gierigheid, nijd en gramschap, waarin ik hoegenaamd geen fiducia heb en die ik werkelijk voor goddelooze, echt hoofdzondige hoofdzonden houd. Wat hoovaardigheid betreft, ervaring heeft ons geleerd dat ze kan dik zijn of dun zijn, naar advenant, onkuisheid ook. De zeven hoofdzonden hebben zich dus, zonder blijkbare vooringenomenheid onder de dikken en dunnen verdeeld; maar de zeven barmhartigheden staan schier uitsluitend aan den dikken kant: de hongerigen spijzen, de dorstigen laven, de naakten kleeden, de vreemdelingen herbergen.... Met inzicht bekeek Jaakske zijn gezelschap, van de dunne enkels tot den kalen schedel, en vroeg schalks:

— Hein, aan welken kant sta-jij?

Niet zonder trots verklaarde de smid:

— Wat mijn persoon betreft en sterfelijk lichaam, sta ik eerder aan den dunnen kant; doch wat mijn geest betreft en onsterfelijke ziel, meen ik dat men mij onder de dikken rangschikken moet. Ik klaag niet, Jaakske, ik klaag niet. Terwijl ze aldus praatten reed de wagen door een dorp, waar een hoop menschen samendromde. De eenen schreeuwden: hoera! en de anderen riepen: o wee! De eenen vroegen of de Hooglanders reeds over de Scheirivier stonden, en de anderen of Spitsburg al ingenomen was. De eene laadden hun have op wagens en stootkarren, en de anderen wapenden zich van top tot teen. De eenen dronken van woede en de anderen van schrik. In een dakvenster werden twee mannen handgemeen omdewille van een nationale vlag: de een wou ze

uitsteken en de ander wou ze intrekken. Ze vochten dat het haar stooft en de vlag gescheurd naar beneden viel. Vrouwkens daaronder waren aan 't razen, aan 't kijven, aan 't snikken, en eene, heldhaftig, stak twee kleuters boven haar kop.

— Zullen de menschen dan nooit wijs worden? zei Jaakske.

— Leeren kost, oordeelde de smid. Leeren kost. De lessen, die Hein nooit vergat, gingen er met de roede in.

— Ja, zei Jaakske, meer tot zichzelf dan tot zijn gezelschap, de goden hebben een eigenaardige wijze om onze raadselen op te lossen.

— Er zijn filosofen die er om lachen en er zijn filosofen die er om schreien, specificieerde Hein; maar ik zeg: de aarde is rond; laat ze maar wentelen, als het onderste lang genoeg onder geweest is, komt het vanzelf boven.

— Kon ik ze maar af en toe een flinken draai geven! wenschte Jaakske.

— Niet zoo gauw, vrind, zei Hein. Draaien en draaien is twee; je moet eerst weten of er links hoort gedraaid of rechts, oost of west, van je af of naar je toe. Zooals je nou spreekt heb ik in Hoogland ook gesproken. Zat ik daarom in 'het Edelvarken'? Kreeg ik een tongpasteitje of een roemertje goudwijn? Geen stukje uit mijn eigen ransel kreeg ik. We moeten geduld oefenen, jongen, en wachten.

Jaakske lachte bitter.

— Nog wat slagen, en ik word zoo wijs als jij.

— Zeker, antwoordde Hein, maar ouder ook, en als God je genadig is, ook wat kaler. Want bij elken slag, dien we te boven komen, laten we een deel van onze pluimen. Ik zeg nog eens: leeren kost, alle waarheid heeft haar zeer, en, als het doek valt, weten we alles.

— Of niets, zei Jaakske.

— Of niets, herhaalde Hein.

Doch dadelijk hervatte hij:

— Nou, dat weet ik nog niet.

Wat later, onder het stoppen van een versche pijp, kwam hij er weer op terug.

— Geloof me, Jaakske, ik weet het nog niet. Den derden dag van de reis was een bijzonder mooie dag. Thans was het gespan met de appelschimmels al lang de heuvelen voorbij en reed goendraafs in het effen land. Gelijk het immer zuidwaarts ging scheen de herfstzon onze reizigers mild in het aangezicht.

Hein, gansch opgekweekt, gaf de eene waarheid na de andere ten beste.

— Sinds een paar dagen krijg ik weer smaak in mijn eten, sprak hij, zijn vierde worstebroodje verslindend; zoo'n etersbaas ben ik nu juist niet, maar, na al die uitputtende tribulaties, heb ik behoefte aan menschelijk voedsel.

Daarop haalde hij uit den Schoonhoefschen voorraad een flesch goudwijn te voorschijn, reinigde haar glazen buik, reinigde ook den groenen roemer, en toen alles blonk in het licht, deed hij eerst den kurketrekker uit zijn zakmes springen, daarna het stopsel uit de flesch. Met een sierlijke beweging liet hij den ontsnapt wijn in den roemer kralen, totdat hij mooi half vol stond.

Jaakske zag glimlachend toe.

Hein streek zijn linkerhand over zijn gladde kruin, en richtte zich overeind. In zijn rechterhand stak hij den roemer hoog.

— Aan de zon! riep hij en met een flinken zwaai gooide hij den gouden drank naar de zon toe, die lachte en vuur in de droppen wierp.

— Nu kunnen we zelf drinken, sprak Hein. Jaakske, jij eerst. Jaakske wou niet weigeren.

— Kerel, kerel, lachte hij nu ook.

De voerman kreeg mee zijn roemer; en Hein, in tweemaal, ledigde de flesch. Natuurlijk trok hij er nog eene open.

— Hein, zei Jaakske, toen de vroolijke schenker weer rustig en in glorie op zijn bank zat, Hein, zeg me nou eens, waarom jij aan de zon drinkt.

— Wel, antwoordde Hein, dat doe ik niet als een papegaaiachtige naprater, of als een onnadenkend kuddedier. Ik doe het op eigen gronden.

— Laat hooren.

— Vrind, verklaarde Hein, tot heden hebben wij, al rijdend en redekavelend, gezien dat leeren kost, dat we wijs worden door verdriet, en dat we moeten sterven om alles te weten. Wanneer we door zulkdanige redenatie constateeren dat smart en dood onze wetenschap op de ladder helpen, moeten we door een gelijksoortige redenatie aannemen dat leven en genot onze dwaasheid, anders gezegd onze onnoozelheid, in stand houden. Jou leering nu, dat alle vreugd en leven voortkomen uit de zon, heeft me, langs filosofischen omweg, op het idee-perspectief gebracht dat dit stralende hemellichaam, oorsprong en oorzaak van alle menschelijk bestaan en genieten, ook de verwekster is, broeikast, bronfontein en baarmoeder van alle heerlijke dwaasheid. Zonder zon zie ik geen kans op een eenvoudig worstebroodje, noch op een roemertje goudwijn, noch op de ontmoeting van een fatsoenlijk waarachtig dwaas-hoofd, die, als ik jou ooit verliezen mocht, me verder door de wereld helpt. Zonder zon geen perspectief, Jaakske, geen perspectief en geen Hein.

— Nou, gekte Jaakske, zonder Hein wil ik niet wezen. Mij zal je dus zoo gauw niet verliezen dat je een ander eerlijk dwaashoofd ontmoeten moet; tenzij jijzelf me in den steek laat, gelijk vroeger in 'de vette Sauskom'.

— Meester, dat kapittel is uitgelezen; niets meer daarover.

— Goed, Hein. Ondanks een paar karpelsprongen, die je gemaakt hebt, ben ik best tevreden over je.

— Ik ook, meester, in waarheid, ik ook.

— Soms vrees ik dat je weer je geluk vergooien zou, als onlangs je protocollariusschap; anders, nu je 't zoover gebracht hebt in practische en theoretische levenswijsheid, had ik plannen met je, wou ik hooger op met je.

— Hooger op met me? Waarin, wanneer, hoezoo? O ik heb mezelf bloeiende beterschap beloofd. Je kan er ditmaal op aan.

— Kan ik? Wis en waarachtig?

— Wis en waarachtig. Neem nog een teug, en zeg me in vertrouwen wat je wil dat ik worden zal.



— Dat zal je in Gambrinushove ervaren.

— Thans niet? Waarom thans niet? Jaakske zit niet op je geheim als een hond op zijn tasch.

— Wat zijn je eigen woorden, Hein? We moeten geduld oefenen en wachten.

Hein richtte zich overeind en riep:

— Nu wou ik zelf de aarde een draai geven. Een perspectief voor Hein, een heerlijk perspectief!

— Ja, kerel, een heerlijk perspectief.

— Ik stel voor daarop te drinken, zei de smid, want in perspectievelijke zaken is een vogel in de hand altijd beter dan twintig in de lucht.

Onder deze en dergelijke gesprekken werd de reis naar de hoofdstad van Laagland snel en voorspoedig afgelegd. Toen de wagen met de appelschimmels in Gambrinushove aankwam, stonden de nieuwsgierigen gruisdik op straten en pleinen, zoodat de paarden stapvoets moesten verder gaan.

Hein wou elk oogenblik opspringen om kennissen te begroeten. De gezant echter deed hem neerzitten en beval rechtevoorts naar 'het Edelvarken' te rijden. Daar gelastte hij zijn gezel het reisgoed af te laden en den wagen naar Schoonhoeve terug te sturen. Zelf ging hij onmiddellijk naar het Koninklijk Paleis, om verslag uit te brengen over het verloop van zijn zending.

### XXXIX.

Toen Jaakske voor Koning Gambrinus XVII, bijgestaan door zijn scherpe gemalin en generaal Suikerbus, de brieven van President Meeldraad had voorgelegd, en hun, zoo uitvoerig als gewenscht, had medegedeeld wat er in Schoonhoeve en Spitsburg was gebeurd, verhandeld en besloten, sprak zijne Majesteit met indrukwekkende, eenigszins trillende stem:

— Zeer danken wij onzen gezant om den moed, het beleid en den ijver, waarmede hij bij Rijkhart en de Hooglanders onze zaak heeft behartigd. Weliswaar had ik persoonlijk een beteren uitslag verhoopt, doch waar de heer Jaakske niet meer

heeft bereikt, mogen wij gerust aannemen dat er niet meer te bereiken was. Het bezit van den wijn en de nationale eer zouden dus afhangen van den afloop van één gevecht. Wat dunkt u, heer Jaakske, moeten wij de uitdaging van President Meeldraad van de hand slaan, of moeten wij ze, ongewijzigd, aanvaarden?

De oogen van hare Majesteit klommen naar haar wenkbrauwen toe, en wierpen allerscherpste vonken uit. Generaal Suikerbus, opspringend, riep:

— Bij Gambrinus, wij aanvaarden, wij vechten!

Daar nu het zweren bij Gambrinus in Laagland nog een sterkere eed is dan het zweren bij worst en flapkan, en de Koning tersluiks de Koningin naar de oogen zag, stelde hij zijn vraag op een andere wijze:

— Dunkt u niet, heer Jaakske, dat wij President Meeldraads uitdaging moeten aanvaarden?

— Uw koninlijke dapperheid kan bezwaarlijk anders, antwoordde Jaakske.

Gambrinus verdrong een zucht en dadelijk daarop, een breede borst opstekend, verklaarde:

— Meeldraad zal niet hoeven te wachten. Op gestelden dag zullen wij aan de Krommert staan.

Schijnbaar onverschillig vroeg hij nog:

— Welk is uw oordeel over de Laaglandsche krijgsmacht? zouden ze sterk wezen?

— Duizend man tegen duizend man, zei Jaakske.

— Niet hun legerkorps bedoel ik, maar de strijders apart genomen. Zou één Hooglander tegen één Laaglander opwegen? De koningin draaide haar mond en haar hoofd scheef, en keek door het raam.

Jaakske zei:

— Ik kan uwe Majesteit niet meer zeggen dan wat zijzelf weet. De Hooglanders hebben in de lengte wat u in de dikte hebt. Het is, zooals mijn gezelschap het noemt, een strijd van dik tegen dun.

— En Meeldraad, hoe is hij, wat dapperheid betreft?

— Soms leeuw, soms schaaap.

Om een halven veldslag wenschte Gambrinus XVII President Meeldraad in zijn schaapachtigst oogenblik te ontmoeten. Hij deed of hij spotte:

— Wanneer is hij leeuw, 's morgens, 's middags of tegen avond?

Generaal Suikerbus was Jaakske voor:

— Laat hem leeuw zijn zooveel hij wil en zoo dikwijls hij kan; ik ruk hem zijn manen uit.

— Die heeft hij niet, zei Jaakske. Echter raad ik u aan hem noch zijn keurbende te onderschatten. Leest uit uw kamers de beste uit en voert alleen zulke mannen ten strijde, die langademig en bewegelijk zijn. Dat kan zijn nut hebben.

Hooghartig sprak Suikerbus:

— Er zal gedaan worden wat er gedaan moet.

De koningin knikte, wuifde zich met haar waaier toe en stond op.

— Generaal, vroeg Gambrinus, heeft u passende, moed-insprekende krijgsmuziek?

— Daar zal Dr. Wa voor zorgen, zei Suikerbus.

Met een grijns voegde hij er bij:

— Of uw muzikantje.

— Tot uw dienst, zei Jaakske.

Hierop gelastte Gambrinus generaal Suikerbus het keurlegertje in twee dagen in te richten. Den derden dag wou hij in zijn Paleis een feestmaal houden ter eere van de hoplui, luitnanten en vaandrags, ter eere vooral van den gezant, die zijn taak zoo gewetensvol had vervuld. Op dit banket hoopte de Koning zijn schrik neer te eten en een flinke teug moed te drinken. Die reden tot feestviering, werkelijk de grootste reden, liet hij onvermeld.

Generaal Suikerbus had geen moeite om duizend strijders bijeen te brengen. Hij kon er duizenden hebben als hij wou. De Laaglandertjes waren zoo vol geestdrift voor het groote gevecht en zoo overtuigd van de zegepraal, dat het heele leger en een aanzienlijk gedeelte van de burgerij zich tot vrijwilligen

dienst aanmeldde. Ook van buiten de stad stroomden de strijd-lustigen toe. Lastig was het kiezen zelf; nog lastiger het weigeren.

In de straten, die dreunden van wagengerij, wapengekletter, zware voetstappen, en, boven de luifels en daken, wapperden van flapkannen en worsten, trokken de benden zingend en juichend naar het plein voor het Koninklijk Paleis, waar de manschappen door de hoplui, onder het hooge beleid van Suikerbus, werden gemonsterd en gekeurd.

Jaakske kon dat gedoente niet aanzien. Vol ergernis en verdriet ontvluchtte hij de stad en wandelde in het veld. Hein integendeel verlustigde zich in den aanblik van de dikke dwergen met hun rossige uniformen, hun lange geweren, sabels en pieken, hun ouderwetsche werptuigen en geschut. Die ingelijfd werden zag hij met vlammanden trots en brieschenden moed op het plein rondrentelen, kop omhoog en buik vooruit. De afgewezenen lieten hoofd en lippen hangen. En de eenen hielp Hein in het begieten van hun onderscheiding, de anderen in het wegdrinken van hun teleurstelling.

Een die van geluk mocht spreken was Tomtrom, de brouwer van bij de Scheirivier. Toen hij van Rijkharts lieden, die Jaakskes schuit hadden weggehaald, vernomen had wat groote dingen er op handen waren, had hij, als Koninklijk Opperschenker, zijn beste paarden laten voorspannen, en na vrouw Tomtrom en de kleine Tomtrommetjes tegen zijn hart te hebben gedrukt, was hij vliegensvlug naar Gambrinushove gesneld. Bij zijn aankomst voor den keurraad waren er maar vijf plaatsen beschikbaar meer. Tomtrom echter zag er zoo kloek uit, en zoo krijgshaftig gromde hij, dat de hoplui hem eensgezind de eerste plaats toekenden. Meteen gaf men hem een rossig rood militair pak en een tamelijk blank geslepen piek. Hein, die in een kroeg voor het raam staande, Tomtroms wagen had herkend, was, zijn bier vergetend, buiten gestormd en stond nu, vooraan in het publiek, op den uitslag der keuring te wachten.

De wagen reed weg, en dadelijk kwam Tomtrom aan de beurt.

Toen de brouwer uit honderden zoo eervol werd uitgelezen, sprong Hein over een paar dikkerdjes heen naar hem toe en viel hem met luide kreten om den hals.

— Wat een dag, zei vadertje Tomtrom, wat een dag! Kom, oude jongen, we gaan naar 'het Edelvarken'.

Door de bewonderende omstanders nagegaapt, stapten de bekende Laaglander en de West-Europeeër de straat op, broederlijk, arm in arm. De smid, gedienschtig als altijd, mocht het pakje kleederen dragen, Tomtrom zelf droeg de piek. Onderweg ontmoetten zij rechter Krommius, die met dikke windselen om zijn schoenloos rechterbeen, al hijgend en klagend naar hen toehinkte. 's Avonds te voor had hij toevalligerwijze zijn voet verstuikt en nu jammerde hij er over dat hij naar de Krommert niet meetrekken kon.

— Zonde, zonde, vond Tomtrom. Zoo'n kamper! En het scheelde maar dát of ik was er ook niet bij.

Den avond voor den optocht naar de Krommert werd in 's Konings Eetzaal het groote afscheidsfeest gehouden, deels ter eere der officieren, deels ter eere van den gezant. Weer schitterden de zware kroonluchters met hun honderden waskaarsen; weer was alles van boven tot onder bloem, rank, schild, wimpel en festoen, weer lagen de breed uitgespreide witte ammelakens schier tot onzichtbaar wordens toe bedekt met machtig prachtig eet- en drinkgerief. Weer zouden, door de opening in den vloer, de berghooge schotels naar boven komen: de soepkommen, het gevogelt, het wild, de speenvarkentjes, de zuiglammeren, de op zijn geheel aan het spit gebraden os, en de pronkschotel met de opgesierde pauwen. En dan het banket, ditmaal kunstig op de omstandigheden toegepast:

In kostbaar gebak waren uitgebeeld de heuvelen van bij de Scheirivier, de wijngaarden, de stroom zelf, een Laaglandsch krijger, het gevecht, de zegepraal, een pop met een kroon die den koning moest voorstellen, en een grooter pop met een dwarsfluit; dat was de gezant. Dat alles was zoo mild overgoten met de geurigste, keurigste en allerzeldzaamste wijnen, dat het

scheen alsof zijne Majesteit zelf, in speelsche luim, de beste hokjes van zijn kelder wou helpen leegplunderen. Hij gunde het den officieren, die voor hem vechten en sterven wouen, hij gunde het zijn muzikantje en diens gezel, hij gunde het zijn ministers en raadgevers; maar bovenal gunde hij het zichzelf: want niemand kon weten of dit feestmaal niet zijn laatste zou wezen.

Aan het bovineinde van de tafelengalg zaten naast den Koning en de Koningin, die nu een korteren sleep maar een nog hooger en kapseltoren droeg, de voornaamste gasten aan: generaal Suikerbus, met al zijn eereteekens op twee rijtjes, Jaakske, Hein, Opperschenker Tomtrom, fier in zijn eenvoudig soldatenpak, Dr Wa, moeder de Pastor, de bisschop van Gambrinushove, enkele hoogwaardigheidsbekleeders, hovelingen en hofdames. Liever dan zich te laten verontschuldigen, had de voor den slag gekwetste kamper, rechter Krommius, zich met behulp van twee dienaars langs de trap naar boven geheschen. Zijn ongeschoeide voet was dan ook onberispelijk omwonden, zoodat niemand zich daaraan stoorde, en elk den merkwaardigen man prees om zijn nooit feilenden ijver.

Onder de andere genoodigden bevonden zich een vijftigtal hooge en lage officieren. Velen onder hen waren kereltjes van geringe afkomst, die het door hun sterke armen, breede borst en grooten mond tot dien rang hadden gebracht. Het was de eerste, misschien de eenige maal dat ze aan zoo'n eeredisch mochten plaats nemen; doch het moet gezegd worden, in eten, drinken, voorsnijden en opsnijden moesten ze zelfs voor hun adelijkste strijdgenooten niet onderdoen. De Koning, die hen aan het werk zag, sprak tot generaal Suikerbus:

— Dappere lui. Als ze maar niet ziek worden!

— Uwe Majesteit kan gerust wezen, verzekerde Suikerbus.

Ik houd hen in de gaten.

En zoo hoffelijk, als slechts een militair dat kan, dronk hij op de gezondheid van Laaglands dapperheidlievende vorstin. Hein helde zich over tot Tomtrom.

— Die hanekammetjes vind ik een zegening, sprak hij.

Op je welvaren, vadertje, en dat we ze nog lang mogen lusten, Jaakske, 's Konings gezant en muzikantje, hoorde in den koninklijken buik allerlei verdacht gerucht en gerommel. Blij dat hij niet behoefde te spreken, droomde hij zich ver van daar.

Onderwijlen werd er, tusschen de gangen in, muziek gespeeld en gezongen,

Koning Gambrinus, dapper vorst,

en

Laagland, Laagland, Laagland laag,

zoo geestdriftig, dat de tafeldienaars, zwoegend onder de zware schotels, wilden meedoen, en de sausen uit de kommen spatten.

Er werd gedronken op den Koning, de Koningin, het leger, de geestelijkheid, en Jaakske, den gezant.

En terwijl men at en dronk, zong, tierde en raasde, rees de stemming gelijk een gistpot. Men stiet met de bekers aan, omarmde elkander, begoot elkander, schreeuwde van den eenen kant van de tafel naar den anderen kant, en het duurde niet lang, of sommige officieren, uit hun aard ruw en pochhalzerig, beriepen hun tafelburen om het gauwst te drinken, om elkanders pols over te wringen, om stoelen op te lichten met de tanden, of gewoonweg om een worstelpartijtje aan te gaan op den vloer. Een oude hopman en een jonge vaandrig, even baldadig, bonsden buik tegen buik, en vechtend, vallend, rolden saam naar de opening toe. Zonder tusschenkomst van bijgesnelde dienaars zouden ze, haarplukkend, verdwenen zijn in het groote gat. Grappenmakers gooiden met citroenschillen, notenschelpen, pruimsteen. Het ging zoover dat er een goudreinet tegen een lichter aanvloog, en een aantal kaarsen brandend neerschoten op een ammelaken.

Hofdames en dienaressen gilden. De Koningin, schrikkend en verbolgen, hield haar hoofd vast en haar kapseltoren. De koning, goedmoedig, zwolg en liet gebeuren. Maar generaal Suikerbus vloekte.

— Bij worst en flapkan, dat moet uit zijn!

Blauw van woede, weerde hij zich om bedwaard te schijnen. Met een roodbevekte dwale veegde hij zijn lippen schoon, klopte op zijn borst met de ridderkruisen en, opgestaan, slingerde zijn commando voor zich uit:

— Het militair heeft gister zijn plicht gekweten; het militair heeft heden zijn plicht gekweten; het militair zal zijn plicht kwijten aan de Krommert. En nu, namens de tucht, al wat militair is, verlaat de zaal! Marsch!

Het militair, gehoorzamend, raapte zijn eigen op, sloeg aan en met ijzgerammel en zware stappen ging. Een enkel moedwillige, die tegenspartelde om nog even twee roemers ineens te ledigen, werd door zijn makkers buitengedreven.

Ook de Opperschenker wou opstaan.

— Blijf, Tomtrom, riep Suikerbus.

— Soldaat, generaal.

— Blijf, soldaat.

Fier aldus toegesproken te worden, ging Tomtrom weer zitten.

De generaal deed de aftrekkende officieren uitgeleide. Tegelijk namen de Koningin, die niet dansen wou, de hofdames en de bisschop van Gambrinushove afscheid van het overige gezelschap en volgden het militair.

Moeder de Pastor, schonk zijn eigen nog eens in, strekte zijn beenen nog verder onder tafel en zei tot den Koning:

— Schitterend, schitterend. Wat moet uwe Majesteit zich gelukkig achten.

— Zeer gelukkig, zeer gelukkig, antwoordde Gambrinus, en zijn oogen draaiden over. Dapper achtereenvolgens dronk hij vier groote roemers goudwijn, en weer meende Jaakske iets te hooren grollen in den koninklijken buik.

Toen Suikerbus triomfantelijk was teruggekeerd, werden, behalve aan het oppereinde van de zaal, de kroonluchters uitgedoofd, en de overgeblevenen, daartoe uitgenoodigd, schoven naar de eeretafel toe. Immers de ware pret zou nu eerst beginnen.

Op dit oogenblik werd er aan de ingangsdeuren een kloppen



gehoord. Twee lakeien hieven de voorhangen op en stil, voorzichtig, dievelings schuw, slopen binnen eenige bekende nachtbrakers en jolige vrouwtjens, op speciaal verzoek van den Koning, na middernacht hierheen besteld. Zoodra de deuren weer dicht waren en de voorhangen neer, lieten zij, uit het halfdonker in het licht komend, alle geheimzinnigheid varen, en op handgeklap verwelkomd, dansten zij lachend, gekkend, joelend naar de eetafel toe en namen de plaatsen in door de hofdames zooeven verlaten. De dikste deern wipte in den troon der Koningin, en voelend dat zij hem prachtig vulde, kwam er niet uit.

En de Koning liet gebeuren.

Gulhartig wendde hij zich tot Jaakske.

— Jaakske, mijn muzikantje, nog steeds ben ik jou het loon schuldig voor het gezantschap. Vraag al wat je wil, al was het de helft van mijn kelder.

— Majesteit, ik begeer niets.

— Verkies-je een ambt, een fortuin, een paleis?

— Majesteit, u zijt zeer genadig, maar ik verlang niets, hoegenaamd niets. Wil u echter iets doen ten behoeve van mijn land- en reisgenoot, mijn trouwen gezel en uitstekenden helper, die niet alleen een merkwaardige persoonlijkheid is op zichzelf, maar in Hoogland op onvergetelijke wijze de functie heeft vervuld van gezantschapsprotocollarius.....

Hein, die met beide ooren luisterde, riep:

— In Pythagoras, Majesteit, in Pythagoras, bij dichters, stuifkoppen, en parlementaire krankzinnigheden.

— Geef hem een bierhuis, gromde Tomtrom, geef mijn vriend een bierhuis, of een eereambt.

Rechter Krommius, die, naast een mooi blond vrouwtje neergezeten, in het geweld van zijn argumentatie schier vergeten was dat zijn been hem zeer deed, onderbrak zijn rede-  
neering en zei:

— Laten we luisteren.

— Wat wensch-je voor hem? vroeg Gambrinus. Vraag, eisch, gebied.

— Majesteit, zei Jaakske, slechts eene onderscheiding lijkt me evenredig met zijn alles overstralende verdienste: het Laaglandsch academisch eerbewijs.

— Doctor Wa, riep de Koning, welk is het Laaglandsch academisch eerbewijs?

Doctor Wa neigde en antwoordde:

— In Laagland, zoowel als in elk ander land, is het academisch eerbewijs het verleenen van den doctorshoed. De doctorshoed, honoris causa.

Rechter Krommius en moeder Pastor, zich hun eigen titeltjes herinnerend, tuurden bedenkelijk naar elkander.

— Majesteit, sprak Jaakske, voor mijn vriend verlang ik den doctorshoed, den doctorshoed, honoris causa. Weze hij de zichtbare herkenning van Heins leven en werken, de kroon op zijn schitterend hoofd.

Hein trok een lang gezicht.

Maar dadelijk daarop kreeg zijn wezen een hoogen gloei. Zijn oogskens blonken zeldzaam zoet, en in de wonderbaarste extase riep hij uit:

— De doctorshoed, de doctorshoed voor Hein! Kroont mij, honoris causa, met den doctorshoed.

De Koning dronk een gulzige teug en, opstaande, brabbelde.

— Het belijft ons den West-Europeeër Hein den doctorshoed te vereeren. Doctor Wa, haal hem.

Vergezeld van twee fakkeldragende dienaars verwijderde zich doctor Wa om in de koninklijke rommelkamer naar het bewuste eerverschaffende hoofddeksel te zoeken. Weldra kwam hij terug met een wijdplooige toga en een goudgekwesten zwarten hoed. Gelijk een die ridder geslagen wordt moest de oude smid voor den Koning knielen, en zich diep neerbuigen ook. Want zelfs neergeknield was hij voor Gambrinus te groot. Moeder de pastor en het dikke deerntje hielpen de veel te korte toga om zijn schouders hangen en doctor Wa reikte met een ceremonieele latijnsche spreuk, den fraaien hoed over aan Gambrinus XVII, die hem eigenhandig drukte op Heins kale kruin. Jaakske, daarbij staande, verkondigde als heraut:

— Den vereerder van worst en flapkan, held van het perspectief, specialiteit in het Baskoensch, grootmeester in de logica, filosofie en theologie, doctor Hein, driemaal hulde! Hierop werd gejuicht, geklonken, gedronken, tot vijf werf toe,



ter eere van den grooten West-Europeeër.

De laatst binnengekomenen en de vrouwtjes, die hun schade moesten inhalen, kraaiden het luidst. Heins gevierde persoonlijkheid, schel belicht, vormde nu het stralende middelpunt van een prachtigen kring Laaglandsche broedertjes en zusters. Om de stemming er in te houden en nog meer tot het heerlijke zuipen aan te zetten, gaf hij een gespecificeerd relaas van zijn wedervaren in Hoogland en bij President Meeldraad. In geuren en kleuren schilderde hij het verloop van zijn audiëntie.

— Thans, besloot hij, kent de leelijke kaalkop het recept. De substantie kost hem geen duit. Naar verkiezen kan hij er een matig of onmatig gebruik van maken. En laten de natte en droge gemeenten uit deze waarachtige geschiedenis concluderen wat zij willen, wat mij betreft ik ben secuurlijk overtuigd dat de kerel bij zijn eigen geredeneerd heeft: Die West-Europeeër ziet er zoo verkeerd niet uit, het recept is duidelijk, niemand ziet me, en: baat niet, schaadt niet. Elken avond, bij het betasten van mijn eigen hoofd, krijg ik het perspectief van den presidentieelen schedel-akker, die mildelijk besproeid wordt, en elken morgen hoor ik hem zijn handspiegelkje afvragen:

Spiegeltje, spiegeltje in mijn hand,  
Wie is er de kaalste gek in 't land?

Jaakske lachte; moeder de Pastor lachte; doctor Wa lachte; zelfs rechter Krommius en generaal Suikerbus lachten, de deerntjes gierden, de nachtbrakers brulden, en, hooggetroond, zat de nieuwe doctor in zijn kleine toga en met den gekwasten hoed scheef op zijn linkeroor het gezelschap voor te zingen:

En Hein is liever lazarus,  
wel honderd keeren lazarus,  
dan eenmaal vegetarius.

Het doller leven ging zijn gang, steeds wilder, steeds woester. Er werd zoo vlijtig met den glazen hefboom gewerkt, dat ze elkander eerst maar half meer, dan dubbel en eindelijk hoe genaamd niet meer zagen.

De nachtbrakers konden moeilijk op hun plaats blijven en af en toe stond er eentje op, die, met een schuinhellenden beker in de hand, tusschen de dansende vrouwtjes waggelde van de eene Laaglandsche grootheid naar de andere. Zelfs op het geborduurde wambuis van Koning Gambrinus werd er geklast.

De don Juan uit de dikkerds, een vijftiger met een koetsiers-tronie, pochte aanhoudend:

— We hebben meiden gehad, we hebben meiden gehad!

De Spinnekop, met de roode kreeftenklauwen, werd gestadig door onzichtbare handen bij zijn linkeroor getrokken en raasde:

— Blijft van mijn oor. Ik ga je een opdonder geven.

De purpergloeiende schilder, in eeuwig kunstdelirium, huilde, dat er een kaarsvlam waaide en het schuim hem van den mond vloog:

— Wat is er schooner dan de lelie?

Waarop een malle deern hem al rondzwierend een klap op zijn achterhoofd toediende.

— Jij, roos! schaterde zij en zwierde verder.

Tusschen de wemelende gestalten neergezeten, geraakte moeder de Pastor in zalige verrukking. Glansend water overschoot zijn goedge blauwe oogen, en wanend in te sluimeren onder den appelboom van Genesis, murmelde hij voor zich heen:

— Beiden nu, de mensch en zijn vrouw, waren naakt en zij schaamden zich niet voor elkander.

Een bruin wijfken, met openhangende vette haren, herhaalde steeds:

— Wees niet ijdel. Wees niet ijdel. Wees niet ijdel.

Een scheeloogig vechtersbaasje kwam met opschokkerigen buik voor Jaakske staan, en grijnsde:

— Jullie bennen vreemdelingen; jullie worden hier geduld.

En de Koning, gansch versuft zeide:

— Nu moet uw koning Gambrinus, de zeventiende van zijn geslacht, vechten en sterven. Eerst moet hij op Meeldraad los; en dan moet hij sterven, om den wijn.

Zijn ingewanden kwamen in opstand en zijn buik ratelde onheilsPELLend.....

Aan alle gelukzaligheid trouwens komt een einde.

Jaakske had de grootste moeite om doctor Hein en soldaat Tomtrom mee te krijgen naar 'het Edelvarken'. Doctor Wa leidde moeder de Pastor naar huis. Suikerbus vond zijn eigen weg. Hoe en wanneer de laatsten optrokken weet geen mensch. Toen de koning geen enkelen gast meer ontwaarde, jaagde hij ook de tafeldienaars weg.

En dan gebeurde het vreeselijkste.

Schrik, eten en drank verwekten wat eten en drank alleen nooit hadden vermocht.

Gambrinus, de zeventiende van zijn geslacht, misging allerjammerlijkst zijn eigen, en vreezend in dien onnoembaren toestand voor zijn scherpe gemalin te verschijnen, verrichtte hij hoogst persoonlijk een werk waarvoor zijn nederigste dienaar liefst hadde bedankt.

Door de hovingen van het koninklijk Paleis vloeit een beek, genoemd de Slingerbeek.

Bij dageraad, gezien alleen door de opkomende zon, gooide Gambrius in de Slingerbeek zijn met kant gestikte onderhozen, welke hij niet meer gebruiken kon.

XL.

Toen Jaakske in 's Konings Eetzaal de verdiensten van zijn gedoctoreerden gezelschap plechtiglijk opsomde, vergat hij er ééne: Heins wonderdiepe menschenkennis.

Doorzag de smid niet alle stervelingen evengoed, van kaalkoppen toch had hij verstand. In zijn perspectievelijke nabeschouwingen, betreffende zijn audiëntie bij den President der Hooglandsche Republiek, had hij, al gekkend, een waarachtige waarheid geopenbaard. Meeldraad had inderdaad het recept van den ongevraagden haarspecialist stipt opgevolgd en, zonder éen avond te verzuimen, twee weken lang vóór slapengaan, zijn kruin ingesmeerd met de voorgeschreven substantie. De voorspelling van den West-Europeeër trouwens was letterlijk uitgevallen.

Op het einde van de tweede week had Meeldraad, zich spiegelend, een eigenaardig witachtig dons op zijn voorschedel bespeurd. Maar, o ondoorgroendelijk wonder, den vijfden dag daarna was hij tot zijn schrik gewaar geworden dat dit dons zich ontwikkelde, niet als het begin van een leeuwenmaan, maar tot echte, zachte, zuivere, natuurlijk kroezelende schapenwol. Vol spijt en gramschap liet hij in het geheim een kapper ontbieden om dien ongewenschten hoofdwastot op den wortel weg te scheren. En nu moest er naar een andere substantie gezocht worden om den verderen groei der haarwol te verhinderen.

Ondanks dezen vreeselijken tegenvaller, dwong zich de President om te volharden in zijn geloof aan de leeuwachtigheid van zijn inborst. Hij wou leeuw zijn tegen die wol in, en aan onversaagdheid koninklijk ten toon spreiden wat hij aan manen missen moest.

Zoodra het Hooglandsch vrijwilligersleger, onder het scherpe

toezicht van Kornel Staak, was samengesteld en op voet van oorlog gebracht, stelde Meeldraad zich kloekmoedig aan het hoofd zijner dapperen. Monsieur Pardon echter, oordeelend dat het niet geraadzaam was de Republiek en de hoofdstad ineens van de twee voornaamste gezagvoerders te berooven, had zich, ofschoon oud militair, het offer getroost om in Spitsburg te blijven.

Tweehonderd pontonniers werden met hun wagens en stalen pontons naar de Krommert vooruitgestuurd om een brug te slaan over de rivier. De overige achthonderd man, waaronder niet alleen President Meeldraad en Kornel Staak, maar ook geheimraad Avondrood en kamerlid Gespoord, volgden te voet, vier dagen daarna. Professor Wittebonius, die als radicaal vredesman niet meevechten kon, maakte deel uit van de ambulancie.

Met reuzenstappen kwamen de langbeenige, groenuitgedoste kampers in benden van vijftig ingedeeld, ieder onder haar kaptein, luitnant en sergeanten, de hooge bergen neer, en sneller dan paarden met wagens, ijlden ze naar de Krommert toe. De eenen droegen de zesmeterlange speer, de anderen korteroerige snaphaantjes. En ze gingen, gingen. Triomf zat in hun schreden, triomf in het zwaaien van hun armen. In de steden en dorpen, waar ze voorbijbeenden, werden ze thans reeds als overwinnaars begroet: pijpen pepen, trommen roffelden en hoog wapperden de vlaggen met de kersenbonk; en wanneer de strijders voor kultuur in het bloote veld aan het zingen geraakten, wedijverden hun schrille stemmen met den herfstwind om het loover te doen vallen uit het geboomte. Terwijl de groene Hooglanders aldus zuidwaarts trokken, reden de rossige Hooglandertjes noordwaarts. Dicht op malkaar gedrongen, goed voorzien van spijs en drank, trotsch op hun fraai opgepoetste ouderwetsche wapenen en de felkleurige fladderende worst- en flapkanvanen, zaten zij te daveren, niet van angst, o neen, maar enkel en alleen wegens het aanhoudend geratel en geschok der zware bonkige voertuigen. Ook zij zongen, schreeuwden, brulden, brieschten,

lieten uitdagende krijgsfanfares schallen; ook zij werden onderweg door de thuis blijvende heldjes en heldinnetjes met juichen, handenklappen, en hoedenzwieren begroet. Het leek geen rit ten oorlog, maar een rit ter kermis. In het midden der wagenreeks rolde een vergulde statiekoets, wier ronde binnenruimte Gambrinus XVII deelde met generaal Suikerbus en opperschenker Tomtrom.

Alhoewel het ongelukkig avontuur bij de Slingerbeek welvarend te boven gekomen, was de Koning nog niet gansch op zijn gemak. Terwijl hij zichtbaar moeite deed om de ingewikkelde krijgsplannen van Suikerbus te volgen, knikten zijn knieën zoozeer als zijn groote hoofd. Tomtrom, die wijzelijk meeluisterde, schreef even wijzelijk dit knikken toe aan het schudden der koninklijke koets. Zijn eigen wagen had hij ter beschikking gesteld van Jaakske en Hein, bij wie zich als derde man moeder de pastor had gevoegd. Voor het gevecht wou de waardige geestelijke de Laaglandsche wapenen nog even zegenen.

Onder het rijden onderhield de nieuwe doctor zijn tochtgezellen met merkwaardige overdenkingen.

— Ja, ja, Jaakske, redeneerde hij, je hebt hier prachtig voor de ganzen gepreekt; en nou zullen we zien welke ganzen blazen, en welke ganzen bijten. Op welke wijze, u, Eerwaarde, deze dingen in u opneemt en geestelijk verwerkt is mij niet bekend. Wat mij betreft, wat we thans ter memorie beleven noem ik den grooten strijd van dik tegen dun. Hoe zal het afloopen, vraag ik maar, hoe zal het afloopen? In Spitsburg heb ik melkmuilen, lafbekken en onmachtige huppelbokjes genoeg gezien, plantaardige mensschepselen, die geen bloed hebben voldoende voor het ontbijt van een arnzalige vloot. Waar die langruggen zullen belenden als er geroepen wordt: berg je gat, mogen ze zelf weten. Maar venijnige, hardvochtige koppen zijn er ook bij, dat kan ik zeggen. Zou-je gelooven, Eerwaarde, dat er in Hoogland kerels zijn, staatsbezoldigde kerels, die een fatsoenlijk mensch gedurig achter de broek zitten en hem niet een mondsvol



behoorlijk eten gunnen? Was ik nog smid die ransel-inkijkers wou ik onder mijn hamer hebben en mijn verantwoording. Nu ik doctor ben, honoris causa, moet ik toeschouwen als u, Eerwaarde Heer.

Hein zweeg een oogenblik, daarna al zijn gedachten saamvattend, zuchtte hij:

— Och Toekomst, Toekomst, rampzalig eiland, wat moet ik u beklagen; want als dik en dun tegen elkaar opvliegen, brandt de kaars aan beide einden.

Op die beschouwingen en ontboezemingen antwoordde moeder de Pastor somwijlen met een kernachtige bijbelsche spreuk; somwijlen opperde hij een eigen zienswijze als: wijn is goed; of: Suikerbus is kranig; of: de Heer is met de koningen. Maar tegen Heins doctorale wijsheid kon de zijne het niet halen. Jaakske sprak weinig. Van binnen brandde hij.

Een dag na de Hooglanders kwamen de Laaglanders bij de Krommert aan. Het ging tegen avond. Op een korte mijl afstands van de Scheirivier, aan den rand van een woud, hielden zij halt. Het was een geschikte plaats om te kampeeren. Haastig werden de tenten neergeslagen, en Suikerbus zond door de dalweiden zijn verkenners uit. Die keerden aldra terug met de verrassende, ietwat ontstellende tijding dat de Hooglanders over het water een brug hadden geworpen en met al hun volk op dezen, den zuidelijken oever van de rivier gelegerd lagen.

— Een brug geworpen? riep Suikerbus, rood en blauw bij het wemelig licht der toortsen. Voor wien zie je mij aan? Voor een oude kip of een veldmaarschalk? Met booten komen ze over. Met booten, anders niets.

De Koning zei:

— Generaal, die lui zijn toch beneden geweest, hebben de brug gezien, met eigen oogen gezien.

— Met angstoogen, ja. Ik zeg: de Hooglanders kunnen niet tooveren, niet meer dan wij.

— Hebben de Hooglanders een brug gebouwd, gromde Tomtrom, dan is 't om gauw te kunnen vluchten.

Voor een kersversch soldaat was het zoo kwaad niet gedacht. Op deze geruststelling dronk de Koning een stevigen beker moed en begaf zich ter rust.

's Anderdaags, tamelijk vroeg, werd het krijgsvolk uit den slaap geroffeld. Na een dapper ontbijt kwamen de dikkerds uit de tenten en op den breeden weg werden de scharen gevormd. De officieren stelden zich naast of voor hun manschappen en, bij luid geklaroen, rukte het legertje op. Toen zij den oever en de vlakke weiden naderden keek de zon al lang over de heuvelen uit. Duidelijk ontwaarden zij nu het kampement der Hooglanders op dezen kant der rivier en de smalle brug in zoo weinig tijds over het breede water gebouwd. Dat zicht veroorzaakte bij de Laaglandsche kampers, die koen, onversaagd, ja, hunkerend naar den strijd hierheen waren gestapt, eenigermate achterdocht en angst. Die angst steeg bij velen tot schrik en ontzetting, toen zij, bij iederen tred dien zij deden, de Hooglanders zagen groeien, groeien, groeien, terwijl zij hun eigen korte dikke beentjes voelden verloren loopen in het gras. Wel wisten zij van hooren zeggen dat de zuidelijke bewoners van Toekomst vreeselijk langstaltig waren, doch weinigen hadden een Hooglander in levenden lijve gezien, en niet één zoo'n bosch Hooglanders bij malkaar. Dat er zulke monsters bestonden hadden zij nooit vermoed. Wat een rekhoofden, wat een vangarmen, wat een schrijbeenen! En zoo mager, zoo ijzingwekkend vleeschloos! Met warme menschenhanden waren die reuzesprinkhanen niet aan te pakken. De Hooglanders van hun kant keken op de Laaglandertjes neer als op bewegelijke vleeschkuipjes, op krioelig kruipende, vlamvend vette, rossig-roode paddestoelen. Zij ook ijsden voor hun vijand, meer echter uit walging dan uit vrees.

Uit beide legers traden wapenboden met gevolmachtigden tot elkander. Er werd afgesproken dat het gevecht zou aangevangen nadat drie salvo's van Hoogland door drie salvo's van Laagland zouden beantwoord zijn. Verder gebruik van kanonnen was niet toegelaten. Van weerskanten werden nu twee kapiteins aangeduid om in het vijandelijke leger de man-

schappen te tellen. Intusschen hadden Gambrinus en Suikerbus, langs het kamp der Hooglanders heen, hunne benden laten zakken tot bij de rivier. Daar werden zij opgesteld. Aldus stonden de uitgelezen vechtscharen van beide volkeren — duizend man tegen duizend man — tegenover elkander, met het groote water op zij: de Laaglandertjes in het Oosten, de Hooglanders in het Westen.

Terwijl die onderhandelingen en voorbereidingen aan den gang waren ging Jaakske uitkijken waar zijn schuit lag. Ver hoefde hij niet te zoeken. De Schoonhoevers hadden ze den vorigen nacht in een geschikte bocht, op een paar boogschoten van de plaats waar de brug geslagen was, geankerd. Het vaartuig, van levensmiddelen ruim voorzien, lag zeilensgereed. De West-Europeeërs hadden er maar in te stappen, ze konden varen.

— Rijkhart heeft woord gehouden, zei Jaakske. Weldra is de dwaze dag voorbij!

Toen hij op het vechterrein terugkeerde vond hij Hein aan het specificereen bij Tomtrom, die in purperen vuist zijn piek gepland hield voor zijn voet.

— De lange lange bij de kersenbonkvlag, wees de smid, dat 's stijve Staak, de Kornel. Maak hem klein, hoor; maak hem klein. Want als die klein is pakt de rest sito de biezen. Die kerel naast hem, die nu zijn helm in zijn hand neemt, die schitterend leelijke kaalkop, dat's Meeldraad. Dien moet-je 't inpeperen, vadertje; dien vooral. Monsieur Pardon word ik niet gewaar; positievelijk is die thuis gebleven om de toekomstige weduwtes te troosten. Is dat Avondrood, die ginder grijnst? Wat een achtbare schelm! De eenig eerlijke Hooglander, dien ik ken, staat bij de ambulantie. Wittebonius, mijn collega. Zie-je hem, dien man in boom-schors?

Tomtrom ging op zijn teenen staan en met zijn snijdende varkensoogen begluurde, niet de groep met den professor, maar vlak voor hem de gansche hooge rij met de hooge helmen. Jaakske was reeds bij hen.

— Kom, Tomtrom, kom, Hein. Wij moeten afscheid nemen van den Koning.

Met Suikerbus stond Gambrinus op een zodenbarm. Hij zweette onder zijn roodgevederden helm en zijn degen sleepte achter hem in het gras. Sprekend met rauwe stem teekende de generaal zijn krijgsplan op den koninklijken buik. Jaakske boog voor den Koning.

— Majesteit, we komen afscheid van u nemen.

— Afscheid? schrikte Gambrinus.

— Mijn schuit ligt klaar. We varen heen.

— Gij gaat, en ik vecht.

Gambrinus onderlip hing neder. Zijn oogen draaiden over.

— Majesteit, zei Jaakske, eer de veldslag wordt aangegaan, moet ik u het zesde punt der gevechtsovereenkomst in herinnering brengen. De krijg wordt om de wijnkwestie ingezet. Bij de wijnkwestie blijft het. Hoe ook de veldslag uitvalle, de volkeren van het eiland bewaren hun onafhankelijkheid gaaf en ongeschonden. Ik hoop dus dat noch u noch President Meeldraad langer strijden zult dan volstrekt noodzakelijk is. Tegen overmacht te blijven doorvechten is sinds lang uit de militaire zede. In West-Europa acht men een verstandige overgave niet minder verdienstelijk dan een veel gemakkelijker zegepraal.

Hein, dezen gedachtengang overnemend, sprak tot den brouwer:

— Vadertje Tomtrom, breng te mijner intentie en op mijn verantwoording Meeldraad en een paar Hooglandsche dienders maar wat duchtige houwen toe; stoot ze voor je voeten neer, vadertje, en geef-je dan maar gauw over, want een verstandige overgave is de eervolste daad van de heele krijgsbeweging. Bij deze woorden viel hij held Tomtrom om den hals.

— Adie, Laagland! riep hij nog, neigde voor den Koning en Suikerbus, wuifde uit de verte naar moeder de pastor en doctor Wa, en vervoegde zijn meester, die, langs de krioelende dikkerds heen, zwijgzaam, naar den oever daalde.

Naarmate zij zich van het krijgstooneel met zijn verward gewoel en rumoer verwijderden, strekte het landschap, water

en weiden, rustig voor hun blikken. Na Jaakske trad Hein in de zeilreeë schuit, onderzocht eerst hoe het met den mondvoorraad gelegen was, en toen dit meeviel, hielp hij de zeilen zetten naar den wind, die uit het Westen waaide. Daarop ging hij op den oever bij het anker staan, en keek zoo scherp hij kijken kon naar het vechttterrein.

— De Hooglanders hebben het briesje mee, stelde hij vast, maar de zon in hun gezicht. Kijk eens, kijk toch eens, die heerlijke vanen, dat woud van speren, die blinkende snaphaantjes, die helmen, die roode en groene uniformen. Meester, wat vind-je in dit perspectief?

— Tweeduizend ezels, goed geteld, zei Jaakske; en hij bleef op zijn schuit.

Hein vond de kiek te merkwaardig om er iets van te missen. Hij zette zijn kijkertjes op het scherpst en toeschouwend deelde hardop zijn gewaarwordingen mede.

— Moeder de pastor staat op een wagen. Hij zegent de Laaglanders. Ze zijn gezegend. De koperen Koperblazers zetten aan: Laagland, Laagland, Laagland laag! Hoor ze zingen, hoor ze kwaken, duizend zware kikkers in het gras. Bons, een salvo van Hoogland. De vlam springt uit de kanonnen. Nu vallen de Spitsburgsche pijpers in. Nu kletteren de scherpe trommen. Hoogland hoog, Hoogland hoog. Onuitstaanbaar, die schrille schreeuwers. Och, Tomtrom, Tomtrommetje, ach mijn dappere Laaglandsche etertjes, wat hebben jullie geen ladders om tegen die kerels op te klimmen! Een tweede salvo, wat klinkt dat hard.... Een derde.... Vooruit, Laagland, vooruit! Daar klinkt hun eerste antwoord. Ai, te flauw, die kartouwkens!

— Licht het anker, riep Jaakske en gauw in de schuit! Hein lichtte het anker; zwaaide hooguit zijn rechterarm naar zijn duurbare Laaglandertjes, welke hij zag roeren rug aan rug, en riep nog eens:

— Adie.

Niemand keek om en de smid trad in het vaartuig. Nog tweemaal kraakten de kartouwkens van Suikerbus. Op eenmaal

ging over de vlakke een schok, die schokte door honderden harten; en bij helsch geschreeuw, gebrul en gegil, bij wild geklaroen, gepijp, getrom en gebom, bij kletteren van staal en knallen van roeren, rukten de elkander hatenden, de elkander verfoeienden, erger dan woeste dieren op hun vijand los. Achterlijken en kultuurdragers, koninklijken en republiken, vasters en zwelgers, goeden en kwaden, dikken en dunnen, allen hadden hun laatste greintje menselijkheid verloren, gingen als uitzinnigen te keer, bij de klare wateren, op het groene gras, onder de schoone zon. Er zou gemoord worden uit haat, uit nijd, uit bloeddorst, uit zelfverdediging, uit schrik, gemoord om te moorden. Bloed zou vloeien om wijn, en om de eer.

Hein keek, keek.

Het roer stond goed, de wind blies in de zeilen, de schuit gleeed van wal.

— Hein, hou je vast, riep Jaakske.

Hein voelde wat die waarschuwing beduidde.

Voortdurend naar de vechtenden starend, sloeg hij zijn linkerarm omheen den mast.

Reeds hield Jaakske het zonnefluitje voor zijn mond en zijn vingertoppen boven de gaatjes. Hij blikte in de zon.

De eerste toon sneed als een gil, galmde over de wateren, de weiden, de heuvelen, naar de wolken op.

Meteen wiegelde de schuit. Heins beenen vlogen op en, de dolste sprongen makend, schreeuwde hij:

— Ze dansen al. Ginder dansen ze al.

Rond Jaakske blikte voort in de zon, zag de legers niet, zag alleen, in het brandend goud, geweld van vizioenen. En wat hij zag speelde hij.

Een strijdmarsch was het in scherpe, scheurende, striemende klanken, vol kracht van haat, wrok, toorn, spot, hoon en razende komplust. Stormtonen gooiden elkander weg, botsten opeen en braken uiteen in harden hagelslag. Dat zweepte, hamerde, knetterde. Scharen op scharen slingerde hij tegen zijn vijand in, dat ze vechten zouden tot ze zieltogend vielen

of zegebazuinden over het schoongeveegde veld. Honderden monsters moesten aangevallen, honderden monsters neergeveld. Tegen domheid ging het, dweepzucht, onverdraagzaamheid, waan, stompzin, bijgeloof, valsche nederigheid, slaafschheid, wankelmoed, hebzucht, roofzucht, vraatzucht, afgunst, geilheid, ontrouw, kuiperij, kruiperij, kleingeestigheid, broodbeestigheid, eerzucht, heerschzucht, staatzucht, ijdelheid, leugen, schijn, huichelzin, luiheid, angst, lafheid, halfheid, en altijd weer, altijd weer die duizendkoppige onuitroeibare menschelijke ezelarij. Jaakske moedigde zijn scharen aan, hitste ze op, juichte ze toe, dreef de wijkenden weer in het barnen van 't gevecht. De klanken borrelden vuurlevend uit de diepste bron van zijn hart. Zoo fel klonken zij, stijgend hoog en aanzwellend mijlen ver, dat de heele natuur, rond om opgeschrikt, meegilde en daverde in den dans.

Hein, hangende aan den op- en neerbewegenden mast, gooide zijn beenen uit en zijn rechterarm, met een jeugdige vreugdige lust, die brandde ook in zijn oogen.

— Zie ze dansen ginder, zie ze dansen! schreeuwde hij, zoolang hij, zelf dansend, nog schreeuwen kon.

Op het heele vechterterrein was de springwoede begonnen. De krijgers met hun wapenen, de muzikanten met hun speeltuigen, de toeschouwers met de wagens waarop ze stonden, dansten den strijddans mede. De Laaglandertjes, als door machtige veeren afgeschoten, wipten gedurig, meters hoog, naar de Hooglanders toe, vielen achterover in het gras, om dansend weer op te krabbelen en hooger, steeds hooger, op te spatten. En de Hooglanders bogen, bogen, bogen, met hun lange hoofden, hun lange halzen, hun lange lijven en beenen, gestadig neer, gestadig neer, als ooievaars die jagen aan de sloot. Het scheen of ieder leger den wind, woest en vreeselijk, achter zich had, de Hooglanders uit het westen, de Laaglanders uit het oosten. Bijwijlen werd de gansche massa in een wervelstorm gevat, draaiende opgezweept en door elkaar gesleurd. En stilde het een weinig, opnieuw wipten de Laaglandertjes op, opnieuw neigden de Hooglanders neer. Geen





schot werd gelost, trom noch pijp noch bazuin werden gehoord, en rinkelden, kletterden ijzer en staal, van slaan en steken kwam het niet, maar van dansen, van onophoudelijk dansen en schokken. De afgrijselijke grimassen van woede, haat, nijd, schrik en dolle onmacht, die de grijsbekken daarbij maakten, kon Hein niet onderscheiden, want in het klotsend water van den bewogen stroom wiegelde de schuit al verder en verder, en de smid ook stond niet stil, maar was aan het beenen-uitslaan, aan het kopknikken, aan het springen en wringen, erger dan ooit te voor.

En Jaakske, zijn strijdmarsch blazend, zag niets, behalve zijn vizioenen; noch het verdwijnende slagveld, noch de roerende boomen, noch het waaiende riet, noch de kabbelende wateren, noch het opspringend ronddraaiend vee, noch de dansende vogels en visschen, noch de schommelende schuit, noch Hein, die hijgend, zwijgend, zweetend, door en door afgemat en gebroken, neerzonk langs den mast. Al lang waren ze de Krommert uitgesneld en zeilden in het midden van de rivier. Jaakske, bleek van opwinding, trok zijn speeltuig van zijn mond en, uit zijn droom neerstortend, ontwaarde plots het sidderende landschap.

— Laten ze d'r gang gaan! morde hij.

Daar voelde hij de zon, die een breeden warmen slag sloeg door de wolken, over de weilanden, het water en zijn eigen gelaat.

Met een aloverwinnende krachtinspanning richtte hij zich op en greep het roer:

— En nu, varen! riep hij.

EINDE.

